

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

B/ . számú

jelentés

az agrárgazdaság 2018. évi helyzetéről

I-II. kötet

I. kötet

Előadó:

Dr. Nagy István
agrárminiszter

Budapest, 2019. december

Tartalom

1. Összefoglaló.....	9
2. Agrárgazdaság makrogazdasági eredményei.....	12
2.1. Makrogazdasági környezet.....	12
2.2. A magyar agrárgazdaság nemzetgazdasági szerepe.....	13
2.3. A magyar mezőgazdaság helye az EU-ban.....	15
2.4. A mezőgazdaság jövedelmezősége.....	17
2.4.1. A mezőgazdaság ágazati jövedelmezősége az MSZR alapján.....	17
2.4.2. A mezőgazdasági jövedelem alakulása a Tesztüzemi Rendszer alapján.....	17
2.4.2.1. Az árutermelő gazdaságok jövedelmezősége.....	17
2.4.2.2. Az egyéni mezőgazdasági vállalkozások jövedelemhelyzete.....	18
2.4.2.3. A társas mezőgazdasági vállalkozások jövedelemhelyzete.....	20
2.4.2.4. A gazdaságok jövedelemhelyzete tevékenységi ágak szerint.....	21
2.5. A mezőgazdaság termelékenységének és versenyképességének alakulása.....	23
2.5.1. A mezőgazdaság beruházásai.....	23
2.5.2. A mezőgazdaság termelékenysége.....	25
2.5.3. A mezőgazdasági termelés nemzetközi versenyképessége.....	27
2.6. Az élelmiszeripar termelése, jövedelmezősége, hatékonysága.....	27
2.6.1. Élelmiszeripari termelés.....	27
2.6.2. Az élelmiszeripar eredményessége.....	30
2.6.3. Szerkezet, hatékonyság, jövedelmezőség, likviditás.....	31
2.6.4. Az élelmiszeripari vállalkozások méret szerinti elemzése.....	32
2.6.5. Az élelmiszeripari vállalkozások tulajdonosi forma szerinti elemzése.....	35
2.6.6. Export árbevétele alakulása tulajdonosi forma és vállalati méret szerint.....	37
2.6.7. Az élelmiszeripari vállalkozások gazdálkodási forma szerint.....	38
2.6.8. Az élelmiszeripar beruházásai.....	39
3. Agrárgazdaság ágazati eredményei.....	42
3.1. Szántóföldi növénytermesztés.....	42
3.2. Zöldség-, gyümölcstermesztés.....	44
3.2.1. Zöldségtermesztés.....	44
3.2.2. Gyümölcstermesztés.....	46
3.3. Szőlő-, bortermelés.....	47
3.4. Állattenyésztés.....	48
3.5. Ökológiai mezőgazdaság.....	55
3.6. Erdőgazdálkodás.....	58
3.7. Vadgazdálkodás.....	5859
3.8. Takarmányipar.....	59
3.9. Bioenergia, bioüzemanyag termelés.....	6162
4. Agrárpiacok és kereskedelem.....	64
4.1. WTO- Kereskedelmi Világszervezet.....	64
4.2. Árak.....	64
4.3. Agrár-külkereskedelem alakulása.....	68
4.3.1. Az agrár-külkereskedelem nemzetgazdasági jelentősége.....	68
4.3.2. Az agrár-külkereskedelem legfontosabb árucsoportjai.....	69
4.3.3. Az agrár-külkereskedelem feldolgozottsági fok szerinti szerkezete.....	71
4.3.4. Az agrár-külkereskedelem partnerországok szerinti szerkezete.....	73
4.4. Élelmiszer kiskereskedelem, élelmiszerfogyasztás.....	74
5. Ágazati erőforrások, termelőeszköz felhasználás.....	77
5.1. Földhasználat és gazdaság szerkezet.....	77
5.2. Földpiac- Földárak és bérleti díjak.....	78
5.3. Öntözés.....	80
5.4. Tenyésztésszervezés.....	81
5.5. Termelőeszközök felhasználása.....	81
6. Agrártámogatások, kockázatkezelés és pénzügyi szabályozás.....	85
6.1. Közvetlen támogatások.....	85

6.2.	Piaci és állategészségügyi intézkedések támogatása	86
6.3.	Nemzeti támogatások	87
6.4.	Vidékfejlesztési program	90
6.5.	Ágazati támogatások	90
6.6.	Élelmiszeripar támogatása	94
6.7.	Mezőgazdasági kockázatkezelési rendszer	95
6.8.	Agrárgazdaság hitelezési folyamatai és kedvezményes finanszírozási programok.....	97
6.8.1.	Agrárgazdaság hitelezési folyamatai	97
6.8.2.	Kedvezményes finanszírozási programok	100
6.8.3.	Intézményi kezességvállalás	102
6.9.	Adózás.....	103
7.	Agrár-munkaerőpiac.....	105
7.1.	Agrárfoglalkoztatás	105
7.2.	Keresetek.....	106
8.	Agrárkutatói hálózat és tudásrendszer	108
8.1.	Hazai kutatószervezés.....	108
8.2.	Felsőfokú és szakképzés	109
8.2.1.	Agrár-felsőoktatás.....	109
8.2.2.	Agrárszakképzés	110

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat:	A főbb nyersanyagok nemzetközi árának alakulása (2014=100)	1314
2. táblázat:	Az agrárgazdaság aránya a nemzetgazdaságban	1415
3. táblázat:	A magyar mezőgazdaság az EU-ban, százalék.....	1516
4. táblázat:	A mezőgazdaság termelékenysége	1617
5. táblázat:	Mezőgazdaság ágazati szintű jövedelmezősége (folyó áron, milliárd forint).....	1748
6. táblázat:	A mezőgazdasági beruházások alakulása	2425
7. táblázat:	Az egy hektárra jutó bruttó hozzáadott érték változása 2010-es árakon, 2010=100	2526
8. táblázat:	Az egy éves munkaerőegységre jutó bruttó hozzáadott érték változása 2010-es árakon, 2010=100	2627
9. táblázat:	Az egységnyi folyó termelő felhasználásra jutó bruttó hozzáadott érték változása 2010-es árakon, 2010=100.....	2627
10. táblázat:	Az élelmiszeripar termelése és értékesítése.....	2829
11. táblázat:	Az élelmiszeripar eredménykategóriáinak alakulása (millió Ft)	3132
12. táblázat:	Az élelmiszeripar mutatóinak alakulása	3132
13. táblázat:	Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak vállalati méret szerinti alakulása (2014–2018).....	3435
14. táblázat:	Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak tulajdoni forma szerinti alakulása 100%-ban belföldi tulajdonú vállalkozások esetében.....	3637
15. táblázat:	Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak tulajdoni forma szerinti alakulása 100%-ban külföldi tulajdonú vállalkozások esetében.....	3637
16. táblázat:	Az élelmiszeripar exportárbevételének tulajdoni forma és méret szerinti alakulása 2014-2018 között (millió Ft)	3738
17. táblázat:	Az élelmiszeriparhoz kapcsolódó export árbevétel aránya az adott méretkategória teljes árbevételéből ..	3839
18. táblázat:	A kettős könyvvitelt vezető élelmiszeripari vállalkozások számának, árbevételének és létszámának alakulása (db, millió HUF, fő).....	3839
19. táblázat:	Az élelmiszeripari beruházások alakulása.....	4041
20. táblázat:	A fontosabb zöldségfélék betakarított területe (ezer hektár)	4445
21. táblázat:	A fontosabb zöldségfélék terméseredményei (ezer tonna)	4647
22. táblázat:	A fontosabb gyümölcsfélék termőterülete (ezer hektár).....	4647
23. táblázat:	A fontosabb gyümölcsfélék terméseredményei (ezer tonna).....	4748
24. táblázat:	A szőlő terméseredményei	4849
25. táblázat:	Borszőlő termőterületének változása (ezer hektár).....	4849
26. táblázat:	A fontosabb állati termékek fajlagos jövedelme és ágazati eredménye	5556
27. táblázat:	Ellenőrzött ökológiai területek mérete Magyarországon (2012-2018).....	5556
28. táblázat:	Ellenőrzött ökológiai vállalkozások száma Magyarországon (2012-2019).....	5657
29. táblázat:	A hazai ökológiai állatállomány változása (2014-2018)	5859
30. táblázat:	Takarmánygyártás és értékesítés Magyarországon	5961
31. táblázat:	Takarmány-külkereskedelem alakulása Magyarországon.....	6062
32. táblázat:	A mezőgazdasági termékek termelői árának változása az előző évhez viszonyítva (százalék).....	6465
33. táblázat:	A zöldségfélék és gyümölcsök felvásárlási ára	6667
34. táblázat:	Néhány fontosabb termék termelői ára 2018-ban (forint)	6667
35. táblázat:	A mezőgazdasági ráfordítások árindexei (előző év=100)	6768
36. táblázat:	A kiskereskedelmi forgalom volumenindexei (előző év=100).....	7475
37. táblázat:	Egyes alapvető élelmiszer termékcsoportok árindexe (előző év=100).....	7677
38. táblázat:	A mezőgazdasági földhasználat művelési ágak szerinti nagysága, ezer hektár.....	7778
39. táblázat:	A használt földterület nagysága 2018-ban művelési ágak és gazdálkodási formák szerint, ezer hektár ..	7778
40. táblázat:	A földárak főbb művelési áganként (forint/hektár)	7879
41. táblázat:	A földbérleti díjak főbb művelési áganként (ezer forint)	7980
42. táblázat:	Mezőgazdasági vízhasználat alakulása.....	8081
43. táblázat:	A 2018. évi agrár- és vidékfejlesztési támogatások teljesítése (millió Ft)	8586
44. táblázat:	Közvetlen támogatások kifizetései (millió Ft).....	8687
45. táblázat:	Piaci támogatások kifizetései (millió Ft)	8788
46. táblázat:	Nemzeti támogatások kifizetései (millió Ft)	8990
47. táblázat:	Átmeneti nemzeti támogatás és a hozzá kapcsolódó intézkedések (millió Ft)	9091
48. táblázat:	Állattenyésztési ágazat részére történt kifizetések (millió Ft)	9293
49. táblázat:	Növénytermesztési ágazat részére történt kifizetések (millió Ft)	9394
50. táblázat:	A kertészeti ágazat részére történt kifizetések (millió Ft)	9394
51. táblázat:	A mezőgazdasági kockázatkezelési rendszer I. pillérének főbb adatai	9596

52. táblázat: Biztosítási díjtámogatás főbb jellemzői.....	96 <u>97</u>
53. táblázat: A foglalkoztatottak száma (ezer fő)	105 <u>106</u>
54. táblázat: Agrártudományi kutatás-fejlesztés adatai 2018-ban.....	108 <u>109</u>
55. táblázat: Agrártudományi kutatás-fejlesztés adatai 2018-ban.....	108 <u>109</u>
56. táblázat: Az agrár-felsőoktatásba jelentkezők és felvettek száma (őszi félév).....	109 <u>110</u>

Ábrák jegyzéke

1. ábra:	Az EU és tagországai 2018. évi GDP volumennövekedése (%)	<u>1244</u>
2. ábra:	Magyarország részesedése az EU mezőgazdaságának kibocsátásából 2018-ban (repce és napraforgó 2017-es adat)	<u>1547</u>
3. ábra:	Az Európai Unió mezőgazdasági kibocsátásának országonkénti megoszlása, 2018 (%).....	<u>1648</u>
4. ábra:	Az egy hektárra jutó nettó hozzáadott érték változása (2001-2018).....	<u>1820</u>
5. ábra:	Az egyéni gazdaságok adózás előtti eredménye 2018-as árakon* (2001-2018)	<u>1924</u>
6. ábra:	Az egy hektárra jutó bruttó és nettó beruházás változása az egyéni gazdaságoknál (2001-2018).....	<u>1924</u>
7. ábra:	A társas vállalkozások adózás előtti eredménye 2018-as árakon* (2001-2018)	<u>2022</u>
8. ábra:	Az egy hektárra jutó bruttó és nettó beruházás változása a társas vállalkozásoknál (2001-2018).....	<u>2123</u>
9. ábra:	Ezer euró STÉ-re jutó nettó hozzáadott érték, 2017-2018 (egyéni gazdaságok és társas vállalkozások együtt)	<u>2224</u>
10. ábra:	A mezőgazdasági beruházások volumenének alakulása.....	<u>2325</u>
11. ábra:	A mezőgazdasági beruházások 2018. évi volumenváltozása anyagi, műszaki összetétel szerint (%).....	<u>2426</u>
12. ábra:	A mezőgazdasági beruházások megoszlása anyagi, műszaki összetétel szerint 2018-ban (%).....	<u>2527</u>
13. ábra:	Az élelmiszeripari értékesítés volumenének alakulása, 2014=100	<u>2830</u>
14. ábra:	A belföldi és az exportértékesítés aránya az élelmiszeripar összes értékesítéséből (%).....	<u>2931</u>
15. ábra:	A fontosabb élelmiszeripari szakágazatok részesedése a termelési értékből 2018-ban (%).....	<u>2931</u>
16. ábra:	Az egyes élelmiszeripari szakágazatok hozzájárulása a termelési érték volumennövekedéséhez (százalékpont).....	<u>3032</u>
17. ábra:	Az élelmiszeripari vállalkozások főbb paraméterei vállalkozási méret alapján 2017-ben és 2018-ban ..	<u>3234</u>
18. ábra:	Élelmiszeripari vállalkozások jegyzett tőkéjének alakulása tulajdonosi forma szerint 2017-ben és 2018-ban	<u>3537</u>
19. ábra:	Az élelmiszeripari beruházások volumenének alakulása.....	<u>3941</u>
20. ábra:	Az élelmiszeripari beruházások 2018. évi volumenváltozása anyagi, műszaki összetétel szerint (%)....	<u>4042</u>
21. ábra:	Az élelmiszeripari beruházások megoszlása anyagi, műszaki összetétel szerint 2018-ban (%).....	<u>4143</u>
22. ábra:	Néhány szántóföldi növény betakarított területének szántóterülethez viszonyított aránya (2018).....	<u>4244</u>
23. ábra:	Búza és kukorica termés mennyiségének (ezer tonna, bal tengely) és hozamának (tonna/hektár, jobb tengely) alakulása	<u>4345</u>
24. ábra:	Árpa, napraforgó és repce termés mennyiségének (ezer tonna, bal tengely) és hozamának (tonna/hektár, jobb tengely) alakulása	<u>4345</u>
25. ábra:	A zöldségfélék termelési értékének megoszlása 2018-ban (százalék)	<u>4547</u>
26. ábra:	A gyümölcsfélék termelési értékének megoszlása 2018-ban (százalék)	<u>4749</u>
27. ábra:	Az állatállomány alakulása (2014 = 100%).....	<u>4951</u>
28. ábra:	A szarvasmarha állomány alakulása (1000 darab)	<u>4951</u>
29. ábra:	A tehénállomány hasznosítás szerinti alakulása (ezer darab).....	<u>5052</u>
30. ábra:	Az élő szarvasmarha, valamint a marhahús külkereskedelmének alakulása (1000 tonna)	<u>5052</u>
31. ábra:	A tej és tejtermékek külkereskedelmének alakulása (millió euró)	<u>5153</u>
32. ábra:	A tej és tejtermékek külkereskedelmének 2018. évi szerkezete (millió euró).....	<u>5153</u>
33. ábra:	A sertés (bal tengely) és az anyakoca állomány (jobb tengely) alakulása (1000 darab).....	<u>5254</u>
34. ábra:	A vágóállat termelés alakulása (ezer tonna)	<u>5254</u>
35. ábra:	A vágóbaromfi termelés alakulása (ezer tonna)	<u>5355</u>
36. ábra:	Az élő juh és kecske, valamint a juh- és kecskehús külkereskedelmének alakulása (1000 tonna).....	<u>5456</u>
37. ábra:	A minősített ökológiai gazdálkodásba bevont területek hasznosítása Magyarországon 2018-ban	<u>5658</u>
38. ábra:	Az ökológiai szántóföldi és gyepterületek változása 2014-2018 között.....	<u>5759</u>
39. ábra:	Az élelmiszeripari melléktermékek, takarmánykeverékek külkereskedelmének értéke (millió euró)	<u>6062</u>
40. ábra:	A bioetanol exportjának alakulása.....	<u>6265</u>
41. ábra:	Az agrár-külkereskedelem értéke (millió euró) és nemzetgazdasági részesedése (%)	<u>6870</u>
42. ábra:	A legfontosabb exportcikk részesedése az agrár-exportból 2018-ban	<u>6971</u>
43. ábra:	A legfontosabb importcikk részesedése az agrár-importból 2018-ban	<u>7072</u>
44. ábra:	Az agrár-export alapanyag szerinti feldolgozottságának arányai 2014-2018 között	<u>7173</u>
45. ábra:	Az agrár-import alapanyag szerinti feldolgozottságának arányai 2014-2018 között.....	<u>7274</u>
46. ábra:	Az agrár-külkereskedelem egyenlegének termékfeldolgozottsági szerinti megoszlása 2014-2018 között	<u>7274</u>
47. ábra:	A legfontosabb célországok részesedése az agrár-exportból 2018-ban	<u>7375</u>
48. ábra:	A legfontosabb származási országok részesedése az agrár-importból 2018-ban.....	<u>7476</u>
49. ábra:	A kiskereskedelmi forgalom megoszlása üzlettípusonként (százalék) 2018-ban.....	<u>7577</u>
50. ábra:	A fogyasztói árak 2018. évi emelkedése (%)	<u>7577</u>
51. ábra:	A szántóföld ára és árváltozása megyénként, 2018 (forint/hektár).....	<u>7880</u>
52. ábra:	A szántóföld bérleti díja és díjváltozása megyénként, 2018 (forint/hektár)	<u>7981</u>
53. ábra:	Az öntözött területek nagysága 2018-ban megyénként (ha).....	<u>8082</u>

54. ábra:	A mezőgazdasági gép és alkatrész forgalom alakulása	8183
55. ábra:	Az egy hektár mezőgazdasági területre kijuttatott műtrágya mennyisége hatóanyagsúlyban	8284
56. ábra:	Vetőmag szaporító területek alakulása	8385
57. ábra:	Fémzárolt vetőmagok előállítása	8385
58. ábra:	Növényvédő szer értékesítés alakulása.....	8486
59. ábra:	Az agrárgazdaság hitelállományának megoszlása 2018. december 31-én	9799
60. ábra:	A mezőgazdaság hitelállománya hitelcél szerinti bontásban (milliárd Ft)	98400
61. ábra:	A mezőgazdaság hitelállományának megoszlása szakágazatok (TEÁOR08) szerint 2018-ban.....	99401
62. ábra:	Az élelmiszeripar hitelállománya hitelcél szerinti bontásban (milliárd forint).....	99401
63. ábra:	Az élelmiszeripar hitelállományának megoszlása szakágazatok (TEÁOR08) szerint 2018-ban	100402
64. ábra:	Agrár Széchenyi Kártya Folyószámlahitel alakulása	101403
65. ábra:	A kedvezményes hitelprogramok hitelállományának alakulása, 2017-2018.....	102404
66. ábra:	Az AVHGA fennálló állományának alakulása.....	102404
67. ábra:	Fennálló állomány gazdasági forma szerint	103405
68. ábra:	Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás alakulása (ezer éves munkaerőegység).....	106408
69. ábra:	A teljes munkaidőben alkalmazásban állók nettó átlagkeresetének alakulása a nemzetgazdaságban és az agrárgazdaságban (ezer Ft).....	107409
70. ábra:	Agrárképzés kínálata	109411

A HAZAI AGRÁRGAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE 2018-BAN

MEZŐGAZDASÁGI KIBOCSÁTÁS VÁLTOZATLAN ÁRON

AZ ÉLELMISZERIPAR TERMELÉSI ÉRTÉKE ÉS ÉVES VOLUMENVÁLTOZÁSA

A MEZŐGAZDASÁG ÁGAZATI SZINTŰ JÖVEDELMEZŐSÉGE

A BELFÖLDI ÉLELMISZERIPARI ÉRTÉKESÍTÉS ÉVES VOLUMENVÁLTOZÁSA

214,8 EZER FŐ FŐÁLLÁSÚ FOGLALKOZTATOTT A MEZŐGAZDASÁGBAN

144 EZER FŐ FOGLALKOZTATOTT AZ ÉLELMISZERIPARBAN

MEZŐGAZDASÁGI BERUHÁZÁS VÁLTOZATLAN ÁRAS ÉRTÉKE

AZ ÉLELMISZERIPAR BERUHÁZÁSAINAK VÁLTOZATLAN ÁRAS ÉRTÉKE 2018-BAN

AGRÁREXPOR

AZ AGRÁRGAZDASÁG NEMZETGAZDASÁGI SZEREPE 2018-BAN

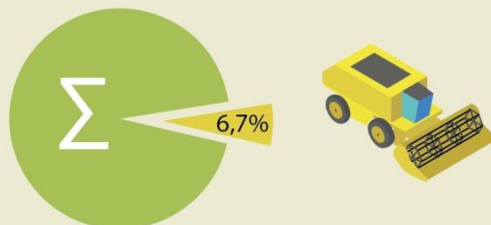
AZ AGRÁRGAZDASÁG RÉSZESÉDÉSE A NEMZETGAZDASÁG KÜLKERESKEDELMI TÖBBLETÉBŐL

MAGYARORSZÁG TERÜLETÉNEK 57%-A MEZŐGAZDASÁGI MŰVELÉS ALATT ÁLL

AZ AGRÁRGAZDASÁG RÉSZESÉDÉSE

A BERUHÁZÁSOKBÓL

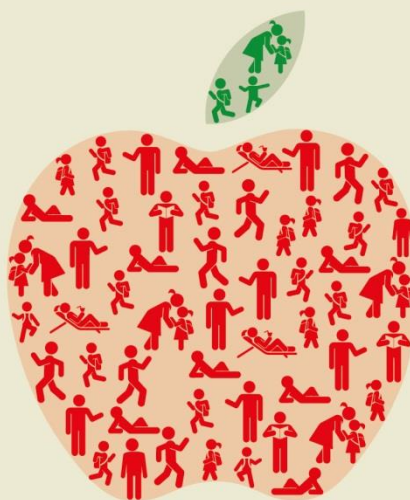

A FOGLALKOZTATÁSBÓL

A HOZZÁADOTT ÉRTÉK TERMEELÉSÉBŐL

AZ AGRÁRGAZDASÁG 9,8 MILLIÓ
HAZAI FOGYASZTÓT LÁT EL
JÓ MINŐSÉGŰ, MEGBÍZHATÓ ÉLELEMMEL
(MÁS ORSZÁGOK FOGYASZTÓINAK
ÉLELMEZÉSE MELLETT)

1. Összefoglaló

- ✓ A Kormány idén **huszonegyedik alkalommal készítette el éves jelentését** az agrárgazdaság helyzetéről. A jelentés átfogó képet ad az agrárgazdaságról, az agrárágazat nemzetgazdaságban elfoglalt helyétől kezdve, a mezőgazdaság és az élelmiszeripar termelési, beruházási és munkaerőpiaci folyamatain, az agrárvállalkozók pénzügyi, jövedelmi helyzetén, valamint az agrárszakképzés és felsőoktatás aktuális fejleményein át, az agrártámogatásokon keresztül, hazánk az Európai Unióban elfoglalt pozíciójáig.
- ✓ A magyar mezőgazdaság az EU mezőgazdasági kibocsátásának és hozzáadott értékének mintegy 2 százalékát teszi ki, a termelési tényezők jövedelméből való részesedése pedig ennél magasabb, 2,3-2,5 százalékos volt.
- ✓ Az utóbbi években a növényi termékek kibocsátásából a magyar mezőgazdaság részesedése 2,2-2,4 százalék, az állattenyésztésből pedig 1,6-1,7 százalékos volt. Hazánk termelése különösen magas a gabona (főként a kukorica), az olajos magvak (elsősorban a napraforgó) és a baromfi termelésében.
- ✓ A mezőgazdaság teljesítménye az elmúlt öt évből háromban pozitívan hatott **a gazdasági növekedésre**, 2018-ban 0,2 százalékponttal járult hozzá az 5,1 százalékos gazdasági növekedéshez.
- ✓ A magyar mezőgazdaság kibocsátásának 2010 óta tartó növekedése 2018-ban is folytatódott, aminek köszönhetően újabb rekordértéket ért el. A kibocsátás folyó alapon számolt értéke 2018-ban 4,8 százalékkal haladta meg az előző évit.
- ✓ A kibocsátás növekedése egyaránt köszönhető a magasabb termésmennyiségeknek és az emelkedő áraknak. A kibocsátás volumene 3,6, a termelői árak 1,2 százalékkal növekedtek.
- ✓ A **bruttó hozzáadott érték** 2018-ban 5,9 százalékkal haladta meg változatlan áron az előző évit.
- ✓ A **mezőgazdaság ágazati szintű jövedelmezősége** is javult, a termelési tényezők jövedelme 2,9 százalékkal emelkedett 2018-ban. A jövedelem növekedésében fontos szerepe van az árak alakulása mellett az európai uniós és hazai agrártámogatásoknak, de fontos még megemlíteni a termelés mennyiségi bővülését is.
- ✓ A **mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek külkereskedelme** évről évre nagymértékben hozzájárul a nemzetgazdaság pozitív egyenlegéhez, ezért makrogazdasági jelentősége meghatározó. A nemzetgazdaság aktívuma 5 557 millió euró volt, melyhez az agrár-külkereskedelem 2 869 millió euróval járult hozzá 2018-ban. A teljes nemzetgazdasági export euróban számolt értéke 4,2 százalékkal, az import 7,3 százalékkal emelkedett 2018-ban az előző évhez képest. Az agrárexport aránya a teljes nemzetgazdasági exporton belül enyhén mérséklődött, amit leginkább a gabonafélék kivitelének csökkenése okozott. Az agrárimport aránya évek óta 6 százalék körül alakul.
- ✓ A **szántóföldi növénytermesztés** az időjárási kihívások ellenére is kedvező évet zárt 2018-ban. A búza termésmennyisége hatodik éve haladta meg az 5 millió tonnát, 5,2 millió tonna volt. A kukorica hozama igen kedvező volt, minden idők második legmagasabb értékét érte el, közel 8 millió tonna volt a termésmennyiség. A napraforgó területe és termésmennyisége (1,8 millió tonna) is csökkent 2017. évhez viszonyítva, ugyanakkor több éves viszonylatban kedvezőnek számít. Magyarország 2018-ban is az EU második legnagyobb napraforgó termelője volt. A repce termésmennyisége rekordszintet (1 millió tonnát) ért el 2018-ban.
- ✓ A korai vetésű **zöldségfélék** fejlődését elsősorban a március végi hideg időjárás és a túl sok csapadék hátráltatta, majd a rendkívül meleg és száraz április és május hatott rájuk kedvezőtlenül. Nyáron a szélsőséges elosztású és egyszerre nagyobb mennyiségű csapadék okozott gondot, ezzel szemben az augusztus hó rendkívül csapadékszegény volt. A hajtattott zöldségfélék termőterülete nem változott, a terméseredmény is hasonló volt a megelőző évihez képest, hajtattott paradicsomból és paprikából növekedés, míg káposztafélékből csökkenés volt tapasztalható.
- ✓ A 2018. évi **gyümölcs termésmennyiség** jól alakult. A jelentősebb gyümölcsfajok közül jó vagy kifejezetten jó termést realizáltak a termelők a cseresznye, a meggy, a szilva, a bodza, az alma és a körte esetében. Gyenge termésmennyiség volt a kajszinál és az őszibaracknál a tavaszi fagyok miatt.
- ✓ A **termő szőlőültetvények** mérete 2018-ban 66 ezer hektár volt. Ez 7,0 százalékkal alacsonyabb a 2014-ben megfigyelt értéknél. A csökkenés elsősorban a borvidéken kívüli, már nem termő területeket érintette, az ott gazdálkodók jelentős része hagyott fel a szőlőtermesztéssel. A betakarított

mennyiség 2018-ban, a 2017. évi mennyiséggel csaknem megegyezően, 533 ezer tonnát tett ki. Ez a termés mennyiség az átlagos éveknél magasabbnak számít.

- ✓ Az **állattenyésztést** tekintve elmondható, hogy folytatódott a szarvasmarha állomány növekedése, a sertésállomány az előző évi szinten maradt, ugyanakkor a juhok, és a tyúkok száma elmaradt az egy évvel ezelőtől. Az állattenyésztésen belül növekedett a vágósertés, a vágómarha, a vágójuh, a vágóbaromfi és a tojás termelése, a tejtermelés nem változott érdemben.
- ✓ Az **élelmiszeripar termelésének** növekedése összhangban a makrogazdasági helyzet további javulásával 2018-ban jelentősen gyorsult. Az ágazat termelési értéke 2018-ban meghaladta a 3 200 milliárd forintot, volumennövekedése pedig a 4 százalékot, amely az elmúlt két év növekedési ütemének a négyszerese. Ezen belül a belföldi értékesítés volumenének növekedése közel 6 százalék volt. Ez utóbbi hatására vélhetően növekedett a hazai gyártók aránya a kiskereskedelmi értékesítésen belül. A közvetlen külpiazi értékesítés volumenének növekedési üteme, bár elmaradt a belföldi értékesítéstől, érdemben gyorsult.
- ✓ A **mezőgazdaság foglalkoztatása** (összhangban a jelentős munkaerőhiánnyal és az üzemszerkezet folyamatos átalakulásával) 2018-ban csökkent, ennek ellenére jelentősen meghaladta a 2014. évit. A mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban, halászatban foglalkoztatottak száma 2018-ban 214,9 ezer fő volt, egy év alatt 5,2 ezer fővel, 2,3 százalékkal csökkent. Az ágazat foglalkoztatása 2014 és 2018 között 2018 kivételével minden évben növekedett, összességében 13,3 százalékkal, 25,2 ezer fővel.
- ✓ Az **élelmiszeriparban foglalkoztatottak** száma 2018-ban csökkent. Az élelmiszeripari vállalkozások 2018-ban 144,0 ezer főt foglalkoztattak, 1,9 ezer fővel, 1,3 százalékkal kevesebbet, mint 2017-ben. Ezt megelőzően az ágazat foglalkoztatása 2014 óta 2015 kivételével növekedett, és 2018-ban 1,0 ezer fővel, 0,7 százalékkal meghaladta a 2014. évit.
- ✓ Az **árutermelő egyéni gazdaságok** jövedelemhelyzete javult 2018-ban, az adózás előtti eredmény 5 százalékkal emelkedett és 2017 után újabb csúcsot ért el. A **társas gazdaságok** egy hektárra jutó adózás előtti eredménye a tavalyi rekord-jövedelem után 6 százalékkal csökkent, azonban az inflációt is figyelembe véve reálértéken a 2012-es magas szinttel megegyezik.
- ✓ Az **élelmiszeripar** eredményes évet zárt 2018-ban, a jövedelmi és hatékonysági mutatók érdemben javultak. Az ágazat adózás előtti eredménye 8 százalékkal növekedett, valamint emelkedett a létszamarányos árbevétel, az eszközarányos nyereség, javult a vállalkozások likviditása és nőtt a tőkeerősség. A 2014 és 2018 közötti időszakban az árbevétel arányos adózott eredmény több mint 60 százalékkal emelkedett, az eszközarányos nyereség közel duplájára nőtt a dinamikus növekvő adózott eredmény miatt.
- ✓ Hazánk mezőgazdasága az **uniós csatlakozás óta** jelentős mértékben fejlődött, hatékonysága, versenyképessége és jövedelmezősége elkezdett felzárkózni a régi tagországokéhoz, részesedése nőtt a termelési és jövedelmi mutatókban.
- ✓ Az **agrár-, vidékfejlesztési támogatások** 2018-ban is javították a gazdálkodók pénzügyi és jövedelem helyzetét, ösztönözték beruházásaikat, valamint hozzájárultak a vidéki térségek társadalmi, gazdasági fejlődéséhez. 2018-ban agrár- és vidékfejlesztési támogatások címén összesen mintegy 680.489,9 millió forint került felhasználásra uniós és hazai forrásokból, amelyet a mezőgazdaságban felhasznált gázolaj utáni jövedékiadó visszatérítés (AM fejezetén kívül eső támogatás) további 28.033,0 millió forinttal egészített ki.
- ✓ Az agrárjelentés az előző év agrárgazdasági, agrártársadalmi folyamatairól ad számot és veti össze azokat az azt megelőző év, illetve évek fő számaival, irányvonalával. Az anyagban szereplő adatsorok a korábbi évek anyagaival összehasonlíthatóak, így az idősorok meghosszabbíthatóak.
- ✓ A jelentés a lehető legfrissebb adatok és információk alapján készül, azonban az adott évre vonatkozó statisztikai adatok zöme csak a következő év júniusától érhető el és vannak, amelyek csak az ősz folyamán állnak rendelkezésre, ezért az anyag lezárása (szeptember 1.) után publikált adatokat, vagy javított adatokat a szerkesztőknek csak korlátozott mértékben áll módjukban figyelembe venni. Tekintettel az agrárminisztériumi belső, illetve a szélesebb közigazgatási egyeztetés időtartamára, továbbá az Országgyűlés számára történő benyújtás határidejére, a jelentés szöveges elemzésre épülő első kötetében a szeptember 1-je előtt megjelent adatok szerepelnek. A legfrissebb adatokat a jelentés II. számú, táblázatos kötete tartalmazza.
- ✓ Az elemzések széleskörű adatbázison nyugszanak, melyek forrása a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), a NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet (NAIK AKI), az Agrárminisztérium (AM), a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH), a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV), a Magyar

Államkincstár (MÁK), a Magyar Nemzeti Bank (MNB) a Magyar Fejlesztési Bank (MFB), a Belügyminisztérium Országos Vízügyi Főigazgatósága (OVF), az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) és az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet (ÖMKi). Az adatokat elemző szöveges ismertetést táblázatok és ábrák egészítik ki, melyek szemléletesen mutatják be az agrárgazdasági folyamatokat.

- ✓ A Jelentés az agrárgazdaság legfontosabb társadalmi és gazdasági folyamatait elemzi, nem tér ki azokra a szakterületekre, amelyekről önálló jelentés készül. A kapcsolódó szakterületek közül a talajvédelemről, növényvédelemről, növényegészségügyről és állategészségügyről az Országos Főállatorvos Beszámolója¹, a talajminőségről, levegőminőségről és vizeink minőségéről Magyarország Környezeti Állapotáról² szóló jelentés tartalmaz információkat.

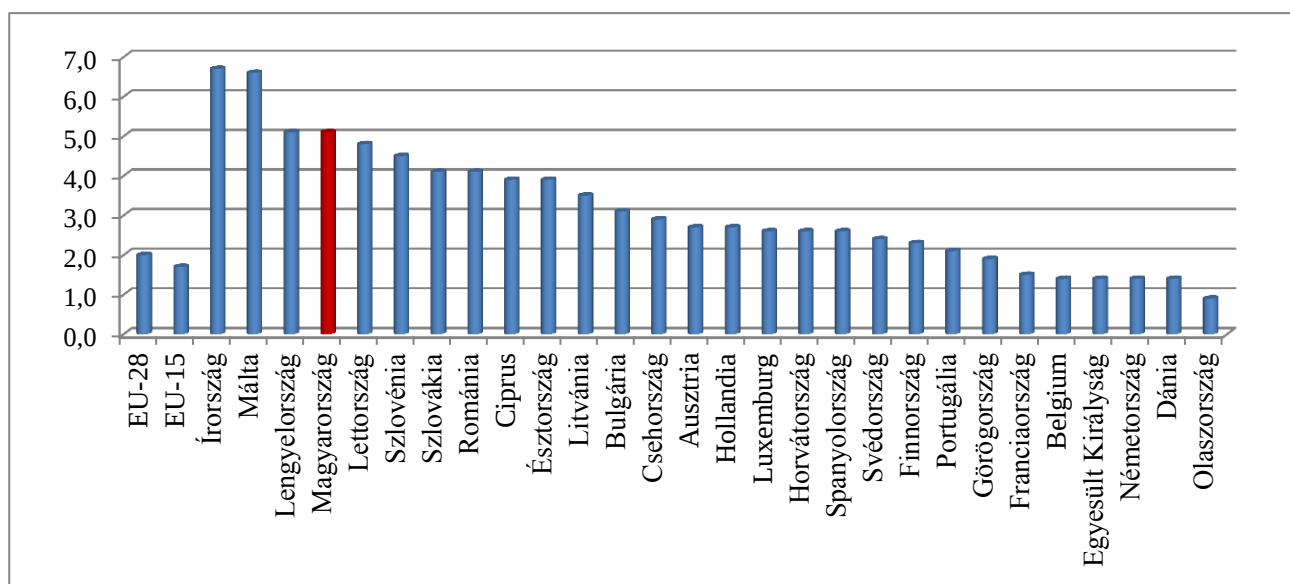
¹ https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/886114/OFA_2017_online.pdf/d9671bb1-c650-3a7a-978a-6cef8e4466f6
² http://www.hermanottointezet.hu/sites/default/files/MKA_2017.pdf

2. Agrárgazdaság makrogazdasági eredményei

2.1. Makrogazdasági környezet

- ✓ A **világgazdaság növekedésére** 2018-ban leginkább a kereskedelempolitikai feszültségek, az emelkedő és volatilisabbá váló nyersanyagárak, a kínai gazdaság lassulása, az EU egyes tagországainak magas államadóssága, az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépését övező bizonytalanság, valamint az Amerikai Egyesült Államok gyorsuló GDP növekedése voltak hatással.
- ✓ A **nemzetközi monetáris politikák** 2018-ban szigorodtak: az EKB bejelentette eszközvásárlási programjának kivezetését, a Fed háromszor emelt kamatot.
- ✓ A **világgazdaság** növekedési üteme 2018-ban mérséklődött. Az IMF adatai szerint a világgazdaság GDP-jének volumene 2018-ban 3,6 százalékkal bővült, szemben a 2017. évi 3,8 százalékos növekedéssel. A meghatározó nemzetgazdaságok közül az Egyesült Államokban (2,9 százalék) emelkedett, míg Kínában (6,6 százalék) és Japánban (0,8 százalék) mérséklődött a gazdasági növekedés üteme. Ennek hatására mérséklődött az exportkereslet, ami a magyar gazdaságra is kedvezőtlenül hatott.
- ✓ Az **Európai Unió** gazdaságának növekedése 2018-ban veszített dinamikájából, ami mögött elsősorban a lakossági fogyasztás és a nettó export mérséklődő hozzájárulása áll, míg a beruházások tovább élénkültek. Az EU-28 gazdasága a 2017. évi 2,4 százalék után 2018-ban 2,0 százalékkal növekedett. A régi tagországokban 1,7 százalékkal bővült a GDP, szemben az előző évi 2,2 százalékkal.
- ✓ A tagországok többségében lassult a GDP bővülésének üteme, mindössze nyolc tagországban mértek magasabb növekedést. Ugyanakkor pozitív, hogy minden EU tagországban növekedés volt megfigyelhető. A legnagyobb mértékben Írországon, Máltán, Lengyelországban és Magyarországon bővült a GDP, míg a legkisebb lendülettel Olaszország, Dánia és a magyar export szempontjából meghatározó Németország gazdasága rendelkezett.

1. ábra: Az EU és tagországai 2018. évi GDP volumennövekedése (%)

Forrás: EUROSTAT

- ✓ A **magyar gazdaság** 2013-ban növekedési pályára állt, ez a kedvező folyamat 2018-ban is folytatódott, a növekedés üteme jelentősen felgyorsult. A GDP volumene a 2016. évi 2,2 és a 2017.

évi 4,3 százalék után **2018-ban 5,1 százalékkal bővült**. Ehhez **termelési oldalról** elsősorban a piaci szolgáltatások, az ipar és az építőipar járultak hozzá, de a mezőgazdaság is pozitívan hatott a GDP növekedésre.

- ✓ **Felhasználási oldalról** nézve a gazdasági növekedés motorja a háztartások élénkülő fogyasztása és a beruházások voltak, a nettó export negatívan járult hozzá a GDP növekedéshez. A háztartások tényleges fogyasztásának volumene 4,0 százalékkal növekedett, ami mögött elsősorban az élénkülő foglalkoztatás, a növekvő keresetek és az elhalasztott kiadások megjelenése áll. A bruttó állóeszköz felhalmozás (beruházás) volumene 2018-ban 17,1 százalékkal emelkedett. Az áruk és szolgáltatások kivitelének volumene 4,3, behozatalának volumene 6,8 százalékkal bővült. Az import élénkülése a növekvő lakossági fogyasztásnak, a beruházások importigényének és egyes iparágak magas importból származó inputfelhasználásának tudható be.
- ✓ A nemzetközi nyersanyagárak jelentősen emelkedtek 2018-ban. Ezen belül nagymértékben nőtt az olaj, a szén és a gáz, míg visszafogottabban a műtrágya ára. Mindez növelte az inputköltségeket a vállalatok számára.

1. táblázat: A főbb nyersanyagok nemzetközi árának alakulása (2014=100)

	2014	2015	2016	2017	2018
Olaj	100,0	57,5	48,8	60,3	76,4
Szén	100,0	80,8	90,8	120,5	142,3
Műtrágya	100,0	89,6	67,4	65,2	75,6
Élelmiszer	100,0	83,2	83,2	86,4	86,0
Gáz	100,0	65,2	46,6	54,1	68,3

Forrás: IMF Primary Commodity Price System

- ✓ A főbb valuták közül az **euró árfolyama** gyengült, az **amerikai dolláré** erősödött 2018-ban. Az euró árfolyam 2018 folyamán a 309 és 324 forint közötti sávban mozgott, éves szinten 318,9 forint volt. Az amerikai dollár árfolyama a 252 és 279 forint között mozgott, éves viszonylatban 270 forint volt. Mivel a magyar export meghatározó része az Európai Unióba irányul, az euró árfolyamának fontos szerepe van. Az euró 2018-as gyengülése ösztönzőleg hatott a kivitelre.
- ✓ A **vállalati hitelkamatok** 2018 folyamán tovább csökkentek, ami kedvezően hatott a mezőgazdaság és az élelmiszeripar forrásköltségeire. A nem pénzügyi vállalatoknak nyújtott forinthitelek évesített kamatai jellemzően a 2-3,5 százalék körüli sávban mozogtak.

2.2. A magyar agrárgazdaság nemzetgazdasági szerepe

- ✓ A mezőgazdaság a magyar nemzetgazdaság kiemelkedő fontosságú, **stratégiai ágazata**, melyet jól bizonyít a GDP-hez és a külkereskedelmi többletbe való hozzájárulása mellett a biztonságos, egészséges élelmiszertermelésben, a természeti erőforrásokkal való hatékony és fenntartható gazdálkodásban, a vidéki foglalkoztatásban, valamint a sokszínű, változatos vidéki táj fenntartásában betöltött szerepe is.
- ✓ A **mezőgazdaság és az élelmiszeripar együttes részesedése a bruttó hozzáadott érték termeléséből** mintegy 6-7 százalék, a beruházásokból 7-8 százalék, a foglalkoztatásból pedig 8 százalék volt az utóbbi években.
- ✓ A **mezőgazdaság teljesítménye** az elmúlt öt évből háromban pozitívan hatott a gazdasági növekedésre, 2018-ban az ágazat bruttó hozzáadott értékének volumene 4,8 százalékkal növekedett, ennek köszönhetően 0,2 százalékponttal járult hozzá a 5,1 százalékos gazdasági növekedéshez.

2. táblázat: Az agrárgazdaság aránya a nemzetgazdaságban

Év	A mezőgazdasága részaránya ^a			Az élelmiszeripar részaránya			Agrártermékek részaránya			Fogyasztói árindex, előző év = 100,0	
	foglalkoztatás ^b	bruttó hozzáadott érték (ágazatok összesen)	beruházásban	foglalkoztatás ^b	bruttó hozzáadott érték (ágazatok összesen)	beruházásban	fogyasztás ^c	export ^d	külkereskedelmi forgalmának egyenlege, milliárd Ft ^e		
	%	=100)		%	=100)						
										élelmiszer	összesen
	folyó áron, %			folyó áron, %							
2014	4,6	4,7	5,7	3,5	2,3	2,9	25,5	9,1	943,0	99,6	99,8
2015	4,8	4,5	4,7	3,3	2,2	2,2	25,6	8,7	947,7	100,9	99,9
2016	5,0	4,6	5,2	3,3	2,2	3,7	24,9	8,6	885,6	100,7	100,4
2017	5,0	4,5	4,4	3,3	2,1	3,1	25,7	8,8	1017,9	102,8	102,4
2018	4,8	4,2	4,0	3,2	2,1	2,7	25,7	8,3	914,6	104,2	102,8

a) Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ág.

b) A munkaerő-felmérés adatai.

c) Az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása (COICOP) szerinti hazai fogyasztási kiadásaiból.

d) Kombinált nomenklátúra (KN) szerint.

Forrás: KSH alapján

- ✓ A **mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek külkereskedelme** évről évre nagymértékben hozzájárul a nemzetgazdaság pozitív egyenlegéhez, ezért makrogazdasági jelentősége meghatározó. Az elmúlt években az agrárgazdaság a nemzetgazdaság pozitív egyenlegének harmadát-felét biztosította. Az agrárgazdaság 2018-ban 2 869,3 millió euróval járult hozzá a nemzetgazdaság 5 557,5 millió eurós többletéhez.
- ✓ Mind a nemzetgazdaság, mind az agrárgazdaság **beruházásainak** bővülése folytatódott 2018-ban. A nemzetgazdaság beruházásainak volumene 2018-ban 19 százalékkal növekedett. A mezőgazdaság beruházásainak változatlan áras értéke 2018-ban 11,7 százalékkal bővült, ami kedvező eredmény a magas bázist jelentő 2017-es 11,2 százalékos növekedés után. Az élelmiszeripari beruházások 2018-ban érdemben élénkültek és az elmúlt évek legmagasabb értékét érték el. Az ágazat beruházásainak volumene 7,3 százalékkal bővült.
- ✓ A **mezőgazdaság foglalkoztatása** 2018-ban- részben a munkaerőhiánnyal összefüggésben- csökkent. Az elmúlt évben 214,8 ezer fő dolgozott főállásban az ágazatban, 2,3 százalékkal kevesebb, mint 2017-ben, de 13,3 százalékkal több, mint 2014-ben. Az ágazat részesedése a nemzetgazdaság foglalkoztatásából 4,8 százalék volt 2018-ban, 0,2 százalékponttal kevesebb, mint 2017-ben, de 0,2 százalékponttal több, mint 2014-ben.
- ✓ Az **élelmiszeriparban foglalkoztatottak** száma 2018-ban szintén elmaradt a 2017. évitől. Az élelmiszeripari vállalkozások 2018-ban 144,0 ezer főt foglalkoztattak, 1,9 ezer fővel, 1,3 százalékkal kevesebbet, mint 2017-ben. Az élelmiszeripar foglalkoztatása 2014 és 2018 között nem változott érdemben (0,7 százalékkal bővült). Az élelmiszeripar részesedése a nemzetgazdaság foglalkoztatásából 2018-ban 3,2 százalék volt, amely a 2017. évi aránytól 0,1 százalékponttal, a 2014. évitől 0,3 százalékponttal marad el.
- ✓ Az **infláció** 2018-ban tovább gyorsult. Az év egészében a fogyasztói árak 2,8 százalékkal emelkedtek, az élelmiszerek fogyasztói ára pedig 4,2 százalékkal növekedett.
- ✓ A magyar nemzetgazdaságra jelentős hatással volt a **szociális hozzájárulási adó** 2,5 százalékpontos csökkentése, a minimálbér 8 és a garantált bérminimum 12 százalékos emelése.
- ✓ A magyar gazdaság további fehéritése érdekében 2018. július 1-től bevezetésre került az **on-line számlaadat szolgáltatási rendszer**.

- ✓ A magyar agrárgazdaság – szakmai becslések szerint – 15 millió ember ételmezésére elegendő élelmiszert termel meg.

2.3. A magyar mezőgazdaság helye az EU-ban

- ✓ Az Európai Unió **mezőgazdasági területének** 3,0 százaléka található Magyarországon, hazánk részesedése a munkaerő-felhasználásból ennél magasabb, 4,4-4,8 százalék volt az elmúlt években.
- ✓ A magyar mezőgazdaság az EU **mezőgazdasági kibocsátásának és hozzáadott értékének** mintegy 2 százalékát tette ki az elmúlt években.
- ✓ Hazánk részesedése a **termelési tényezők jövedelméből** a kibocsátásnál magasabb, 2,3-2,5 százalék között mozgott 2014 és 2018 között.

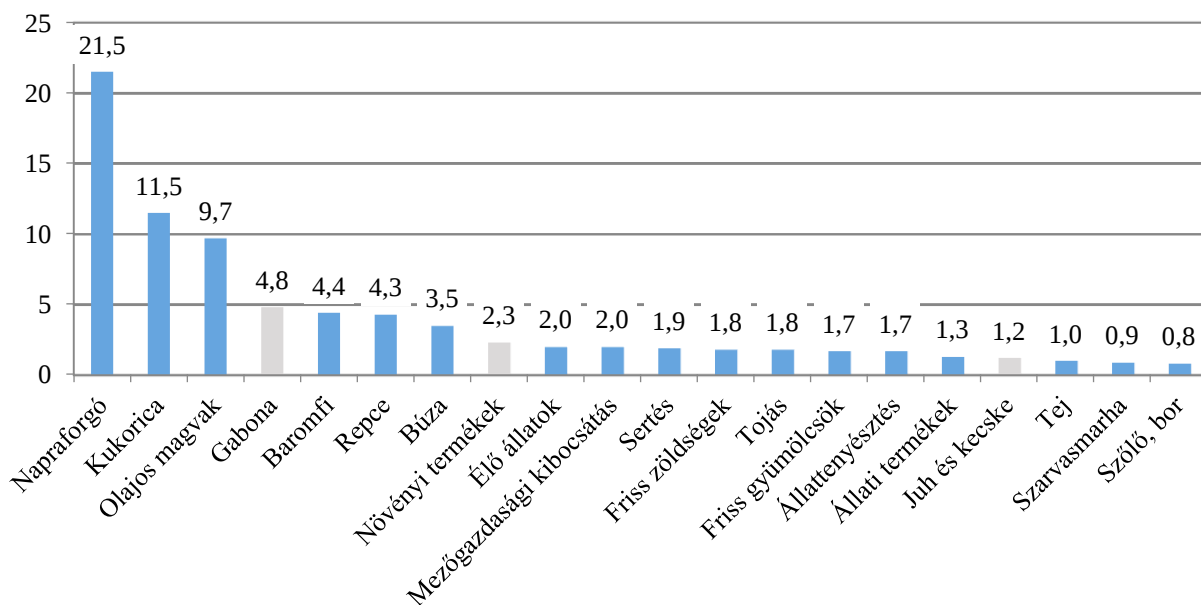
3. táblázat: A magyar mezőgazdaság az EU-ban, százalék

	2014	2015	2016	2017	2018
Kibocsátás	1,9	1,9	2,0	1,9	2,0
Hozzáadott érték	2,0	2,0	2,1	2,0	2,1
Termelési tényezők jövedelme	2,4	2,3	2,5	2,3	2,4
Mezőgazdasági terület	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Munkaerő-felhasználás	4,8	4,6	4,6	4,5	4,4
Beruházás	1,6	1,3	1,3	1,5	n.a.

Forrás: Eurostat Mezőgazdasági Számlarendszer

- ✓ A magyar **mezőgazdaság részesedése** különösen magas a búza, a kukorica, a repce, a napraforgó és a baromfi esetében.

2. ábra: Magyarország részesedése az EU mezőgazdaságának kibocsátásából 2018-ban (repce és napraforgó 2017-es adat)

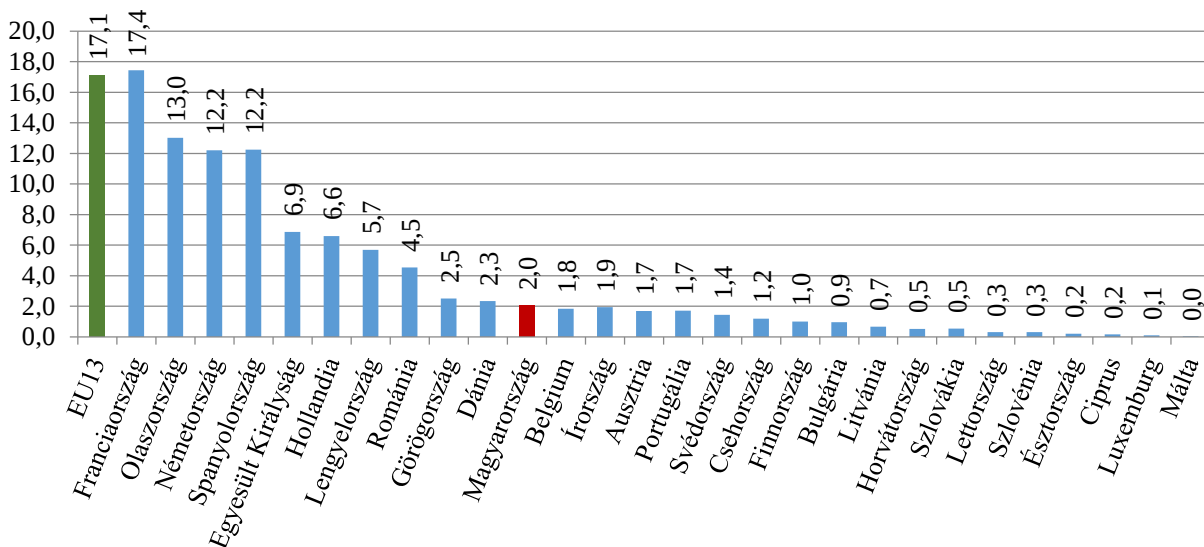

Forrás: Eurostat Mezőgazdasági Számlarendszer második előzetese

- ✓ Az Európai Unió mezőgazdasága **erősen koncentrált** (a kibocsátás nagy részét a régi tagországok adják, részesedésük 2018-ban 82,9 százalék volt).

- ✓ Az öt legnagyobb termelő ország (Franciaország, Olaszország, Németország, Spanyolország és az Egyesült Királyság) az **EU mezőgazdasági kibocsátásának** 61,8 százalékát adta 2018-ban.

3. ábra: Az Európai Unió mezőgazdasági kibocsátásának országokénti megoszlása, 2018 (%)

Forrás: Eurostat Mezőgazdasági Számlarendszer második előzetese

- ✓ A kibocsátással ellentétben a munkaerő-felhasználásból közel azonos arányban részesedtek a régi és új tagállamok, ami a termelés hatékonyságában meglévő különbségekre is rávilágít. Az EU régi tagállamai 52,1, az új tagállamai 47,9 százalékban részesedtek a mezőgazdaság **éves munkaerőegység** felhasználásából.
- ✓ A régi tagállamok termelékenysége jelentősen meghaladja az új tagállamokét, hazánk a két csoport között foglal helyet. Az EU-15 termelői 2018-ban **egy hektáron** folyó áron 2 593 euró értékű terméket állítottak elő, az EU13-ban ez a mutató 1 380 euró volt.
- ✓ A munkaerőegységre jutó kibocsátás tekintetében még nagyobb a régi tagországok előnye, mivel egységnyi munkaerő felhasználással 4,2-szer annyi kibocsátást érnek el. A mutató értéke Romániában (13,7 ezer euró) a legalacsonyabb, míg a legmagasabb Dániában (199,7 ezer euró) volt.
- ✓ Magyarország esetében mindkét mutató elmarad a régi tagországok értékeihez képest, de érdemben meghaladja az új tagországok értékeit.

4. táblázat: A mezőgazdaság termelékenysége

	2014	2015	2016	2017	2018
Hektárra jutó kibocsátás folyó áron, euró/ha					
EU28	2 214	2 192	2 207	2 229	2 242
EU15	2 597	2 586	2 575	2 588	2 593
EU13	1 276	1 231	1 304	1 345	1 380
Magyarország	1 435	1 401	1 531	1 467	1 519
Éves munkaerőegységre jutó kibocsátás folyó áron, euró/ÉME					
EU28	40 593	41 032	41 625	42 527	43 281
EU15	67 239	67 504	67 360	67 668	68 224
EU13	13 626	13 636	14 595	15 421	16 098
Magyarország	16 572	16 946	18 855	18 631	20 084

Forrás: Eurostat alapján

2.4. A mezőgazdaság jövedelmezősége

2.4.1. A mezőgazdaság ágazati jövedelmezősége az MSzR alapján

- ✓ A mezőgazdaság ágazati szintű jövedelmezősége 2018-ban javult, ami elsősorban annak köszönhető, hogy a kibocsátás nagyobb mértékben nőtt, mint a folyó termelő felhasználás (termelés során felhasznált inputanyagok). A kibocsátás a volumen és a termelői árak együttes növekedésének hatására bővült.
- ✓ A **mezőgazdaság kibocsátásának** 2010 óta tartó növekedése 2018-ban is folytatódott, aminek köszönhetően, 2 720,3 milliárd forinttal újabb rekordértéket ért el.
- ✓ A Mezőgazdasági Számlarendszer (MSzR) adatai alapján a kibocsátás **folyó alapon** számolt értéke 2018-ban 4,8 százalékkal haladta meg az előző évit.
- ✓ A kibocsátás növekedése egyaránt köszönhető a magasabb termésmennyiségeknek és az emelkedő áraknak. A kibocsátás **volumene** 3,6, a termelői árak 1,2 százalékkal növekedtek.
- ✓ A folyó termelő felhasználás értéke folyó áron 6,0 százalékkal növekedett 2018-ban, ami elsősorban az inputok áremelkedésének tudható be, de a felhasznált mennyiség is nőtt.
- ✓ A **bruttó hozzáadott érték**³ 13,6 százalékkal növekedett 2014 óta és 3,2, százalékkal haladta meg folyó áron az előző évit.
- ✓ A fentiek hatására a mezőgazdaság **ágazati szintű jövedelmezősége** is javult, a **termelési tényezők jövedelme** 2,9 százalékkal emelkedett 2018-ban és 3,7 százalékkal haladta meg a 2014. évi szintet.
- ✓ A **nettó vállalkozói jövedelem** 2018-ban 2,6 százalékkal növekedett.
- ✓ A fenti mutatók az ágazat egészére vonatkoznak, az egyes termelők jövedelme nagymértékben különbözhet elsősorban a méret, a termelési szerkezet, a földrajzi elhelyezkedés, a technológia, a szaktudás és az értékesítési csatornák függvényében.
- ✓ A **jövedelem növekedésében** fontos szerepe van az árak alakulása mellett az európai uniós és hazai agrártámogatásoknak, de fontos még megemlíteni a termelés mennyiségi bővülését is.

5. táblázat: Mezőgazdaság ágazati szintű jövedelmezősége (folyó áron, milliárd forint)

Megnevezés	2014	2015	2016	2017	2018
Mezőgazdasági kibocsátás összesen	2 456,4	2 486,8	2 587,8	2 594,7	2 720,3
Folyó termelőfelhasználás	1 462,7	1 482,8	1 516,9	1 492,9	1 582,9
Bruttó hozzáadott érték	993,8	1 004,0	1 070,8	1 101,8	1 137,4
Termelési tényezők jövedelme	1 204,3	1 116,4	1 186,4	1 214,8	1 249,4
Nettó vállalkozói jövedelem	779,6	668,5	698,2	715,5	733,9

Forrás: KSH, Mezőgazdasági Számlarendszer, 2018 második előzetes

2.4.2. A mezőgazdasági jövedelem alakulása a Tesztüzemi Rendszer alapján

2.4.2.1. Az árutermelő gazdaságok jövedelmezősége

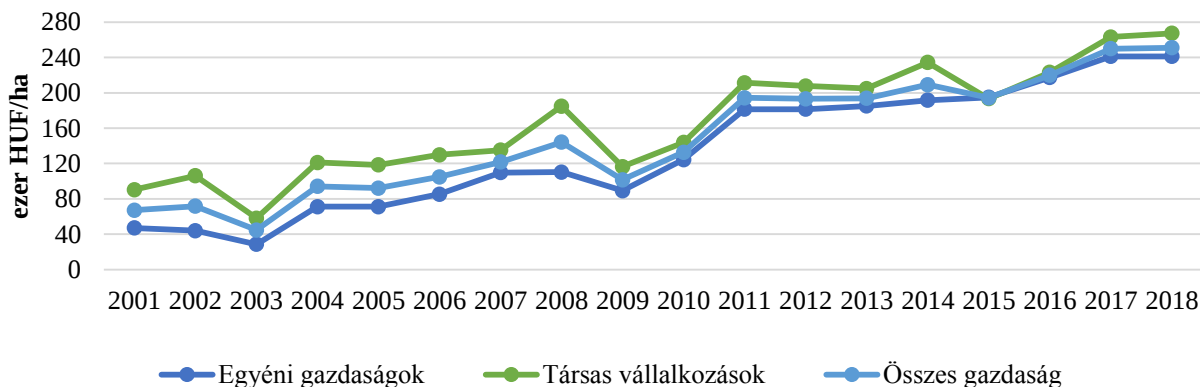
- ✓ Az elemzéshez a Tesztüzemi Információs Rendszer 2018. évi adatait használtuk fel. Az adatgyűjtés összesen 2146 mintaüzemet fog át. A tesztüzemi minta segítségével reprezentált és **vizsgált 116 ezer gazdaság** az összes regisztrált gazdaság által használt földterület 95,3 százalékát művelte, illetve az összes Standard Termelési Érték (STE) 94,4 százalékát állította elő. A tesztüzemi rendszer minta adatait a 2016-os Gazdaságszerkezeti Összeírás adataival súlyoztuk.
- ✓ A gazdaságok által használt **átlagos mezőgazdasági terület 40,6 hektár**, egy gazdaság átlagosan 1,4 fő⁴ foglalkoztatott.
- ✓ Országos szinten az **árutermelő egyéni gazdaságok** az összes nettó hozzáadott érték⁵ 60 százalékát, a **társas vállalkozások** pedig a 40 százalékát állították elő.

³ A bruttó hozzáadott érték alapján a bruttó kibocsátás (alapáron) és a folyó termelő-felhasználás (piaci beszerzési áron) különbsége.

⁴ Éves munkaerőegységet alapul véve, ami 2200 munkaórának felel meg.

- ✓ Az **egy hektárra jutó árbevétel, közvetlen támogatás és anyagjellegű költségek** egyaránt 6 százalékkal növekedtek, így a mezőgazdaság jövedelmezősége a nettó hozzáadott érték alapján vizsgálva stagnált. Az egyéni és társas bontásban vizsgálva is hasonló az eredmény.

4. ábra: Az egy hektárra jutó nettó hozzáadott érték változása (2001-2018)

Forrás: Tesztüzemi adatok alapján a NAIK AKI Tesztüzemi Információs Osztályán készült

- ✓ A **mezőgazdasági beruházások értéke** kiugró mértékben bővült: 18 százalékkal lett magasabb. Az ingatlanberuházások 7 százalékkal, a gépberuházások 34 százalékkal nőttek. A rekord méretű beruházás a Vidékfejlesztési Program (VP) kifizetéseivel van összefüggésben: a beruházási támogatások az előző évhez képest a többszörösére (7,3 ezer forint/hektárra) bővültek.
- ✓ Így a **nettó beruházás** is (amortizációval és selejtezésekkel csökkentett bruttó beruházás) nagymértékben növekedett (61 százalékkal), azaz jelentős technikai, technológiai megújulás történt. A beruházásokkal összefüggésben a **finanszírozási szerkezet** is változott, a hosszú lejáratú beruházási hitelek állománya 9 százalékkal növekedett. Azonban a magas jövedelmezőség miatt a vállalkozások nem adósodtak el jelentősen, a korábbi évek tartósan magas jövedelmezősége jelentős fedezetet biztosított a beruházások finanszírozására: a saját tőke értéke 10 százalékkal lett magasabb.
- ✓ A **földárak növekedése** 2018-ban sem torpant meg: a szántóterület ára 11 százalékkal emelkedett (830,8 ezer forint/hektárra). Ezzel pontosan megegyező mértékben növekedtek a földbérleti díjak is.

2.4.2.2. Az egyéni mezőgazdasági vállalkozások jövedelemhelyzete

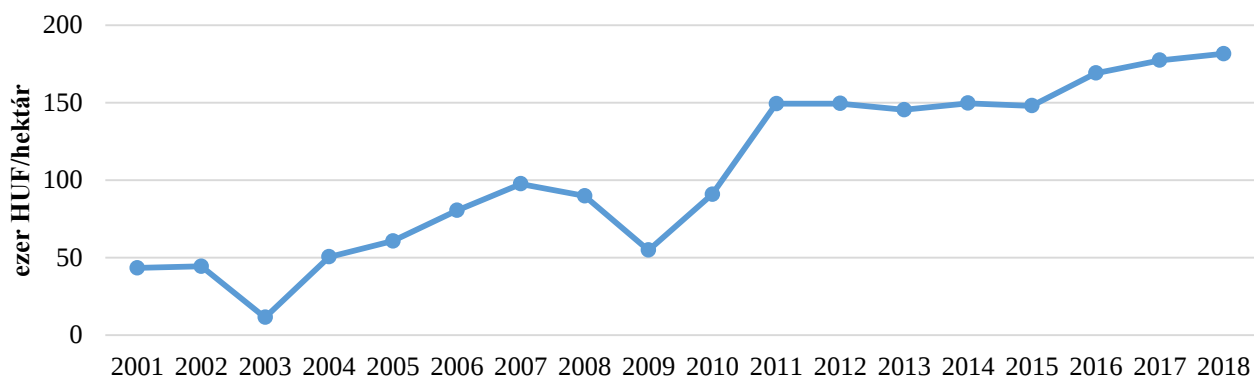
- ✓ A felmérésben 1746 egyéni gazdaság⁶ szerepelt. Ez a minta a 2016. évi Gazdaságszerkezeti Összeírás (GSZÖ) keretében regisztrált, 4 ezer euró STÉ-nél nagyobb egyéni gazdaságokat reprezentálja, melyek száma 108 ezret tett ki. A **vizsgált 108 ezer gazdaság** az összes egyéni gazdaság⁷ által használt földterület 92 százalékát művelte, illetve a hozzájuk kapcsolódó STÉ 89,2 százalékát állította elő.
- ✓ A **bruttó termelési érték** átlagos nagysága a 2017. évhez képest 4 százalékkal, 513,6 ezer forint/hektárra nőtt. Ezen belül az egy hektárra jutó értékesítés nettó árbevétele, valamint a közvetlen támogatások 3, illetve 5 százalékkal nőttek.
- ✓ Ezzel szemben az üzemi költségek csak 3 százalékkal nőttek (330,6 ezer forint/hektárra), így a – bruttó jövedelemmel szemben – **az adózás előtti eredmény alapján számított nettó jövedelem** már kis mértékű emelkedést mutat, mely újabb csúcsot ért el 5 százalékos – folyó áron számított – növekedéssel 181,57 ezer forint lett.

⁵ A nettó hozzáadott érték a termelési érték és a termelés során felhasznált termékek, szolgáltatások értékének a különbsége. Tartalmazza a jövedelmet, valamint ebből kell fedezni a munkabérek, az adókat, a kamatokat és a bérleti díjakat.

⁶ Ide tartoznak az őstermelők, az egyéni vállalkozók, illetve az ún. összevont – adózási, illetve a támogatási rendszerrel összefüggő okok miatt formálisan részekre osztott („szétíratott”), de ténylegesen egységes vállalkozásként működő és a tesztüzemi rendszerben is egy egységként kezelt – gazdaságok.

⁷ Ezek száma a GSZÖ 2016 adatai szerint 421 ezer volt.

5. ábra: Az egyéni gazdaságok adózás előtti eredménye 2018-as árakon*(2001-2018)

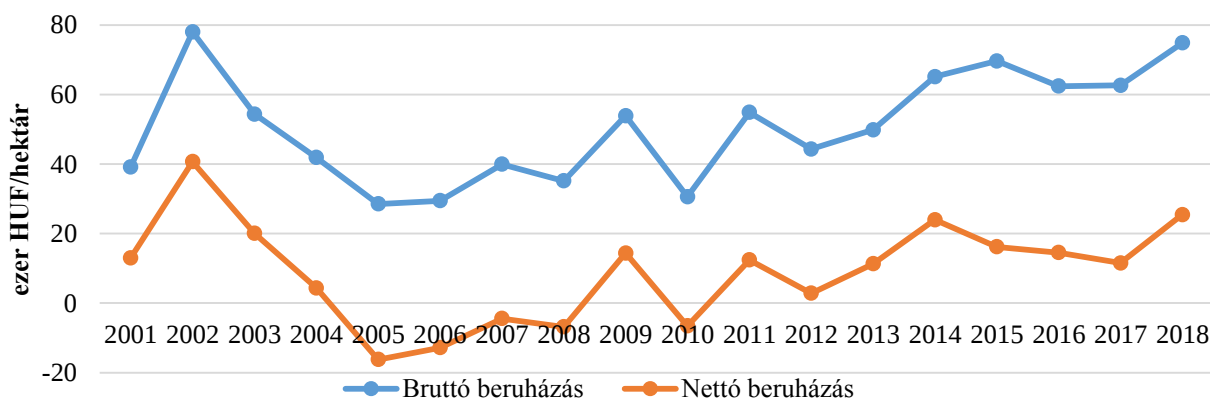

*Fogyasztói árindexszel korrigálva (deflálva).

Forrás: Tesztüzemi adatok alapján a NAIK AKI Tesztüzemi Információs Osztályán készült

- ✓ Az eredmények értelmezésénél figyelembe kell venni, hogy az így számított jövedelmeknek kell fedezetet nyújtaniuk az egyéni (családi) gazdaságok személyi jövedelmeire is. Ha az egyéni gazdaságok eredményét korrigáljuk (a nem fizetett munkaerőre jutó, el nem számolt munkabért is figyelembe vesszük) az éves munkaerőegységre⁸ (ÉME) jutó minimálbérrel, akkor az adózás előtti eredményük 152,1 ezer forint/hektárra csökken. A korrigált jövedelem az előző év azonos mutatójához képest is az infláció több mint duplájával, közel 6 százalékkal növekedett.
- ✓ A **gazdaságok költség szerkezete** az általános tendenciáknak megfelelően változott. Az anyag jellegű ráfordítások és a bérköltség megegyező mértékben, 4, illetve 5 százalékkal emelkedett egy év alatt. A beruházásokkal összefüggésben az értékcsökkenési leírás jelentős mértékben, 5 százalékkal lett magasabb.
- ✓ Az utóbbi tíz év legnagyobb fejlesztését hajtották végre az egyéni gazdaságok. **Az egy hektárra jutó beruházások értéke** az előző évhez képest 19 százalékkal, 74,8 ezer forintra, a nettó beruházás értéke több mint a duplájára nőtt, összege 25,4 ezer forint/hektár. A nettó beruházás értéke immáron nyolcadik éve pozitív, tehát az egyéni gazdaságok továbbra is fejlődési pályán vannak.
- ✓ A növekvő beruházásokat nem követte a fejlesztési hitelek bővülése: a hosszú lejáratú kötelezettségek értéke 4 százalékkal, 31,2 ezer forintra csökkent, a VP források kiegészítését elsősorban saját erőből fedezték. A szállítók állománya 3 százalékkal csökkent, mely jótékonyan hatott a vizsgált gazdaságok likviditására: a likviditási ráta 3 százalékot javult az előző évhez képest.

6. ábra: Az egy hektárra jutó bruttó és nettó beruházás változása az egyéni gazdaságoknál (2001-2018)

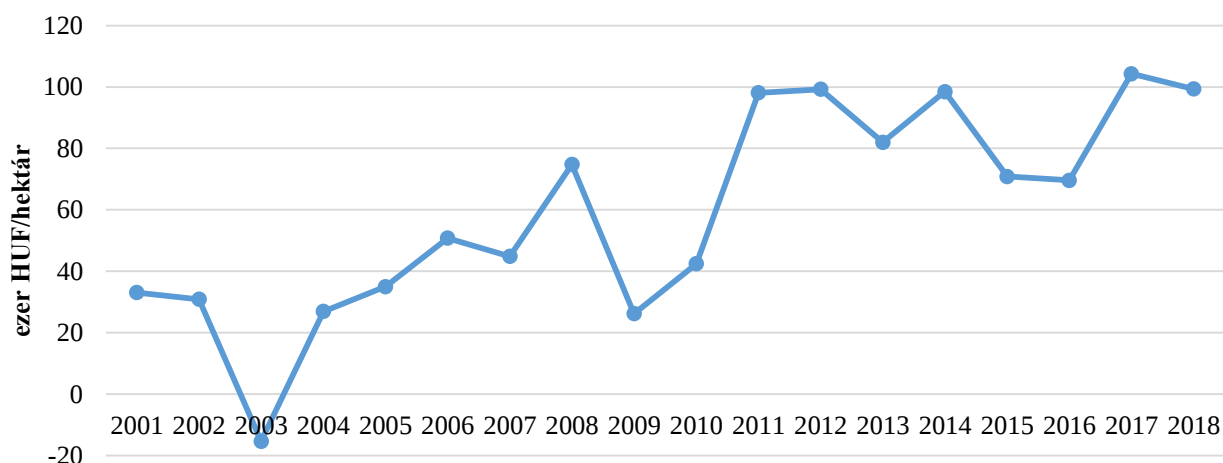
Forrás: Tesztüzemi adatok alapján a NAIK AKI Tesztüzemi Információs Osztályán készült

⁸ Éves munkaerőegység (ÉME): a *munkateljesítmény* mértékegysége; egy teljes munkaidőben foglalkoztatott, koránál és egészségi állapotánál fogva teljes értékű munkavégzésre alkalmas dolgozó éves munkaidő-teljesítménye, munkaórában. A kalkulációk során 2200 munkaórával vettük figyelembe.

2.4.2.3. A társas mezőgazdasági vállalkozások jövedelemhelyzete

- ✓ A 2018. évi felmérésben **400 társas vállalkozás** (jogi személyiség nélküli, illetve jogi személyiségű gazdasági társaság, szövetkezet) szolgáltatott adatokat. A minta a 2016. évi GSZÖ keretében regisztrált összes társas vállalkozás közel 88 százalékát, 7664 üzemet reprezentál, amelyek azonban a szektor STÉ-jének gyakorlatilag a 100 százalékát állítják elő, illetve a földterületet is közel ilyen arányban használják.
- ✓ A társas gazdaságok **átlagos mezőgazdasági területe** 230,7 hektár, egy gazdaság átlagosan 8-9 főt foglalkoztatott.
- ✓ A társas gazdaságok **egy hektárra jutó adózás előtti eredménye** (99,3 ezer forint/hektár) a tavalyi rekord-jövedelem után 6 százalékkal csökkent, azonban az inflációt is figyelembe véve reál értéken a 2012-es magas szinttel megegyezik.

7. ábra: **A társas vállalkozások adózás előtti eredménye 2018-as árakon* (2001-2018)**

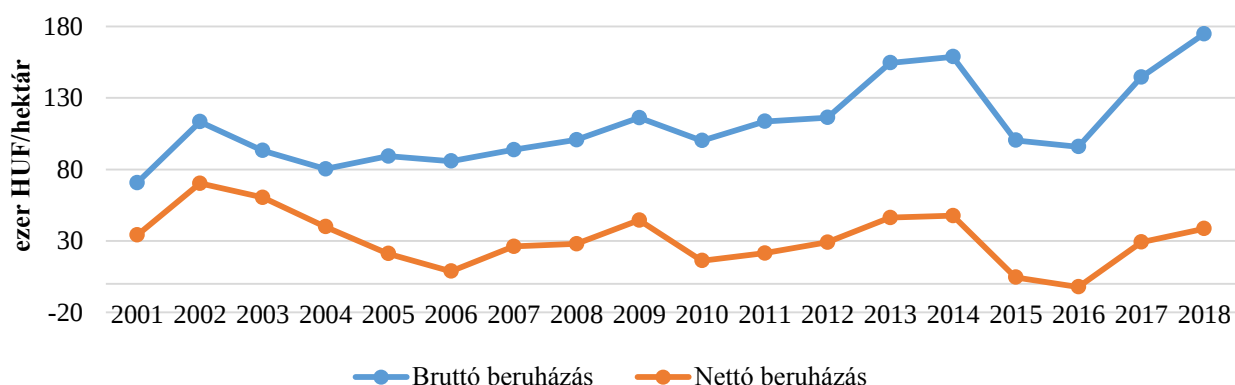

*Fogyasztói árindexszel korrigálva (deflálva).

Forrás: Tesztüzemi adatok alapján a NAIK AKI Tesztüzemi Információs Osztályán készült

- ✓ A jövedelemcsökkenés annak ellenére következett be, hogy a társas **vállalkozások árbevétele** 12 százalékkal nőtt, sőt a közvetlen támogatások is tovább bővültek (7 százalékkal, 123,9 ezer forint/hektárra emelkedett). Így összességében a **bruttó termelési érték** 12 százalékkal lett magasabb. Az EU-s módszertan alapján számolt **üzemi nettó hozzáadott érték** megegyezik az egy évvel korábbi értékkel, ugyanakkor az átlagos költségnél jóval nagyobb mértékben (15 százalékkal) növekvő bérköltségek és földbérleti díjak (szintén 15 százalékkal) már csökkenésbe viszik át a társas gazdaságok adózás előtti eredményét.
- ✓ A 2016. évi beruházási mélypont után, amikor a nettó beruházás negatív lett, (azaz a beruházások még az amortizációt sem fedezték) **a társas gazdaságok 2018-ban rekord mértékű fejlesztést hajtottak végre** (174,8 ezer forint hektáronként). A VP nagy mértékben hozzájárult a kimagasló beruházási eredményekhez, a beruházási támogatások az előző évhez képest az ötszörösére bővültek, de rendkívül kedvező volt a finanszírozási környezet is: a fejlesztési hitelek állománya 21 százalékkal bővült.

8. ábra: Az egy hektárra jutó bruttó és nettó beruházás változása a társas vállalkozásoknál (2001-2018)

Forrás: Tesztüzemi adatok alapján a NAIK AKI Tesztüzemi Információs Osztályán készült

- ✓ A beruházásokon belül a gép beruházások 46 százalékkal, a tenyészállatokkal kapcsolatos beruházások 26 százalékkal bővültek. Az előző év befejezetlen beruházásainak állománya, ahogy várható volt, 2018-ban realizálódott.
- ✓ A beruházások saját finanszírozásával összefüggésben *a vállalkozások likviditási rátája* 5 százalékot romlott, de a 3,0-os érték továbbra is rendkívül kedvező.
- ✓ Az üzemtulajdonosoktól *bérelt mezőgazdasági terület aránya* 2018-ban 16 százalékkal nőtt, ugyanakkor azok az üzemek, amelyek üzemtulajdonosoktól béreltek földet, 13 százalékkal magasabb bérleti díjat fizettek hektáronként.

2.4.2.4. A gazdaságok jövedelemhelyzete tevékenységi ágak szerint

- ✓ A tesztüzemi adatgyűjtés lehetővé teszi, hogy *tízféle üzemtípus* jövedelemhelyzetének alakulását vizsgálhassuk.
- ✓ A nettó hozzáadott érték alapján vizsgálva *a különböző típusú gazdaságok jövedelmezőségének változása* – a korábbi évekhez képest – viszonylag egyöntetű képet mutat 2018-ban. A tízféle üzemtípus közül öt (vegyes gazdaságok, szőlőtermesztők, szántóföldi növénytermesztők, húsmarha és juhtartók, és baromfitartók) növelni tudta a jövedelmét, három típus esetén (gyümölcstermesztők, sertéstartók és szabadföldi zöldségtermesztők) jelentős csökkenés volt tapasztalható 2017-hez képest, a zöldségajátató gazdaságok és tejelő tehenészetek jövedelme kis mértékben csökkent (1 és 3 százalék).

9. ábra: Ezer euró STÉ-re jutó nettó hozzáadott érték, 2017-2018 (egyéni gazdaságok és társas vállalkozások együtt)

Forrás: Tesztüzemi adatok alapján a NAIK AKI Tesztüzemi Információs Osztályán készült

- ✓ Az üzemméretre vetített nettó hozzáadott érték alapján 2018-ban a sertéstartó és szabadföldi zöldségtermesztő gazdaságoknál, valamint a gyümölcstermesztő gazdaságoknál csökkent a legnagyobb mértékben a jövedelem (27, illetve 20 százalék).
- ✓ Stabil évet zártak a **zöldségajátató** gazdaságok, árbevételeük 2 százalékkal nőtt, míg költségeik 1 százalékkal csökkentek, így összességben a jövedelmezőségük nem változott.
- ✓ A **szőlőtermesztők** eredményét továbbra is a jövedelem jelentős változása (volatilitás) jellemzi. 2018 jó év volt számukra, annak ellenére, hogy a különböző minőségű borok árváltozása nagyon eltérő volt. Az egy hektárra jutó termelési érték 11 százalékot növekedett, így az üzemméretre vetített nettó hozzáadott érték 24 százalékkal nőtt.
- ✓ A **gyümölcstermesztők** árbevétele annak ellenére csökkent 14 százalékkal, hogy a hozamok a meghatározó gyümölcsök esetében növekedtek. Az üzemi költségeik a többi típushoz képest alacsonyabb mértékben, 6 százalékkal nőttek, így összességében jövedelmük 28 százalékkal, az STÉ-re vetített nettó hozzáadott érték pedig 20 százalékkal csökkent. Az árbevétel csökkenés a termelői árak változásával van összhangban: az alma és meggy termelői ára 10 százalékkal, a szilvái 3 százalékkal volt alacsonyabb.
- ✓ A **tejtermelő gazdaságok** jövedelmezősége az előző évi szinten maradt, annak ellenére, hogy a tejár 2 százalékkal, számosállatra jutó tejhozam 3 százalékkal lett magasabb. Ezzel szemben a költségeik nagyobb mértékben növekedtek: anyagköltségük és személyi jellegű ráfordításuk egyaránt 13 százalékkal.
- ✓ A **sertéstartó** gazdaságoknál a földterület változása miatt az STÉ-re vetített jövedelem nem ad pontos képet. De a számosállatra vetített jövedelmük is (nettó hozzáadott érték alapján számítva 22 százalékkal) jelentős visszaesést mutat. A jövedelemcsökkenés elsősorban a vágósertés árának csökkenésével (6 százalék) van összefüggésben, de költségoldalán a számosállatra jutó vásárolt takarmányköltség kiugró mértékben (28 százalékkal) lett magasabb. Így összességében 5 százalékkal kevesebb bruttó hozzáadott értéket állítottak elő.
- ✓ A **baromfitartók** jövedelmezősége stabilizálódott, a számosállatra jutó nettó hozzáadott érték 4 százalékkal lett magasabb. Az állati termékekből származó árbevétel 10 százalékkal növekedett, melyet az anyagköltségek 7 százalékos növekedése kísért. Ugyanakkor a költségek közül meghatározó személyi jellegű ráfordítás, egy év alatt 25 százalékot emelkedett.
- ✓ A **szántóföldi növénytermesztők** szintén stabil évet zártak, a termelési érték kis mértékben meghaladta a növekvő költségeket, így összességében a jövedelmük 8 százalékkal lett magasabb. A meghatározó kalászos növények hozama csökkent (búza 5 százalékkal), mely csökkenést az árak növekedése (búza 9 százalékkal) kompenzálta. A kukorica termelőknek ugyanakkor kiemelkedően jó évük volt: a hozamok 24, az átlagár 5 százalékkal volt magasabb. Az olajos növények a

jövedelmezőség változására kedvezőtlenül hatottak. Költség oldalon legnagyobb mértékben a földbérleti díjak és a gépi szolgáltatások díja emelkedett (9, illetve 12 százalékkal).

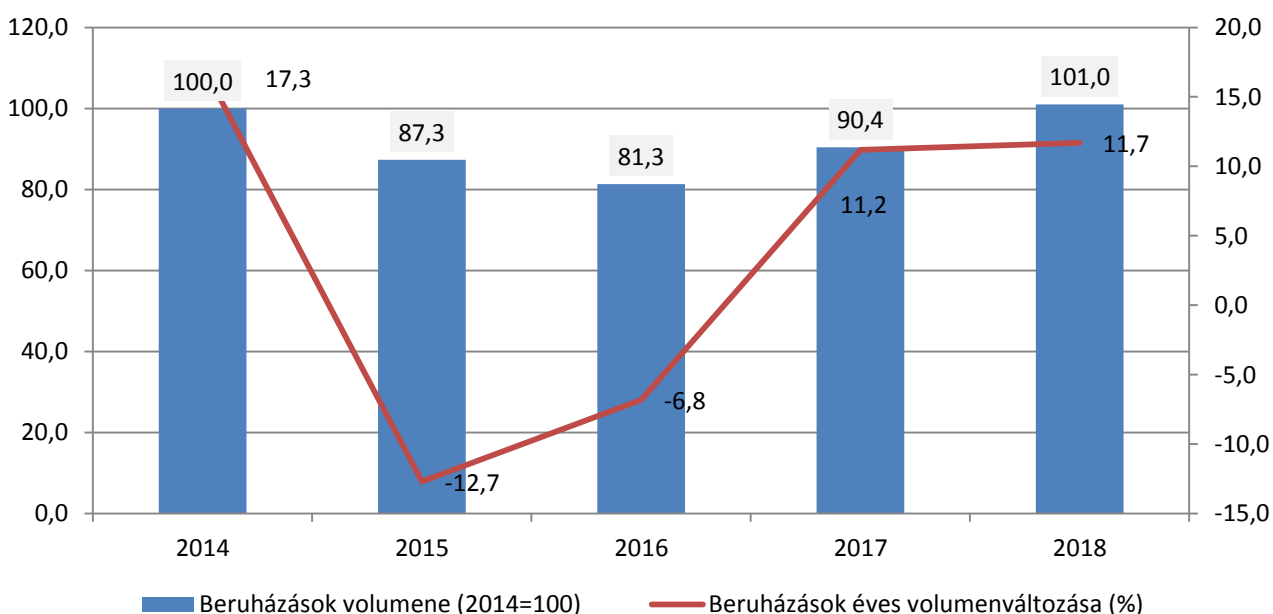
- ✓ A fenti folyamatokkal összefüggésben a jövedelemtömeget nagy mértékben meghatározó **vegyes gazdaságok** is jó évet zártak, az egy hektárra jutó árbevételük és üzemi költségük is 3-3 százalékkal nőtt, így a vegyes gazdaságok üzemméretre vetített nettó hozzáadott értéke 4 százalékkal lett magasabb.

2.5. A mezőgazdaság termelékenységének és versenyképességének alakulása

2.5.1. A mezőgazdaság beruházásai

- ✓ Mind a nemzetgazdaság, mind a mezőgazdaság beruházásainak bővülése folytatódott 2018-ban.
- ✓ A **nemzetgazdaság beruházásainak volumene** 2018-ban 19 százalékkal tovább nőtt. Minden nemzetgazdasági ágban növekedés volt megfigyelhető. Az elmúlt öt évből négyben nőtt a fejlesztések változatlan áron számolt értéke.
- ✓ A **mezőgazdaság⁹ beruházásainak volumene** 2018-ban 11,7 százalékkal bővült, ami kedvező eredmény a magas bázist jelentő 2017-es 11,2 százalékos növekedés után. Az elmúlt öt évből háromban nőtt a mezőgazdasági beruházások volumene.
- ✓ A gazdálkodók **2018-ban 344,0 milliárd forintot** költöttek fejlesztésekre, folyó áron 49,4 milliárd forinttal többet, mint 2017-ben. Mivel a nemzetgazdaság beruházásai gyorsabb ütemben növekedtek, mint a mezőgazdaságé, csökkent a részesedése. **A mezőgazdaság részesedése a nemzetgazdaság beruházásaiból** 4,0 százalék volt, 0,3 százalékponttal kevesebb, mint 2017-ben.
- ✓ A beruházásokra ösztönzőleg hatottak a Vidékfejlesztési Program kifizetései, a mezőgazdasági termelés növekvő jövedelmezősége, valamint a kedvező hitelezési feltételek.
- ✓ A beruházások kedvezően hatnak a mezőgazdaság versenyképességére és jövedelmezőségére, valamint a munkaerőhiány által okozta problémákat is mérséklük.

10. ábra: A mezőgazdasági beruházások volumenének alakulása

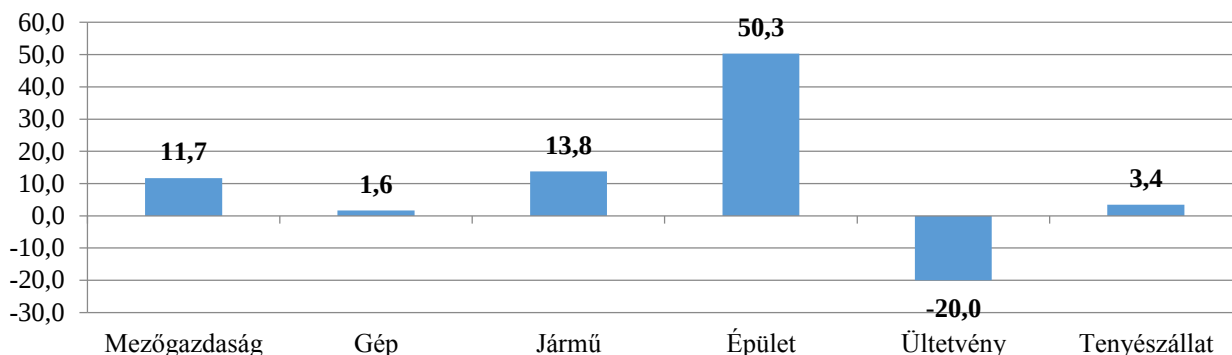

Forrás: KSH

⁹ 01 Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások

- ✓ A **beruházások 2018. évi bővülése** elsősorban az épület beruházásoknak köszönhető, amelyek volumene 50 százalékkal nőtt, de kétszámjegyű mértékben emelkedett a járművásárlások változatlan áron számolt értéke is.
- ✓ Az előző évi nagymértékű növekedés után a gépberuházások volumene nem változott, míg az ültetvény és tenyészállat beruházásoké csökkent.

11. ábra: A mezőgazdasági beruházások 2018. évi volumenváltozása anyagi, műszaki összetétel szerint (%)

Forrás: KSH

- ✓ A **beruházások ára** gyorsuló ütemben emelkedett 2018-ban. Az előző évekhez hasonlóan leginkább az épület beruházások drágultak- összefüggésben az építőipar dinamikus bővülésével- de a többi beruházási forma ára is érdemben növekedett.

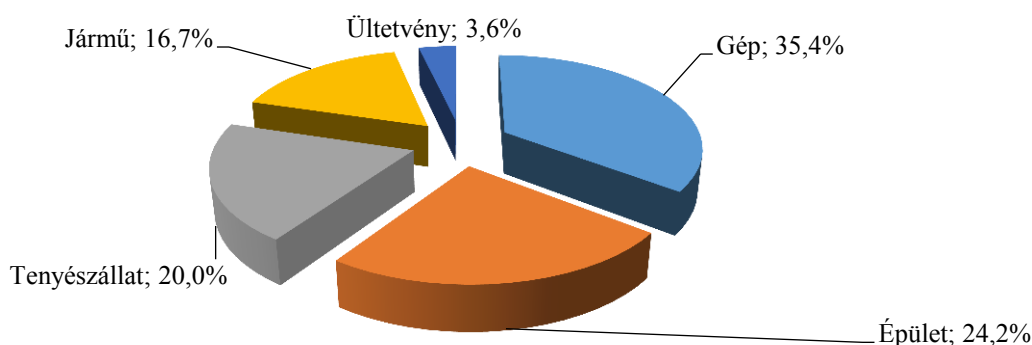
6. táblázat: A mezőgazdasági beruházások alakulása

	2014	2015	2016	2017	2018+
Folyó áron, milliárd forint					
Nemzetgazdaság összesen	5 532,2	6 066,8	5 363,7	6 878,0	8 652,1
ebből: mezőgazdasági	313,6	278,6	258,8	294,6	344,0
Gép	130,3	101,7	92,2	116,0	121,7
Jármű	38,9	41,7	37,8	48,5	57,6
Épület	73,0	62,9	46,8	51,9	83,3
Ültetvény	9,8	12,8	21,5	14,9	12,4
Tenyészállat	61,5	59,3	60,5	63,2	69,0
Volumenindex					
Nemzetgazdaság összesen	19,3	7,9	-12,9	24,4	19,2
ebből: mezőgazdasági	17,3	-12,7	-6,8	11,2	11,7
Gép	55,2	-24,6	-10,1	24,6	1,6
Jármű	42,3	6,8	-10,1	28,6	13,8
Épület	-13,4	-16,1	-27,8	4,2	50,3
Ültetvény	-17,7	30,4	67,7	-31,8	-20,0
Tenyészállat	3,3	-1,4	9	1,4	3,4
Árindex					
Nemzetgazdaság összesen	1,4	1,6	1,5	3	6,3
ebből: mezőgazdasági	3,1	1,8	-0,3	2,4	5,6
Gép	4	3,6	0,8	1	4,4
Jármű	5,7	0,4	0,9	-0,3	4
Épület	2,3	2,6	2,9	6,4	9,9
Ültetvény	1,7	0,6	0	2	4,7
Tenyészállat	2,3	-2,2	-6,4	3,1	5,7

Forrás: KSH, + előzetes évközi adat

- ✓ A beruházásokon belül **a legnagyobb súlyt továbbra is a gépberuházások képviselték**, több mint egyharmados részesedéssel, az épület beruházások aránya közel egynegyed, a tenyészállat és jármű beruházásoké közel egyötöd volt. Az elmúlt években emelkedett az épület és jármű beruházások súlya, a gépberuházásoké hullámzóan alakult, a tenyészállat és ültetvény beruházásoké csökkent.

12. ábra: A mezőgazdasági beruházások megoszlása anyagi, műszaki összetétel szerint 2018-ban (%)

Forrás: KSH

2.5.2. A mezőgazdaság termelékenysége

- ✓ A **termelékenység** a mezőgazdasági termelés során felhasznált inputok (pl. tőke, munka, termőföld, folyó termelő felhasználás) és a megtermelt termékek és szolgáltatások értéke közötti kapcsolatot jelenti. Annál magasabb a termelékenység minél több terméket és szolgáltatást állítanak elő egységsnyi erőforrás felhasználásával.
- ✓ A **mezőgazdaság termelékenységének** ágazati szintű bemutatásához a Mezőgazdasági Számlarendszer (MSzR) adatai alkalmasak. Az adatokat az árhatás kiszűrése érdekében 2010-es árakon tartalmazzák a mutatók. A változatlan áras adatok jobban mutatják az erőforrás felhasználás hatékonyságának alakulását, többek között kiszűrjük a piaci válságok árakra gyakorolt hatását.
- ✓ A termelékenység változását hosszabb távon érdemes elemezni, ezért az alfejezet a 2010 és 2018 közötti éveket veszi alapul.
- ✓ A **magyar mezőgazdaság termelékenysége** 2010 és 2018 között jelentősen javult. Ennek következtében érdemi felzárkózás ment végbe a régi tagországokhoz.
- ✓ A területi termelékenységet jelző mutató, **az egy hektárra jutó változatlan áron számolt bruttó hozzáadott érték** 2010 és 2018 között kétharmadával emelkedett. Ez a növekedés uniós összehasonlításban is figyelemre méltó, hiszen Belgium és Dánia után a harmadik legmagasabb érték az EU-ban és jelentősen meghaladja az EU-15, az EU-13 és a V4 országok mutatóit is.

7. táblázat: Az egy hektárra jutó bruttó hozzáadott érték változása 2010-es árakon, 2010=100

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU-28	100,0	103,7	98,8	102,4	112,0	111,4	112,2	114,4	114,5
V4	100,0	101,2	98,9	105,9	117,1	107,3	131,0	125,2	126,3
EU-13	100,0	105,3	95,0	107,1	114,5	105,9	117,7	119,1	121,7
EU-15	100,0	103,5	99,6	101,6	111,6	112,5	111,3	113,6	113,3
Csehország	100,0	136,0	108,3	132,1	153,8	149,0	181,6	141,5	136,2
Magyarország	100,0	126,5	99,3	129,9	160,9	146,0	170,5	157,3	166,6
Lengyelország	100,0	91,5	99,2	98,1	102,5	93,2	114,5	115,5	116,3
Szlovákia	100,0	87,0	67,4	88,1	115,2	107,3	156,6	128,2	108,5

Forrás: EUROSTAT alapján AM

- ✓ A magyar mezőgazdaság termelékenysége a látványos növekedés ellenére még jelentős tartalékokkal rendelkezik. Az egy hektárra jutó 2010-es áron számolt 615 eurós bruttó hozzáadott érték bár meghaladja az új tagországok 532 eurós értékét, de nagymértékben elmarad a 15 régi tagország 1 163 eurós mutatójától.
- ✓ Az elmúlt hét évben a magyar mezőgazdaság termelékenysége érdemben kezdett felzárkózni a régi tagországokéhoz. Míg 2010-ben a magyar mezőgazdaság egy hektárra jutó bruttó hozzáadott értéke a régi tagországok 36 százalékát érte el, ez az arány 2018-ban már 53 százalék volt.
- ✓ A munkatermelékenységet jelző mutató, az **egy éves munkaerő felhasználásra jutó változatlan áron számolt bruttó hozzáadott érték** 2010 és 2018 között közel a kétszeresére nőtt, ami Belgium után a második legmagasabb érték és kedvezőbb, mint az EU-15, az EU-13 és a V4 országok eredménye.

8. táblázat: Az egy éves munkaerőegységre jutó bruttó hozzáadott érték változása 2010-es áron, 2010=100

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU-28	100,0	106,0	100,9	105,6	117,9	119,8	121,6	125,4	127,0
V4	100,0	102,1	99,1	104,4	114,7	105,9	144,7	140,1	142,4
EU-13	100,0	108,5	97,0	109,7	120,6	115,7	129,9	134,6	139,9
EU-15	100,0	105,4	101,9	106,0	117,6	119,6	118,5	120,9	121,4
Csehország	100,0	138,6	111,4	136,6	159,2	153,4	187,2	147,0	141,6
Magyarország	100,0	128,4	101,7	129,7	154,5	146,9	174,6	166,1	183,1
Lengyelország	100,0	92,6	98,7	95,7	100,1	90,8	129,1	131,0	132,0
Szlovákia	100,0	85,4	66,4	91,5	120,0	123,1	180,2	164,4	137,9

Forrás: EUROSTAT

- ✓ A magyar mezőgazdaság munkatermelékenysége meghaladja az EU-13 azonos mutatójának értékét, de továbbra is nagyságrenddel elmarad a régi tagországokétól. A magyar mezőgazdaság ÉME-re jutó 2010-es áron számolt bruttó hozzáadott értéke 2018-ban 8 131 euró volt, amely érdemben meghaladja az új tagországok 6 201 eurós értékét, de nagyságrendekkel kisebb, mint a régi tagországok 30 591 eurós mutatója.
- ✓ Az elmúlt nyolc évben jelentős felzárkózás volt tapasztalható a régi tagországok szintjéhez. A magyar mezőgazdaság munkatermelékenysége az EU-15-ök értékéhez viszonyítva 2010 és 2018 között 18-ról 27 százaléka emelkedett.
- ✓ A költséghatékonyságot bemutató **egységnyi folyó termelő felhasználásra jutó bruttó hozzáadott érték** közel a másfélszeresére bővült. Ez az eredmény Belgium és Dánia után a harmadik legmagasabb az EU-ban.
- ✓ A magyar mutató euróban kifejezve is a tizedik legkedvezőbb az EU-ban, a régi tagországokhoz viszonyítva 2010 és 2018 között 65-ről 88 százalékra emelkedett.

9. táblázat: Az egységnyi folyó termelő felhasználásra jutó bruttó hozzáadott érték változása 2010-es áron, 2010=100

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU-28	100,0	101,4	97,4	99,5	107,2	107,0	106,8	107,5	107,0
V4	100,0	97,0	95,6	100,3	103,9	94,9	114,0	107,3	108,4
EU-13	100,0	101,4	96,1	102,6	104,7	97,7	106,0	102,9	102,0
EU-15	100,0	101,5	97,5	99,0	107,8	108,9	107,1	108,7	108,4
Csehország	100,0	134,9	107,9	131,4	142,0	144,4	174,6	135,6	128,7
Magyarország	100,0	121,6	98,6	125,3	149,6	132,8	148,8	139,5	145,2
Lengyelország	100,0	87,8	95,3	91,7	88,4	79,4	97,0	94,9	97,1
Szlovákia	100,0	76,8	59,7	78,9	103,2	97,8	135,9	112,7	91,5

Forrás: EUROSTAT

2.5.3. A mezőgazdasági termelés nemzetközi versenyképessége

- ✓ A tesztüzemi információs rendszer EU-harmonizált módszertana lehetővé teszi a különböző EU-tagországok mezőgazdasági üzeinek összehasonlítását, illetve az EU átlagával való összevetését. Az adatok azonban csak késéssel állnak rendelkezésre. Legfrissebb adatként jelenleg a 2017. évi nemzetközi előzetes adatok érhetők el. Az egyes években előforduló sajátosságokat úgy szűrjük ki, hogy az összehasonlítást ötéves bázison – 2013, 2014, 2015, 2016 és 2017 évek átlag adatai alapján – számoljuk.
- ✓ Az összehasonlítás során figyelembe kell venni, hogy a különböző tagországok eltérő alsó ökonómiai méretküszöböt határoznak meg. Mivel Magyarország esetében az egyik legalacsonyabb méretküszöb érvényes (4000 euró STÉ), ennek következtében a magyar üzemeket nagyobb méretű gazdaságokkal hasonlítjuk össze.
- ✓ **Az egy hektárra jutó jövedelmezőség** (üzemi nettó hozzáadott érték/összes mezőgazdasági terület) Magyarországon 21 százalékkal alacsonyabb volt az EU átlagnál. A régi tagországokhoz (EU-15) mérve az elmaradás mértéke 31 százalék. A tejtermelő, húsmarha- és juhtartó gazdaságok számosállatra vetített, valamint a vegyes gazdaságok hektárra vetített jövedelmezősége meghaladta az EU átlagot, ezzel szemben a többi állattartó és növénytermesztő gazdaságok minden típusa elmaradt az EU-s értékektől. A Magyarországgal egyidőben, vagy később csatlakozott országokat (EU-13) tekintve viszont összességében nincs lemaradásunk, a jövedelmezőség 19 százalékkal magasabb hazánkban. (Az adatok a II. kötetben találhatóak.)
- ✓ A magyar gazdaságok lényegesen alacsonyabb jövedelmezőségét részben az üzemszerkezettel, de leginkább a technológiai különbséggel lehet magyarázni, melyet jól jelez az **egy hektárra jutó állóeszköz érték**, ami Magyarországon 3 920,1 euró, míg az EU átlagában 9 860,2 euró.
- ✓ A közvetlen támogatások mértéke szinte azonos: Magyarországon **az egy hektárra jutó támogatás** 348,2 euró, az EU-28 átlagában 336,5 euró, de a régi tagországoknál 357,9 euró, tehát az utóbbi tagországokkal szemben a támogatásokat tekintve már nincs jelentős elmaradásunk.
- ✓ A **költséghatékonyság** Magyarországon kedvezőtlenebb, mint az EU átlagában. A magyar mezőgazdasági üzemek 1 euró kibocsátást 69 eurócent ráfordítással állítottak elő, ezzel szemben az EU átlag 62 eurócent, ezen belül az új tagországokban 63 eurócent. Üzemtípusonként vizsgálva csak a kertészetek haladják meg az EU átlagos költséghatékonyságát, de a vegyes gazdaságok és a szántóföldi növénytermesztők is megközelítik azt. A legnagyobb lemaradás ebből a szempontból az állattartó, valamint az ültetvényes gazdálkodóknál tapasztalható.
- ✓ A **munkatermelékenységet** tekintve már sokkal jobb a helyzet. Az egy éves munkaerő egységre jutó üzem nettó hozzáadott érték kis mértékben (7 százalékkal) meghaladta az EU 28 átlagát (20 563,8 euró, illetve 19 215,4 euró). Az előny csupán két üzemtípusnál kiemelkedő: a szántóföldi növénytermesztők és a vegyes gazdaságok esetében, míg a legnagyobb lemaradás a szőlőtermesztő és abrakfogyasztó állatokat tartó gazdaságoknál figyelhető meg.

2.6. Az élelmiszeripar termelése, jövedelmezősége, hatékonysága

2.6.1. Élelmiszeripari termelés

- ✓ Az **élelmiszeripar teljesítménye** az elmúlt években növekvő tendenciát mutatott, hiszen mind a termelés, mind az értékesítés jelentősen bővült. A növekedés motorja egyre inkább a belföldi értékesítés, de a közvetlen export is folyamatosan emelkedik. A hazai eladások élénkülése mögött elsősorban a reálbérek és a foglalkoztatás növekedése áll, aminek köszönhetően folyamatosan emelkedik a lakosság elkölthető jövedelme.
- ✓ Az élelmiszeripar termelésének növekedése összhangban a hazai makrogazdasági helyzet további javulásával 2018-ban jelentősen gyorsult. Az ágazat termelési értéke 2018-ban meghaladta a 3 200 milliárd forintot, volumennövekedése pedig a 4 százalékot, amely az elmúlt két év növekedési ütemének a négyszerese. Ezen belül a belföldi értékesítés volumenének növekedése közel 6 százalék volt. Ez utóbbi hatására vélhetően növekedett a hazai gyártók aránya a kiskereskedelmi értékesítésen

belül. A közvetlen külpiazi értékesítés volumenének növekedési üteme, bár elmaradt a belföldi értékesítéstől, érdemben gyorsult.

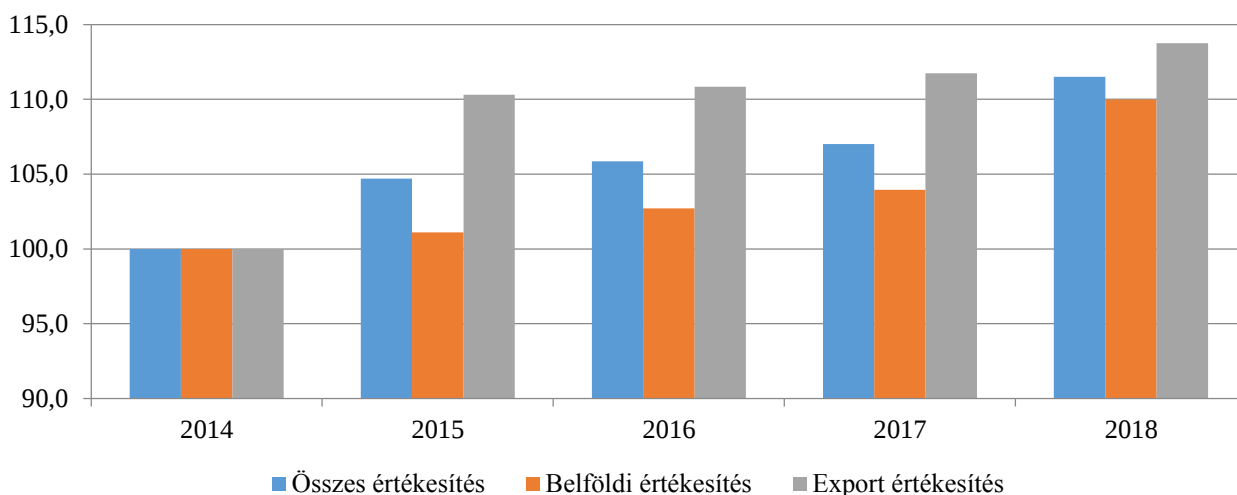
10. táblázat: Az élelmiszeripar termelése és értékesítése

Megnevezés		2014	2015	2016	2017	2018
Termelési érték (folyó áron)	milliárd Ft	2 737,0	2 831,4	2 870,8	3 010,3	3 217,5
Termelési érték volumenváltozása	%	+4,4	+4,3	+1,0	+1,1	+4,3
Belföldi értékesítés (folyó áron)	milliárd Ft	1 678,6	1 681,2	1 712,5	1 814,1	1 964,7
Belföldi értékesítés volumenváltozása	%	+4,5	+1,1	+1,6	+1,2	+5,8
Exportértékesítés (folyó áron)	milliárd Ft	1 046,8	1 147,6	1 159,8	1 198,4	1 248,3
Exportértékesítés volumenváltozása	%	+2,0	+10,3	+0,5	+0,8	+1,8
Összes értékesítés (folyó áron)	milliárd Ft	2 725,4	2 828,7	2 872,3	3 012,5	3 213,0
Összes értékesítés volumenváltozása	%	+3,5	+4,7	+1,1	+1,1	+4,2

Forrás: KSH

- ✓ Több éves távlatban, 2014 és 2018 között az élelmiszeripar összes értékesítésének volumene 11,5 százalékkal bővült, ezen belül az exportértékesítés volt a meghatározó (+13,7 százalék), de jelentősen bővült a belföldi értékesítés volumene (+10,0 százalék) is.

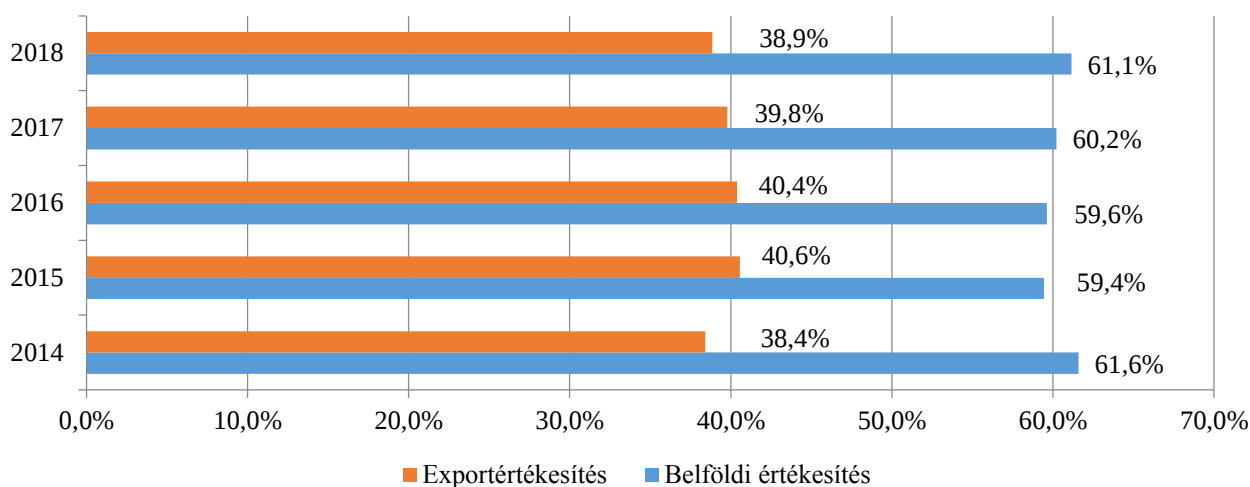
13. ábra: Az élelmiszeripari értékesítés volumenének alakulása, 2014=100

Forrás: KSH

- ✓ Az élelmiszeripar 2018. évi teljesítményére inputoldalról kedvezően hatott az állattenyésztési ágazatok növekvő termelése, a szántóföldi növénytermesztésben tapasztalt bőséges terméseredmények, valamint az alacsony vállalati hitelkamatok. Ugyanakkor a mezőgazdasági termelői és az energia árak, valamint a munkaerő költségek emelkedése kihívás elő állította a vállalatokat.
- ✓ Továbbra is elmondható, hogy az ágazat főként a belföldi piacra termel, ide irányul az eladások több mint hatvan százaléka, és részesedése 2016 óta ismét enyhén növekszik.

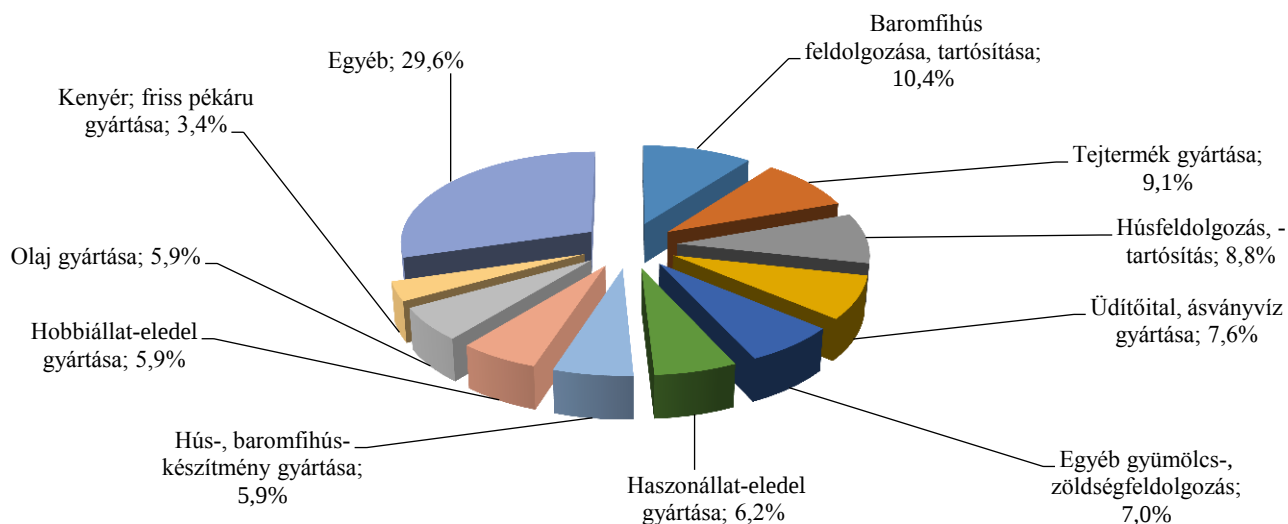
14. ábra: A belföldi és az exportértékesítés aránya az élelmiszeripar összes értékesítéséből (%)

Forrás: KSH alapján

- ✓ Az **élelmiszeripari termelés mérsékelten koncentrált**, az öt legnagyobb szakágazat részesedése a teljes termelési értékből több mint negyven százalék, a tíz legnagyobb szakágazat az élelmiszeripari termelés több mint hetven százalékát adta 2018-ban, a három húsipari szakágazat pedig a termelési érték negyedét biztosította (25,2 százalék). A legnagyobb élelmiszeripari szakágazat 2018-ban a baromfihús feldolgozása, tartósítása volt, részesedése a termelési értékből 10 százalék volt.

15. ábra: A fontosabb élelmiszeripari szakágazatok részesedése a termelési értékből 2018-ban (%)

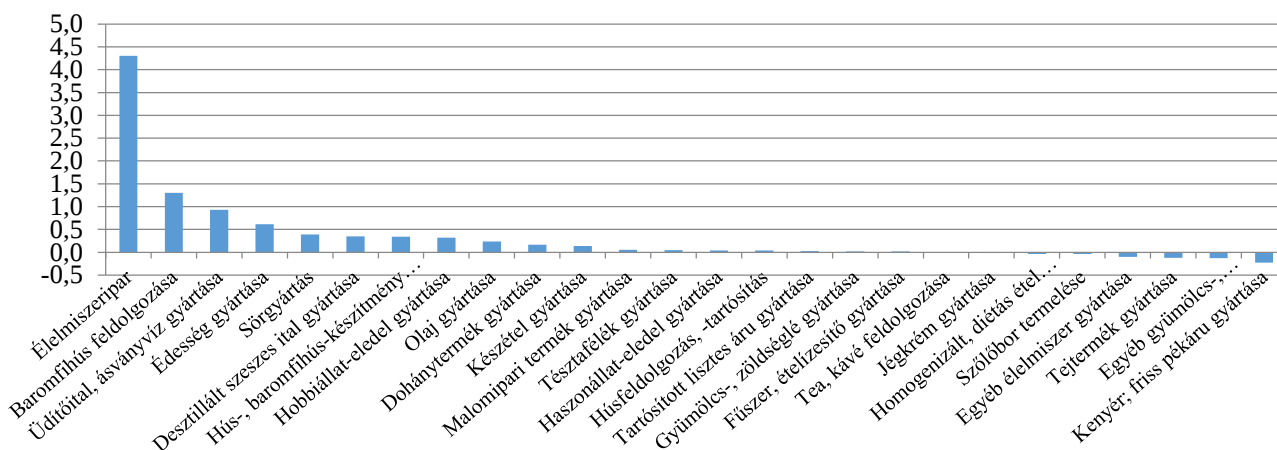

Forrás: KSH

- ✓ Az élelmiszeripar 2018. évi teljesítményének növekedése széles bázisú volt, **a 25 megfigyelt szakágazatból 17-ben bővült a termelési érték volumene**. A termelési értékből való részesedés és a volumennövekedés együttes alakulásának hatására a növekedéshez a leginkább a baromfihús feldolgozása, tartósítása, az üdítőital, ásványvíz gyártása és az édesség gyártása szakágazatok járultak hozzá (+1,3, +0,9, +0,6 százalékpont). Ezzel szemben a kenyér, friss pékáru gyártása, az

egyéb gyümölcsfeldolgozás, tartósítás, és a tejtermékek gyártása szakágazat fékezte leginkább a növekedést (-0,2, -0,1, -0,1 százalékpont). Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy ez utóbbiak hatása jóval kisebb volt.

16. ábra: Az egyes élelmiszeripari szakágazatok hozzájárulása a termelési érték volumennövekedéséhez (százalékpont)

Forrás: KSH

2.6.2. Az élelmiszeripar eredményessége¹⁰

- ✓ 2018-ban – a korábbi évekhez hasonlóan – az élelmiszeripar eredményes évet zárt. A 2014 és 2018 közötti évek távlatában **az ágazat eredményessége és hatékonysága** is növekedett. Eközben a vállalatok száma és a foglalkoztatotti kör csökkent. Ez utóbbi elsősorban a kis- és mikrovállalkozások kategóriájára volt jellemző. Az élelmiszeripar termelésében továbbra is a közepes és nagyvállalatok szerepe a meghatározó.
- ✓ Élelmiszerekre egyre többet költ a lakosság, növekedett a biztonságos, minőségi termékek kereslete, így a gyártók részéről is folyamatos az innováció, a fejlesztési hajlandóság.
- ✓ A munkaerőhiány az élelmiszeripart is elérte (képzett és képzetlen munkaerőt tekintve egyaránt), ennek hatására dinamikus bérfejlesztés történt az ágazatban – hasonlóan a nemzetgazdaság egészéhez. Az élelmiszeriparban a csökkenő munkaerő mellett nőtt a hatékonyság, ami a technológiai megoldások, a különböző termék- és eljárásinnovációk alkalmazása révén segítik a vállalkozásokat mind a hazai, mind az exportpiacokon történő érvényesülésben.
- ✓ A nemzetgazdaságban 2018-ban nyilvántartott **több mint 346 ezer vállalkozás kibocsátása meghaladta az 53 085 milliárd forintot**, bruttó hozzáadott értéke pedig a 20 017 milliárd forintot. A kibocsátás közel fele (46 százalék) a feldolgozóiparhoz kapcsolódott, melyen belül az élelmiszeripar a maga 3 457 milliárdos kibocsátásával egymaga 14 százalékot biztosított, amely a második legnagyobb érték a 12 feldolgozóipari ágazat között (első helyen az erősen gépesített és exportorientált járműgyártás állt).
- ✓ Emellett az **élelmiszeripar foglalkoztatásában**¹¹ (több mint 86 ezer fő) és árbevételben (3 883 milliárd – 7 százalékkal több, mint az előző év hasonló időszakában) is a második legjelentősebb ágazat.
- ✓ A közvetlen termelő tevékenységhez kapcsolódó **üzemi tevékenység eredménye** az előző év hasonló időszakához képest 15 százalékkal bővült, és a jelenleg ismert 2018-as érték már most (a teljes adatsor hiánya ellenére) is közel 20 milliárd forinttal meghaladja az előző év teljes értékét. Ez

¹⁰Az alfejezet alapjául szolgáló NAV adatok a kettős könyvvitelt vezető társas vállalkozások adatait tartalmazzák, aggregálva a teljes ágazatra és különböző szempontok szerinti bontásban is. A „NAV adatbázis” megjelölésű adatok a normál és az eltérő üzleti éves vállalkozások adatait is tartalmazzák, míg a 2018-as Gyorsjelentésből származó adatok csak a normál mérleget készítőket, így ez még nem tekinthető véglegesnek.

¹¹A kettős könyvvitelt vezető gazdasági szervezetek által alkalmazásban állók. A 2018. évi adat előzetes, az eltérő üzleti évet választó vállalatok foglalkoztatottainak számát nem tartalmazza. Ez az adat az alapsokaság és a fogalmak különbsége miatt nem egyezik meg a KSH által publikált, legalább 5 fős gazdasági szervezetek alkalmazottainak számával, illetve az élelmiszeriparban foglalkoztatottak számával.

egyértelmű jele a hatékony, eredményes tevékenységnek, hiszen ez a bővülés az árbevétel – jelenlegi értéken ismert – elmaradása ellenére is erőteljes. A vizsgált 5 éves időszakban közel 50 százalékos volt a nyereség bővülése.

11. táblázat: Az élelmiszeripar eredménykategóriáinak¹² alakulása (millió Ft)

	2014	2015	2016	2017	2018
Nettó árbevétel	3 528 308	3 716 780	3 820 133	3 968 067	3 883 242
Üzemi tevékenység eredménye	124 724	144 781	156 022	161 390	180 198
Adózás előtti eredmény	96 979	135 601	158 406	150 295	161 772
Adózott eredmény	84 314	120 408	141 584	139 257	150 448

Forrás: 2014-2017 NAV adatbázis, 2018 NAV Gyorsjelentés alapján készült az AM Élelmiszergazdasági és Eredetvédelmi Főosztályán

- ✓ Az ágazatban az *adózás előtti és az adózott eredmény* is növekedett, 2014 és 2018 között az adózás előtti eredmény több mint 65 százalékkal, az adózott eredmény pedig közel megduplázódott.

2.6.3. Szerkezet, hatékonyság, jövedelmezőség, likviditás

- ✓ Az élelmiszeripar vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetének elemzéséhez szerkezeti, hatékonysági, jövedelmezőségi és likviditási mutatókat használtunk¹³. Az alapadatok folyóárasak. Némely mutató esetében van iránymutató érték, de leginkább a tendenciák vizsgálata fontos – különösen a jövedelmezőségi mutatók esetében.
- ✓ Az élelmiszeriparban *a befektetett eszközök* dominanciája jellemző a forgóeszközökkel szemben a gyártótevékenység jellegéből adódóan. A befektetett eszközök aránya évről évre egyenletes növekedést mutat, 2018-ban már elérte az 50 százalékat – köszönhetően az emelkedő beruházásoknak (maga az eszközállomány közel 10 százalékos bővülést ért el egy év alatt). A befektetett eszközök legnagyobb része (90 százalék) a tárgyi eszköz állományhoz tartozik.
- ✓ A *tőkeerősség mutató* alakulása jelzi, hogy működésüket egyre inkább képesek a szereplők saját forrásból finanszírozni, mivel a mutató minden vizsgált évben meghaladja a kritikus működéshez kapcsolódó 35 százalékos küszöbértéket és folyamatosan növekszik is, 5 év alatt több mint 6 százalékponttal. Ezzel párhuzamosan a kötelezettségek aránya természetesen csökkent, annak ellenére, hogy a teljes kötelezettségállomány 2018-ra nőtt. Ennek oka a rövid lejáratú állomány változásában keresendő. A vevők/szállítók aránya ingadozó, de minden évben a megfelelő tartományban van.

12. táblázat: Az élelmiszeripar mutatóinak alakulása

	2014	2015	2016	2017	2018
Befektetett eszközök aránya (%)	47,2	46,9	48,6	49,5	50,0
Tőkeerősség (%)	38,5	39,3	43,0	43,2	44,9
Eladósodottság foka (kötelezettségek aránya) (%)	57,2	56,4	52,6	52,3	50,5
Vevők/szállítók aránya (%)	109,7	113,7	117,0	107,5	110,4
Létszám arányos árbevétel (millió forint/fő)	35,8	38,4	39,9	42,5	44,9
Létszám arányos üzemi eredmény (millió forint/fő)	1,3	1,5	1,6	1,7	2,1
Árbevétel arányos üzemi eredmény (forint/100 forint)	3,5	3,9	4,1	4,1	4,6
Árbevétel arányos adózott eredmény ROS (forint/100 forint)	2,4	3,2	3,8	3,5	3,9
Eszközarányos nyereség ROA (forint/100 forint)	3,4	4,6	4,9	4,5	5,3
Saját tőke arányos nyereség ROE (forint/100 forint)	8,9	11,5	11,3	10,3	11,7
Likviditási ráta (együttható)	1,2	1,3	1,5	1,5	1,4

Forrás: 2014-2017 NAV adatbázis, 2018 NAV Gyorsjelentés alapján készült az AM Élelmiszergazdasági és Eredetvédelmi Főosztályán

¹² Az Országgyűlés a 2015. évi CI. törvénnyel módosította a 2000. évi C. törvényt. A változások között szerepel többek között a rendkívüli eredmény kategória és a mérleg szerinti eredmény kategória megszűnése, így az eddig alkalmazott táblázat átalakult.

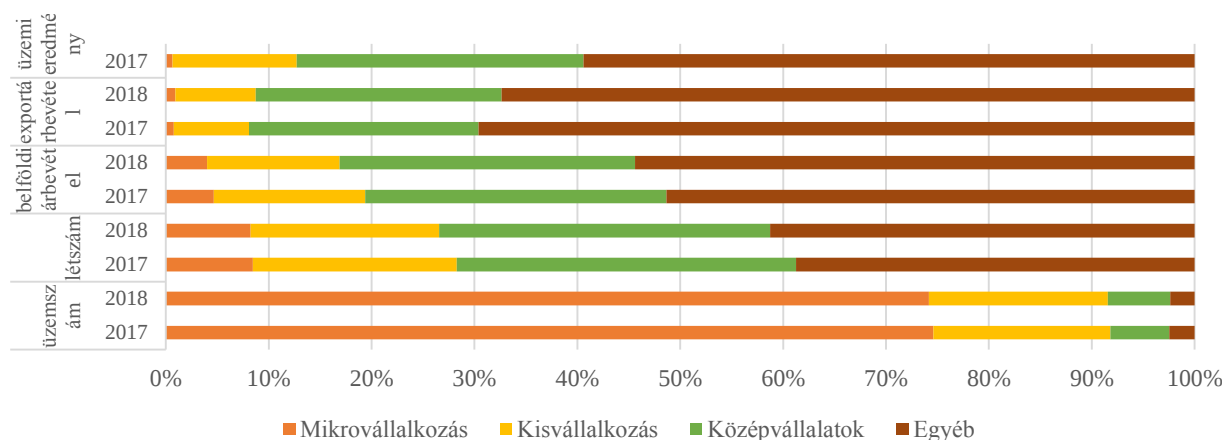
¹³ Szerkezeti, hatékonysági és jövedelmezőségi, valamint a likviditási mutatók számítási módszereit lásd a táblázatos kötet Mellékletek c. részében.

- ✓ **A létszám arányos árbevétel** folyamatosan emelkedik, az öt év alatt 25 százalékkal nőtt. Az ágazat árbevételének növekedését a belföldi és az exportbővülés egyaránt okozza. A mutató értékének növekedéséhez a létszámcsökkenés is hozzájárul. A csökkenő foglalkoztatás oka a munkaerő hiánya is, amely nemcsak speciális, élelmiszeripari végzettségű szakemberek, de horizontális végzettségű vagy képzetlen munkaerő esetében is jelentkezik. A technológiai fejlesztések azonban növelik a munkatermelékenységet, egyes szakágazatokban a mérőhatékonyságra való törekvés is erősödött. Egyre erősebb a digitális megoldások iránti igény – némely (jellemzően közepes- és nagyvállalati méretnél) vállalat esetében konkrét lépésekkel. A hatékonyság tényét jelzi az is, hogy a létszám arányos üzemi eredmény az 5 év alatt közel megduplázódott.
- ✓ **Az árbevétel arányos üzemi eredmény** folyamatos növekedése szintén pozitív – eredményesebb alaptevékenységre utal –, de a 100 forint árbevételből 4,6 forint üzemi eredmény még mindig alacsony. Az árbevétel arányos adózott eredmény 5 év alatt több mint 60 százalékkal emelkedett, az eszközarányos nyereség (ROA) növekedése az eszközök jövedelmezőségének növekedését mutatja, értéke közel duplájára nőtt a dinamikus növekvő adózott eredmény miatt. A saját tőke arányos nyereség (ROE) is több mint 30 százalékkal nőtt a vizsgált 5 évben, 2015 óta a 100 forint saját tőkére eső nyereség már meghaladja a 10 forintot. A likviditás minden évben meghaladja a kívánt minimum értéket és ugyan növekedést is mutat, de egyelőre az ideális mutatóérték felső határát nem éri el.

2.6.4. Az élelmiszeripari vállalkozások méret szerinti elemzése

- ✓ A vállalkozások méret szerinti kategorizálásának feltételeit törvény írja elő¹⁴. A Magyarországon működő társas vállalkozások száma meghaladja a 346 ezret (ez 20 ezerrel kevesebb a tavaly ismert értéknél), a legtöbb vállalkozás a „Kereskedelem, gépjárműjavítás” kategóriához kapcsolódik. A feldolgozóiparhoz 28 344 vállalkozás tartozik, ezen belül közel 4,5 ezer az élelmiszeriparhoz. Számuk alapján a mikro- és kisvállalkozások dominálnak, együtt a vállalkozások több mint 90 százalékát adják, ugyanakkor az ágazat működése szempontjából a közép- és nagyvállalkozások a meghatározóak. Ennek a két csoportnak a részesedése az üzemszámból alig 8 százalék, ennek ellenére ezek a cégek biztosítják a teljes belföldi árbevétel több mint 80, az exportárbevétel több mint 90 százalékát – ennek köszönhetően az élelmiszeripari nyereség meghatározó részét is. Munkát biztosítanak az ágazati dolgozók 70 százalékának, és náluk koncentrálódik az ágazati vagyon közel 80 százaléka.

17. ábra: Az élelmiszeripari vállalkozások főbb paramétereit vállalkozási méret alapján 2017-ben és 2018-ban

* A 2018. évre még nem állnak rendelkezésre eltérő üzleti éves adatok, és a kimaradó vállalkozások jellemzően a közepes és nagy/egyéb méretbe tartoznak, értékeik a teljes ágazat értékeit befolyásolják, ezért az ábra 2018-as idősorában várhatóan tovább fog nőni majd a közepes- és egyéb vállalatok részesedése.

¹⁴2004. évi XXXIV. törvény

- ✓ Részletesen elemezve az egyes méreteket, a vizsgált időszakban az élelmiszeripari vállalkozások közel 75 százalékát jelentő **mikrovállalkozások** darabszáma és foglalkoztatotti köre 2017 óta csökkenést mutatott – ennek köszönhető a teljes ágazati vállalatok számának csökkenés is. Ezek a vállalkozások sajátosságaik alapján egyéni teljesítményeikkel nem képesek befolyásolni az ágazati értékeket, az egy vállalkozásra jutó átlagos létszám például esetükben alig haladja meg a 2 főt – viszont növekszik az átlagos létszám, vagyis a megszűnő vállalkozásokra volt inkább jellemző az 1 fő alkalmazása. A vállalkozáscsoportnak az aggregált üzemi eredménye éveken keresztül veszteséget mutatott, azonban 2017 óta a kevesebb vállalkozás egyben eredményesebben gazdálkodó vállalkozásokat is takart, együttesen üzemi nyereséget realizáltak, így az adózás előtti és adózott eredmény is nyereséget mutat. A mikrovállalkozások foglalkoztatják az ágazat dolgozóinak 8,2 százalékát (egy százalékponttal kevesebbet, mint 2017-ben), előállítva ezzel a teljes árbevétel 3,2, az exportárbevétel 0,9 százalékát. Ez a vállalati méret elsősorban a helyi foglalkoztatásban, a helyi piacok ellátásában játszik szerepet, ennek megfelelően a jegyzett tőke tulajdonosi körét vizsgálva is a belföldi részesedés dominál, leginkább magánszemélyek, illetve gazdasági társaságok a tulajdonosok, a külföldi tulajdoni hányad alig haladja meg a 15 százalékot. A vizsgált időszakban a jövedelmezőségi mutatók értéke javult (például a létszám arányos árbevétel, vagy az árbevétel és eszközarányos nyereség), de a többi vállalati méret aggregált értékét nézve még mindig jelentős a lemaradás. Azzal, hogy a tevékenység nyereségesé vált és minden származtatott mutató pozitív lett – jelentős az előrelépés.
- ✓ Az élelmiszeripari vállalkozások közel 24 százalékát jelentő **kisvállalkozások** a munkavállalók közel ötödét foglalkoztatták (18 százalék), a teljes árbevétel 11,3, az exportárbevétel 7,8 százalékát realizálták. A vállalatcsoporthoz kapcsolódó árbevétel 3 százalékkal növekedett a vizsgált időtartamban, szembevetve a közel 5 százalékpontos exportárbevétel-arány emelkedés. Mind az öt évben az adózás előtti eredmény és az adózott eredmény is nyereséget mutat és növekvő tendenciát, a növekedés mértéke 50 százalékos. A vállalati darabszám és a foglalkoztatotti létszám közel 30 százalékkal mérséklődött ebben a méretkategóriában. Ugyanakkor a „maradó” vállalatok eredményesebben és hatékonyabban működtek, ezt támasztja alá a különböző nyereségességi mutatók növekedése, de például a létszám arányos árbevétel, vagy az árbevétel arányos nyereség emelkedése is. Az eredményességi mutató értékei közelítik, adott esetben meg is haladják a nagyobb kategóriák hasonló értékeit. Ennek a vállalatcsoportnak a legalacsonyabb az eladósodottsága és a tőkeerősség növekedése folyamatos. A likviditás értéke a kisvállalkozások esetében a legmagasabb, de még a folyamatos növekedés ellenére sem éri el a felső korlátot. A jegyzett tőke összetételében állami tulajdon nem jelenik meg, önkormányzati is minimális mértékben, a „külföldi” – „belföldi társas” – „belföldi magán” kategóriák dominálnak, közel azonos megoszlásban.

13. táblázat: Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak vállalati méret szerinti alakulása (2014–2018)

Megnevezés	Mikro		Kis		Közép		Egyéb	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
Árbevétel (mFt)	124 106	117 209	423 498	437 280	1 090 891	1 055 961	1 889 814	2 272 792
Export árbevétel aránya (%)	11,8	9,2	17,5	22,1	30,5	28,1	41,4	36,8
Adózás előtti eredmény (mFt)	488	2 037	13 66	20 433	37 245	48 874	45 584	90 428
Adózott eredmény (mFt)	-239	1 350	12 088	18 784	33 676	45 757	38 789	84 558
Létszám (fő)	8 294	7 125	21 343	15 854	31 033	27 797	37 888	35 673
Darabszám (db)	3 942	3 259	1 037	764	295	267	73	104
Jegyzett tőke (mFt)	26 640	30 276	43 266	44 084	68 969	69 608	145 761	141 859
Mérlegfőösszeg (mFt)	193 896	186 081	360 791	419 036	791 638	840 808	1 104 320	1 412 475
Létszám arányos árbevétel (mFt/fő)	14,9	16,5	19,8	27,6	35,2	37,9	49,9	63,7
Árbevétel arányos adózott eredmény (Ft/ 100 Ft)	-0,2	1,2	2,9	4,3	3,1	4,3	2,1	3,7
Eszközarányos nyereség (Ft/ 100 Ft)	-0,1	0,7	3,4	4,5	4,3	5,4	3,5	6,0
Saját tőke arányos nyereség (Ft/ 100 Ft)	-,04	1,8	7,4	9,0	11,2	11,9	9,3	13,7
Eladósodottság (%)	61,5	56,2	49,9	46,2	58,5	50,5	57,9	50,9
Likviditási ráta (együttható)	1,1	1,2	1,5	1,6	1,3	1,4	1,1	1,3

Forrás: 2014-2017 NAV adatbázis, 2018 NAV Gyorsjelentés alapján készült az AM Élelmiszergazdasági és Eredetvédelmi Főosztályán

- ✓ A *közepes méretbe tartozó vállalkozásokkal* kapcsolatban a jelenleg rendelkezésre álló számok alapján elmondható, hogy a vállalatok árbevétele és az export aránya is csökkent – ez utóbbi jelentősen, 2,5 százalékponttal. Az ágazaton belül a teljes árbevétel 27, az exportárbevétel több mint 23 százalékát biztosították, ezáltal az élelmiszeripari üzemi nyereség 29 százaléka és a foglalkoztatás harmada (33 százalék) kapcsolódik hozzájuk – pedig a vállalatok számának aránya a 7 százalékot sem éri el. Az adózás előtti eredmény 30 százalékos, az adózott pedig 35 százalékos bővülést ért el 5 év alatt. Ennél a vállalati méretnél a külföldi jegyzett tőke dominál, a középvállalati jegyezett tőke állomány több mint felét adja. A második hangsúlyos csoport, a belföldi vállalati tulajdon a harmadát jelenti a vállalatcsoport jegyzett tőkéjének. A számított mutatók értéke majdnem minden esetben kedvező és növekvő.
- ✓ Az *egyéb vállalkozások* közé a köznyelvben „nagyvállalként” szereplő vállalkozások, illetve azon vállalatok tartoznak, amelyekben az állam vagy az önkormányzat közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése meghaladja a 25 százalékot¹⁵.
- ✓ Az ebbe a csoportba tartozó vállalatok biztosítják az élelmiszeripar belföldi árbevételének több mint felét, az exportárbevétel 67 százalékát és foglalkoztatják a munkavállalók 38 százalékát. Az exportértékesítésben betöltött szerepük meghatározó és növekvő, az egész élelmiszeripar exportképességét és jövedelmezőségét javítva. A vállalatcsoport eredményei a jelenlegi 2018-as adatok alapján is megduplázódtak. A foglalkoztatotti kör csökkent, ugyanakkor a vállalati vagyont jelentősen növelt (a beruházások mértéke is emelkedett, melyben szerepet játszott a nemzeti forrású támogatások beindulása¹⁶), ami növelte a munkatermelékenységet és eredményesebb tevékenységet biztosított. A jegyzett tőkében a külföldi tulajdon dominál, a teljes állomány közel kétharmada (63 százalék) a jelenleg rendelkezésre álló adatsor alapján. A legkedvezőbb hatékonysági és jövedelmezőségi mutató értékek ehhez a vállalati körhöz kapcsolódnak (több esetben meghaladva a

¹⁵ Évente nagyságrendileg 30 darab olyan vállalat van az élelmiszeriparban, amelyek kkv-nak minősülne létszám/árbevétel/mérlegfőösszeg alapján, de a tulajdonosi összetételük miatt „Egyéb” kategóriába kerülnek, eredményük azonban nem módosítja jelentősen a nagyvállalatok értékeit, így ennek a kategóriának az értékei közel azonosak a „tisztán” „nagyvállalatok” eredményeivel.

¹⁶ Lásd részletesen „Az élelmiszeripar támogatottsága” fejezettrészben – NBT (Nagyvállalati Beruházási Támogatás) kategóriában.

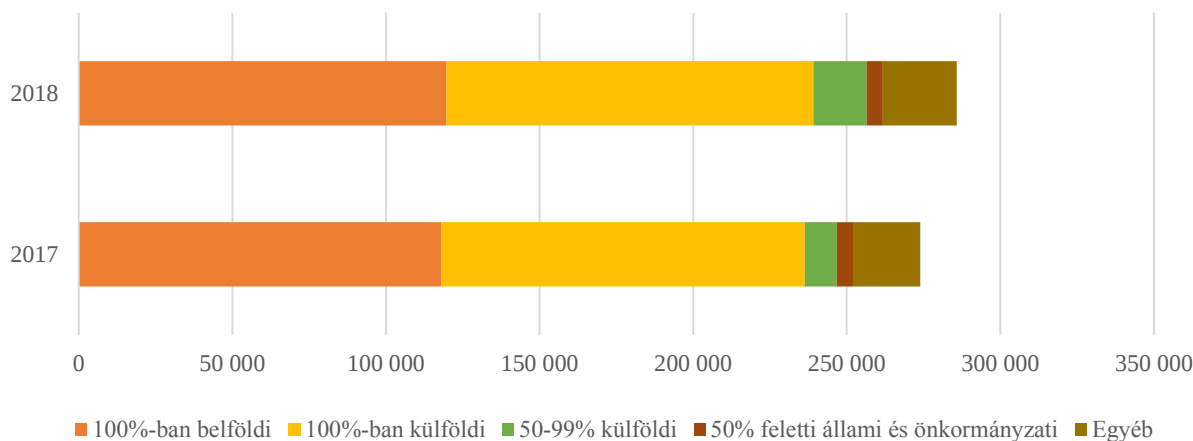
teljes élelmiszeriparra jellemző értékeket). Az árbevétel arányos nyereség és az eszközarányos nyereség kimagasló és jelentős növekedést is mutatott a vizsgált időszakban, a saját tőke arányos nyereség értéke kimagaslóan kedvező. A csoport eladósodottsága és likviditása is kedvező irányban változott.

- ✓ Az EU-s forrásokhoz kapcsolódó szabályok miatt ezen vállalati kör tagjai csak nemzeti forrásból igényelhetnek támogatást, dedikált élelmiszeripari forrás viszont nem áll rendelkezésre.
- ✓ Összességében továbbra is elmondható, hogy az élelmiszeriparban egyszerre van jelen a mikro-kisvállalatok és a közepes- és nagyvállalatok köre. Mindkét végletnek megvan a maga szerepe és helye az iparban:
 - a közepes és a nagyvállalatok termelési szerkezete, méretgazdaságossága és hatékonysága leginkább a homogén minőségű és nagy mennyiségű termékek versenyképes áron való előállítását teszi lehetővé. Ezzel esély van a Magyarországon működő kiskereskedelmi láncokon keresztül a hazai piacot visszaszerezni és megtartani. Ezzel párhuzamosan pedig exportalapot is jelent a külföldre lépéshez, és annak bővüléséhez;
 - a kis- és mikrovállalkozások által előállított termékek inkább az egyedibb kategóriát képviselik és a lokális ellátásban van jelentősebb szerepük.

2.6.5. Az élelmiszeripari vállalkozások tulajdonosi forma szerinti elemzése

- ✓ A *kettős könyvvitelt vezető társas vállalkozások* jegyzett tőkéje többféle forrásból származhat. Az élelmiszeripari vállalkozásoknál általánosságban „külföldi tulajdon”, a „belföldi magánszemély” által adott és a „belföldi társas vállalkozás” által jegyzett tőke a jellemző egy-egy vállalat esetében – illetve ezek együttese. Ezen felül előfordul még például állami, önkormányzati, hitelintézeti, szövetkezeti és egyéb tulajdon is.
- ✓ A *legnagyobb összegű/arányú tulajdonosi forma* a 100 százalékból belföldi vagy 100 százalékból külföldi tulajdon.

18. ábra: Élelmiszeripari vállalkozások jegyzett tőkéjének alakulása tulajdonosi forma szerint 2017-ben és 2018-ban

Forrás: NAV Gyorsjelentés alapján készült az AM Élelmiszergazdasági és Eredetvédelmi Főosztályán

- ✓ A *kizárólag belföldi magánszemély vagy társaság tulajdonában lévő vállalkozások* az élelmiszeripari vállalkozások 91 százalékát jelentik, számuk pedig 2016-ig folyamatosan nőtt, azóta viszont közel 20 százalékkal visszaesett. Az ágazat egészében jellemző a vállalatok számának csökkenése, elsősorban mikrovállalati szinten – ami tipikusan 100 százalékból belföldi tulajdonú forma. Ez a foglalkoztatás esetében sokkal kisebb, közel 5 százalékos visszaesést eredményezett. Ez a mintegy 4 000 vállalkozás a jelenleg rendelkezésre álló 2018-as adatok alapján a foglalkoztatás 69 százalékáért felel, az árbevétel, az üzemi eredmény és az adózás előtti eredmény kb. fele kapcsolódik hozzájuk. Ezek alapján az adófizetési kötelezettség 51 százaléka érinti ezt a vállalatcsoportot. Az ide

kapcsolódó árbevétel a csökkenő darabszám ellenére is dinamikusan növekvő tendenciát mutat, a növekedés mértéke 5 év alatt megközelítette a 20 százalékot.

- ✓ Az exportárbevétel aránya 23-27 százalék között ingadozik, mintegy 10 százalékponttal elmaradva az ágazati átlagtól. Az üzemi eredmény 40 százalékkal bővült, az adózás előtti eredmény pedig közel 45 százalékkal a vizsgált időszakban.
- ✓ A nyereségre vetített mutatók értékei is jellemzően növekvő tendenciát mutatnak, az eladósodottság mértéke pedig csökkent 3 százalékponttal.

14. táblázat: Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak tulajdoni forma szerinti alakulása 100%-ban belföldi tulajdonú vállalkozások esetében¹⁷

Megnevezés	2014	2015	2016	2017	2018
Árbevétel (millió forint)	1 659 865	1 713 344	1 797 488	1 866 742	1 979 708
Exportárbevétel aránya (%)	25,3	26,3	23,3	23,3	24,8
Üzemi eredmény (millió forint)	62 410	64 599	64 168	73 075	87 608
Adózás előtti eredmény (millió forint)	55 782	62 150	58 705	68 940	81 371
Létszám (fő)	63 005	63 132	63 914	61 190	60 190
Darabszám (db)	4 749	4 772	4 898	4 360	4 015
Jegyzett tőke (millió forint)	89 931	101 419	119 847	102 982	119 700
Átlagos bérköltség (millió forint/fő)	1,9	2,0	2,2	2,5	2,8
Adófizetési kötelezettség (millió forint)	5 221	6 262	5 770	4 741	7 571
Eladósodottság (%)	54,9	53,3	53,1	52,8	51,8
Létszám arányos árbevétel (mFt/fő)	26,3	27,1	28,1	30,5	32,9
Árbevétel arányos adózott eredmény (Ft/ 100 Ft)	3,1	3,3	2,9	3,4	4,1
Eszköz arányos nyereség (Ft/ 100 Ft)	4,3	4,5	3,6	4,2	5,1
Saját tőke arányos nyereség (Ft/ 100 Ft)	10,5	10,6	8,6	9,9	11,6

Forrás: 2014-2017 NAV adatbázis, 2018 NAV Gyorsjelentés alapján készült az AM Élelmiszergazdasági és Eredetvédelmi Főosztályán

- ✓ A *tisztán külföldi tulajdonban lévő vállalkozások* száma az élelmiszeripari vállalkozások alig 6,6 százalékát jelentik, mégis ezek a vállalatok állítják elő együttesen az árbevétel, az üzemi eredmény és az adózás előtti eredmény 35-38 százalékát. Az ágazati adófizetési kötelezettség harmada kapcsolódik ehhez a közel 300 vállalathoz.

15. táblázat: Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak tulajdoni forma szerinti alakulása 100%-ban külföldi tulajdonú vállalkozások esetében

Megnevezés	2014	2015	2016	2017	2018
Árbevétel (millió forint)	1 167 752	1 391 146	1 489 605	1 610 636	1 507 051
Exportárbevétel aránya (%)	52,7	46,5	45,9	47,5	41,1
Üzemi eredmény (millió forint)	38 240	45 991	58 065	60 200	65 682
Adózás előtti eredmény (millió forint)	22 392	44 120	68 689	54 660	55 625
Létszám (fő)	19 694	20 674	19 431	21 965	18 736
Darabszám (db)	387	374	343	336	291
Jegyzett tőke (millió forint)	110 552	125 377	119 054	132 102	119 440
Átlagos bérköltség (millió forint/fő)	3,5	3,8	4,0	4,3	4,8
Adófizetési kötelezettség (millió forint)	5 032	6 376	7 528	4 845	5 024
Eladósodottság (%)	63,5	63,3	54,5	54,1	50,0
Létszám arányos árbevétel (mFt/fő)	59,3	67,3	71,62	73,32	80,4
Árbevétel arányos adózott eredmény (Ft/ 100 Ft)	1,5	2,7	4,4	3,1	3,7
Eszköz arányos nyereség (Ft/ 100 Ft)	2,1	3,9	5,6	4,1	5,8
Saját tőke arányos nyereség (Ft/ 100 Ft)	6,7	12,4	14,7	10,0	12,8

Forrás: 2014-2017 NAV adatbázis, 2018 NAV Gyorsjelentés alapján készült az AM Élelmiszergazdasági és Eredetvédelmi Főosztályán

¹⁷ Átlagos bérköltség=bérköltség/létszám; Eladósodottság=Összes kötelezettség/mérlegfőösszeg*100

- ✓ Az ide sorolt cégek száma jelentősen csökkent a vizsgált időszakban, negyedével esett vissza. Működésük eredményesebbnek bizonyult, a vizsgált időszakban üzemi eredményük több mint 70 százalékkal nőtt, adózás előtti eredményük pedig 2,5szerese lett. Egy foglalkoztatottra több mint 80 millió forint árbevétel jut, ez az élelmiszeripari értéknek (44,9) közel a duplája, a 100 százalékban belföldi tulajdonú vállalkozásokénak 2,5szerese. A jegyzett tőke összege ingadozott a vizsgált időszakban: mivel ebben a körben magas a „nagyvállalatok” jelenléte, egy-egy vállalat TEÁOR váltása, vagy saját tőkén belül a tőkeelemek átrendezése révén az egész csoport értékét befolyásolja. Az egy foglalkoztatottra fordított bérköltség 35 százalékkal emelkedett 5 év alatt. A többi számított mutató jellemzően kedvezően alakul, pozitív, hogy a 2018-as év még nem teljes adatai is növekedést mutatnak.

2.6.6. Export árbevétel alakulása tulajdonosi forma és vállalati méret szerint

- ✓ Az élelmiszeriparban működő vállalkozások – előállított termékek összetételétől és mennyiségétől függően – akár a belpiacra, akár exportra is értékesíthetnek, elegendő mennyiségű és megfelelő minőségű termékszerkezet esetében pedig mindkét lehetőségben érintettek lehetnek. Több éves távlatban látható, hogy az export dinamikus bővülése áll az ágazat javuló eredményeinek a hátterében.
- ✓ Az *élelmiszeripar exportárbevételéhez tulajdonosi szerkezetet vizsgálva* legnagyobb arányban a 100 százalékban külföldi tulajdonú vállalatok járulnak hozzá, annak ellenére, hogy a pár száz darab ilyen tulajdonú vállalkozás közül nem mind végez exporttevékenységet. Részesedésük közel 50 százalékos. A teljesen belföldi tulajdonban lévő vállalkozások hozzájárulása 34,9 százalékról 39,5 százalékra, közel 5 százalékponttal növekedett a vizsgált időszakban.

16. táblázat: Az élelmiszeripar exportárbevételének tulajdoni forma és méret szerinti alakulása 2014-2018 között (millió Ft)

Export árbevétel alakulása meghatározó tulajdonosi formák szerint					
	2014	2015	2016	2017	2018
100% belföldi	420 606	449 733	401 285	447 870	490 256
100% külföldi	615 720	646 330	637 999	765 080	619 014
50-99% külföldi	42 348	37 317	12 576	66 341	9 321
Egyéb	125 085	148 980	137 215	88 930	122 077
Exportárbevétel alakulása vállalati méret szerint					
	2014	2015	2016	2017	2018
Mikrovállalkozás	14 627	10 091	12 144	9 261	11 623
Kisvállalkozás	73 294	74 767	77 639	89 139	96 740
Középvállalat	330 715	358 283	315 841	301 930	296 611
Nagyvállalat	785 124	839 219	783 452	967 891	853 694
Az export aránya az összes bevételhez					
Összes export	1 203 759	1 282 360	1 189 075	1 368 221	1 240 668
Összes bevétel	3 528 498	3 683 156	3 513 027	3 968 067	3 883 242
Export aránya (%)	34,1	34,8	33,9	34,5	32,0

Forrás: 2014-2017 NAV adatbázis, 2018 NAV Gyorsjelentés alapján készült az AM Élelmiszergazdasági és Eredetvédelmi Főosztályán

- ✓ Az *élelmiszeripar exportjának közel 70 százalékát* a nagyvállalatok értékesítése adta, a középvállalatok hozzájárulása 25 százalék alatt maradt – súlyuk pedig csökkent az öt év alatt 4 százalékponttal. A mikro- és kisvállalkozások együtt nem érték el az ágazati export 10 százalékát.

17. táblázat: Az élelmiszeriparhoz kapcsolódó export árbevétel aránya az adott méretkategória teljes árbevételéből

Év	Mikrovállalkozások	Kisvállalkozások	Középvállalatok	„Nagyvállalatok”
2014	11,8	17,5	30,5	41,4
2015	8,4	17,4	31,7	41,9
2016	9,9	18,0	29,9	41,2
2017	7,6	19,8	29,2	41,0
2018	9,9	22,1	28,1	36,8

Forrás: 2014-2017 NAV adatbázis, 2018 NAV Gyorsjelentés alapján készült az AM Élelmiszergazdasági és Eredetvédelmi Főosztályán

- ✓ Az **exportárbevétel aránya** vállalati méretenként eltérő. A mikrovállalkozások által realizált árbevétel nagyon alacsony, a teljes bevételből alig 10 százalék származott exportból (ez azonban a tavalyi évhez képest 2 százalékpontos emelkedést jelentett). A kisvállalkozások 2018-ra meghaladták a 20 százalékot – a vizsgált időszakban a bővülés ennél a méretkategóriánál a legjelentősebb. A középvállalatoknál minden évben 30 százalék körüli az exportárbevétel aránya – bár visszaesés tapasztalható, a nagyvállalkozások esetében pedig az érték közel állandó (teljes éves adatok ismerete esetén).

2.6.7. Az élelmiszeripari vállalkozások gazdálkodási forma szerint

- ✓ Az adatok jellegéből adódóan (kettős könyvvitelt vezető társas vállalkozásokat tartalmaz az adatbázis) **a kft-k, a bt-k és az rt-k száma dominál** – bár az élelmiszeriparra nem jellemző az egyéni vállalkozók és kistermelők jelenléte, csak ha általánosságban élelmiszertermelésről beszélünk.

18. táblázat: A kettős könyvvitelt vezető élelmiszeripari vállalkozások számának, árbevételének és létszámának alakulása (db, millió HUF, fő)

Megnevezés		Összesen	Kft.	Rt.	Bt.	szövetkezet*	egyéb**
2014	Darab	5 348	4 288	135	672	179	74
	Árbevétel	3 528 498	2 521 862	961 516	27 137	5 633	12 350
	Létszám	98 581	73 563	19 172	2 649	412	2 785
2015	Darab	5 351	4 303	139	643	198	68
	Árbevétel	3 716 780	2 697 007	977 043	27 873	6 161	8 696
	Létszám	96 712	73 744	19 343	2 508	596	521
2016	Darab	5 250	4 258	135	586	206	65
	Árbevétel	3 512 027	2 626 085	844 359	28 443	5 298	7 842
	Létszám	90 517	69 118	18 018	2 340	495	546
2017	Darab	4 758	3 860	136	500	204	58
	Árbevétel	3 637 702	2 700 912	891 874	29 395	6 180	9 341
	Létszám	87 753	66 423	18 256	2 075	560	439
2018	Darab	4 394	3 601	133	453	156	51
	Árbevétel	3 883 242	2 805 848	1 039 291	26 231	5 258	6 614
	Létszám	86 449	64 414	19 204	1 851	597	383

*szövetkezet: mezőgazdasági és egyéb szövetkezet együtt

**egyéb: közös vállalat, közkereseti társaság, külföldi székhelyű vállalkozás, közhasznú társaság, MRP

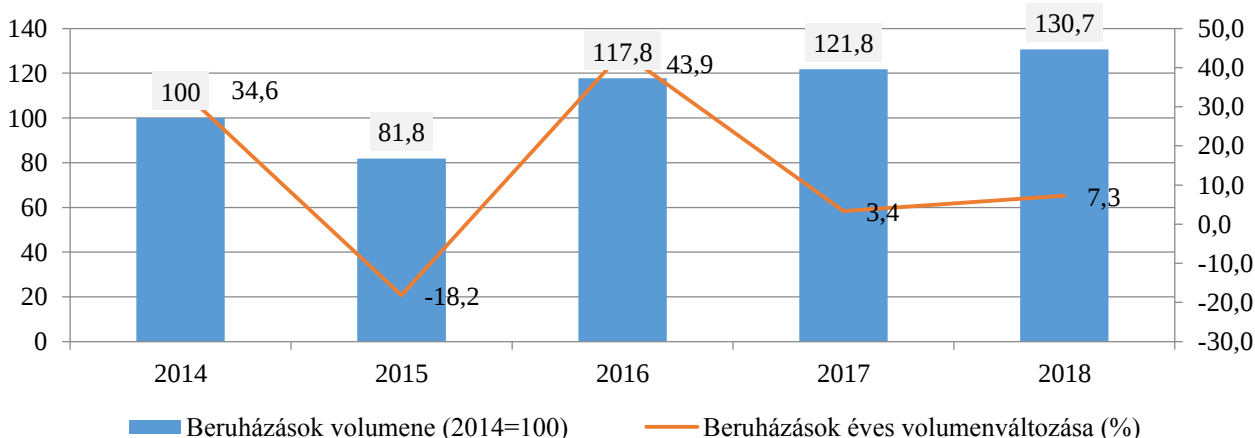
Forrás: 2014-2017 NAV adatbázis, 2018 NAV Gyorsjelentés alapján készült az AM Élelmiszergazdasági és Eredetvédelmi Főosztályán

- ✓ Mind darabszám, mind az árbevétel, mind a foglalkoztatás esetében a **legmeghatározóbb a kft-k jelenléte** az ágazatban, a vállalkozások több mint 80 százaléka tartozik ebbe a kategóriába. A betéti társaságok a második legnépesebb kategória, ennek részesedése 10 százalékos, súlyuk és számuk is visszaesett a vizsgált időszakban.
- ✓ A **részvénytársaságok** aránya növekszik (a feldolgozóiparon belüli ágazatokban az élelmiszeriparban a legmagasabb az rt-k száma). Míg darab alapján részesedésük alig 3,5 százalék volt 2018-ban, addig a foglalkoztatás ötöde, az árbevétel negyede kapcsolódik ehhez a néhány vállalathoz, mivel ez a vállalkozási forma elsősorban a közepes- és nagyvállalatokhoz kapcsolódik.
- ✓ A **szövetkezetek száma** a szociális szövetkezetek térnyerésének eredményeként évekig dinamikusan nőtt – majd 2018-ra ez a tendencia megtorpant.

2.6.8. Az élelmiszeripar beruházásai

- ✓ Az **élelmiszeripari beruházások volumene** a 2016-os kimagasló növekedést követően, 2017-ben és 2018-ban is tovább emelkedett. Az elmúlt öt évből négyben növekedett a beruházások változatlan áras értéke.
- ✓ Az **élelmiszeripari vállalkozások 2018-ban 237,2 milliárd forintot költöttek fejlesztésekre**, folyó áron 31,2 milliárd forinttal többet, mint 2017-ben.
- ✓ Többéves távlatban nagymértékben nőtt az élelmiszeripar fejlesztéseinek volumene, ami kedvező a versenyképesség szempontjából.
- ✓ A beruházások bővülésére ösztönzőleg hatott az emelkedő jövedelmezőség, a javuló pénzügyi mutatók, valamint a kedvező hitelfelvételi lehetőségek és a beruházási támogatások. Emellett az elmúlt évek mindegyikében a nagyvállalatok kapacitásbővítő beruházásai is fontos szerepet játszottak.
- ✓ Az **élelmiszeripar részesedése** a nemzetgazdaság beruházásaiból 2018-ban 2,7 százalék volt, 0,3 százalékponttal kevesebb, mint 2017-ben és 0,2 százalékponttal kevesebb, mint 2014-ben.

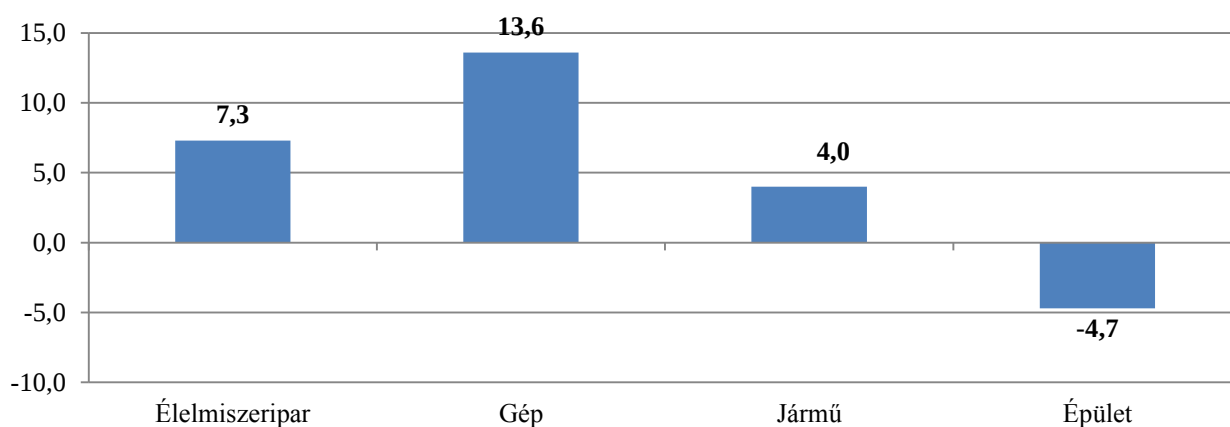
19. ábra: Az élelmiszeripari beruházások volumenének alakulása

Forrás: KSH

- ✓ Az élelmiszeripari beruházások 2018. évi növekedése a gép és jármű beruházásoknak köszönhető, mivel az épület beruházások volumene a 2016-os kiugró (nagyvállalati beruházásoknak betudható) növekedést követően 2017-ben és 2018-ban is csökkent.

20. ábra: Az élelmiszeripari beruházások 2018. évi volumenváltozása anyagi, műszaki összetétel szerint (%)

Forrás: KSH

- ✓ A beruházások ára 2018-ban minden kategória esetében jelentősen emelkedett. Kiemelkedő volt az épület beruházások drágulása.

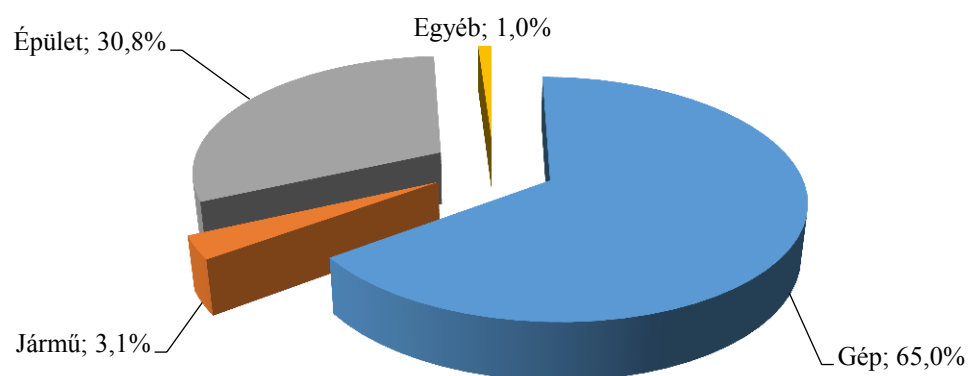
19. táblázat: Az élelmiszeripari beruházások alakulása

	2014	2015	2016	2017	2018+
Folyó áron, milliárd forint					
Nemzetgazdaság összesen	5 532,1	6 066,8	5 363,7	6 878,0	8 652,1
ebből: élelmiszeripari	160,8	132,7	193,5	206,1	237,2
Gép	104,8	83,2	107,8	131,6	154,2
Jármű	7,6	8,8	7,4	6,7	7,4
Épület	47,0	39,3	76,0	66,6	73,1
Volumenindex (%)					
Nemzetgazdaság összesen	19,3	7,9	-12,9	24,4	19,2
ebből: élelmiszeripari	34,6	-18,2	43,9	3,4	7,3
Gép	49,6	-20,8	28,9	21,6	13,6
Jármű	5,8	15,9	-15,7	-10,0	4,0
Épület	15,2	-18,3	87,9	-18,4	-4,7
Árindex (%)					
Nemzetgazdaság összesen	1,4	1,6	1,5	3,0	6,3
ebből: élelmiszeripari	0,4	0,8	1,3	3,0	5,0
Gép	-1,1	0,2	0,6	0,3	2,1
Jármű	5,2	0,0	0,6	-0,3	5,2
Épület	2,4	2,3	3,1	7,2	10,6

Forrás: KSH, + előzetes évközi adat

- ✓ Az élelmiszeripari beruházások közel kétharmadát - összhangban az élelmiszer-feldolgozás magas eszközigényével- a gépberuházások adták, az épület beruházások aránya közel egyharmad volt. Az elmúlt években voltak hullámzások, de összességében nem volt érdemi változás megfigyelhető.

21. ábra: **Az élelmiszeripari beruházások megoszlása anyagi, műszaki összetétel szerint 2018-ban (%)**

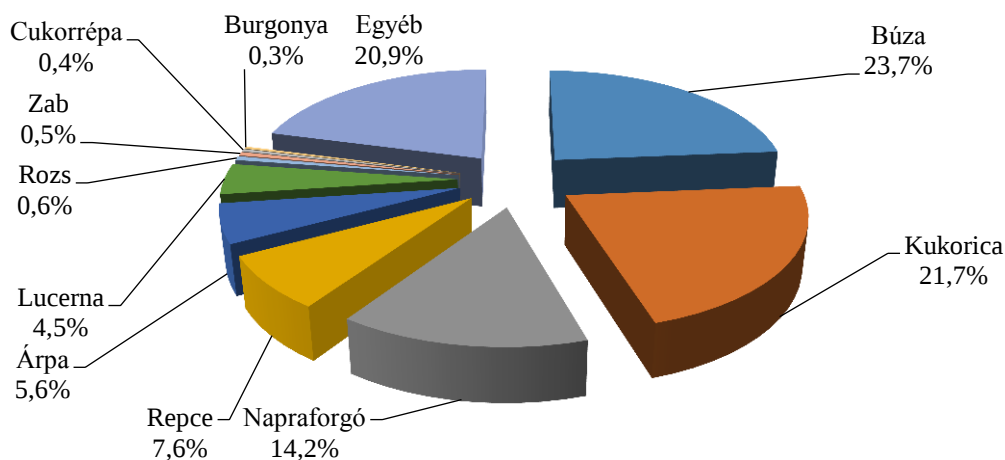
Forrás: KSH

3. Agrárgazdaság ágazati eredményei

3.1. Szántóföldi növénytermesztés

- ✓ A változatos termőhelyi adottságoknak köszönhetően a szántóföldi növénytermesztés igen sokszínű, de meghatározó a gabonafélék, valamint az olajos növények szerepe.
- ✓ A szántóföldi növénytermesztés 2018-ban az időjárási kihívások ellenére is kedvező évet zárt. Különösen igaz ez több éves összehasonlításban.
- ✓ A szántóföldi növénytermesztés (gabonafélék, ipari növények, takarmánynövények és burgonya) bruttó kibocsátása folyó alapáron **1 164 milliárd forint** volt 2018-ban, amely 6,6 százalékos növekedést jelentett a 2017. évi eredményhez képest.
- ✓ A gabonafélék kibocsátásának értéke **716,1 milliárd forintot** (+15,9 százalék), az ipari növényeké **356,2 milliárd forintot** (–8,4 százalék), a takarmánynövényeké **67,0 milliárd forintot** (+3,9 százalék), a burgonyáé **24,3 milliárd forintot** (+16,6 százalék) ért el.
- ✓ A szántóföldi növénytermesztés a mezőgazdasági kibocsátáshoz 42,8 százalékban járult hozzá 2018-ban.
- ✓ A magyarországi szántóterület használata koncentrált, közel felét a búza és a kukorica foglalta el 2018-ban is, napraforgót és repcét a szántóterület 21,9 százalékán termesztettek a gazdaságok. A főbb növények (búza, kukorica, árpa, napraforgó, repce) szántóterületből 2018-ban együttesen 72,8 százalékkal részesedtek.

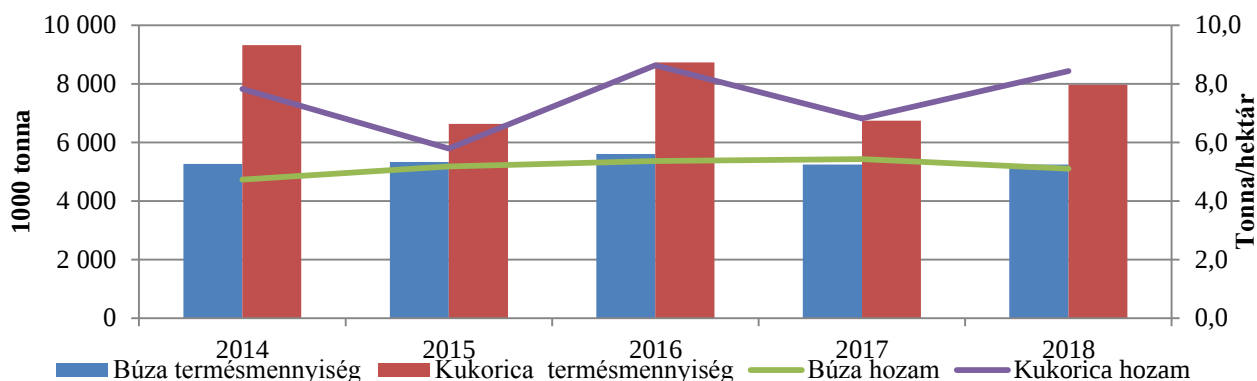
22. ábra: Néhány szántóföldi növény betakarított területének szántóterülethez viszonyított aránya (2018)

Forrás: KSH

- ✓ A tavaszi fagyoknak, a május-júniusi csapadékhiányos időszaknak és az aratáskor hullott sok esőnek betudhatóan a repce és a búza kivételével a főbb nyári betakarítású szántóföldi növények 2018. évi termésmennyisége elmaradt az előző évi igen kedvező értéktől, ugyanakkor a kukorica termésmennyisége emelkedett, és a napraforgó termésmennyisége megközelítette az előző évi rekord értéket.
- ✓ **Gabonából** 2 368 millió hektárról összesen 14,9 millió tonna terményt takarítottak be 2018-ban, azaz míg a termőterület nagysága 2 százalékkal csökkent az egy évvel korábbihoz képest, addig a termésmennyiség 6,5 százalékkal emelkedett.

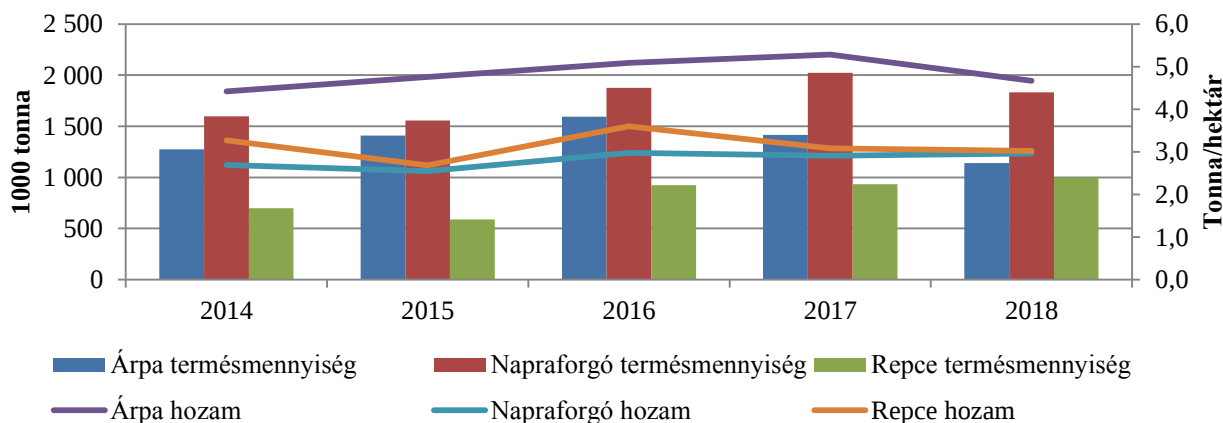
23. ábra: Búza és kukorica termésmennyiségének (ezer tonna, bal tengely) és hozamának (tonna/hektár, jobb tengely) alakulása

Forrás: KSH

- ✓ A **búza** termésmennyisége hatodik éve haladta meg az 5 millió tonnát, 2018-ban 5,3 millió tonna volt, amely szinte megegyezett az előző évi értékkel. A búza betakarított területe 2017-hez viszonyítva emelkedett ugyan, de nem érte el az előző öt év szintjét.
- ✓ Az **árpa** termésmennyisége elmaradt mind az előző év, mind az előző öt év szintjétől, ami mögött a terület és a hozamok együttes csökkenése áll.
- ✓ A fontosabb őszi betakarítású növények közül a **kukorica** betakarított területe 2018-ban tovább csökkent. A hozam viszont kedvező volt, minden idők második legmagasabb értékét érte el. Ennek köszönhetően a közel 8 millió tonnás termésmennyiség mind 2017-hez, mind a megelőző öt évhez viszonyítva jelentősen emelkedett.
- ✓ A **napraforgó** területe 2014 és 2017 között folyamatosan növekedett, 2017-ben megközelítette a 700 ezer hektárt, de 2018-ra 617 ezer hektárra csökkent. Ezért bár a hozam enyhén emelkedett, a 1,8 millió tonnás termésmennyiség nem érte el az előző évi rekord szintet, ugyanakkor többéves viszonylatban kedvezőnek számít. Magyarország 2018-ban is az EU második legnagyobb napraforgó termelője volt.
- ✓ A **repce** termésmennyisége rekordszintet, 1 millió tonnát ért el 2018-ban. Ez elsősorban a terület növekedésének köszönhető, mivel a hozam mérséklődött 2017-hez viszonyítva. A terület és a termésmennyiség több éves távlatban kiemelkedő mértékben növekedett.

24. ábra: Árpa, napraforgó és repce termésmennyiségének (ezer tonna, bal tengely) és hozamának (tonna/hektár, jobb tengely) alakulása

Forrás: KSH

- ✓ **Burgonyát** nem csak szántóföldön, hanem konyhakertekben is érdemi mennyiségben termesztnek. A burgonya szántóföldön termelt termésmennyisége 2018-ban mérséklődött, mivel folytatódott a terület 2013-óta tartó csökkenése, a hozam viszont emelkedett a 2017. évihez képest. Mindez elsősorban annak tudható be, hogy a burgonya termesztése csak öntözéssel gazdaságos Magyarországon, ezért a kisebb termelők inkább felhagynak a termeléssel.

3.2. Zöldség-, gyümölcsstermesztés

- ✓ A **friss zöldség és gyümölcs** együttes kibocsátásának értéke folyó alapon előzetes adatok alapján 289,8 milliárd forint volt 2018-ban, 3,5 százalékkal magasabb, mint 2017-ben. Ez alapján a mezőgazdaság teljes kibocsátásához a zöldség- és gyümölcságazat 10,7 százalékkal járult hozzá.

3.2.1. Zöldségtermesztés

- ✓ A **korai vetésű zöldségfélék** fejlődését elsősorban a március végi hideg időjárás és a túl sok csapadék hátráltatta, majd a rendkívül meleg és száraz április és május hatott rájuk kedvezőtlenül. Nyáron a szélsőséges elosztású és egyszerre nagyobb mennyiségű csapadék okozott gondot, ezzel szemben az augusztus hó rendkívül csapadékszegény volt. A hajtattott zöldségfélék termőterülete nem változott, terméseredmény is hasonló volt a megelőző évihez képest, hajtattott paradicsomból és paprikából növekedés, míg káposztafélékből csökkenés volt tapasztalható.
- ✓ A KSH adatai szerint Magyarországon a friss zöldségek kibocsátásának értéke folyó alapon 193,8 milliárd forint volt 2018-ban, 7,8 százalékkal magasabb, mint egy évvel korábban.

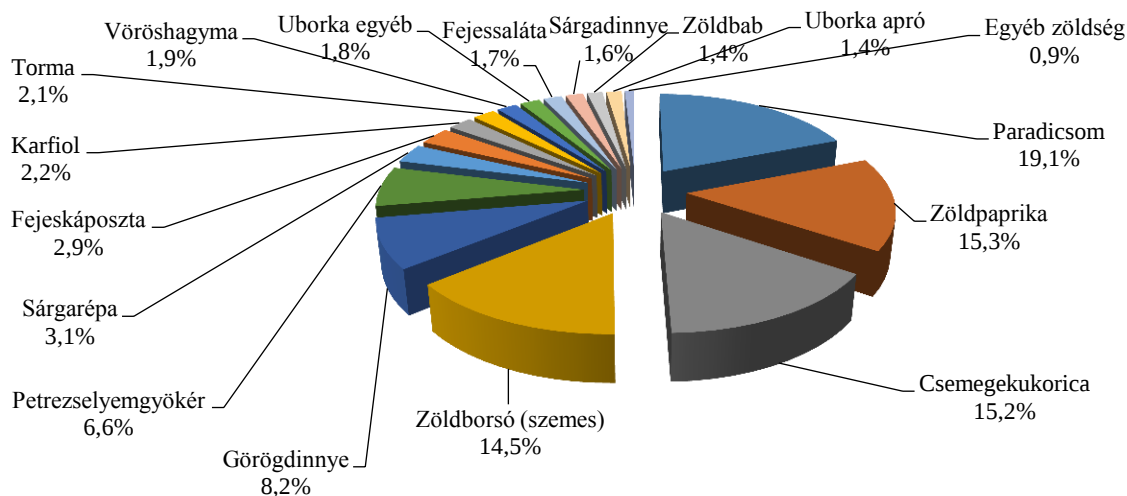
20. táblázat: A fontosabb zöldségfélék betakarított területe (ezer hektár)

	2014	2015	2016	2017	2018	2014-2017 évek átlaga	Részesedés 2018 (%)	Részesedés 2014-2018 (%)	Változás 2018/2017 (%)	Változás 2018/(2014- 2017) (%)
Csemegekukorica	30,3	32,4	36,4	36,6	37,3	33,9	41,0	38,7	0,5	7,9
Zöldborsó (szemes)	16,2	16,9	20,3	22,9	21,7	19,1	23,8	21,7	12,8	20,1
Görögdinnye	6,1	6,0	5,4	5,3	5,1	5,7	5,6	6,5	-1,9	-7,0
Fejes káposzta	2,6	2,4	2,6	2,3	2,0	2,5	2,2	2,8	-11,5	-7,1
Zöldpaprika	2,0	2,6	2,8	2,4	1,8	2,5	1,9	2,8	-14,3	-2,0
Vöröshagyma	2,5	2,1	2,2	2,0	1,5	2,2	1,6	2,5	-9,1	-9,1
Sárgarépa	2,0	1,9	1,7	1,6	1,4	1,8	1,5	2,1	-5,9	-11,1
Zöldbab	1,7	2,1	2,1	1,8	1,6	1,9	1,8	2,2	-14,3	-6,5
Paradicsom	1,9	2,3	2,1	2,2	2,5	2,1	2,7	2,4	4,8	3,5
Egyéb	14,6	15,8	16,9	17,0	16,2	16,1	17,8	18,3	0,6	5,6
Zöldségfélék összesen	79,9	84,5	92,5	94,1	91,0	87,8	100	100	1,7	6,4

Forrás:KSH

- ✓ A legnagyobb területen termelt zöldségféle hagyományosan a **csemegekukorica, a zöldborsó és a görögdinnye**, a zöldségfélék területének együttesen több, mint a felét foglalták el 2018-ban.
- ✓ **Termelési érték alapján** a paradicsom, a zöldpaprika, a csemegekukorica, a zöldborsó és a görögdinnye volt a legjelentősebb zöldségféle 2018-ban, együtt a termelési érték 59,8 százalékát adták.

25. ábra: A zöldségfélék termelési értékének megoszlása 2018-ban (százalék)

Forrás: KSH

- ✓ Magyarország évek óta őrzi vezető **csemegekukorica-termelő és -exportőr** szerepét az EU-ban. A termőterület évek óta stagnál. Az időjárás kedvezett a növények fejlődésének, így jó évet zártak a termelők. A hozamok évről-évre stabilak, köszönhetően a magasfokú gépesített és korszerű technológiákra alapozott termelésnek. Az ipari célra szánt csemegekukorica-termelés felvásárlói szerződéshez kötött szinte mindenhol. A friss fogyasztásra szánt csöves kukorica piacát teljes egészében lefedik a hazai, elsősorban kisebb gazdaságok. Magyarország a 4. legnagyobb zöldborsótermelő ország az Európai Unióban. A zöldborsó rövid tenészeitelése miatt nagyon érzékeny az időjárás változására, a 2018. májusi meleg kedvezőtlenül hatott a virágzásra, így a termés mennyiség is kevesebb lett az azt megelőző évinél. A görögdinnye a meleg áprilisknak és májusnak köszönhetően 2-3 héttel előbb jelentkezett a piacokon.
- ✓ Az **ipari paradicsom** termését a nyári időjárás nem befolyásolta kedvezőtlenül. A termőterület nagyságát a feldolgozóipari kapacitás határozza meg, mivel a termelés felvásárlói szerződéshez kötött. A paradicsom termesztésében az öntözésnek a termesztéstechnológia szerves részét kell képezni, mivel csak így küszöbölhető ki az ingadozó termés hozam. A hajtattott paradicsom hozamai nőttek, a minőség javult. A cherry típusú fajták termelése tovább nőtt. Az **étkezési paradicsom** teljes mennyisége április közepétől december elejéig hajtatásból származott.
- ✓ A **szabadszöldi étkezési paprika** termőterülete tovább csökkent. A visszaesés a munkaerőhiánynak, a hajtattott terjedésének és a fajtaváltásnak tudható be. A kápia fajták termőterülete mára elérte a fehér töltenivaló paprikáét. Az ok arra vezethető vissza, hogy a kápia termesztése könnyebb és kevesebb munkaerőt igényel. A **hajtattott paprika** hozamai nőttek, amelyek ellensúlyozzák a szabadszöldi mennyiség csökkenését.

21. táblázat: A fontosabb zöldségfélék terméseredményei (ezer tonna)

	2014	2015	2016	2017	2018	2014-2017 évek átlaga	Változás 2018/2017 (%)	Változás 2018/(2014- 2017) %
Csemegekukorica	466,7	478,9	502,3	517,8	515,1	491,4	-0,5	4,8
Fejes káposzta	60,2	64,7	52,9	49,1	40,9	56,7	-16,8	-28,0
Görögdinnye	218,5	196	184,6	181,8	178,8	195,2	-1,7	-8,4
Paradicsom	153,2	200,4	173,1	184,6	211,9	177,8	14,8	19,1
Sárgarépa	83,7	78,2	90,9	88,5	66,5	85,3	-24,9	-22,1
Vöröshagyma	61,8	60,3	62,1	55,4	39,4	59,9	-28,9	-34,3
Zöldbab	17,5	20,9	19,6	17,3	15,6	18,8	-9,8	-17,1
Zöldborsó (szemes súlyban)	87,6	94,5	111,2	128,3	89,8	105,4	-30,0	-14,8
Zöldpaprika	84,8	117,1	193,1	132,7	97,0	131,9	-26,9	-26,5

Forrás:KSH

- ✓ **Gyökérzöldségeket** zömmel még mindig öntözetlen körülmények között termesztene, emiatt és a rossz kelés következtében termés kiesés tapasztalható.
- ✓ **A hagymaféléknél** a késői vetés, a rossz kelés, az aszály miatt szintén elmaradás következett be.
- ✓ **A káposztafélék** termőterülete az elmúlt évekhez hasonlóan tovább csökkent. Igen változatos az állomány összetétele a sokféle fajnak és tenyésztési időszaknak köszönhetően.
- ✓ Tovább nőtt a **gombatermesztés**, ezzel párhuzamosan a fogyasztás is nőtt. A legjelentősebb fajok a csiperke és a laska. A hazai termesztés a belső piacot ellátja, az export kevésbé jelentős.

3.2.2. Gyümölcsstermesztés

- ✓ A KSH Mezőgazdasági Számlarendszerének adatai szerint a friss gyümölcsök kibocsátása 2018-ban folyó alapon 95,9 milliárd forint volt, 4,1 százalékkal kevesebb, mint egy évvel korábban.
- ✓ A **gyümölcsstermelés** a termelési szerkezetet tekintve koncentrált, az alma tette ki a termőterület legnagyobb részét. A 2018. évi termésmennyiség jól alakult. A jelentősebb gyümölcsfajok közül jó vagy kifejezetten jó termést realizáltak a termelők **a cseresznye, a meggy, a szilva, a bodza, az alma és a körte** esetében. Gyenge termésmennyiség volt a kajszinál és az őszibaracknál a tavaszi fagyok miatt. A szintén jó európai termés miatt az értékesítési árak nyomottak voltak, ami egyes gyümölcsök esetében jelentősebb piaci zavarokhoz vezetett.

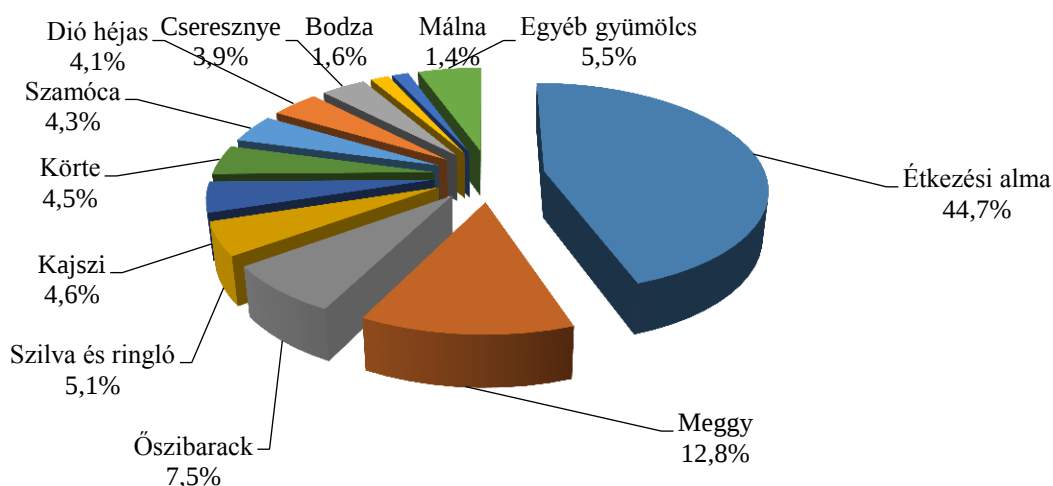
22. táblázat: A fontosabb gyümölcsfélék termőterülete (ezer hektár)

	2014	2015	2016	2017	2018
Termőterület, ebből	82,5	81,7	82,9	82,9	83,4
- alma	33,3	32,8	32,5	32,2	31,8
- meggy	13,6	13,1	13,1	13,2	13,3
- cseresznye	2,5	2,6	2,4	2,5	2,6
- körte	2,9	2,9	2,9	2,9	8
- szilva és ringlószilva	7,4	7,2	8,0	7,9	7,9
- kajsz	4,6	4,7	4,9	5,0	5,0
- őszibarack	5,4	5,4	5,4	5,3	4,9

Forrás:KSH

- ✓ **Termelési érték szerint** a legfontosabb gyümölcsféle az étkezési alma, a meggy, az őszibarack, a szilva és a kajsz, amelyek együtt a gyümölcsök termelési értékének háromnegyedét (74,7 százalék) adták.

26. ábra: A gyümölcsfélék termelési értékének megoszlása 2018-ban (százalék)

Forrás:KSH

- ✓ Az **alma** termésmennyisége a tízéves átlagtermést mintegy 25 százalékkal haladta meg 2018-ban. Ennek egynegyede étkezési és háromnegyede ipari alma. Az aszályos-meleg időjárás miatt az átlagosnál is magasabb lett az ipari alma kihozatal, illetve mérsékeltebb az I. osztályú étkezési alma aránya.
- ✓ A **kajszi** termésmennyisége a tavaszi fagyok hatására bekövetkezett rügykárosodás miatt jelentősen csökkent 2018-ban. A kár elsősorban Somogy és Zala megyében, illetve a Duna-Tisza közében lévő ültetvényeket sújtotta. Ennek következtében megnőtt az import, illetve a piaci árak.
- ✓ **Szilvából** bőséges hozamok voltak 2018-ban, de a felvásárlói árak alacsonyan maradtak. Legjelentősebb termesztő körzet Bács-Kiskun megye, ahol főleg a Cacanska lepotica és a Stanley terem, azonban a szinte egyszerre érő fajták egyszerre nagy mennyiségben jelennek meg a piacon.
- ✓ A **meggytermés** 2018-ban nőtt az azt megelőző évhez képest.
- ✓ **Cseresznyénél** is regisztráltak fagykárt, a termésmennyiség alig csökkent. A termesztés az utóbbi időben egyre kedveltebb lett, a fogyasztói igényeket azonban így sem tudja fedezni.

23. táblázat: A fontosabb gyümölcsfélék terméseredményei (ezer tonna)

	2014	2015	2016	2017	2018	2014-2017 évek átlaga	Változás 2018/2017 (%)	Változás 2018/(2014- 2017) (%)
Alma	779,9	511,5	497,1	473,7	678,8	565,6	43,3	20,0
Meggy	91,8	76,8	73,6	69,8	83,6	78,0	19,7	7,1
Cseresznye	9,4	11,3	10,7	10,6	12,0	10,5	13,3	14,4
Szilva és ringlószilva	45,1	46,0	47,6	43,3	46,7	45,5	7,8	2,6
Kajszi	23,1	19,9	23,5	24,1	14,3	22,7	-40,7	-36,9
Őszibarack	38,7	37,4	39,5	37,1	22,9	38,2	-38,3	-40,0

Forrás:KSH

3.3. Szőlő-, bortermelés

- ✓ A KSH adatai alapján a szőlő összes (termő- és nem termő) területe 2018-ban 71 ezer hektár volt, ami 11,4 százalékkal alacsonyabb a 2014-es értéknél
- ✓ A **termő szőlőültetvények** mérete 2018-ban 66 ezer hektár volt. Ez 7,0 százalékkal alacsonyabb a 2014-ben megfigyelt értéknél. A csökkenés elsősorban a borvidéken kívüli, már nem termő területeket érintette, az ott gazdálkodók jelentős része hagyott fel a szőlőtermesztéssel. Ezt igazolják a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának (HNT) adatai is, amely szerint a szőlőtermő-terület nagysága a megfigyelt időszakban jelentősen növekedett.

- ✓ A **betakarított mennyiség** 2018-ban, a 2017-es évhez csaknem megegyezve, 533 ezer tonnát tett ki. Ez a termésmennyiség az átlagos éveknél magasabbnak számít. A 2018-as évben a kedvező időjárási körülmények mellett a korábbi években támogatás felhasználásával megújult ültetvények termőre fordulása is jelentősen hozzájárult a növekvő termésmennyiséghez. A felvásárlási árak a tavalyi évhez képest alacsonyabbak lettek, azonban ezt a nagyobb átlagtermés kompenzálta.
- ✓ Az **egy hektárra eső termésmennyiség** a 2018-ban meghaladta a 8 tonnát, ami 2,2%-kal haladja meg a 2017-es értéket.
- ✓ A KSH adatai szerint a leszüretelt szőlőből a borászok 2018-ban 3,6 millió hektoliter bort készítettek, ami megegyezik a 2017-es értékkel.

24. táblázat: A szőlő terméseredményei

	2014	2015	2016	2017	2018
Összes terület (ezer ha)	81	81	76	73	71
Termőterület(ezer ha)	71	72	68	67	66
Termésmennyiség (ezer t)	406	472	476	530	533
ebből: étkezési	13	13	14	12	11
Termésátlag (kg/ha)	5 740	6 540	7 000	7 900	8 070
egyszer fejtett bor (millió liter)	259	301	302	358	355

Forrás:KSH

- ✓ A HNT adatai szerint a gazdasági aktában rögzített termőültetvény nagysága 2018-ban 65 582 hektár volt, amelyről közel 5,2 millió tonna szőlőt szüreteltek le, amelyből 3,6 millió hektoliter bort készítettek.¹⁸ A megtermelt borok 72,5%-ából fehérbor, a fennmaradó 27,5%-ából pedig rozé, illetve vörösbor készült. A szüretelt szőlőmennyiségből készült újborok 34,8%-a lehet potenciálisan oltalom alatt álló eredet megjelölésű (OEM), míg 58,5%-a pedig oltalom alatt álló földrajzi jelölésű (OFJ).

25. táblázat: Borszőlő termőterületének változása (ezer hektár)

Borrégió/Év	2014	2015	2016	2017	2018
Balaton	8,2	8,5	8,9	9,2	9,2
Duna	22,5	23,0	23,5	23,8	23,9
Felső-Magyarország	11,7	12,0	12,6	13,1	13,3
Felső-Pannon	5,3	5,4	5,4	5,6	5,5
Pannon	7,4	7,6	7,7	7,9	7,8
Tokaj	5,4	5,6	5,7	5,8	5,8
Összesen	60,5	62,1	63,9	65,3	65,6

Forrás:HNT

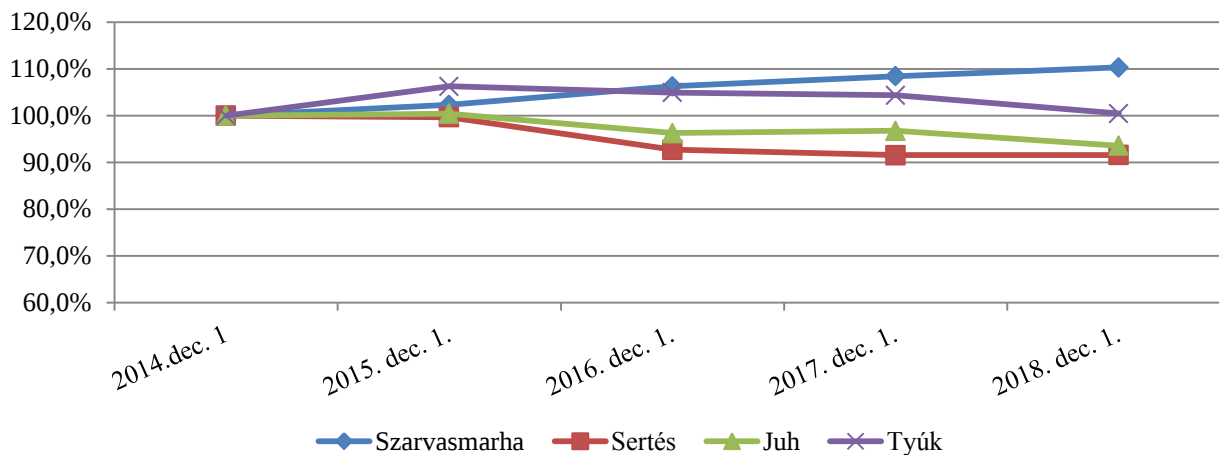
3.4. Állattenyésztés

- ✓ Az **állattenyésztés termelése** 2018-ban széles bázison növekedett, mivel a legtöbb fontosabb ágazat teljesítménye meghaladta az előző évit. A KSH adatai szerint az élő állatok és állati termékek bruttó kibocsátása folyó alapon 943 milliárd forint volt 2018-ban, termelésük a mezőgazdasági kibocsátás 34,7 százalékát adta. A kibocsátási volumene 5,7 százalékkal múlta felül 2018-ban az előző évit. A baromfifélék kibocsátása 13, a szarvasmarháké 7, a sertéseké 3 százalékkal nőtt. Az előzetes adatok szerint 2018-ban a hazai vágóállat-termelés 6,7 százalékkal

¹⁸ A KSH módszertana eltér a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa (HNT) módszertanától. A KSH módszertana a már nem termő, a konyhakerti, valamint a csemegezőlő ültetvényterületeket is tartalmazza. Emellett a KSH azokat a területeket összesíti, ahol az összefüggő terület eléri a 200 négyzetmétert, míg ez a határérték a HNT vonatkozásában 1.000 négyzetméter. A HNT vonatkozásában a termőterület a ténylegesen hozamolt, szüreti jelentéssel rendelkező termőterületeket tartalmazza.

1,6 millió tonnára emelkedett. A gazdaságok az állati termékek közül tehéntejből – az előző évinél 1 százalékkal kevesebbet – 1,9 milliárd litert, tyúktojásból 2,5 százalékkal többet, összesen 2,5 milliárd darabot termeltek.

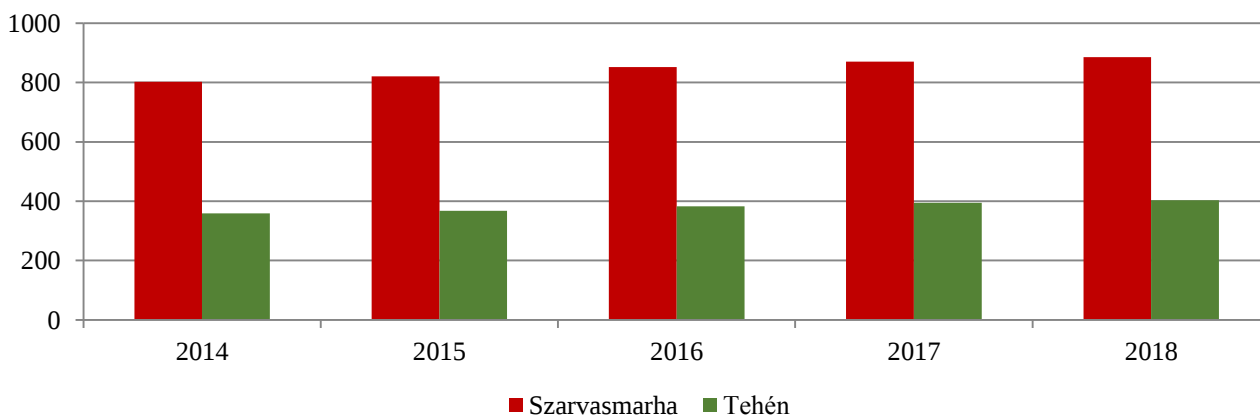
27. ábra: Az állatállomány alakulása (2014 = 100%)

Forrás: KSH alapján

- ✓ A **szarvasmarha állomány** növekedése folytatódott 2018-ban. A KSH 2018. december 1-jei adatai alapján Magyarországon a szarvasmarhák száma 884,8 ezer, a tehenek száma 402,8 ezer egyed volt, előbbi 15 ezerrel, utóbbi 8,1 ezerrel nőtt egy év alatt. A tehenek 51,7 százalékát a tejhasznú, 40,7 százalékát a húshasznú, 7,6 százalékát a kettős hasznosítású fajták adták. A növekedés hátterében elsősorban a húshasznú szarvasmarha állomány növekedése áll.

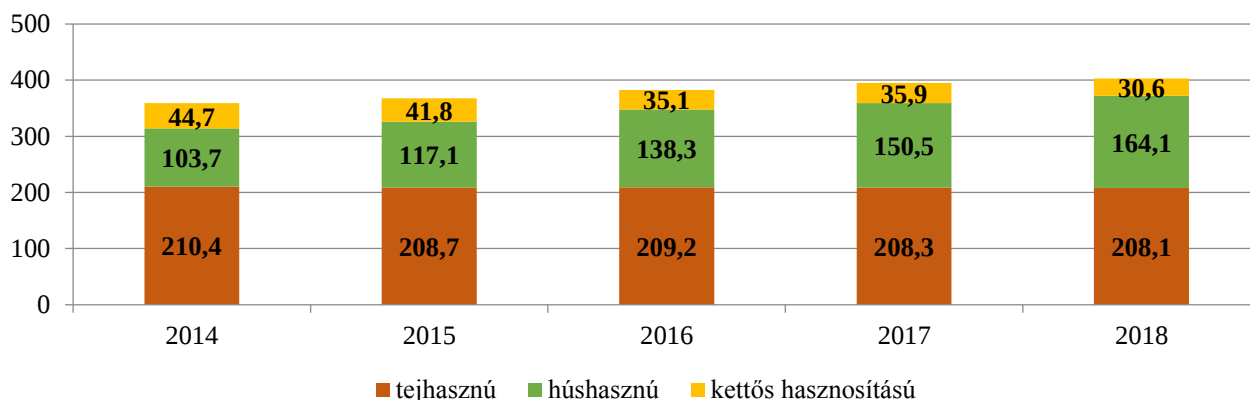
28. ábra: A szarvasmarha állomány alakulása (1000 darab)

Forrás: KSH alapján

- ✓ A **tehénállományon** belül 2018-ban is folytatódott az elmúlt évek tendenciája: a húshasznú tehénállomány jelentős növekedése mellett stagnált a tejhasznú tehénállomány és csökkent a kettős hasznosítású tehenek száma. A húshasznú tehenek száma egy év alatt 9 százalékkal emelkedett, a tejhasznúaké nem változott érdemben, míg a kettős hasznosításúaké 15 százalékkal csökkent.

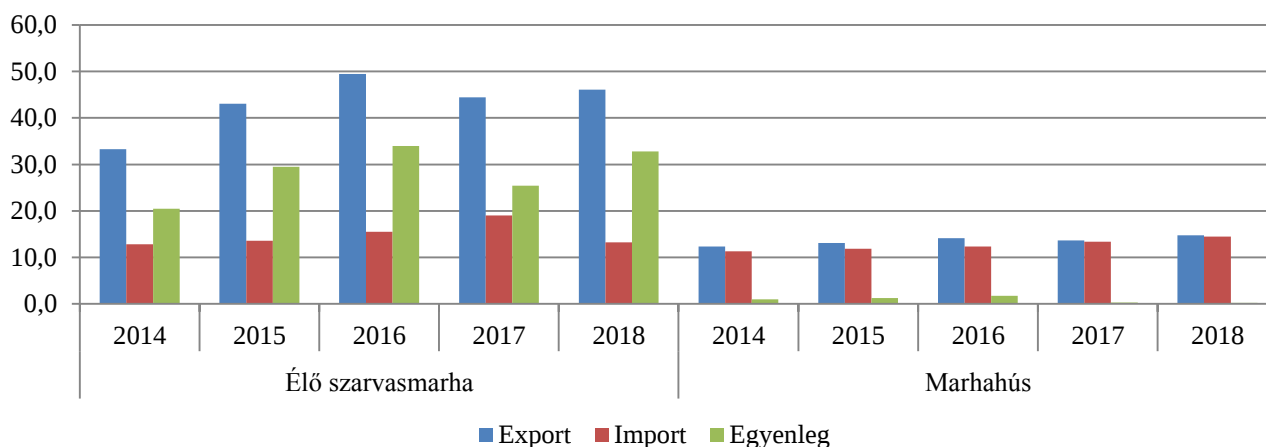
29. ábra: A tehénállomány hasznosítás szerinti alakulása (ezer darab)

Forrás: KSH alapján

- ✓ A **szarvasmarha állomány** többségét a gazdasági szervezetek tartják, de a húshasznú állomány bővülésével párhuzamosan előtérbe kerül az egyéni gazdaságok szerepe. A szarvasmarha-állomány 58 százalékát gazdasági szervezetek, 42 százalékát egyéni gazdaságok tartották 2018-ban. A gazdasági szervezetek állománya 5 ezerrel csökkent, az egyéni gazdaságoké 20 ezerrel nőtt az egy évvel korábbihoz képest.
- ✓ Az állomány növekedésével párhuzamosan emelkedett a vágóállat termelés, amely magába foglalja a vágóhídi és házi vágások mellett az élő állat exportot is. A vágómarha termelés 2018-ban 8,3 százalékkal növekedett és közel negyedével (23,4 százalékkal) haladta meg a 2014. évit.
- ✓ A vágóhidakon összesen 122 ezer darab, élősúlyban kifejezve 57 ezer tonna szarvasmarhát vágtak le 2018-ban, 6 százalékkal többet, mint 2017-ben. A levágott szarvasmarhák 62 százaléka tehén, 23 százaléka bika volt. A tehenek vágása 4 százalékkal, a bikák vágása 7, az üszők vágása 14 százalékkal növekedett a darabszám alapján egy év alatt.
- ✓ Az **élő szarvasmarha exportja** és külkereskedelmi többlete bővült 2018-ban. Magyarország élőmarha-exportja 3,7 százalékkal nőtt, míg élőmarha-importja 30,1 százalékkal csökkent. A török piac továbbra is meghatározó szerepet töltött be élőmarha kivitelben, a teljes export mintegy harmadát tette ki. A kiszállítások zöme Törökország után Ausztriába és Horvátországba irányult, értékben ellenben Ausztriát Oroszország követte. A marhahúsexport 2018-ban, 7,9 százalékkal haladta meg az előző évit. A marhahús importja 8,4 százalékkal nőtt egy év alatt, a külkereskedelmi többlet 2018-ban is pozitív volt.

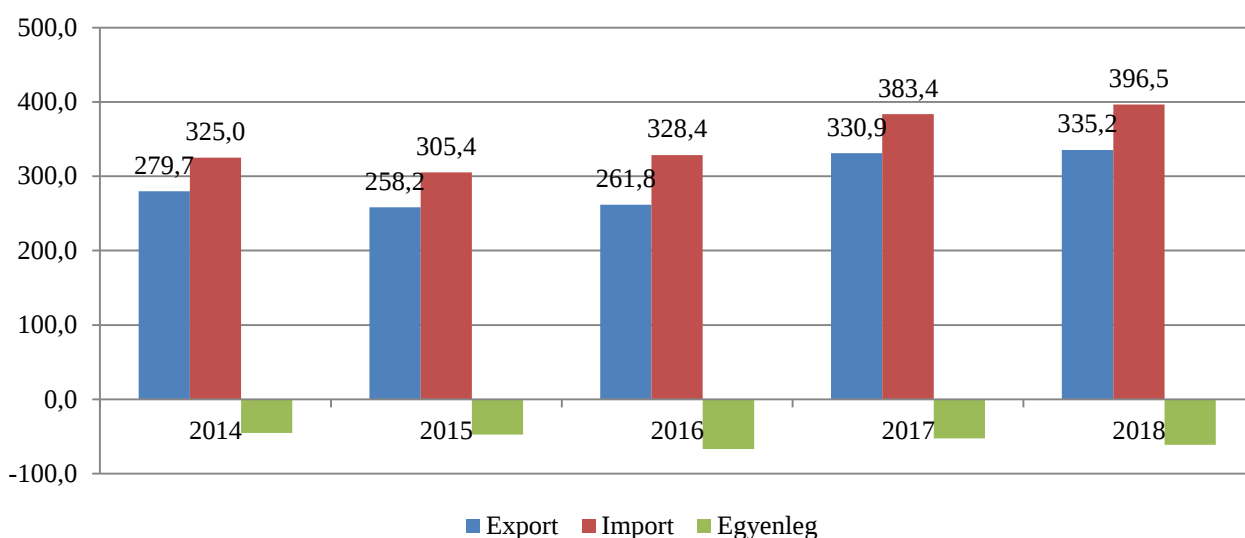
30. ábra: Az élő szarvasmarha, valamint a marhahús külkereskedelmének alakulása (1000 tonna)

Forrás: KSH

- ✓ A *tejtermelés* 2018-ban 1 százalékkal csökkent.
- ✓ A *tej és tejtermékek* importjának növekedése 2018-ban meghaladta az export élénkülését, ezért növekedett a külkereskedelmi hiány. A tej és a tejtermékek exportjából származó árbevétel az előző évvel összevetve 1,3 százalékkal, míg az import értéke 3,4 százalékkal emelkedett 2018-ban. A külkereskedelmi egyenleg hiánya így 16,7 százalékkal nőtt az előző évihez képest.

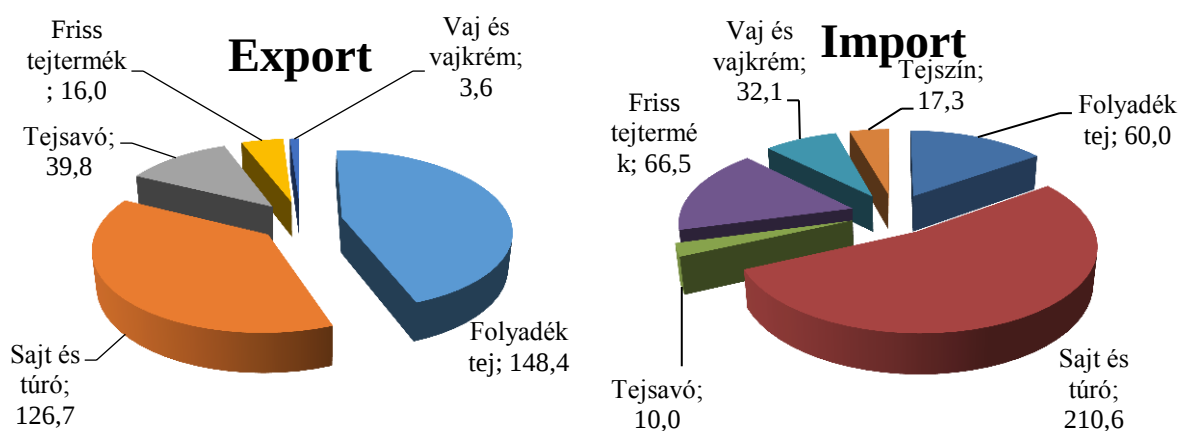
31. ábra: A tej és tejtermékek külkereskedelmének alakulása (millió euró)

Forrás:KSH

- ✓ A *nyerstej* kivitele valamelyest csökkent, de még így is tizennyolcszorosa volt a behozatalnak. A nyerstejexport legfőbb piaci továbbra is Románia, Olaszország és Horvátország voltak. A feldolgozott tejtermékek esetében jellemzően mind a kivitel, mind a behozatal emelkedett 2018-ban, ugyanakkor a kivitel számottevően elmaradt az import mennyiségétől. Ez alól kivételt képezett a sajtgyártás melléktermékeként keletkező tejsavó, amelynek exportja ötszöröse volt a behozatalnak. Az importban az előző évekhez hasonlóan a sajt és túró, valamint a savanyított tejtermékek domináltak 2018-ban is.

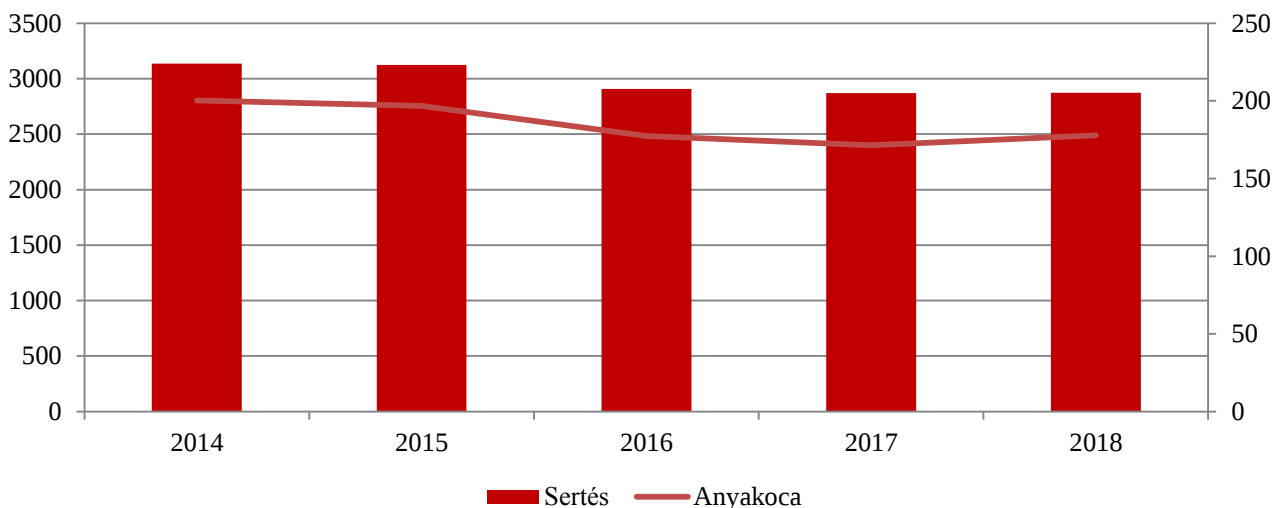
32. ábra: A tej és tejtermékek külkereskedelmének 2018. évi szerkezete (millió euró)

Forrás:KSH

- ✓ A **sertésállomány** 2,872 millió egyedét tett ki a KSH 2018. december elsejei adatai szerint, amely gyakorlatilag megegyezik egy évvel korábbi szinttel. Az anyakocák számának csökkenése megállt, a KSH év végi felmérése 177,9 ezer egyedét számlált, 3,7 százalékkal többet, mint egy évvel korábban.

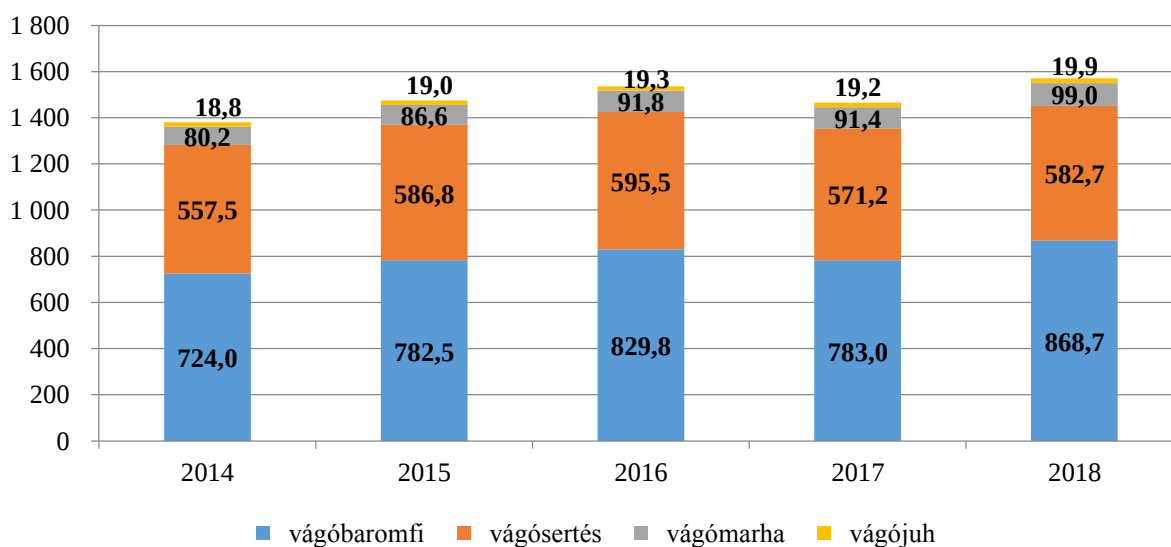
33. ábra: A sertés (bal tengely) és az anyakoca állomány (jobb tengely) alakulása (1000 darab)

Forrás: KSH

- ✓ A **vágósertés termelés** a 2017-es csökkenést követően emelkedett 2018-ban, ennek köszönhetően 2,0 százalékkal volt több, mint 2017-ben és 4,5 százalékkal több, mint 2014-ben. A sertéságazat az összes vágóállat termelés 36,4 százalékát tette ki 2018-ban.

34. ábra: A vágóállat termelés alakulása (ezer tonna)

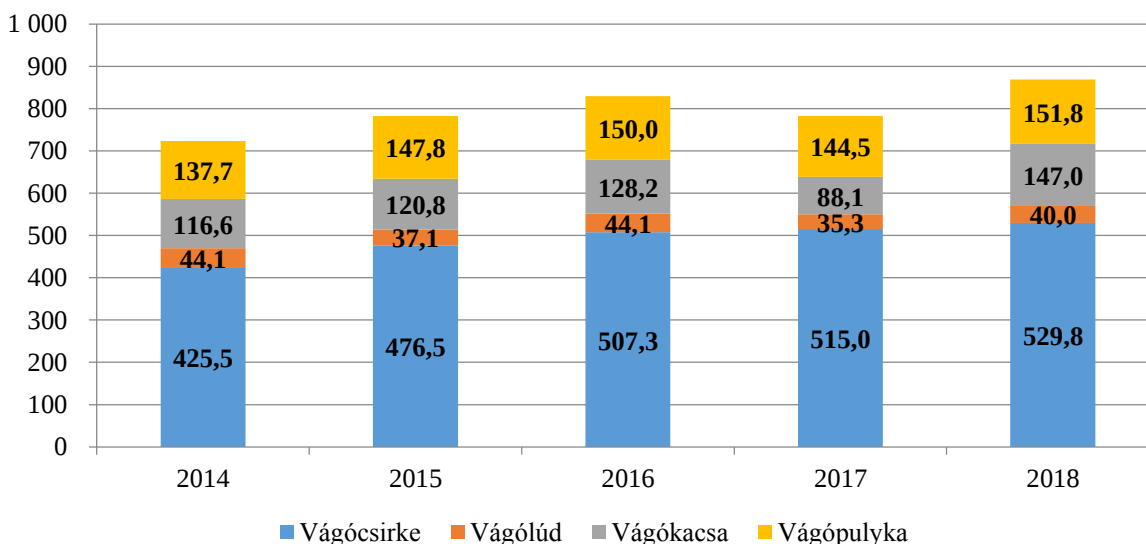
Forrás: KSH

- ✓ Az afrikai sertéspestis (ASF) magyarországi megjelenése alapvető hatással volt a külkereskedelemre. A korábban meghatározó távol-keleti országok 2017. évi 31 százalékos

részesedése a magyar sertéshúsexportból 2018-ra 9 százalékra esett vissza. Ugyanakkor ezt részben kompenzálta az európai országokba történő sertéshús és élősertés export bővülése. A piacok átrendeződése mérsékelte az élő sertés felvásárlási árának csökkenését, amely éves szinten 10 százalékos volt 2018-ban.

- ✓ A KSH külkereskedelmi adatai alapján Magyarország élősertés-exportja 27 százalékkal 35,5 ezer tonnára bővült 2018-ban a 2017. évihez viszonyítva, az importált mennyiség ugyanakkor 16 százalékkal 64,2 ezer tonnára csökkent. Románia irányába több mint a két és félszeresére nőtt az élősertés export, Ausztria 2,4 százalékkal több, míg Szlovákia 28 százalékkal kevesebb sertést vásárolt Magyarországtól. A legnagyobb beszállítók Szlovákia, Németország és Csehország voltak. A Szlovákiából vásárolt sertések mennyisége 8 százalékkal, a Németországból vásároltaké 11 százalékkal csökkent, míg a Csehországból származóké 80 százalékkal nőtt.
- ✓ A **sertéshús exportja** 2018-ban 133 ezer tonna, az import 172 ezer tonna volt, az előző évhez képest a kivitel 6 százalékkal csökkent, a behozatal 13 százalékkal nőtt. A legtöbb sertéshúst Romániába (+33 százalék), Olaszországba (+26 százalék) és Horvátországba (+18 százalék) szállítottuk. A sertéshúsimport 64 százaléka Németországból, Spanyolországból, Lengyelországból és Szlovákiából származott.
- ✓ A KSH adatai alapján a **baromfiállomány** az előző évi felméréshez képest 2,2 százalékkal 39,7 millió darabra mérséklődött 2018 decemberében. Az állomány 77 százalékát kitevő tyúkfélék száma 2017-hez viszonyítva 3,7 százalékkal 30,7 millióra csökkent. A tojóállomány nem változott számottevően, 11 millió egyedet számláltak 2018. decemberében. A lúdállomány 12 százalékkal 1,3 millió egyedre nőtt. A pulykaállomány 2 százalékkal 2,8 millióra csökkent. A kacsák létszáma (4,9 millió egyed) 4,2 százalékkal bővült.
- ✓ Valamennyi baromfifaj termelése növekedett 2018-ban, közülük a vágókacsa termelés emelkedése volt a meghatározó. A baromfi az összes vágóállat termelés 54,3 százalékát tette ki 2018-ban. A vágóbaromfi termelés közel kétharmadát a csirke, 17-17 százalékát a kacsza és a pulyka, 5 százalékát a lúd tette ki 2018-ban.

35. ábra: A vágóbaromfi termelés alakulása (ezer tonna)

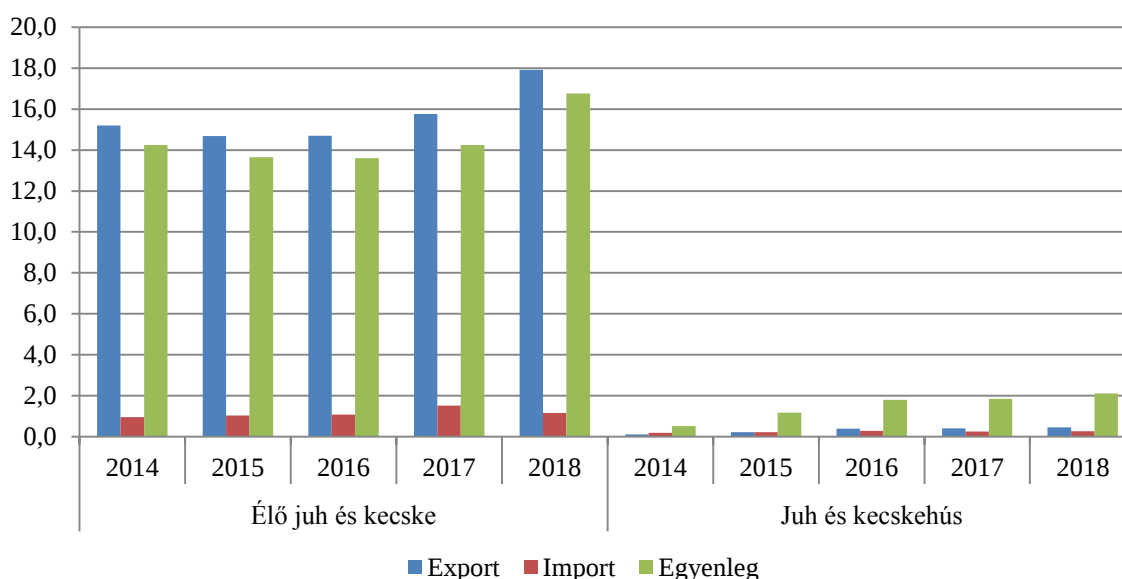

Forrás: KSH

- ✓ Magyarország **baromfihús-exportja** –a madárinfluenza hatásait kiheverve- 2018-ban dinamikus emelkedett. A baromfihús export 2018-ban jelentősen növekedett, míg az import enyhén csökkent, ennek köszönhetően bővült a külkereskedelmi többlet. Az export 16 százalékkal emelkedett, az import 3 százalékkal csökkent, a külkereskedelmi többlet több mint negyedével, 27 százalékkal növekedett 2018-ban éves viszonylatban.

- ✓ A csirkehús kivitele 6 százalékkal 107 ezer tonnára, a kacsahús kivitele 69,6 százalékkal 52,5 ezer tonnára nőtt, míg a pulykahúsé (+36 ezer tonna) és libahúsé (+1,9 ezer tonna) nem változott számottevően. A baromfihús legnagyobb célpiacai Románia (34 ezer tonna), Németország (26 ezer tonna), Ausztria (23 ezer tonna), Szlovákia (18 ezer tonna), Franciaország (15 ezer tonna) és Ukrajna (12 ezer tonna) voltak.
- ✓ Magyarország baromfihús importja 3 százalékkal 68 ezer tonnára csökkent 2018-ban a 2017. évihez viszonyítva. A csirkehús behozatala 3 százalékkal 46 ezer tonnára, a pulykahúsé 6 százalékkal 6 ezer tonnára emelkedett. A legtöbb baromfihús Lengyelországból (21 ezer tonna), Ausztriából (10 ezer tonna), Németországból (8 ezer tonna), Szlovákiából (6 ezer tonna), Hollandiából (5 ezer tonna) és Romániából (5 ezer tonna) érkezett.
- ✓ A KSH külkereskedelmi adatai szerint Magyarország 2018-ban 17,6 százalékkal kevesebb héjas tojást vásárolt a nemzetközi piacról, mint egy évvel korábban, összesen 21 ezer tonna mennyiségben. A legtöbb héjas tojás Lengyelországból (31 százalék), Szlovákiából (18 százalék) és Németországból (14 százalék) érkezett. A tojás kivitt mennyisége 2018-ban 9,9 ezer tonna volt, 14,5 százalékkal több, mint a megelőző évben. A legtöbb héjas tojás Romániába (19 százalék), Ausztriába (16 százalék), Irakba (14 százalék) és Oroszországba (14 százalék), a legtöbb friss tojás pedig Ausztriába (68 százalék) került.
- ✓ A **juhállomány** 1,1 millió darab, az anyajuhok száma 798 ezer darab volt 2018-ban, előbbi 38, utóbbi 13 ezer darabbal maradt el az egy évvel korábbtól. A juhállomány mintegy kétharmada az észak- és dél-alföldi régiókban található. Az állomány meghatározó részét, 86 százalékát az egyéni gazdaságok tartották.
- ✓ A juhágazat termelése bővült 2018-ban. A vágójuh termelés 3,8 százalékkal növekedett éves viszonylatban és 5,8 százalékkal 2014 óta.
- ✓ Az ágazatban az élő állat exportja a meghatározó. Az élőjuh export mennyisége 13,6 százalékkal nőtt 2017-hez képest. Magyarország legnagyobb piaca továbbra is Olaszország volt, a teljes exportunkból való részesedése azonban 86-ról 74 százalékra csökkent. Emellett jelentős volt még Törökország (14 százalék), Németország (5 százalék) és Horvátország (4 százalék). Az élő juh mellett a juhhús növekedett, elsősorban a távol-keleti piacokra. A belföldi juhfogyasztás továbbra is rendkívül alacsony (0,2 kg/fő).

36. ábra: Az élő juh és kecske, valamint a juh- és kecskehús külkereskedelmének alakulása (1000 tonna)

Forrás: KSH

- ✓ A KSH adatai szerint Magyarország **kecskeállománya** 2018. december 1-jén 65 ezer egyed volt, az előző évi létszámhoz képest 18 százalékkal csökkent. A lóállomány 52 ezer egyedből állt 2018 végén, kevesebb, mint ezer egyeddel mérséklődött egy év alatt. A felmérés 27 ezer kancát (-4,7 százalék) számlált. A házinyulak közel 1,2 milliós állománya 9 ezerrel nőtt az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A vágógalambok száma elérte a 189 ezret (-1,4 százalék), a méhcsaládoké 867 ezer (+2,7 százalék) volt 2018-ban.
- ✓ A vágómarha kivételével valamennyi kiemelt állattartó ágazat fajlagos jövedelme romlott 2018-ban az előző évhez képest. A sertés- és csirkehidizálás esetében az árak fedezetet sem nyújtottak a termelés költségeire. Az ágazati eredmények (amelyek a támogatásokat is tartalmazzák) alapján a szarvasmarhatartó ágazatok és az étkezési tyúktőjástermelés jövedelempozíciója kiválónak értékelhető, a sertés- és csirkehidizalásé viszont igen kedvezőtlennek. A sertésidizálás még támogatásokkal sem volt nyereséges 2018-ban a meghatározó árutermelő gazdaságok átlagában, tehát a sertésidizálással is foglalkozók jelentős hányadánál a sertésidizálásból eredő veszteségeket az üzem más tevékenységeiből származó jövedelmeknek kellett kompenzálnia.

26. táblázat: A fontosabb állati termékek fajlagos jövedelme és ágazati eredménye

Megnevezés	Mértékegység	Fajlagos jövedelem a)		Ágazati eredmény b)	
		2017	2018	2017	2018
Tej	HUF/liter	5,3	4,4	32,8	33,1
Tojás	HUF/darab	5,5	3,3	8,7	6,5
Vágómarha	HUF/kg	8,8	11,2	36,3	42,8
Vágósertés	HUF/kg	6,3	-29,5	15,3	-20,4
Húscsirke	HUF/kg	-4,1	-6,2	7,0	4,4

Megjegyzés: 2018 előzetes adat.

a) Fajlagos jövedelem (nem tartalmazza a támogatást) = értékesítési átlagár – főtermék önköltsége.

b) Az Ágazati eredmény a támogatást is tartalmazza.

Forrás: Tesztüzemi ágazati adatok alapján a NAIK AKI Tesztüzemi Információs Osztályán készült számítások

3.5. Ökológiai mezőgazdaság

- ✓ Hazánkban 2018-ban tovább folytatódott az ellenőrzött ökológiai művelés alatt álló területek növekedése (+4,9 százalék), ami elsősorban az átállt területek bővülésének köszönhető. Az átállás alatti terület nagysága közel 60 000 hektárral csökkent, mivel a 2016-os Vidékfejlesztési Program Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása című pályázati kiírás hatására átállt területek ekkora szereztek meg az átállt státuszt. Új belépők is érkeztek az ágazatba, de a támogatási évnél jóval kisebb mértékben.
- ✓ Ennek következtében az eddigi kiegyenlített arány elmozdult a már átállt területek javára.
- ✓ **Az ökológiai gazdálkodás ezzel a hazai mezőgazdasági területek 4 százalékát teszi ki.** Ez magasabb a korábbi 2,5-3% százalékos értéknél, azonban továbbra is elmarad a 2017-es Európai Unió átlagától (7,2 százalék).

27. táblázat: Ellenőrzött ökológiai területek mérete Magyarországon (2012-2018)

Területi adatok (ha)	2014	2015	2016	2017	2018
Összes ellenőrzött terület ebből:	129 294	135 565	186 322	199 683	209 382
- átállt területek	111 233	94 163	91 299	104 482	171 112
- átállás alatti területek	13 608	35 572	95 023	95 200	38 271

Forrás: A Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. és a Hungária Öko Garancia Kft. adatai, valamint KSH statisztikai adatai alapján szerkesztette az ÖMKi.

- ✓ Az ökológiai vállalkozások száma is gyarapodott (+4,6 százalék), amihez a döntő többséget képviselő mezőgazdasági termelők mellett a feldolgozók és az importőrök is hozzájárultak.

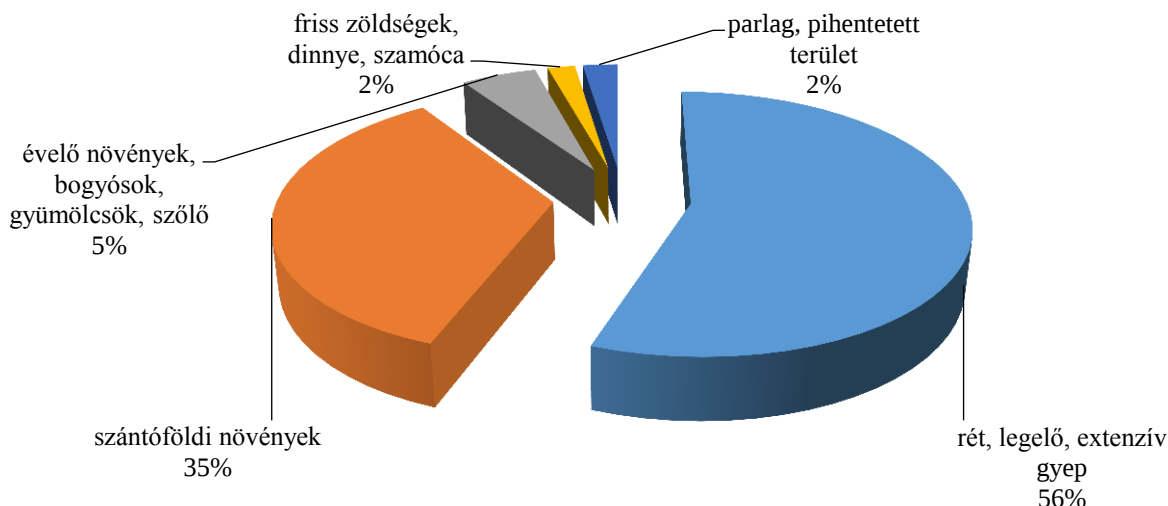
28. táblázat: Ellenőrzött ökológiai vállalkozások száma Magyarországon (2012-2019)

Ellenőrzött partnerek száma (db)	2014	2015	2016	2017	2018
Összes partner	1 942	2 273	3968	4 085	4 284
Mezőgazdasági termelő	1157	1971	3414	3642	3929
Feldolgozó összesen	257	235	442	492	515
Importőr	17	21	34	36	42

Forrás: Az EUROSTAT statisztikai adatai alapján szerkesztette az ÖMKi.

- ✓ Magyarországon az ellenőrzött ökológiai területek több mint fele **rét és legelő**. Ezt követik a szántóterületek egyharmados részesedéssel, míg a gyümölcsösök és más többéves kultúrák szerepe lényegesen kisebb. A szántóföldi területek közel felén (46%-án) gabonaféléket termelnek és jelentős az ipari növények aránya is (15,4%). Az ökológiai gazdálkodásba vont területek 2,4%-án nem folyt növénytermesztés.

37. ábra: A minősített ökológiai gazdálkodásba bevont területek hasznosítása Magyarországon 2018-ban

Forrás: Az EUROSTAT (KSH) adatai alapján szerkesztette az ÖMKi

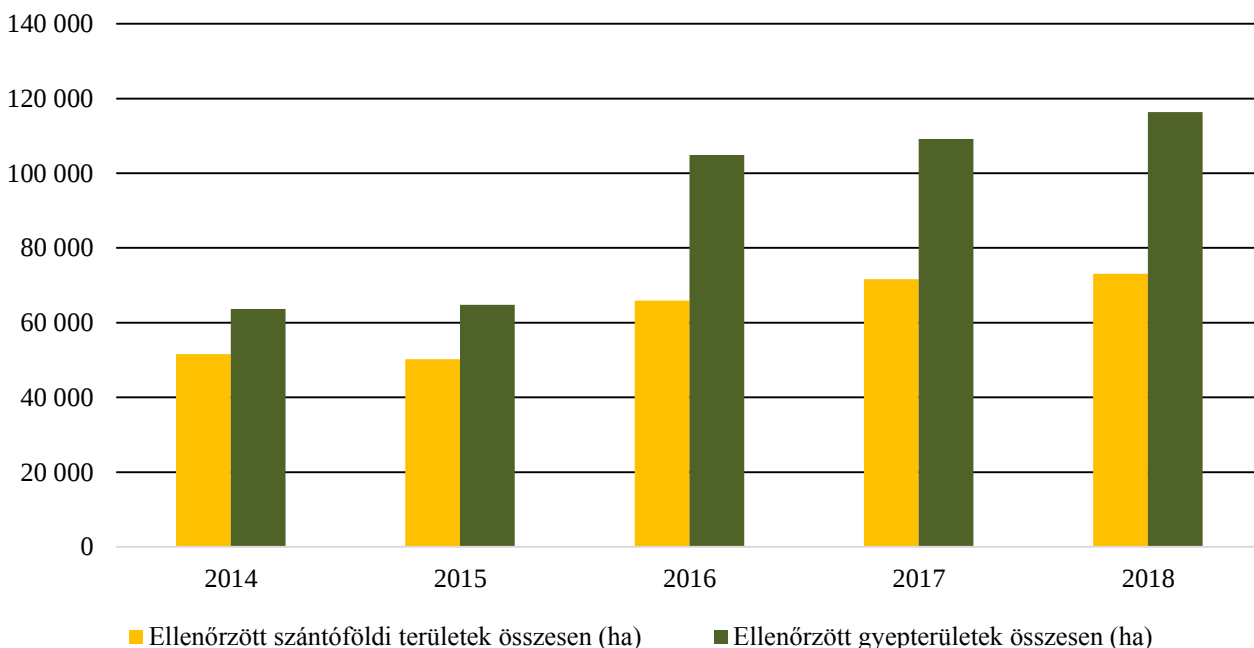
- ✓ A **szántóterületek gazdasági jelentősége** lényegesen nagyobb, mint a sokkal nagyobb kiterjedésű gyepterületeké. A szántó domináns termelési szerkezet egyenesen következik az ágazat export-orientáltságából és abból, hogy ökológiai minőségben a termesztés-technológiát figyelembe véve a szántóföldi növények állíthatók elő nagy mennyiségben. A tanúsítvánnyal rendelkező, Nyugat-Európában keresett biotermények (búza, tönköly, repce, napraforgó) értékesítése nem igényel jelentős szervezettséget, amennyiben a termelő részéről legalább egy kamionnyi tétel rendelkezésre áll. Ugyanakkor a gabonafélék, olajnövények, szemes takarmánynövények egyszerűen tárolhatók és szállíthatók, több integrátor szervezet is foglalkozik termeltetésükkel és nagykereskedelmükkel.
- ✓ A **zöldség- és gyümölcsstermesztéstől** az összetettebb ökológiai termesztéstechnológia és növényvédelem, az ezzel járó nagyobb kockázat, a magas élömunka igény, valamint a kezdő beruházás nagyobb mértéke is visszatartja a hazai termelőket¹⁹. Néhány kivételtől eltekintve – az ökológiai zöldség- és gyümölcsstermesztők kisléptékű hazai piacokra termelnek. Az álló kultúrák tekintetében jelentős pozitív irányú tendencia figyelhető meg. A Vidékfejlesztési Program Ökológiai gazdálkodásra történő áttérése, ökológiai gazdálkodás fenntartása című pályázathoz kapcsolódó

¹⁹ Ültetvény, gépek, hűtőház, logisztikai eszközök

támogatás és az ehhez társuló kedvező piaci feltételek hatására 2017-ben jelentősen, közel 20%-kal, 2018-ban pedig 9,4%-kal emelkedett az ellenőrzött ültetvények területe (9 964 ha-ról 10 895 ha-ra).

- ✓ A Vidékfejlesztési Program Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása című pályázathoz kapcsolódó támogatás hatása a 2016-os évben minden eddigénél nagyobb növekedést eredményezett az ágazatban, és a korábbiakkal ellentétben a pozitív tendencia 2017-ben és 2018-ban támogatás nélkül is folytatódott. Mindez összefügghet a magasabb támogatási összegekkel és egyidejűleg az ökotermékek piacának dinamikus bővülésével is, mely az elmúlt években, Európai átlagban is évi 10%-ot meghaladó növekedést mutatott. A hazai export fő célországaiban (pl.: Ausztria – 11,8%, Franciaország – 18 %) ennél is nagyobb keresletbővülés jelentkezett 2017-ben, miközben élénkül az itthoni belföldi fogyasztás is.

38. ábra: Az ökológiai szántóföldi és gyepterületek változása 2014-2018 között

Forrás: A Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. és a Hungária Öko Garancia Kft., valamint a KSH adatai alapján szerkesztette az ÖMKi.

- ✓ Az **ökológiai ültetvények területe** 2014 és 2018 között több mint kétszeresére emelkedett, 5 056 hektárról 10 895 hektárra. A területnövekedésben egyértelmű szerepet játszott a 2004-ben és különösképpen a 2009-ben indult AKG ökológiai gyümölcstermesztési támogatása, valamint a VP ÖKO intézkedés 2015. év végi meghirdetése. A bekövetkezett növekedés magyarázható továbbá a nyugat-európai országok részéről mutatkozó folyamatos biogyümölcs-kereslettel, és az ökológiai gyümölcstermesztők számára elérhető növényvédelmi eszköztár, forgalomban levő növényvédő- és kondicionáló szerek és az ezekhez kapcsolódó szakmai tanácsadás kínálat-bővülésével. Az elmúlt években a felvásárló cégek aktivitása révén fokozódott az ágazat szervezettsége, a termeltetési szerződések száma is.
- ✓ Az **ökológiai állatállomány** túlnyomó többsége 2018-ban is baromfi és szarvasmarha volt. Míg a baromfiállomány az előző évhez képest 21 %-kal csökkent, a szarvasmarha állomány közel 7 %-kal nőtt. Ezt követi egyedszámban a juh- (5 538), ami 11,5 %-kal, sertés (4 459), ami 16,4 %-kal csökkent az előző évhez képest, majd a kecskeállomány (572) ami 3,6 %-kal bővült.

29. táblázat: A hazai ökológiai állatállomány változása (2014-2018)

Állatállomány (db)	2014	2015	2016	2017	2018	Változás 2018/2014 2014 = 100%	Változás 2018/2017 2017 = 100%
szarvasmarhafélék	18 871	18 919	20 815	17 741	18 964	0,5	6,9
sértés	5 340	4 023	8 945	5 333	4 459	-16,5	-16,4
juh	7 916	7 913	8 138	6 260	5 538	-30,0	-11,5
kecske	503	538	1 105	552	572	13,7	3,6
baromfi	122 536	133 065	77 520	106 292	83 538	-31,8	-21,4

Forrás: A Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. és a Hungária Öko Garancia Kft. valamint a KSH (2017) adatai alapján szerkesztette az ÖMKi

3.6. Erdőgazdálkodás

- ✓ Az ország **erdőgazdálkodás alá vont** teljes területe mintegy **2 055 ezer hektár**. Az erdőgazdálkodás alá vont területből **ténylegesen erdő**, faállománnyal borított, a terület 91 százaléka.
- ✓ Az ország erdőszültsége 20,8 százalékos.
- ✓ Magyarországon az erdőgazdálkodás alá vont erdők 100 százaléka erdőtervezett. Az erdők közel 90 százalékban lombos fafajokból állnak és jellemzően elegyes erdőtársulásokat alkotnak. Az erdők több mint 90 százaléka az erdészeti hatóság által bejegyzett erdőgazdálkodó használatában áll. A gazdálkodó nélküli erdők 91 százaléka magántulajdonú erdő, csaknem 177 ezer hektár, az előző évhez képest nem csökkent.
- ✓ Az állami tulajdonú erdőkben az erdőgazdálkodás magas szakmai színvonalon folyik. Az 1,1 millió hektáron gazdálkodó 22 állami erdészeti társaság már több évtizede biztosítja a kezelésükben lévő erdők védelmi, közjóléti és gazdasági funkcióinak együttes érvényesülését.
- ✓ A több mint 40 ezer erdőgazdálkodó jellemzően kisüzemi területeken gazdálkodik (kb. 20 hektáros az átlagos üzemméret).
- ✓ Az ágazat legfontosabb bevételi forrása 2018-ban is a fakitermelés volt. Az erdőgazdálkodók mintegy 7,8 millió köbméter fatömeget termeltek ki.
- ✓ A tárgyévben befejezett erdőfelújítások területe az előző évhez képest mintegy 5,7 hektárral növekedett, a keletkezett új erdőfelújítási kötelezettség területe 22 ezer hektár volt.
- ✓ 2018. évben az előző évhez képest az első kivitelű erdőtelepítések területe megduplázódott, 1 301 hektár volt. Az erdőtelepítések csaknem 30 százaléka tölgyel, 48 százaléka akáccal valósultak meg.
- ✓ Az ország erdeinek elsődleges rendeltetés szerinti megoszlása a következő: gazdasági 61,5 százalék, közjóléti 1,0 százalék, védelmi 37,5 százalék. Az elsődleges rendeltetés nem nyújt teljes körű információt az erdők sokszínű szolgáltatásairól. Az elsődleges rendeltetés mellett az erdők túlnyomó részének további rendeltetései is vannak, ezért a rendeltetéscsoportok között jelentős átfedések vannak, továbbá minden erdő ellát védelmi és közjóléti funkciót is.

3.7. Vadgazdálkodás

- ✓ A 2018/2019. vadászati évben tovább emelkedett a gímszarvas, a dámszarvas, az őz és a muflon terítéke is. A nagyvadfajok terítéke összesen 352 ezer példány volt, mindössze 1%-kal magasabb, mint az előző vadászati évben. Becsült létszámuk 2018-ban 647 ezer volt, mintegy 6%-kal magasabb, mint egy évvel korábban. Annak ellenére, hogy a teríték évről évre folyamatosan növekszik, az állomány is emelkedik. Ismételten megállapítható tehát, hogy a nagyvad-lelövések növelése sem vezetett az állományok összeomlásához. Sőt, a számok megerősítik, hogy az elmúlt évtizedben nagyban megemelt lelövések fenntartása és további emelése szükséges ahhoz, hogy a nagyvadfajok létszáma és az ezzel összefüggő konfliktusok is csökkenjenek.
- ✓ Magyarország teljes területén folyó vadgazdálkodás 13 százalékban állami, 87 százalékban civil szakmai irányítás alatt folyik.

- ✓ Az apróvadfajok létszámának és hasznosításának évtizedek óta tartó masszív csökkenése 2018-ban mérséklődött. A becsült létszámuk 2018-ban 937 ezer volt, csupán körülbelül 1%-kal kevesebb, mint az előző évben. A hasznosítás némileg növekedett, összesen 479 ezer mezei nyulat és fácánt hoztak terítékre.
- ✓ A vadhús-értékesítés a 2017/2018-as vadászati évben az előző vadászati évhez képest mind a nagy-, mind az apróvadfajok esetében némileg csökkent, 355 ezer darabról 346 ezer darabra, 11 000 tonnáról 10 000 tonnára. A saját célú felhasználás összesen 334 ezer darabról 345 ezer darabra emelkedett, ez tömegben kifejezve változatlan, 2 300 tonna körüli.
- ✓ A **vadgazdálkodási ágazat árbevétele** a 2018/2019-as vadászati év során tovább nőtt az előző vadászati évhez képest, 25,8 milliárd forintról 27,6 milliárd forintra. A kül- és belföldi bér vadászatból és a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokból származó bevételek együttesen 12,7 milliárd forintot képeztek a bevételi oldalon. A kifizetett vadkár összege a mezőgazdasági vadkár esetében kis mértékben növekedett, az erdei vadkár esetében viszont csökkent, így együttesen 2,2 milliárd forintot tettek ki a kiadási oldalon. Az ágazat mérleg szerinti eredménye a 2018/2019-es vadászati évben 1,7 milliárd forint volt.
- ✓ Az ASP hazai megjelenése következtében a vaddisznóból származó termékek értékesítése mind a hazai, mind a nemzetközi piacokon jelentősen visszaesett.

3.8. Takarmányipar

- ✓ A **takarmánygyártás** alágazatba sorolt vállalkozások ipari tevékenységének 388 milliárd forint nettó árbevétele 12,1 százalékos részarányt képviselt az élelmiszeriparon belül 2018-ban. A szakágazat termelésének és értékesítésének volumene egyenként 3 százalékkal, az exportértékesítésé 4 százalékkal, míg a belföldi értékesítés volumene alig 1 százalékkal emelkedett a 2017. évihez képest. Az egyes szakágazatok nettó árbevételének takarmánygyártáson belüli aránya csupán kis mértékben változott 2018-ra, a haszonállat-eledelel gyártás részesedése 50 százalékról 51 százalékra emelkedett, a hobbiállat-eledelel (pet food) ezzel szemben pedig 50 százalékról 49 százalékra csökkent.

30. táblázat: Takarmánygyártás és értékesítés Magyarországon

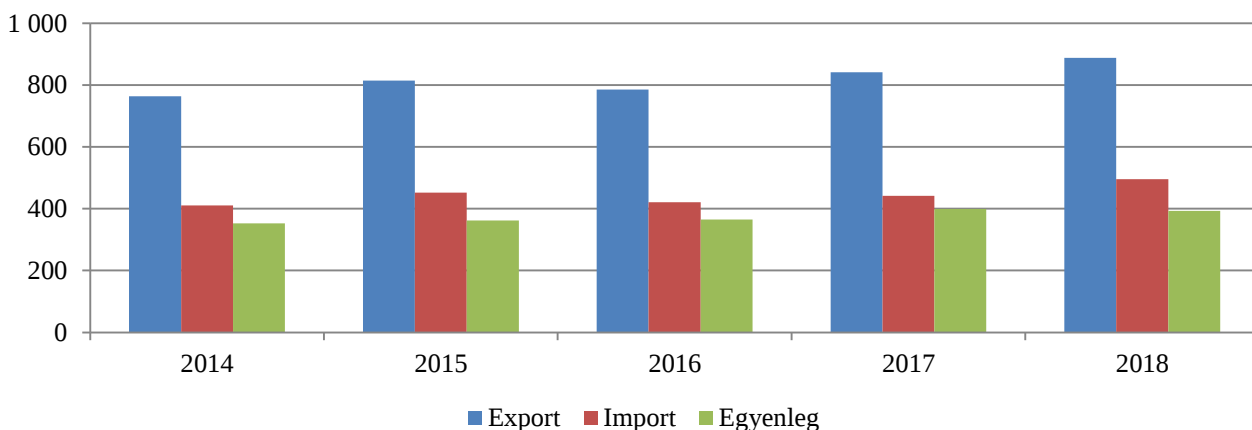
Ipar - szakágazatok (TEAOR'08)	Ipari tevékenység összes nettó árbevétele (millió forint)		Belföldi ipari értékesítés volumenindexe		Export ipari értékesítés volumenindexe		Összes ipari értékesítés volumenindexe		Ipari termelés volumenindexe	
			Előző év azonos időszaka= 100,0 (százalék)							
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Takarmány gyártása	361 832	387 761	100,7	100,8	94,4	104,4	97,5	102,6	98	102,9
Haszonállat-eledelel gyártása	182 300	197 913	100,6	102,2	100,2	93,5	100,5	100,3	100,8	100,7
Hobbiállat-eledelel gyártása	179 532	189 848	100,9	95,5	92,9	107,8	94,5	105,1	95,4	105,4

Forrás: KSH

- ✓ A **pet-food ágazat** növelte exportorientáltságát: nettó árbevételének 80 százaléka származott külpiazi értékesítésből 2018-ban, az exportcélú eladások volumene 8 százalékkal növekedett a 2017. évihez képest. A belföldi értékesítés volumene ezzel párhuzamosan 4,5 százalékkal csökkent, de összességében 5 százalékkal növekedett az értékesítés árbevétele.
- ✓ A **haszonállat-eledelel gyártáshoz** sorolt vállalkozások ipari termelésének és értékesítésének volumene 2018-ban az előző évi szinten maradt. A belföldi piacra irányuló értékesítés aránya a korábbi 78 százalékról 79,5 százalékra emelkedett, ami a 2 százalékos volumennövekedésnek tulajdonítható. Az exportértékesítésből származó bevételek enyhe csökkenése (-0,7 százalék) elsősorban a 6,5 százalékos volumencsökkenés miatt következett be.

- ✓ Az állatok etetésére alkalmas élelmiszeripari melléktermékek, hulladékok és takarmánykeverékek külkereskedelmi egyenlege alapján Magyarország továbbra is nettó exportőr volt 2018-ban. Az export növekedését kismértékben meghaladta az import emelkedése, ezért enyhén csökkent az egyébként nagymértékű külkereskedelmi többlet.

39. ábra: Az élelmiszeripari melléktermékek, takarmánykeverékek külkereskedelmének értéke (millió euró)

Forrás: KSH

- ✓ Ezen belül a **takarmánykeverékek** aktívuma az előző évihez képest 8 százalékkal nőtt, de a haszonállateledel-behozatal élénkülésével a termékkör passzívuma emelkedett, ennek mértéke 25 százalék volt 2018-ban. A leginkább exportorientált pet-food termékekből 2 százalékkal értékesítettek többet a külföldön 2018-ban, így e termékcsoport 5 százalékos exportárbevétel-emelkedést könyvelhetett el 2017-hez képest. A pet-food termékek kiviteléből változatlanul a Németországba irányuló exporté képviselte a legnagyobb hányadot, majd a Romániába, az Olaszországba és a Franciaországba vitt szállítmányoké. Ezzel szemben a haszonállat-takarmányok döntően Romániába, Szlovákiába, Oroszországba és Litvániába mentek.

31. táblázat: Takarmány- külkereskedelem alakulása Magyarországon

Termékkör	Export				Import			
	Érték (ezer euró)		Mennyiség (ezer tonna)		Érték (ezer euró)		Mennyiség (ezer tonna)	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Állatok etetésére alkalmas élelmiszeripari melléktermékek, hulladékok, és takarmánykeverékek (KN 23)	841 148	888 105	2 005,2	1 978,5	441 821	495 430	967,9	1 077,9
Takarmánykeverékek (KN 2309), ebből:	605 430	651 290	826,5	859,1	229 995	288 305	275,6	357,7
-haszonállat-eledel (KN 230990)	165 408	182 903	303,3	313,4	96 467	121 902	152,6	198,7
-hobbyállat eledel (KN 230910)	429 550	450 294	503,1	511,8	103 561	119 074	88,8	97,7
Szójadara és egyéb melléktermék (KN 2304)	52 961	45 683	143,7	119,0	149 625	142 870	448,4	430,0

Forrás: KSH

- ✓ A pet-food termékek importja a 2017. évihez képest további 10 százalékkal emelkedett 2018-ban, ami a főbb származási országokból – azaz a Németországból, a Lengyelországból, a Csehországból

- és a Franciaországból – érkező szállítmányok mennyiségének növekedésével magyarázható. A haszonállat-takarmányok importja még ennél is intenzívebben, 26 százalékkal nőtt. A fontosabb feladó országok: Ausztria, Ukrajna, Hollandia, Belgium és Olaszország.
- ✓ Magyarországon 3,8 millió tonna haszonállat-takarmánykeveréket gyártottak 2018-ban, 7 százalékkal többet, mint egy évvel korábban.
 - ✓ A takarmánykeverékek gyártásához vásárolt alapanyagokat illetően ki kell emelni, hogy a kukorica mennyisége 20 százalékot meghaladóan nőtt a 2017. évihez képest. Ezt a kalászosok (búza, árpa) piaci árának drasztikus emelkedése – amit a jelentős mértékű nyugat-európai terméskiesés eredményezett – és ezért takarmány célú felhasználásuk csökkenése magyarázza. A fehérjealapanyagokat tekintve az extrahált szójadara felhasznált mennyisége nem változott, ám részaránya 12,5 százalékról 11,8 százalékra mérséklődött a kész takarmánykeverékekben. A sertéságazatban ugyanis, feltehetően a bérhizlalás terjedésével, a kevesebb nyersfehérjét tartalmazó hízótakarmányok kereslete nő a koca- és malactakarmányokkal szemben. Az extrudált (full-fat vagy teljes zsirtartalmú) szója takarmányokba keverésére korlátozólag hatott a takarmányzsírok, -olajok piaci árának csökkenése, így annak belföldi felhasználása csaknem 9 százalékkal csökkent az egyéb fehérjehordozó alapanyagok, mint a repcedara, a napraforgódara, a DDGS vagy az alternatív fehérjenövények (például takarmányborsó) javára.
 - ✓ A takarmánygyártók a keveréktakarmányok legfontosabb fehérjekomponensét jelentő extrahált szójadarát továbbra is főként importból kénytelenek biztosítani. Ugyanakkor a behozott mennyiség (430 ezer tonna) 4 százalékkal elmaradt az egy évvel korábbihoz képest 2018-ban.
 - ✓ A magyarországi szójatermesztés az állattartás 634 ezer tonna szójabab egyenértéknek megfelelő szükséglete 29 százalékat tette ki 2018-ban. Ennek 28 százaléka a külpiacon talált vevőre. Megjegyzendő, hogy a külpiacon értékesített nyers szójabab mennyisége a kereslet csökkenése következtében kevesebb, mint a felére esett vissza a 2017. évihez képest. Ezzel szemben a szójababimport mindössze 7 százalékkal csökkent.
 - ✓ A külkereskedelmi forgalomban lévő mennyiségeket is figyelembe véve 285 ezer tonna szójabab került feldolgozásra Magyarországon 2018-ban: ebből mintegy 66 százalékból szójadarát, 27 százalékból extrudált (full-fat) szóját és 6 százalékból védett szójaterméket (pl. bendővédett extrudált szója) gyártottak
 - ✓ A belföldi gyártású szójadarának igen jelentős része, 89 százaléka exportra került, a fő felvevőpiacok sorrendben Ausztria, Románia, Bosznia-Hercegovina, Szerbia és Németország voltak.

3.9. Bioenergia, bioüzemanyag termelés

- ✓ Az agrárenergetikai adatok publikálása a mezőgazdasági adatokhoz képest jelentős – jellemzően két éves - csúszással történik. A fejezetben a legfrissebb adatok alapján ismertetjük a szektor helyzetét.
- ✓ Magyarország a 2011-ben elkészített *Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervében (NCsT)* a megújuló energiaforrások 14,65 százalékos részarányát célozta meg a teljes energiafelhasználáshoz viszonyítva. Az NCsT célkitűzései időarányosan teljesültek, sőt a 2013-tól végbemenő 3 százalékpontos csökkenés ellenére a megújuló energiaforrások felhasználása meghaladta a vállalt célkitűzéseket. A 2017. évi végleges statisztikai adatok szerint a megújuló energiaforrásokból előállított energia részaránya a teljes bruttó energiafogyasztásból 13,3 százalék volt, szemben az ütemterv szerinti 10,7 százalékkal²⁰.
- ✓ A megújuló energiaforrásokból előállított energia felhasználása a hűtési és a fűtési szektorban játszotta a legnagyobb szerepet 2017-ben²¹. Itt a megújuló a bruttó végső energiafelhasználás 19,6 százalékat tették ki, amely 4,1 százalékponttal alacsonyabb 2013-hoz képest. A megújuló energiaforrások bruttó fogyasztása 2016-hoz képest 0,2 százalékponttal, 7,5 százalékra emelkedett a villamos energia szektorban 2017-re. Ezzel szemben a megújuló energiaforrásokból előállított energia felhasználásának részaránya a közlekedésben 6,8 százalékra csökkent 2017-re.
- ✓ A kötelező átvételi rendszerben (KÁT) termelt villamosenergia-mennyisége 2 216 gigawatt-óra (GWh) volt 2018-ban, amely 8 százalékkal kevesebb a 2016. évi adatokhoz képest²². A termelt

²⁰ Európai Bizottság: Renewable Energy Progress Report 2017; <https://ec.europa.eu/eurostat/web/energy/data/shares>, (Letöltve: 2019. augusztus 5.)

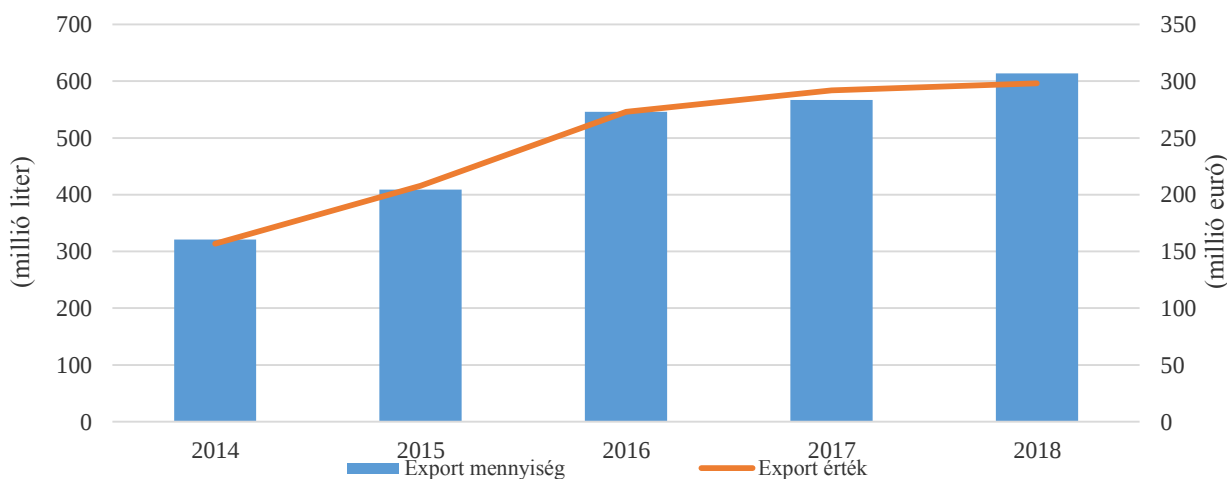
²¹ MEKH: A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal éves rendszerességgel publikált adatai; <http://www.mekh.hu/eves-adatok>, (Letöltve: 2019. augusztus 5.)

²² MAVIR Zrt.: KÁT adatpublikáció 2018; <https://www.mavir.hu/web/mavir/kat-adatpublikacio>, (Letöltve: 2019. augusztus 5.)

energia 56 százaléka – 1 229 gigawatt-óra – a biomassza tisztán történő elégetéséből származott. A mezőgazdaság másik fontos zöld villamosenergia-termelő technológiáját képviselő biogáz erőművek villamosenergia-termelése 2016-hoz képest változatlan – 144 GWh – maradt. A biomasszát vagy biogázt felhasználó erőművek működőképességének fenntartása érdekében, 2017. január 1-jétől került bevezetésre a METÁR rendszeren belül az úgynevezett barna prémium. A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal 2018. évi METÁR jelentésében foglaltak szerint összesen 12 támogatási kérelem érkezett 2018. év végéig a barna prémium jogosultságának igénybeviteléhez. A 83 megawatt (MW) beépített elektromos kapacitással rendelkező erőművek összesen közel 5,5 milliárd forint értékben részesültek barna prémium típusú támogatásban. A 2019. évi előzetes adatok szerint további 11, összesen 6 megawatt elektromos kapacitással rendelkező biogáz vagy biomassza erőmű részére 74 millió forint támogatást fizettek már ki.

- ✓ **Magyarország 29,8 ezer GWh megújuló energiát használt fel az Eurostat SHARES1 adatai szerint 2017-ben.** A fűtési és hűtési célú biomassza felhasználás a teljes felhasználás 82,7 százalékát (24,6 ezer GWh) tette ki. A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal 2017. évi végső energia felhasználására vonatkozó adataiból megállapítható, hogy a háztartások fűtési célra 18,6 ezer GWh energiát használtak fel Magyarországon. A MEKH és a Magyar Távhőszolgáltatók Szakmai Szövetségének (MaTáSzSz) 2017. évi publikációja szerint²³, a magyar távhőszektorban használt tüzelőhő 71 százaléka földgáz alapú, míg 17,8 százaléka (3,3 GWh) növényi biomassza alapú volt.
- ✓ A mezőgazdasági alapanyagokból előállított **bioüzemanyagok termelése** van jelenleg a legnagyobb hatással a magyar bioenergia ágazatra. Az USDA előrejelzése szerint²⁴, Magyarország bioetanol működési kapacitása várhatóan 885 millió literre fog bővülni 2019 év végéig. Piaci információk szerint²⁵, a fenntartható módon előállított bioetanol mennyisége 680 millió liter volt Magyarországon 2018-ban, amelyhez a 229 ezer hektáron megtermelt 1,83 millió tonna kukorica szolgáltatja az alapanyagot. A gyártás melléktermékeként további 590 ezer tonna magas fehérjetartalmú GMO-mentes takarmányt keletkezhett.

40. ábra: A bioetanol exportjának alakulása

Forrás: KSH

- ✓ **A magyarországi bioetanol gyártó üzemek a belső felhasználásnál (80 millió liter, 2017)** jóval nagyobb mennyiségű etanolt állítanak elő, amely túlnyomórészt a külföldön talál vevőre a jelenlegi alacsony szintű belföldi kereslet miatt. Az országba érkező bioetanol mennyisége 4 millió literre csökkent 2015 óta. A KSH adatai alapján Magyarország 614 millió liter bioetanol, 298 millió

²³MEKH – MaTáSzSz: A magyar távhőszektor 2017. évi adatai; http://tavho.org/uploads/TRS_2017_honlapra.pdf, (letöltve: 2019. augusztus 05.)

²⁴USDA: Biofuels Annual – EU Biofuels Annual 2019; https://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Biofuels%20Annual_The%20Hague_EU-28_7-15-2019.pdf, (letöltve: 2019. augusztus 5.)

²⁵Hungrana Keményítő és Izocukorgyártó és Forgalmazó Kft.: 10 kérdés a bioetanolról – amire Neked is tudnod kell a választ!; <http://www.hungrana.hu/hu/news/5/236/10-kerdes-a-bioetanolrol--amire-neked-is-tudnod-kell-a-valaszt> (Letöltve: 2019. augusztus 5.)

euró értékben exportált a külpiacon 2018-ban. Ebből adódóan hazánk nettó exportőri pozíciója tovább erősödött. A 2017-es export adatokhoz képest 8,3 százalékkal bővült az export mennyisége 2018-ra, amelyet a hazai üzemek 1,7 százalékkal magasabb áron értékesítettek a külpiacon.

- ✓ A magyarországi biodízel előállítás 2014 óta folyamatosan növekszik. A 2017. évi biodízel előállítás Magyarországon 180 millió liter, míg a felhasználás ettől 24 százalékkal kevesebb, 137 millió liter volt az Eurostat SHARES1 becslése szerint. A felhasznált biodízel mindössze 27 százaléka számított növényi alapú hajtóanyag, míg a fennmaradó rész használt sütőolajból (UCO) származott.

4. Agrárpiacok és kereskedelem

4.1. WTO- Kereskedelmi Világszervezet

- ✓ A tagok nagy száma, és a nagymértékben eltérő érdekek miatt a mezőgazdasági területen a kereskedelmi tárgyalások lassan és kevés eredménnyel haladnak előre. Emiatt **felértékelődött a kétoldalú tárgyalások szerepe**.
- ✓ **Magyarország továbbra is elkötelezett** a multilaterális kereskedelmi rendszer mellett. A mezőgazdasági tárgyalások kapcsán Magyarország érdeke, hogy a tárgyalások eredményei a közös mezőgazdasági politika már elhatározott keretei között maradjanak és nem érdekelt abban, hogy az EU további engedményeket tegyen a mezőgazdasági tárgyalások során. A magyar álláspont szerint a WTO keretében folytatott tárgyalások sikeres lezárásának és a nemzetközi szabályrendszer aktualizálásának előfeltétele, hogy az elmúlt két évtized alapvető világgazdasági változásainak megfelelően a feltörekvő tagok megnövekedett globális versenyképességüket tükröző mértékben vegyék ki részüket a kötelezettségvállalásokból

4.2. Árak

- ✓ A **mezőgazdasági termékek termelői árszintje** a 2017. évi növekedés után 2018-ban is emelkedett, mivel a növények termelői árának növekedése nagyobb mértékű volt, mint az élő állatok és állati termékek termelői árának csökkenése.
- ✓ A **termelői árak színvonala** 2018-ban kisebb mértékben emelkedett, mint a ráfordítási áráké, ami kedvezőtlen volt a termelők számára. A korábbi évekre visszatekintve, 2014-ben és 2016-ban a termelők árváltozásból következő jövedelemhelyezete kedvezőtlenül alakult, mert a termelői árak nagyobb mértékben csökkentek, mint a ráfordítási árak. 2015-ben és 2017-ben a mezőgazdasági termelői árak emelkedése és a ráfordítási árak mérséklődése, illetve változatlansága a gazdálkodóknak kedvezett.
- ✓ A **növényi termékek** közül a gabonafélék termelői ára az előző évihez képest emelkedett, míg az olajos magvaké csökkent 2018-ban.

32. táblázat: A mezőgazdasági termékek termelői árának változása az előző évhez viszonyítva (százalék)

Megnevezés	2014	2015	2016	2017	2018
Mindösszesen	-6,1	0,4	-3,8	5,6	2,7
Növények összesen	-9,2	6,4	-5,7	3,3	5,8
Gabonafélék	-8,9	3,1	-8,2	4,9	9,8
Ipari növények	-7,6	11,7	-4,4	-2,9	-2,8
ezen belül: olajos növények	-6,8	14,2	-5,2	-2,9	-2,9
Burgonya	-22,8	-1,0	16,9	-7,5	17,2
Friss zöldségek	-2,3	6,5	-2,7	-0,3	15,9
Gyümölcsfélék (szőlővel)	-18,3	19,1	-4,3	19,5	-13,7
Élő állatok és állati termékek	-1,1	-8,4	-0,6	9,3	-2,2
Élő állatok	-3,7	-5,6	1,1	5,5	-3,7
Vágómarha	-3,9	-0,4	-2,7	1,7	1,0
Vágósertés	-2,9	-10,5	5,2	11,3	-10,0
Vágóbaromfi	-5,1	-2,3	-1,3	1,8	0,4
Állati termékek	4,6	-14,3	-4,3	18,5	1,1
Tej	6,0	-20,3	-6,2	23,9	0,7
Tyúktartás, étkezési	-3,4	6,9	2,3	8,3	-5,0

Forrás: KSH alapján

- ✓ A **chicagói árutőzsdén** (CME/CBOT) a **búza** legközelebbi lejáratra szóló jegyzése 160 és 210 dollár (USD)/tonna között mozgott 2018-ban. A kurzust év elején az USA-beli ősibúza-állományok

- állapotának romlása, a csökkenő argentin búzakészletek, majd a betakarítás előrehaladtával elsősorban a romló globális terméskilátások alakították.
- ✓ A **kukorica** fronthavi jegyzése a búzáénál szűkebb tartományban mozgott 2018-ban, év elején a dél-amerikai termés csökkenése miatt 140 dollár/tonna szintről 160 dollár/tonnáig araszolt. A braziliai másodvetés piacra lépése után a jegyzés 130 dollár/tonnáig ereszkedett július közepéig, az év utolsó harmadában a globális készletek várható szűkülése nyomán 140-150 dollár/tonna tartományban ingadozott.
 - ✓ A **párizsi árutőzsdén** (Euronext/MATIF) a **búza** fronthavi jegyzése többé-kevésbé követte a chicagói változásokat 2018-ban. A kurzus erősödése szinte töretlen volt augusztusig, ezt követően a jegyzés kissé mérséklődött, de a gyenge uniós termés miatt az év hátralevő részében sem ereszkedett tartósan 200 euró/tonna alá.
 - ✓ A **kukorica** legközelebbi lejáratra szóló jegyzése igazodott a búzáéhoz. Az első fél évi araszolást követően, a júliusban indult növekedés eredményeként augusztus elején 200 euró/tonna szintre emelkedett a termés fronthavi jegyzése, amely október végéig ugyan 165 euró/tonnáig süllyedt, de év végén ismét megközelítette a 180 euró/tonnát.
 - ✓ A **Budapesti Értéktőzsde** (BÉT) áruipiaci szekciójának forgalma tovább gyengült 2018-ban, már csak a takarmánykukoricát jegyezték, azt is a 2018. szeptemberi jegyzés augusztus végi kifutásáig. A termés legközelebbi lejáratra szóló jegyzése az év eleji 47,2 ezer forint/tonnáról 49,6 ezer forint/tonnára emelkedett 2018. augusztus 31-ig. A távolabbi határidőkre és a szekció más árunövényeire nem érkezett vételi vagy eladási ajánlat az év hátralevő részében, így a kereskedés szünetelt.
 - ✓ A **búza felvásárlási átlagára** 49 ezer forint/tonna volt 2018-ban, a 2017. évit 12,1 százalékkal haladta meg. A takarmánykukorica felvásárlási átlagára 6,6 százalékkal 45,4 ezer forint/tonnára emelkedett.
 - ✓ Az Argentínából és Indonéziából származó biodízel uniós importvámjának eltörlése, a biztató uniós repcemagtermés-kilátás és a bővülő tartalékok jelentős nyomást gyakoroltak 2018 elején a repcemag jegyzésére a párizsi árutőzsdén (Euronext/MATIF). Később az európai repcemagterméssel kapcsolatos aggodalmak erősödése emelte meg a repcemag legközelebbi lejáratra szóló jegyzését. A kurzus augusztus és november között 360-380 euró/tonna, év végén 360-370 euró/tonna között ingadozott.
 - ✓ A napraforgómagot nem jegyzik a nemzetközi jelentőségű árutőzsdéken. A magyarországi árak elsősorban más olajmagvak és a növényolajok határidős jegyzéseihez, valamint a feldolgozott termék fekete-tengeri és rotterdami exportáraihoz igazodnak. A napraforgómag felvásárlási átlagára 96,1 ezer forint/tonna volt 2018-ban, 3,7 százalékkal csökkent a 2017. évihez képest. A repcemag termelői ára 3,5 százalékkal 107,9 ezer forint/tonnára csökkent egy év alatt.
 - ✓ A késői vetés, valamint a hőség és az aszály a megszokottnál kevesebb zöldségtermést eredményezett 2018-ban, ugyanakkor a **zöldségfélék termelői ára** emelkedett, legnagyobb mértékben a petrezselyemgyökéré. A hajtattott zöldségfélék termése a 2017. évihez hasonlóan alakult a július–augusztusi hőség ellenére. A fejes káposzta termését és árát a kedvezőtlen időjárás mellett a vetésterület csökkenése, továbbá a szokásosnál nagyobb mértékű káposztamoly-invázió is befolyásolta. A csemegekukorica vetésterülete nőtt, a meleg április kedvezett a vetéseknek, és a májusi száraz, meleg időjárás sem okozott nagyobb stresszt a növénynek.
 - ✓ A gyümölcsfajok közül jó vagy kifejezetten jó termést hozott a cseresznye, a meggy, a szilva, az alma és a körte, ezért a **gyümölcsfélék (szőlővel) termelői ára** csökkent 2018-ban a 2017. évihez viszonyítva. A gyümölcsfélék közül a legnagyobb részarányt kitevő alma ára a bőséges hazai és európai kínálat miatt erőteljesen csökkent. A meggy termése nemcsak Magyarországon, hanem Németországban és Lengyelországban is nőtt, ami nehezítette a hazai meggy értékesítését. A tavaszi fagyok az őszibarack és a kajszi termésének csökkenését és a termelői árak emelkedését eredményezték.

33. táblázat: A zöldségfélék és gyümölcsök felvásárlási ára

Megnevezés	2017 (Ft/kg)	2018 (Ft/kg)	2018/2017 (%)
Paradicsom	64	62	97,8
Vöröshagyma	63	91	143,4
Uborka	140	175	124,9
Sárgarépa	41	58	140,7
Petrezselyemgyökér	271	435	160,3
Fejes káposzta	66	87	132,4
Görögdiinnye	35	41	115,9
Zöldborsó	86	87	101,5
Zöldbab	73	76	104,2
Csemegekukorica	41	36	89,6
Zöldpaprika	207	254	122,8
Alma	61	26	43,5
Körte	116	113	97,8
Meggy	210	93	44,2
Szamóca	754	648	85,9
Őszibarack	67	77	114,9
Szilva és ringlószilva	128	64	49,7
Kajszi	121	215	178,0

Forrás: KSH alapján

- ✓ A *burgonya termelői ára* jelentősen emelkedett 2018-ban. Az unió öt vezető burgonyatermelő tagországának együttes termése a soha nem látott aszály miatt 38 százalékkal 24,3 millió tonnára csökkent 2018-ban. Magyarországon a burgonya termőterülete és termésmennyisége csökkent az elmúlt években, ez a tendencia folytatódott 2018-ban is, amikor sem az aszály, majd a későbbi nagy esőzések és a burgonyabogarak kártétele sem kedvezett a burgonyának.

34. táblázat: Néhány fontosabb termék termelői ára 2018-ban (forint)

	ezer forint/tonna				forint/kg			forint/liter	forint/db
	búza	kukorica	napraforgó	repce	vágósertés	vágóbaromfi	vágómarha	Nyers tehéntej	Tyúktojás
Január	46,9	44,7	97,7	112,4	343,1	276,4	414,7	99,9	25,6
Február	48,1	47,7	102,2	112,3	357,5	290,9	427,3	100,8	25,3
Március	45,2	50,1	100,5	109,4	377,0	292,6	446,7	97,4	25,3
Április	50,2	48,0	95,6	108,0	363,6	292,2	419,8	94,0	27,8
Május	49,8	47,2	95,2	109,9	354,4	291,9	415,3	92,9	23,7
Június	47,2	47,4	91,4	106,0	368,9	296,2	418,1	92,5	22,6
Július	46,0	48,0	93,5	107,3	375,6	304,9	424,1	92,8	22,0
Augusztus	49,9	45,7	97,3	109,1	382,3	303,0	406,5	94,3	22,6
Szeptember	52,9	44,4	98,3	112,3	378,3	308,5	407,6	95,1	21,6
Október	55,8	44,9	96,7	112,9	360,1	297,1	369,6	99,1	24,2
November	55,4	45,7	93,0	112,6	353,3	292,8	411,7	100,0	25,3
December	55,9	49,3	92,9	106,5	361,4	297,4	397,2	104,6	27,2
Éves szintű érték	48,9	46,1	97,2	107,9	364,1	295,2	413,9	96,9	24,4
Éves szintű növekedés	+11,8	+6,8	-2,7	-3,8	-10,0	+0,4	+1,0	+0,7	+2,4

Forrás: KSH alapján

- ✓ A vágóállatok közül 2018-ban a *vágómarha és a vágóbaromfi termelői ára* kismértékben emelkedett, míg a vágósertése csökkent az előző évihez képest.

- ✓ A **vágómarha felvásárlási ára** a 2018. év elején magasabb volt, mint 2017 azonos időszakában, ugyanakkor májusban az előző évi átlagár alá csökkent, majd augusztusra az egy évvel korábbi szintre emelkedett, év végén pedig elmaradt 2017 hasonló időszakának átlagárától. Éves szinten 414 forintot kaptak a termelők a vágómarháért kilogrammonként.
- ✓ A **vágósertés felvásárlási ára** 2018 folyamán alacsonyabb volt a 2017. évinél, éves szinten 364 forintot fizettek kilogrammonként az élő sertésért. A magyarországi sertésárak alakulása, az előző évekhez hasonlóan, 2018-ban is követte az uniós árak tendenciáját. A Kínában és az Európai Unió több tagországában, így Magyarországon is megjelenő afrikai sertéspestisnek 2018-ban még nem volt számottevő hatása a sertésárakra.
- ✓ A **vágóbaromfi felvásárlási ára** a szezonálisnak megfelelően alakult, 2018-ban 295 forintot kaptak kilogrammonként a termelők az élő baromfiért. A vágócsirke termelői ára (élősúlyban) 242-262 forint/kilogramm között ingadozott, éves szinten 2,1 százalékkal 256 forint/kilogrammról emelkedett.
- ✓ A **nyers tehéntej termelői árának** kismértékű növekedését az okozta, hogy kevesebb alapanyag állt a feldolgozók rendelkezésére: a nyerstej felvásárlása 0,7 százalékkal csökkent, mivel az aszály hatására megemelkedtek a takarmányköltségek, továbbá az energia ára is nőtt, ezért 2018-ban az egy évvel korábbinál 4,4 százalékkal több tehenet vágtak. A KSH adatai szerint a 2018. decemberi tej- és kettős hasznosítású tehénállomány 2,3 százalékkal csökkent az egy évvel korábbihoz képest.
- ✓ Az **étkezési tojás termelői ára** csökkent 2018-ban a 2017. évihez képest. A 2017 nyár végi fipronil-szennyezés hatására Európa-szerte jelentősen emelkedett a tojás ára, amely 2018-ban visszaállt a szokásos szintre.
- ✓ A **mezőgazdasági termelés ráfordítási árjai** 2018-ban 5,1 százalékkal emelkedtek az előző évihez képest a folyó termelő-felhasználás és a mezőgazdasági beruházások árszínvonalának növekedése miatt.

35. táblázat: A mezőgazdasági ráfordítások árindexei (előző év=100)

Megnevezés	2014	2015	2016	2017	2018
Mezőgazdasági ráfordítások árindexei	97,1	99,5	98,0	100,0	105,1
Folyó termelő-felhasználás	96,4	99,0	97,4	99,4	105,1
Vetőmagok	102,0	109,5	97,5	95,7	108,4
Energia	96,3	89,4	93,9	105,7	107,4
Műtrágya	96,1	102,6	88,8	93,5	103,8
Növényvédő szerek	101,6	102,4	101,4	100,4	101,3
Takarmány	89,4	97,3	98,7	96,8	105,7
Gépek fenntartása és javítása	101,0	101,4	102,0	102,6	103,6
Épületek fenntartása és javítása	101,9	103,3	103,8	105,5	109,8
Állatgyógyászati készítmények	101,3	103,3	101,6	101,9	101,4
Egyéb költségek	102,4	101,6	100,9	101,5	103,1
Mezőgazdasági beruházások	102,1	102,8	101,7	103,1	105,7
Gépek	102,6	103,1	100,7	100,7	103,8
Épületek	102,0	102,6	103,2	105,9	109,4
Agrárrolló	96,7	100,9	98,2	105,6	97,7

Forrás: KSH alapján

- ✓ A folyó termelő-felhasználáson belül a **mezőgazdasági inputok árjai** 2018-ban 1,3-8,4 százalékkal magasabbak voltak, mint 2017-ben. A műtrágya árának emelkedése az egyszerű műtrágya árának 3,1, illetve az összetett műtrágya árának 5,1 százalékos növekedéséből adódott. Az egyszerű műtrágyák közül a mészammon-salétrom (MAS) ára 4,4, a kálium-kloridé 8,3, a szuperfoszfáté 1,7 százalékkal nőtt. Az összetett műtrágyák közül a monoammónium-foszfát (MAP) ára 11,3, az NPK 15:15:15-é 7,9 százalékkal emelkedett.
- ✓ Az **energia és a takarmány ára** egyaránt emelkedett 2018-ban. A mezőgazdaságban felhasznált elektromos áram ára nem változott, míg a kenőanyagoké 3,9, az üzemanyagoké 10,7, a fűtőanyagé 0,9 százalékkal lett magasabb. A takarmányok közül az egyszerű takarmányok ára 7,1, a keveréktakarmányoké 4,8 százalékkal emelkedett.

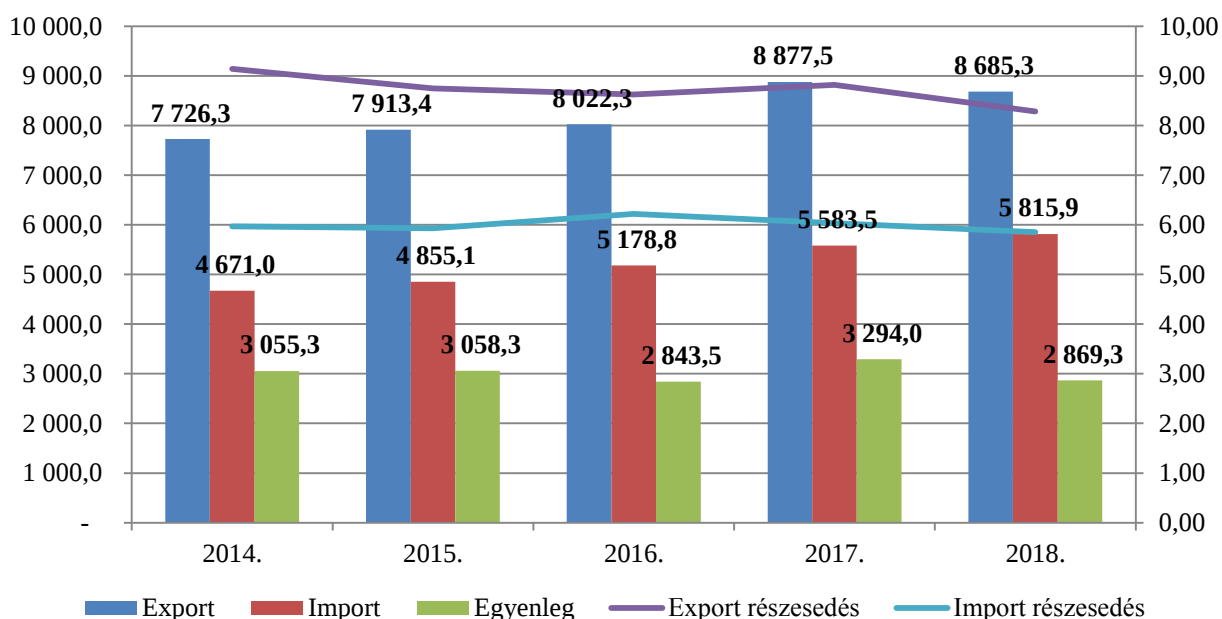
- ✓ A mezőgazdasági beruházásokon belül az épületek és a gép beruházások ára emelkedett 2018-ban. A szállító eszközök ára 3,8 százalékkal, a szántóföldi gépek és eszközök ára 4,0 százalékkal nőtt 2017-hez képest. Kategórián belül a majorsági gépek és berendezések ára 3,1 százalékkal, míg a talajművelés, a vetés és növényápolás gépeinek ára 3,6 százalékkal lett magasabb.
- ✓ A mezőgazdasági termelői árak és a termeléshez felhasznált inputok árváltozásának viszonyát mutató *agrárrolló értéke 2018-ban 97,7 százalék* volt.

4.3. Agrár-külkereskedelem alakulása

4.3.1. Az agrár-külkereskedelem nemzetgazdasági jelentősége

- ✓ A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek külkereskedelme évről évre nagymértékben hozzájárul a nemzetgazdaság pozitív egyenlegéhez, ezért makrogazdasági jelentősége meghatározó. **A nemzetgazdaság aktívuma 5 557 millió euró volt, melyhez az agrár-külkereskedelem 2 869 millió euróval járult hozzá 2018-ban.**
- ✓ Az agrár-külkereskedelem aktívuma 2006-tól emelkedő tendenciát mutatott, 2012-ben és 2013-ban 3,6 milliárd euróval tetőzött. Az import nagyobb mértékű emelkedése miatt viszont 2014-ben az egyenleg 3 milliárd euróra mérséklődött és azóta is némi ingadozással ezt a szintet tartja.

41. ábra: Az agrár-külkereskedelem értéke (millió euró) és nemzetgazdasági részesedése (%)

Forrás:KSH

- ✓ Az agrártermékek exportjának volumene mérséklődött, importjának volumene viszont emelkedett 2018-ban, mialatt az árak mindkét irányban enyhén növekedtek. Az export volumenindexe²⁶ 3 százalékkal csökkent, az importé 3,9 százalékkal nőtt 2018-ban. Az exportárindex 0,9 százalékkal, az importárindex 0,3 százalékkal emelkedett. A cserearány-mutató értéke 1,01, azaz az agrár-külkereskedelmi cserearány javult 2018-ban az előző évhez képest.
- ✓ A teljes nemzetgazdasági export euróban számolt értéke 4,2 százalékkal, az import 7,3 százalékkal emelkedett 2018-ban az előző évhez képest. Az agrárexport aránya a teljes nemzetgazdasági

²⁶ Volumen: változatlan áron számolt értékváltozás. A fejezet Fisher típusú volumen és árindexeket tartalmaz.

exporton belül enyhén mérséklődött, amit leginkább a gabonafélék kivitelének csökkenése okozott. Az agrárimport aránya évek óta 6 százalék körül alakul.

4.3.2. Az agrár-külkereskedelem legfontosabb árucsoportjai

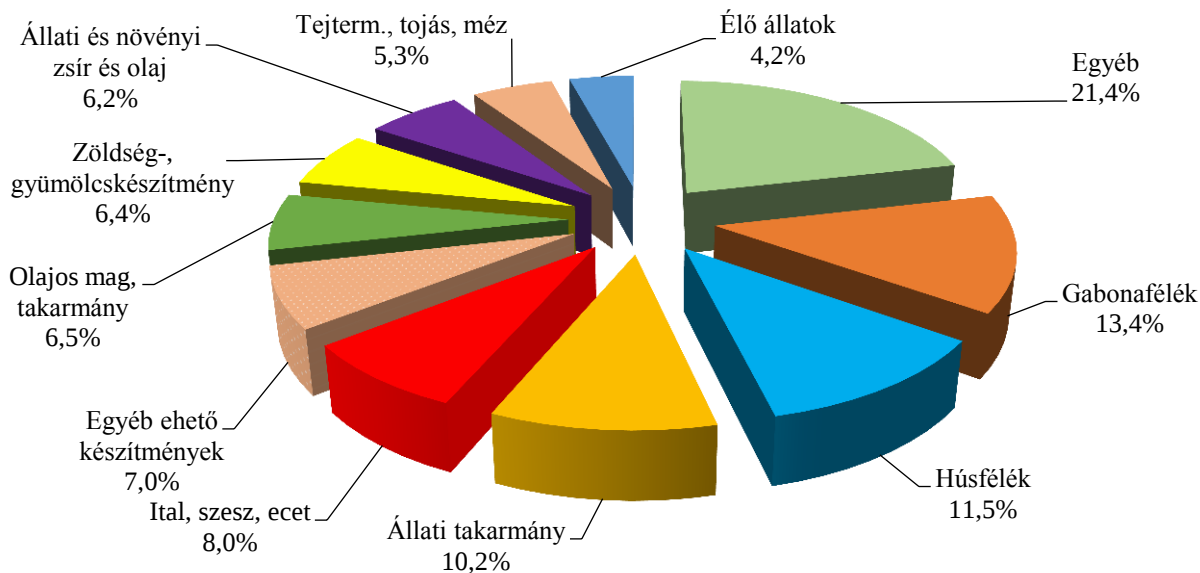
Exportoldalon leginkább az alábbi árucsoportok járultak hozzá a növekedéshez:

- ✓ A legjobban a dohány és termékei árucsoport árbevétele nőtt (+65 millió euró), mivel az árucsoport legnagyobb értékű termékkörének értéke (szivar és cigaretta) 66,8 millió euróval (+56,8 százalék) meghaladta az egy évvel korábbit.
- ✓ Az ital, szesz, ecet exportértéke 49,4 millió euróval volt magasabb, mint a bázisidőszakban, főként az ásványvíz, ízesített alkoholmentes italok, a bor, valamint az etanol exportértékének növekedése miatt.
- ✓ Az állati takarmány, ezen belül elsősorban a kutya- és macskaeledel, a cukor-, sör- és szeszgyártásban keletkezett hulladék exportértéke 47 millió euróval 888,1 millió euróra nőtt.
- ✓ A zöldség-, gyümölcskészítmények, exportárbevétele 43,3 millió euróval nőtt az árucsoport exportértékét meghatározó termékcsoporthoz (csemegekukorica konzerv, a gyümölcslé és a tartósított gyümölcs exportnövekedése révén).

A legnagyobb visszaesést a következő árucsoportok könyvelték el:

- ✓ A gabonafélék az exportértéke 377,1 millió euróval (-25 százalékkal) 1 161,5 millió euróra csökkent a búza, a kukorica és az árpaexport visszaesése miatt.
- ✓ Az olajos magvak kivitele (pl.: repce vagy olajrepce, szójabab) 71,9 millió euróval
- ✓ A gyümölcsfélék (pl.: kajszli, cseresznye, őszibarack, mandula, mogyoró, dió) exportértéke 54,1 millió euróval
- ✓ A cukor-, cukorkakivitel 43,6 millió euróval maradt el a 2017. évi szinttől.

42. ábra: A legfontosabb exportcikkek részesedése az agrárexportból 2018-ban

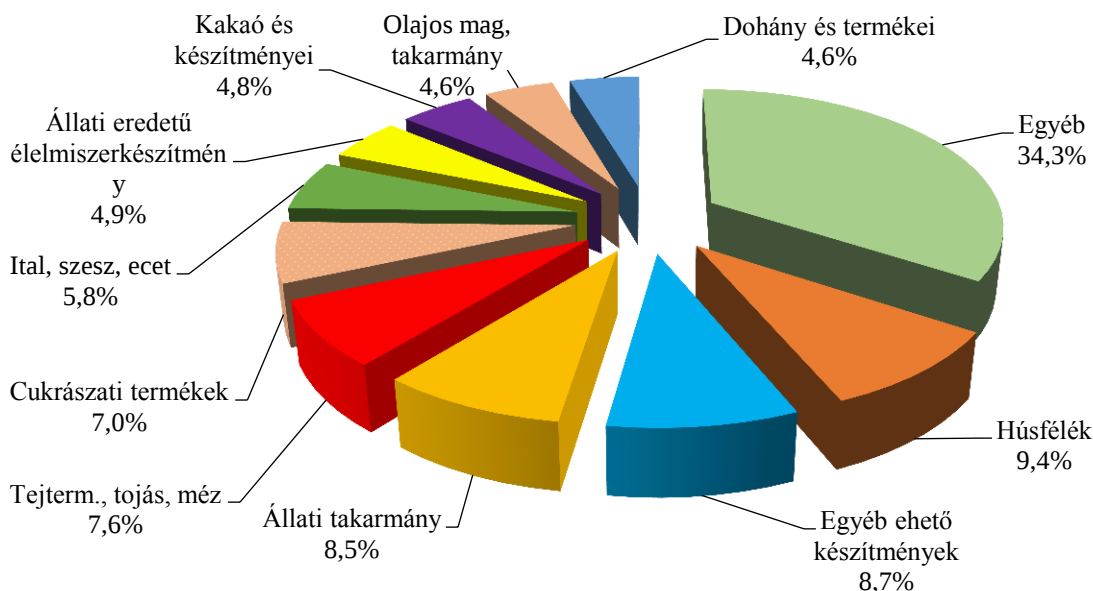
Forrás: KSH

Importoldalon a 24-ből 16 mezőgazdasági és élelmiszeripari árucsoport importértéke emelkedett kisebb-nagyobb mértékben 2018-ban 2017-hez viszonyítva.

- ✓ Az állati takarmány importértéke nőtt a legjobban, 53,6 millió euróval.
- ✓ Az ital, szesz, ecet árucsoport importértéke 43,8 millió euróval volt több 2018-ban a bázisidőszakhoz képest.
- ✓ A cukrászati termékek importértéke 41 millió euróval 404,7 millió euróra nőtt a pékáru-behozatal 16,6 százalékos bővülése révén.

- ✓ Az egyéb ehető készítmények behozatala 35 millió euróval 506,1 millió euróra emelkedett.
- ✓ A zöldség- és gyümölcskészítmények importértéke 28,9 millió euróval, az állati eredetű élelmiszerkészítmények 27,7 millió euróval, a zöldségféléké pedig 23,1 millió euróval emelkedett.
- ✓ Legnagyobb mértékben az élő állatok (–60,1 millió euró), valamint a cukor, cukorkaáruk (–32 millió euró) importértéke csökkent 2018-ban.

43. ábra: A legfontosabb importcikkek részesedése az agrárimportból 2018-ban

Forrás:KSH

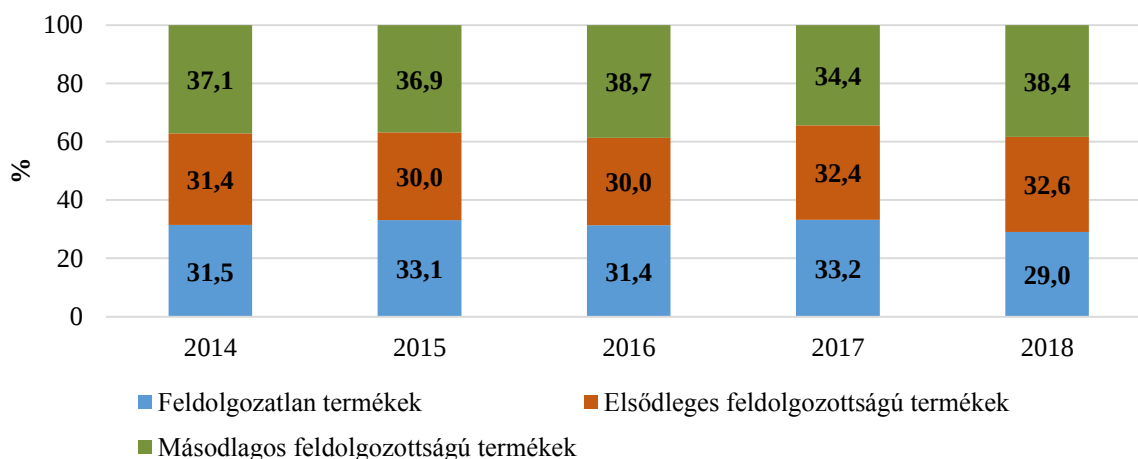
- ✓ Az agrárexport erősebben, az import kevésbé koncentrált. A **tizenöt legnagyobb értékű exporttermék** a teljes agrárexport árbevételének 58,6 százalékát adta, ugyanakkor az első tizenöt legnagyobb értékű importtermék a teljes agrárimport értékének 45,7 százalékát fedte le.
- ✓ Az **exportban** kulcsszerepet játszó termékcsoportok euróban számolt árbevétele a kukorica, a napraforgómagolaj, a búza, a sertéshús és a repce kivételével meghaladta az előző évi értéket 2018-ban.
- ✓ A kukorica exportvolumene csaknem 30 százalékkal esett a kedvezőbb bázisévi értékhez képest, amit az exportár 13 százalékos emelkedése csak részben ellensúlyozott.
- ✓ Jelentősebb exportérték-növekedés a dohánytermékek (+56,8 százalék) esetében figyelhető meg, de emellett 23,1 százalékkal nőtt a baromfihús exportárbevétele is.
- ✓ A legnagyobb áresés a napraforgót érintette (–20,8 százalék), de az exportvolumen 37,7 százalékos növekedése 9,1 százalékos exportárbevétel emelkedést eredményezett.
- ✓ Volumenében is a napraforgó nőtt a legnagyobb mértékben, ezt követte a dohánytermékek 32,6 százalékos és a baromfihús 16,3 százalékos növekedéssel.
- ✓ Jelentős volumencsökkenés a kukorica mellett a búzát érintette.
- ✓ Öt éves tendenciát vizsgálva a tíz legfontosabb termékcsoport nem változott az exportárbevétel alapján, de ki kell hangsúlyozni, hogy az etilalkohol (bioetanol) 2014-ben a 11. legfontosabb termékcsoportnak számított, 2018-ban már a hatodik volt a sorban. Ugyanakkor a napraforgómag némileg veszített a korábbi pozíciójából, 2014-2015-ben része volt a 10 legfontosabb termékcsoportnak, 2016-2018 között már csak a 11. helyet foglalta el a rangsorban.
- ✓ A sertéshús, az állati takarmányok és az egyéb élelmiszer-készítmények importja volt a legnagyobb értékű 2018-ban, és ezen termékcsoportok volumene is emelkedett.
- ✓ Az importárak jellemzően 1–12 százalék között változtak. Nagyobb mértékben a dohánytermékek és a baromfihús ára emelkedett.

- ✓ Volumes tekintve az állati takarmány importmennyisége nőtt jelentősen, 29,8 százalékkal haladta meg a 2017. évit. A feldolgozatlan dohánytermékek importvolumene 24,6 százalékkal, a más elkészített húsé 17,4 százalékkal, a pékárué 17,2 százalékkal emelkedett.
- ✓ A legfontosabb import termékcsoporthoz szerkezetében jelentősebb változások történtek az exporthoz képest.
 - Míg 2014-ben az ízesített alkoholmentes italok, a baromfihús és a konzervhúsok nem tartoztak a legfontosabb termékcsoporthoz közé importérték alapján, addig 2018-ban már meghatározták az import összetételét.
 - A kukorica, a napraforgómag és a nádcukor esetében fordított folyamat játszódott le, az importértékük jelentősen csökkent, 2018-ban már nem képezték részét a 10 legfontosabb import terméknek.

4.3.3. Az agrár-külkereskedelem feldolgozottsági fok szerinti szerkezete

- ✓ Az *agrár-külkereskedelem feldolgozottsági fok szerinti exportszerkezete* kedvezően változott az utóbbi években. A *magas feldolgozottságú termékek* euróban számolt értéke és részesedése növekvő tendenciát mutat, ennek hátterében egyrészt a mezőgazdasági alapanyagok exportértékének csökkenése, másrészt a feldolgozott termékek exportjának növekedése áll.
- ✓ A mezőgazdasági alapanyagok exportszerkezetét alapvetően négy termékcsoporthoz mozgatja, a kukorica, a búza, a repce és a napraforgómag.
- ✓ Az *elsődleges feldolgozottságú termékek* körében a sertéshús, a baromfihús, a tej, a napraforgómagolaj és az etilalkohol (bioetanol) a meghatározó termékcsoporthoz.
- ✓ A *másodlagos feldolgozottságú termékek* exportszerkezetének harmadát a tartósított zöldségek és az állati takarmányok tették ki a vizsgált időszakban, habár részesedésük csökkent. Ezzel párhuzamosan más termékcsoporthoz részesedése kisebb- vagy nagyobb mértékben nőtt: a konzervhúsoké 13,3 százalékkal, a csokoládékészítményeké 42,6 százalékkal, az egyéb élelmiszerkészítményeké duplájára, az ízesített alkoholmentes italoké 45,4 százalékkal, a dohánytermékeké pedig 150 százalékkal nőtt.

44. ábra: Az agrár-export alapanyag szerinti feldolgozottságának arányai 2014-2018 között

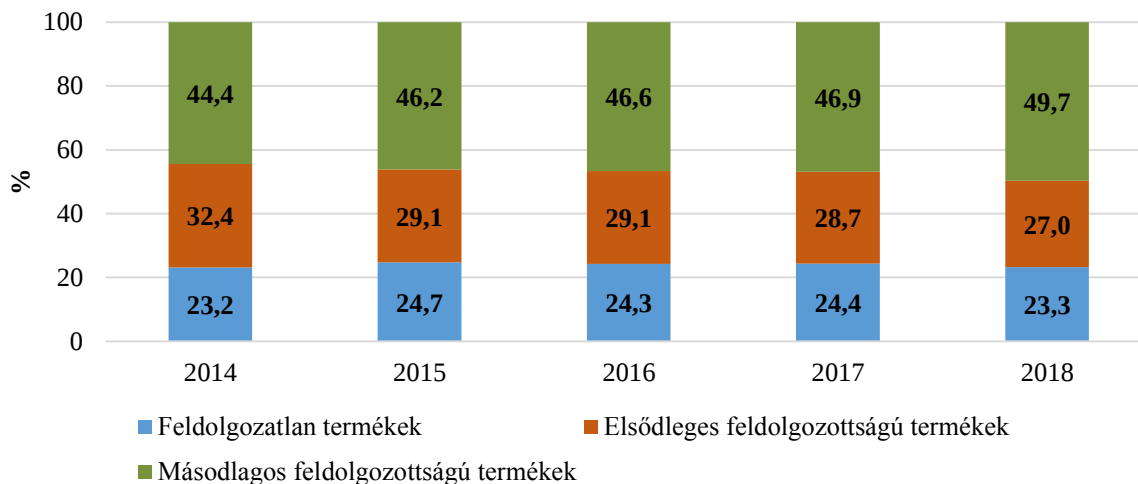

Forrás: KSH alapján NAIK

- ✓ Az *importban a másodlagosan feldolgozott termékek* súlya a meghatározó, az elsődlegesen feldolgozott termékek a behozatal közel harmadát, a nyersanyagok csak a negyedét teszik ki.
- ✓ Míg 2009-ben a feldolgozatlan termékek importszerkezetét az élő sertés, a banán, a citrusfélék, az egyéb élő növények és a kukorica határozták meg, addig 2018-ban továbbra is meghatározó termékcsoporthoz számítottak, de ezek részesedése a kukorica kivételével csökkent. Bizonyos

termékcsoportok importértékének aránya jelentősen nőtt, ilyenek például a szójabab, a repcemag, a napraforgómag és a feldolgozatlan dohány.

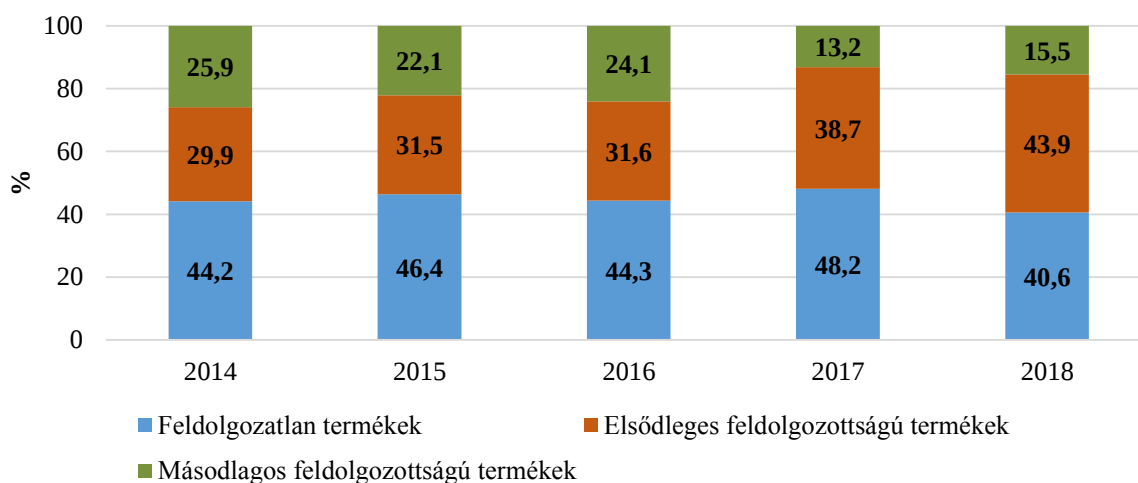
45. ábra: Az agrárimport alapanyag szerinti feldolgozottságának arányai 2014-2018 között

Forrás: KSH alapján NAIK

- ✓ A **külkereskedelmi egyenleg** mindhárom kategóriában pozitív volt a vizsgált időszakban, noha számos termékcsoport rendelkezett negatív egyenleggel. Az elsődleges feldolgozottságú termékek 64 százaléka rendelkezett passzívummal (–588,4 millió euró), ugyanakkor négy termékcsoport (baromfihús, napraforgómagolaj, tej, méz) aktívuma összesen 1 milliárd eurót tett ki 2018-ban.
- ✓ A másodlagos feldolgozottságú termékek több mint fele rendelkezik negatív egyenleggel (–802 millió euró), de az állati takarmányok, a tartósított zöldségek, a bor, a konzervhús, a dohányáru, a tartósított gyümölcsök és a fagylalt, jégkrém 1 milliárd euró közeli aktívuma kedvezően befolyásolta az egyenleg alakulását. Az alapanyagok pozitív egyenlegét – több, mint 1 milliárd euró – a kukorica, a búza és a repce adták 2018-ban.

46. ábra: Az agrár-külkereskedelem egyenlegének termékfeldolgozottsági szerinti megoszlása 2014-2018 között

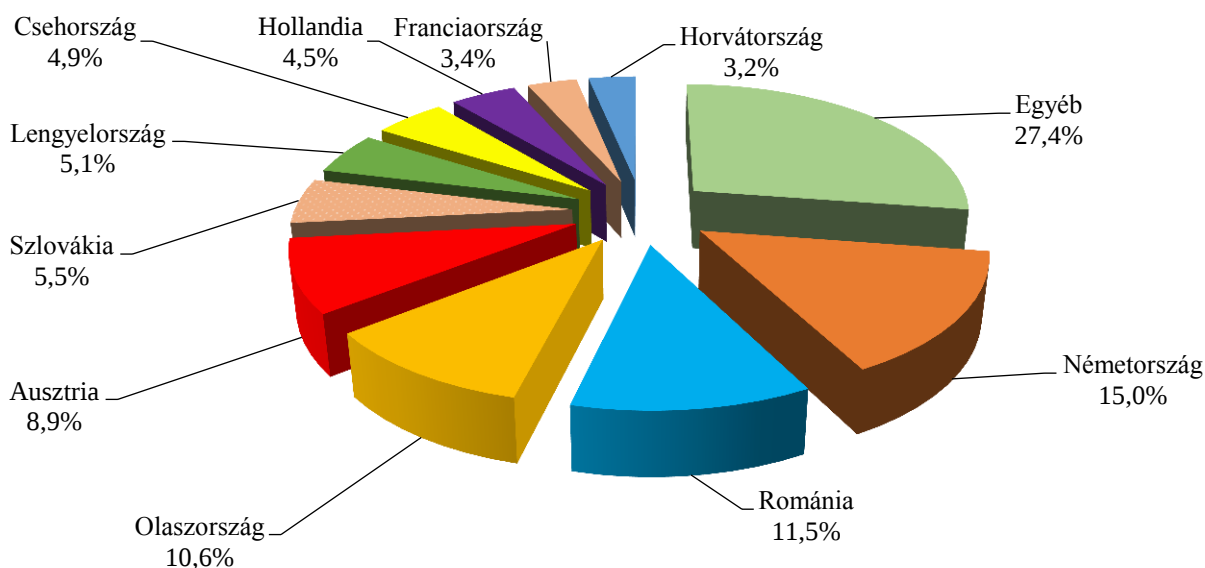

Forrás: KSH alapján NAIK

4.3.4. Az agrár-külkereskedelem partnerországok szerkezete

- ✓ Az **agrár-külkereskedelem erősen Európa-centrikus**, az export 85,8 százaléka az uniós országokba történt 2018-ban. A régi tagállamok részesedése 51, az új tagországoké 34,7 százalék volt a teljes exportból. Az EU tagországaiba irányuló agrárkivitel értéke 2018-ban szinte nem változott, a behozatalé 4,2 százalékkal nőtt. Az Európai Unión kívüli, harmadik országokba történő kivitel 9 százalékkal mérséklődött 2018-ban. Az export értéke (743,8 millió euró) 73 millió euróval, az import értéke (209 millió euró) 12 millió euróval esett 2017-hez viszonyítva. Az aktívum (534,9 millió euró) 60,9 millió euróval volt kisebb, mint 2017-ben.
- ✓ Az **első öt legnagyobb exportpiac** – Németország (1 299 millió euró), Románia (1 002 millió euró), Olaszország (919 millió euró), Ausztria (773 millió euró) és Szlovákia (476 millió euró) – együttes részesedése a teljes agrárexportból 51,5 százalék volt 2018-ban.
- ✓ Magyarország főbb exportpiacai alapvetően nem változtak, ugyanakkor az országok sorrendjében tapasztalható változás: 2004-2005-ben Románia az ötödik legfontosabb célpiac volt, az azt követő években pedig már az első vagy a második volt a rangsorban 2018-ig. Olaszország és Ausztria általában a harmadik és a negyedik célpiacként szerepeltek a rangsorban több év átlagát tekintve. Ugyanakkor Szlovákia az EU csatlakozáskor csupán a 16. helyen szerepelt, majd 2008-tól előrelépett az öt legfontosabb piac közé.
- ✓ A **harmadik országok közül** Oroszország 2013-ig az első tíz legfontosabb exportpiac egyike volt, 2014-től viszont a 12. a rangsorban. Japán szerepe is csökkent, 2004-ben a 11. helyet foglalta el, majd egyre kisebb arányban részesedett a magyarországi agrárexportból, 2018-ban csupán a 23. célpiac volt.

47. ábra: A legfontosabb célországok részesedése az agrárexportból 2018-ban

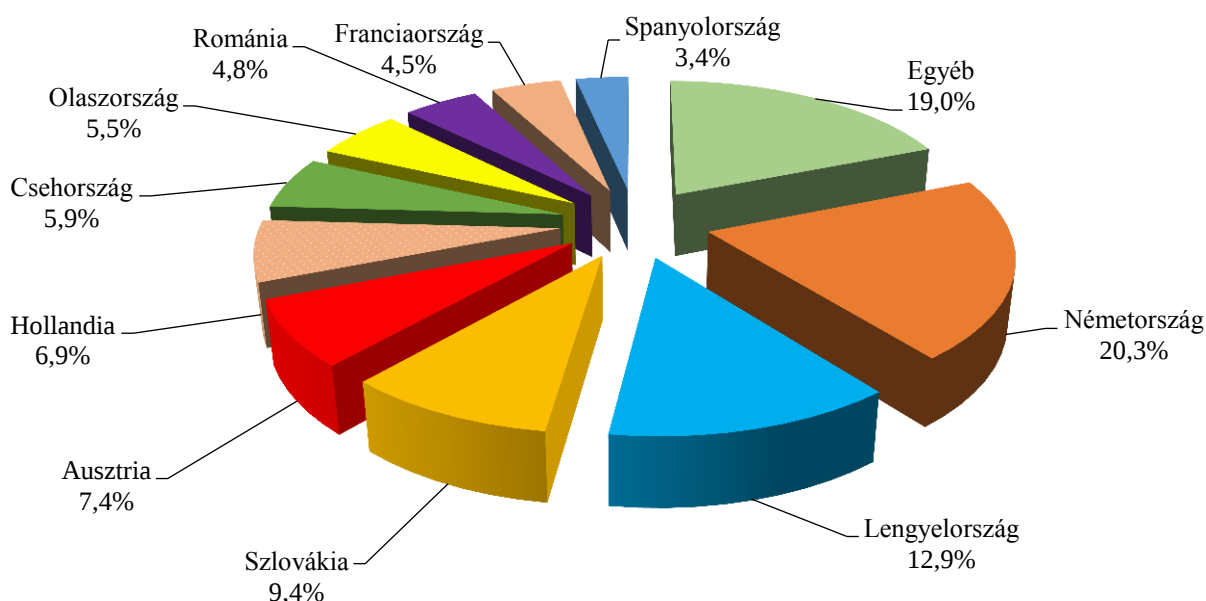

Forrás:KSH

- ✓ Az **agrárimport származási országok szerkezete az exportnál is koncentráltabb**. Az agrárimport négyötöde tíz EU-tagországból érkezett 2018-ban, ez a tendencia az elmúlt tíz évre is jellemző. A régi tagállamok részesedése 54,5, az új tagországoké 38,0 százalék volt a teljes importból.
- ✓ Az import vonatkozásában az **öt legfontosabb partnerünk** – Németország (1 182,3 millió euró), Lengyelország (749,7 millió euró), Szlovákia (547,8 millió euró), Ausztria (432,4 millió euró) és Hollandia (399,6 millió euró) – részesedése a teljes agrárimport értékéből 57 százalékot ért el 2018-ban.
- ✓ A legfontosabb partnerországok körében jellemzően emelkedett az adott országból Magyarországra szállított agrártermékek értéke, ez alól alig van néhány kivétel: a Szlovákiából érkező import 8,2 millió euróval, a Hollandiából érkező behozatal értéke pedig 29,7 millió euróval volt kisebb, mint a bázisidőszakban.

- ✓ Az EU-hoz való csatlakozás óta az első 10 legfontosabb partnerország köre alig változott, de az innen származó agrárimport értéke többszörösére nőtt: Szlovákia esetében ötszörösére, Lengyelország, Ausztria és Románia kapcsán négyszeres, Németország vonatkozásában háromszoros importérték-növekedés volt tapasztalható. A hazánkba érkező agrárimport értéke Szlovénia esetében több mint tízszeresére nőtt 2004 óta, de ez csak két százalékos részesedést jelentett az import értékéből 2018-ban.
- ✓ A **harmadik országok** közül Szerbia, Ukrajna és az Egyesült Államok voltak a legfontosabb partnerországok 2013-tól, az azt megelőző időszakban az említett országok mellett Törökország, Kína és Brazília bírtak még jelentőséggel.

48. ábra: A legfontosabb származási országok részesedése az agrárimportból 2018-ban

Forrás:KSH

4.4. Élelmiszer kiskereskedelem, élelmiszerfogyasztás

- ✓ A **kiskereskedelmi forgalom** 2014-ben kezdődött növekedése 2018-ban is folytatódott, amelyet elsősorban a növekvő foglalkoztatottság és reálbérek támogattak.
- ✓ Az **élelmiszer kiskereskedelem** is jelentősen élénkül, ugyanakkor a kiskereskedelmi forgalom növekedésének motorja a nem élelmiszer kiskereskedelem (különösen a ruházatkódás, a bútort és a számítástechnikai cikkek) volt.

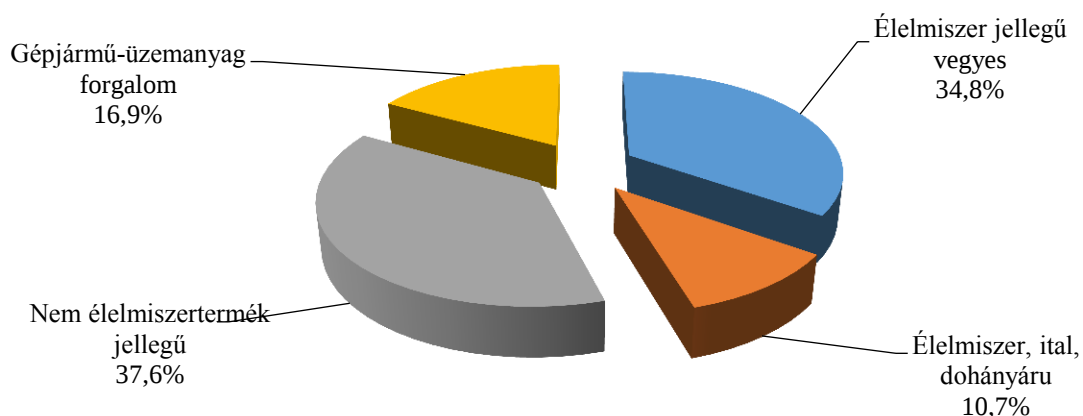
36. táblázat: A kiskereskedelmi forgalom volumenindexei (előző év=100)

Év	Élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem			Nem élelmiszer termék	Kiskereskedelem (üzemanyag-forgalom nélkül)	Kiskereskedelem összesen
	élelmiszer jellegű vegyes	élelmiszer-, ital-, dohányáru	Összesen			
2014	98,7	138,5	104,8	105,4	105,0	105,2
2015	103,4	106,4	104,0	107,4	105,5	105,8
2016	103,2	102,1	102,9	107,2	104,8	104,8
2017	103,2	101,9	102,9	108,6	105,4	105,6
2018	104,7	101,4	103,9	109,3	106,3	106,5

Forrás:KSH

- ✓ A **kiskereskedelmi forgalom** közel felét az élelmiszer- és élelmiszerjellegű vegyes kiskereskedelem több, mint harmadát a nem élelmiszer kiskereskedelem, mintegy ötödét az üzemanyag kereskedelem adta.
- ✓ Az élelmiszer- és élelmiszerjellegű vegyes kiskereskedelmen belül az élelmiszer jellegű kiskereskedelem (hiper- és szupermarketek, diszkontok, kisboltok) eladásainak bővülése volt a meghatározó.
- ✓ Az élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelmi **üzletek forgalma** 2018-ban folyó áron 5 091,7 milliárd forint volt, 7,5 százalékkal több, mint 2017-ben, ezen belül az élelmiszerjellegű vegyes kiskereskedelem 3 894,5 milliárd forintot (+7,6 százalék), az élelmiszer, ital, dohány szakboltok értékesítése 1 197,2 milliárd forintot (+7,2 százalék) tett ki.

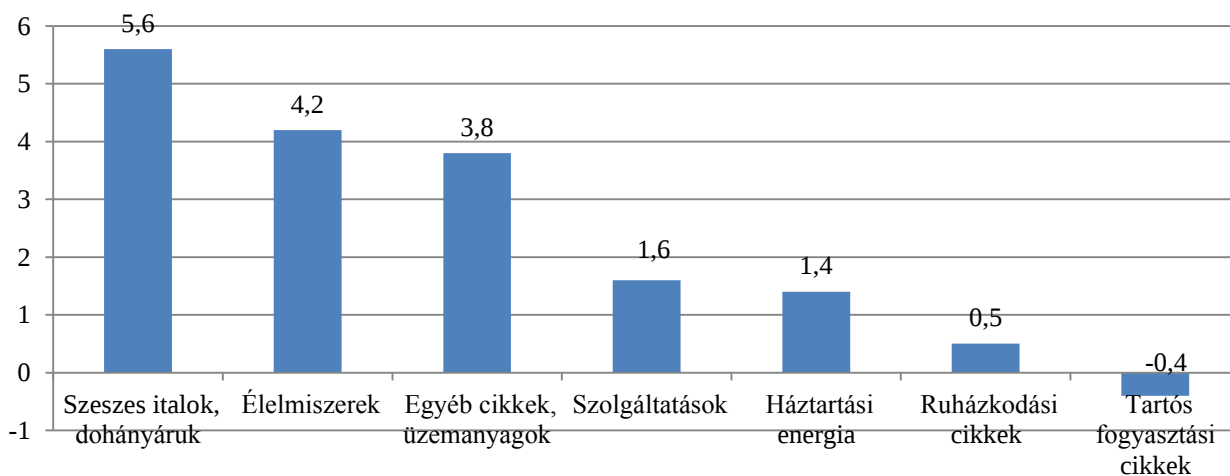
49. ábra: A kiskereskedelmi forgalom megoszlása üzlettípusonként (százalék) 2018-ban

Forrás:KSH

- ✓ Az **infláció** mértékének növekedése folytatódott 2018-ban, a fogyasztói árak 2018-ban az előző évhez képest átlagosan 2,8 %-kal emelkedtek, ezen belül az élelmiszerek ára 4,2 %-kal. 2012 óta nem volt ekkora az infláció, mint 2018-ban. A fogyasztói árak 0,4 százalékkal voltak magasabbak, mint egy évvel ezelőtt.

50. ábra: A fogyasztói árak 2018. évi emelkedése (%)

Forrás:KSH

- ✓ A *fontosabb alapvető élelmiszerek közül* leginkább a friss zöldség, a burgonya és a vaj, vajkrém drágult, míg a cukor ára jelentősen csökkent.

37. táblázat: Egyes alapvető élelmiszer termékcsoporthoz árándex (előző év=100)

Megnevezés	2014	2015	2016	2017	2018
Sajt	106,6	93,2	96,0	107,5	102,4
Tej	106,5	93,0	94,9	101,1	103,2
Vaj, vajkrém	106,4	96,2	97,6	109,4	109,7
Tejtermékek (sajt nélkül)	105,4	97,2	98,1	106,4	106,4
Sertéshús	100,5	97,2	85,8	110,0	100,4
Baromfihús	99,8	98,3	98,5	85,2	103,7
Marhahús	99,5	100,2	101,2	102,9	103,0
Friss gyümölcs	95,1	112,2	104,9	104,6	106,8
Friss zöldség	95,0	113,0	108,3	102,6	114,9
Étolaj	88,5	105,3	107,1	101,1	100,3
Burgonya	86,5	104,2	125,8	95,5	114,8
Liszt	85,8	96,6	101,4	99,3	106,6
Cukor	83,6	90,2	119,6	105,9	81,4
Kenyér	97,8	99,3	100,4	104,9	105,2
Péksütemények	96,2	98,2	100,6	105,6	105,0

Forrás: KSH

5. Ágazati erőforrások, termelőeszköz felhasználás

5.1. Földhasználat és gazdaságszerkezet

- ✓ Magyarországon nemzetközi összevetésben is magas a mezőgazdasági, ezen belül különösen a **szántóterületek** aránya.
- ✓ Az ország 9,3 millió hektáros területének 57 százaléka **mezőgazdasági művelés** alatt áll.
- ✓ A **legjelentősebb művelési ág** az összes mezőgazdasági terület mintegy négyötödét adó szántó és a 15 százalékot kitevő gyepterület.
- ✓ A magyar mezőgazdasági terület összes területéhez viszonyított aránya az **ötödik**, a szántó mezőgazdasági területéhez viszonyított aránya a **negyedik** legmagasabb az Európai Unióban.
- ✓ A mezőgazdasági terület 2018-ban csökkent, **8,5 ezer hektárral kevesebb**, mint az előző évben, amely a konyhakert, a szőlő, a gyepterület és a szántó területe csökkenésének köszönhető.

38. táblázat: A mezőgazdasági földhasználat művelési ágak szerinti nagysága, ezer hektár

	2014	2015	2016	2017	2018
Szántó	4 331,3	4 331,7	4 332,4	4 334,3	4 333,7
Konyhakert	80,3	80,5	65,0	47,3	45,4
Gyümölcsös	92,6	92,2	92,6	93,4	94,0
Szőlő	81,2	80,6	75,7	73,4	71,5
Gyep	760,9	761,5	783,3	803,8	799,3
Összes	5 346,3	5 346,5	5 349,0	5 352,3	5 343,8

Forrás: KSH alapján

- ✓ 2018-ban a mezőgazdasági terület több mint felét (59,9 százalékat) **egyéni gazdaságok**, 35,9 százalékat **gazdasági szervezetek** művelték, míg 4,3 százalék gazdaságra nem azonosítható terület.
- ✓ Az **egyéni gazdaságok** által használt mezőgazdasági terület nagyságának emelkedése 2018-ban is folytatódott, mindez elsősorban a szántó és a gyepterület bővülésének köszönhető, de többéves összehasonlításban érdemben bővült a szőlő és a gyümölcsös területe is.
- ✓ A **gazdasági szervezetek** által művelt mezőgazdasági terület 2017-ről 2018-ra 10,2 ezer hektárral növekedett, a 2014. évitől viszont 167,6 ezer hektárral maradt el. A csökkenés alapvetően a szántó és a gyepterületet érintette.

39. táblázat: A használt földterület nagysága 2018-ban művelési ágak és gazdálkodási formák szerint, ezer hektár

	Gazdasági szervezetek	Egyéni gazdaságok	Gazdaságra nem azonosítható terület	Összesen
Mezőgazdasági terület	1 917,7	3 189,9	227,2	5 343,8
- ebből szántó	1 652,5	2 564,3	117,0	4 333,7
- konyhakert	0,4	26,1	18,8	45,4
- gyümölcsös	19,8	64,5	9,7	94,0
- szőlő	14,6	45,3	11,5	71,5
- gyepterület	230,4	498,7	70,2	799,3

Forrás: KSH alapján

5.2. Földpiac- Földárak és bérleti díjak

- ✓ A különböző művelési ágba tartozó termőföldek árában jelentős különbség figyelhető meg. A legdrágább a szőlő és a gyümölcsös, a legolcsóbb a gyepterület.
- ✓ A **termőföld árának** az elmúlt években tapasztalt folyamatos növekedése 2018-ban is folytatódott. 2017. évhez viszonyítva legnagyobb mértékben a gyeperület (+16,3 %) és a gyümölcsös (+15,4 %) drágult, több éves távlatban, 2014 óta nagymértékben a szőlő (+74,2 %) és a gyümölcsös (+68,5 %) ára növekedett, de az összes művelési ágban igen nagymértékű növekedés figyelhető meg.

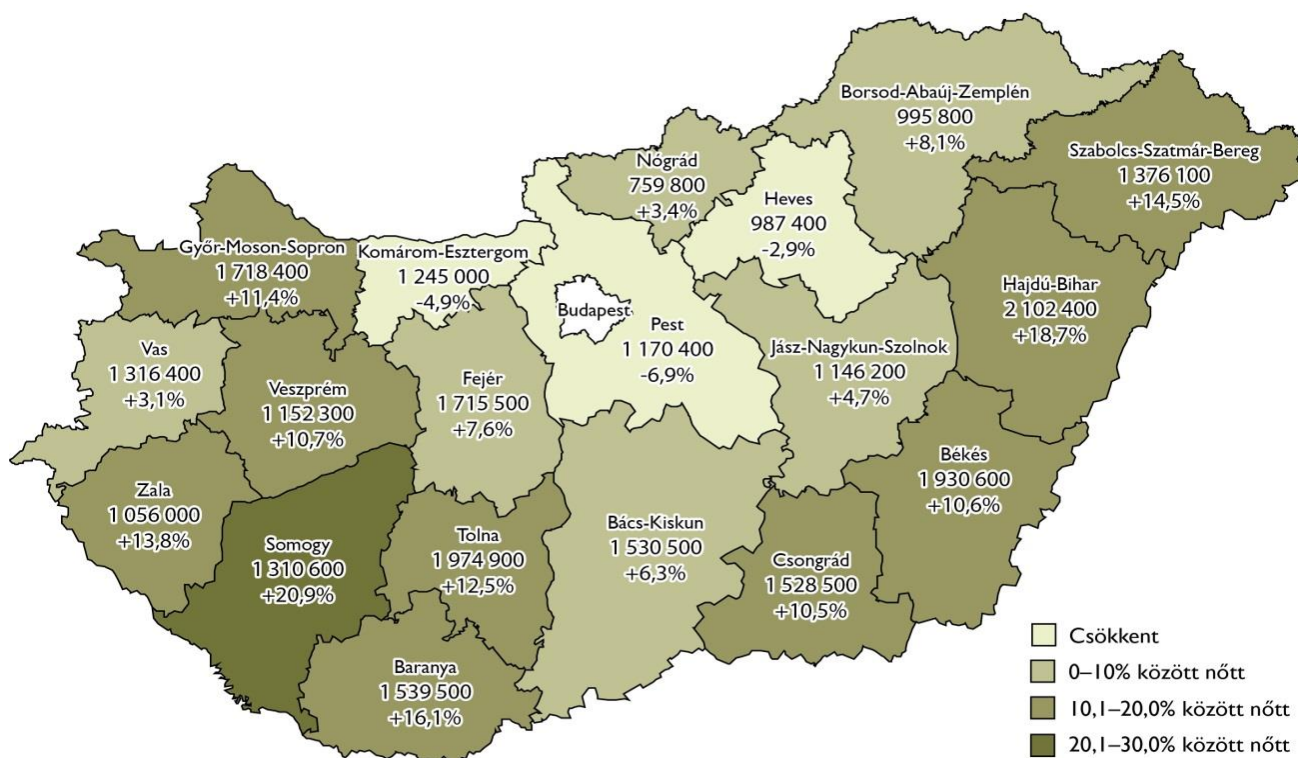
40. táblázat: A földárak főbb művelési áganként (forint/hektár)

Megnevezés	Szántó	Gyep	Szőlő	Gyümölcsös	Erdő
2014	939 200	440 100	1 399 800	1 103 700	528 600
2015	1 040 400	487 300	1 563 300	1 336 400	553 300
2016	1 302 400	527 400	1 838 000	1 444 000	611 900
2017	1 350 600	578 600	2 137 700	1 611 800	685 100
2018	1 486 700	673 100	2 437 800	1 860 200	752 700

Forrás: KSH

- ✓ A **legjelentősebb művelési ág a szántó**, amely a mezőgazdasági terület mintegy négyötödét teszi ki. A szántó ára országosan 10,1 százalékkal nőtt 2017-hez képest és 58,3 százalékkal 2014-hez képest. Az árak változásában erőteljes megyei különbségek mutatkoznak, de a legtöbb megyében folytatódott az áremelkedés 2018-ban. Összesen 16 megyében nőtt, míg 3 megyében csökkent a szántóföld ára. Somogy (20,8 %) és Hajdú-Bihar (18,7 %) megyében majdnem ötödével emelkedtek az árak.

51. ábra: A szántóföld ára és árváltozása megyénként, 2018 (forint/hektár)

Forrás: KSH alapján NAIK AKI

- ✓ Hazánkban a bérelt területek nagysága jelentős, a 2016. évi gazdaságszerkezeti összeírás alapján a mezőgazdasági terület több mint felét tette ki.
- ✓ A legmagasabb **hektárra vetített bérleti díj** a szőlő és gyümölcsös művelési ágban, a legkisebbek a gyepek esetében figyelhetők meg.
- ✓ A bérleti díjak árának az elmúlt években tapasztalt folyamatos növekedése 2018-ban is folytatódott, kivéve az erdőt, ahol 2 százalékos csökkenés következett be. 2017. évhez viszonyítva legnagyobb mértékben a gyümölcsös (+9,6 %) és a szántó (+6,5 %) drágult, több éves távlatban, 2014 óta nagymértékben az erdő (+31,1 %) és a gyümölcsös (+50,9 %) bérleti díja növekedett, de az összes művelési ágban növekedés figyelhető meg.

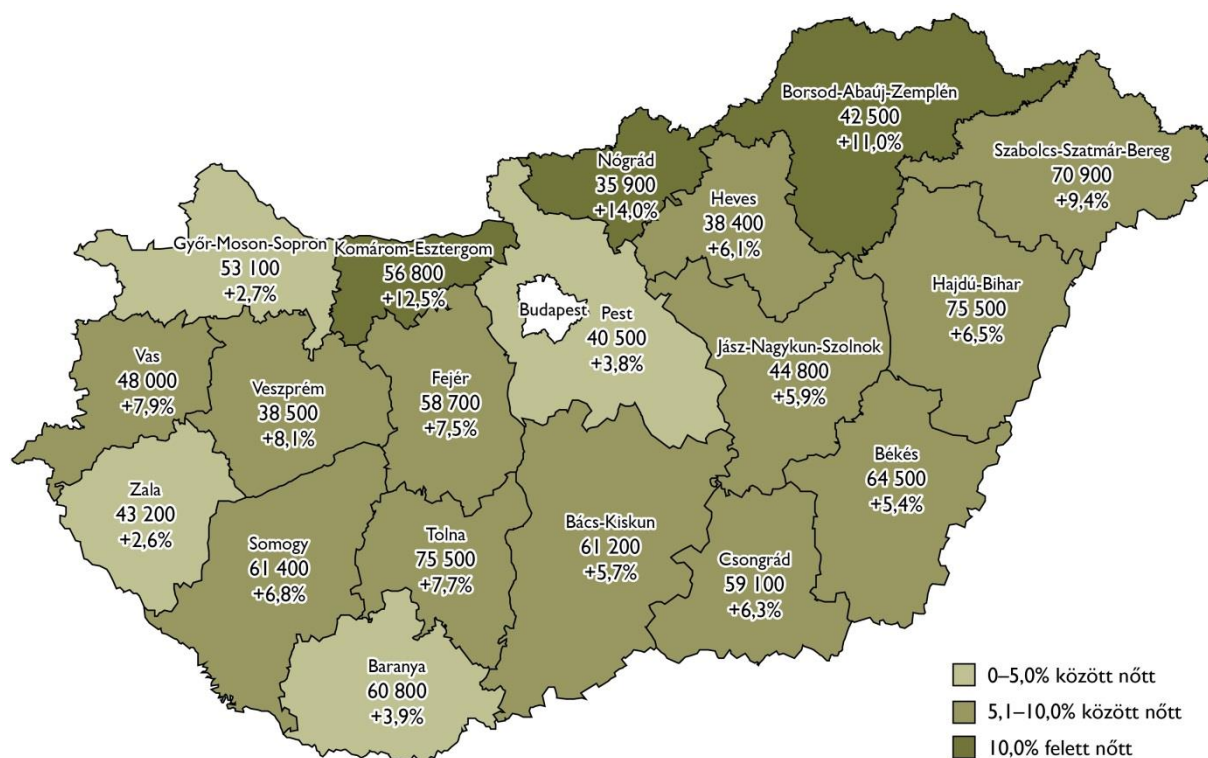
41. táblázat: A földbérleti díjak főbb művelési áganként (ezer forint)

Megnevezés	Szántó	Gyep	Szőlő	Gyümölcsös	Erdő
2014	42 700	21 500	71 900	47 700	18 000
2015	45 700	22 700	71 200	52 400	25 700
2016	49 400	25 000	78 800	60 500	27 600
2017	52 300	25 800	85 100	65 700	29 600
2018	55 700	27 100	87 300	72 000	29 000

Forrás: KSH

- ✓ A szántó bérleti díja országosan 6,5 százalékkal nőtt 2017-hez képest és 30,4 százalékkal 2014-hez képest. Az árak változásában erőteljes megyei különbségek mutatkoznak, de minden megyében folytatódott az áremelkedés 2018-ban. Nógrád (+14,0 %) és Komárom-Esztergom (+12,5 %) megyében emelkedtek leginkább a bérleti díjak.

52. ábra: A szántóföld bérleti díja és díjváltozása megyénként, 2018 (forint/hektár)

Forrás: KSH alapján NAIK AKI

5.3. Öntözés

- ✓ **2018-ban a vízjogilag engedélyezett terület országosan 115 915 hektár,** míg a hivatalosan öntözött terület nagyságrendileg 82 880 hektár volt (öntözés és rizs), ami az 5,4 millió hektárnyi mezőgazdasági terület mintegy 1,5 százalékát tette ki. A mezőgazdasági vízszolgáltatás állandó, zavartalan biztosításáról, a vízgazdálkodási társulatoktól átvett létesítmények üzemeltetésének megszervezéséről, a fenntartási munkák elvégzéséről, ellenőrzéséről a vízügyi igazgatóságok folyamatosan gondoskodtak. **A kiszolgáltatott vízmennyiség az előző évi vízfelhasználáshoz hasonlóan mintegy 123 millió m³ volt.**

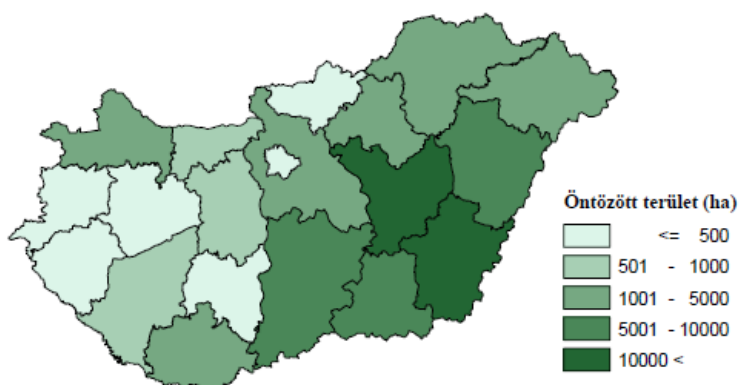
42. táblázat: Mezőgazdasági vízhasználat alakulása

Megnevezés	2014	2015	2016	2017	2018
Értékesített víz öntözésre összesen, millió m ³	125,2	160,6	100,7	129,2	123,1
Ebből: rizstermelésre	29,0	37,6	34,5	33,4	37,0
Vízjogilag engedélyezett öntözési terület, ezer hektár	127,0	121,4	121,5	119,3	115,9
Ebből: öntözött terület	91,2	84,0	80,0	64,8	78,8

Forrás: BM

- ✓ A NAIK AKI adatait is figyelembe véve **a vízjogi engedéllyel rendelkezők mintegy 72 százaléka öntözött ténylegesen 2018-ban.** A kiöntözött vízmennyiség több mint kétharmadát esőzető öntözőberendezéssel juttatták ki: a teljes vízmennyiség 50 százalékát lineár, 10 százalékát csévéldobos, 8 százalékát pedig körforgós berendezéssel. A jellemzően rizsföldeken használt árasztó öntözés az összes kiöntözött vízmennyiség 29 százalékát tette ki. Mikroöntözés, csepegtető öntözés a kiöntözött vízmennyiség 2 százalékánál merült fel, egyéb öntözési módok alig fordultak elő (0,4 százalék). Az öntözővíz az öntözött területek 92 százalékán felszíni vízből származott. Az öntözött területek 83 százaléka az Alföldön található.

53. ábra: Az öntözött területek nagysága 2018-ban megyénként (ha)

Forrás: NAIK-AKI

- ✓ Az Országos Meteorológiai Szolgálat jelentése alapján 2018 az eddigi legmelegebb év volt Magyarországon. A lehullott csapadék átlagos mennyisége a sokéves átlagnak megfelelt ugyan, de a csapadék eloszlása szélsőségesen alakult: februárban és márciusban az átlagos mennyiség duplájával, júniusban közel harmadával több csapadék hullott a szokásosnál. Az összes többi hónap az átlagosnál szárazabb volt, áprilisban és októberben mutatkozott a legkomolyabb csapadékhiány.
- ✓ A rendkívül meleg és száraz időjárás miatt a belügyminiszter 2018. augusztus 15. napjával közleményben hirdette ki a tartósan vízhiányos időszak kezdetét, mely egészen 2018. november végéig fennállt. Tartósan vízhiányos időszakban a vízhasználók vízkészletjárulék (VKJ) fizetési mentességet kaptak öntözési, halgazdálkodási és rizstermelési vízhasználatuk után, a tartósan

vízhiányos időszak közzétételének kezdete előtt 14 napon belül pedig 20 százalékos VKJ kedvezmény volt érvényesíthető.

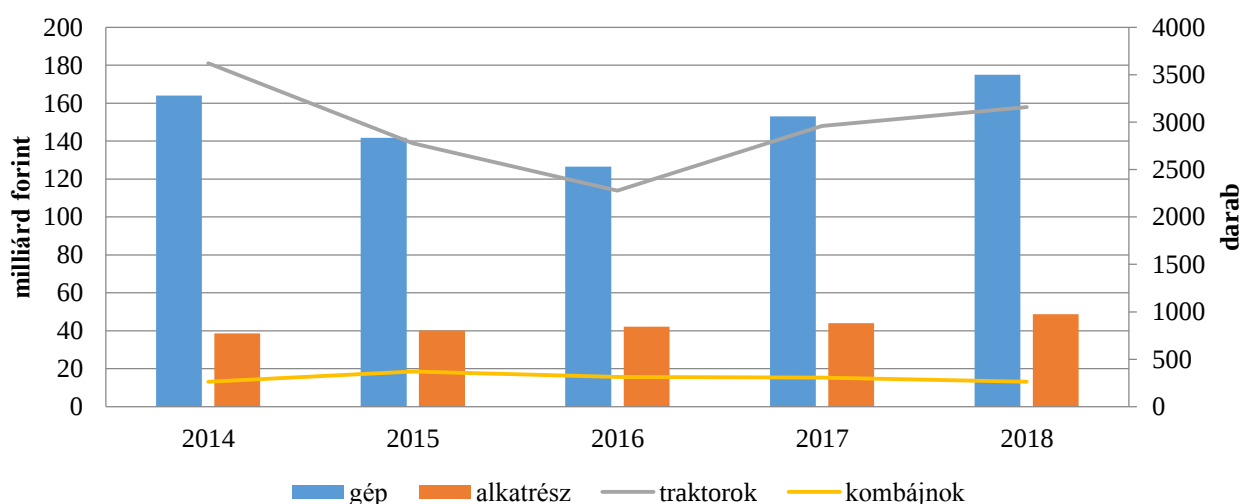
5.4. Tenyésztésszervezés

- ✓ Az állattenyésztésben a tenyésztőszervezetek feladata a magas színvonalú, haszonállat-génmegőrző és -tenyésztő tevékenység folytatása, a tradicionális állatfajták és géntartalékok, valamint az intenzív fajták tenyész- és haszonértékének megőrzése, a genetikai sokféleség fenntartása.
- ✓ Magyarországon **2018. év végén 101 tenyésztőszervezet működött** (ebtenyésztő szervezetek nélkül). Az ebtenyésztő szervezetek száma pedig 9 volt.
- ✓ A **Magyarországon elismert állatfajták száma 2018. év végén 228 volt** (ebtenyésztő szervezetek nélkül), ebből 114 hazai fajta, melynek a tenyésztése döntően Magyarországon történik, 82 külföldi fajta, amelyeknek tenyésztési célját külföldön határozzák meg és nemesítése meghatározóan külföldön történik. A honosított fajták száma 22, a világfajták száma pedig 10 volt. Az összes elismert fajtából 75 volt az ideiglenes elismeréssel, vagy ideiglenes forgalmazási engedéllyel rendelkező fajták száma. Az elismert ebfajták száma 9 volt, mely mind hazai fajta.
- ✓ Az összes elismert fajtából 35 a védett őshonos mezőgazdasági állatfajta és 2 a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajta.

5.5. Termelőeszközök felhasználása

- ✓ A **magyar mezőgépi piac** a 2017. évi fellendülés után 2018-ban is dinamikusan növekedett és ezzel rekordforgalmat ért el. Magyarországon a gazdálkodók, mezőgazdasági vállalkozók 175 milliárd forint értékben vásároltak új mezőgazdasági gépeket 2018-ban, ez 15 százalékkal haladta meg a megelőző évit, alkatrészekre 11 százalékkal többet, összesen 49 milliárd forintot fordítottak.
- ✓ A géppiacal párhuzamosan a lízingpiac is erősödött. A lízingcégek 2018-ban 82 milliárd forint értékben helyeztek lízingbe mezőgazdasági technikai eszközt, ami 14 százalékos növekedés a 2017. évihez viszonyítva.
- ✓ A gazdálkodók továbbra is az erőgépek beszerzésére költötték a legtöbbet, ami a mezőgazdasági gépberuházások értékének 55 százalékát adta. Míg Európa több országában csökkentek a traktoreladások 2018-ban, Magyarországon töretlenül tűnik a traktorok iránti kereslet.

54. ábra: A mezőgazdasági gép és alkatrész forgalom alakulása

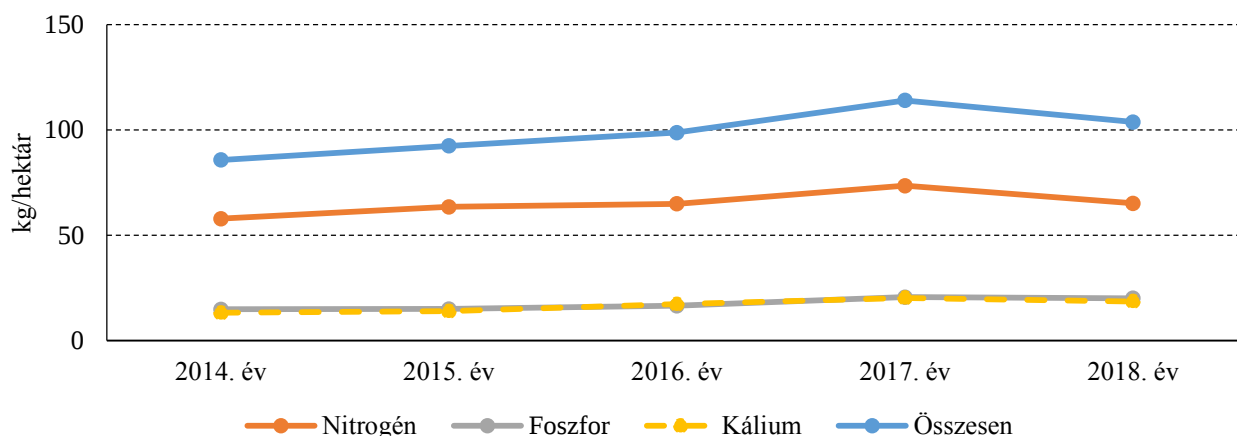
Forrás: NAIK-AKI

- ✓ A **gazdálkodók által egy hektár mezőgazdasági területre kijuttatott műtrágya** NPK-hatóanyag-tartalma 2018-ban 104 kilogramm volt, azaz hektáronként 18 kilogrammal több hatóanyag került a

földekre 2014-hez képest. Az egyes hatóanyagokat külön vizsgálva a nitrogén esetében 7, a foszfornál 5, a káliumnál pedig 6 kilogrammos növekedés történt a bázisidőszakhoz képest.

- ✓ A legnagyobb kereslet 2018-ban a 27 százalékos nitrogéntartalmú mészzammon-salétrom (MAS) – ismertebb nevén pétisó, linzisó, CAN stb. – iránt volt, a teljes műtrágyaforgalom 41 százalékát tette ki. A termelők az utóbbi években ammónium-nitrát helyett egyre inkább a MAS-t használják, 2014-hez viszonyítva a felhasználása folyamatosan nőtt, míg az ammónium-nitráté csökkent. A magyar talajok szempontjából a MAS kedvezőbb, mint az ammónium-nitrát, melynek szállítása és tárolása szigorú szabályok alá esik, ami szintén a MAS használatára készíteti a termelőket. A második legnépszerűbb termék az NPK 15-15-15-ös összetétel volt tavaly, amely a teljes műtrágya-értékesítés 5,6 százalékát fedte le. Az összetett műtrágyák arányának növekedése azt jelzi, hogy a termelők egyre jobban figyelembe veszik a talaj tápanyagigényét.

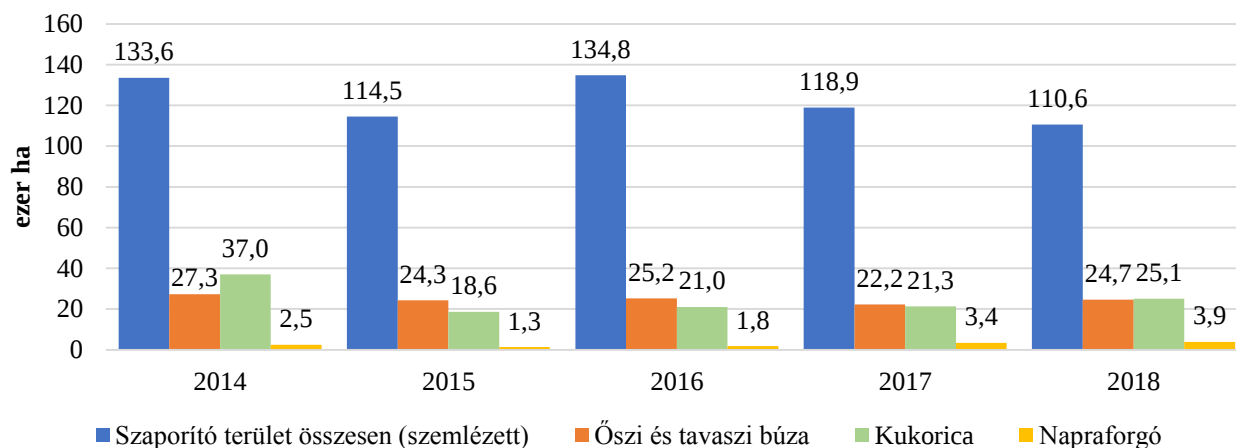
55. ábra: Az egy hektár mezőgazdasági területre kijuttatott műtrágya mennyisége hatóanyagsúlyban

Forrás: NAIK-AKI, KSH

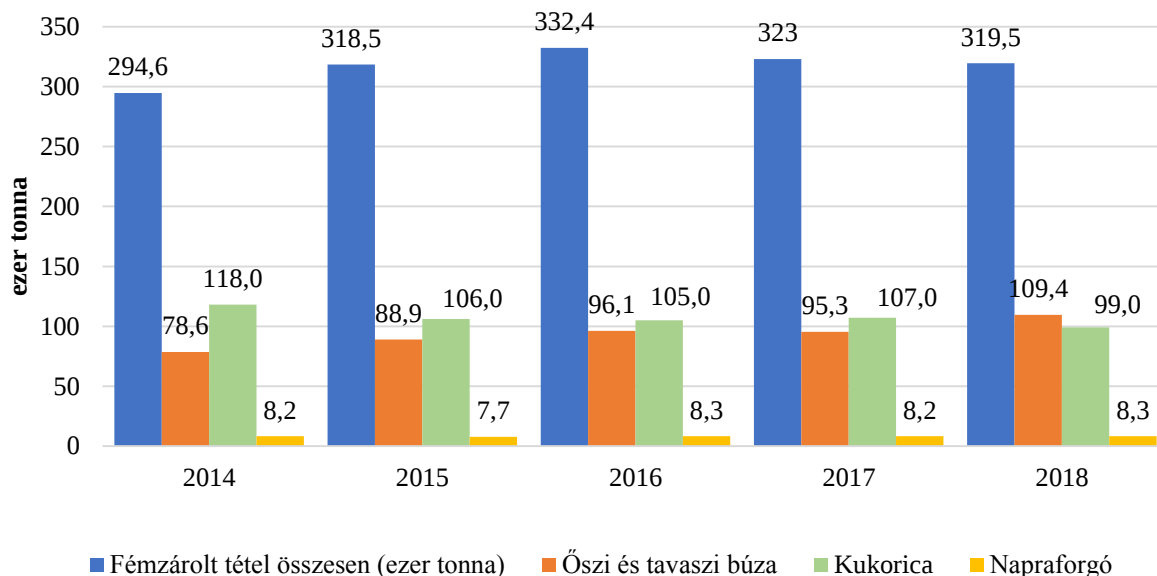
- ✓ Az elmúlt 5 évben a **vetőmag szaporító terület** (szántóföldi, zöldség és gyümölcs együttesen) 110-135 ezer hektár, míg az előállított volumen 300-320 ezer tonna között alakult. A három legnagyobb szántóföldi árunövény közül a búza és a kukorica vetőmagjait állították elő a legnagyobb területen a tárgydőszakban (átlagosan 20-30 ezer hektáron). Őszi és tavaszi búzából 2014-ben még alig 80 ezer tonna szaporítóanyagot fémzároltak, addig 2018-ban majdnem elérte a 110 ezer tonnát. Az előállított vetőmag fémzárolási mutatója átlagosan 60 százalék körül alakult.
- ✓ A Vetőmagszövetség vizsgálata szerint az őszi búza felújítási aránya folyamatosan javult, a 2014. évi 21,9 százalékról 2017-re 30 százalék fölé emelkedett. A fémzárolt őszi búzának 95 százalékát jellemzően belföldi piacon értékesítik. Kukoricából és napraforgóból szinte kizárólag hibrid fajtákat használnak növénytermesztés céljából, ezért ezeknél a kultúráknál a felújítási arány elérheti a 100 százalékot is. Az Európai Unión belül hazánk rendelkezik kukoricából a harmadik legnagyobb szaporító területtel (Franciaország és Románia előz meg csak minket). Az éves fémzárolt kukorica vetőmag volumenének 60 százaléka exportra kerül, míg a napraforgónak a 20-25 százaléka.

56. ábra: Vetőmag szaporító területek alakulása

Forrás: Nébih adatok alapján NAIK AKI szerkesztés

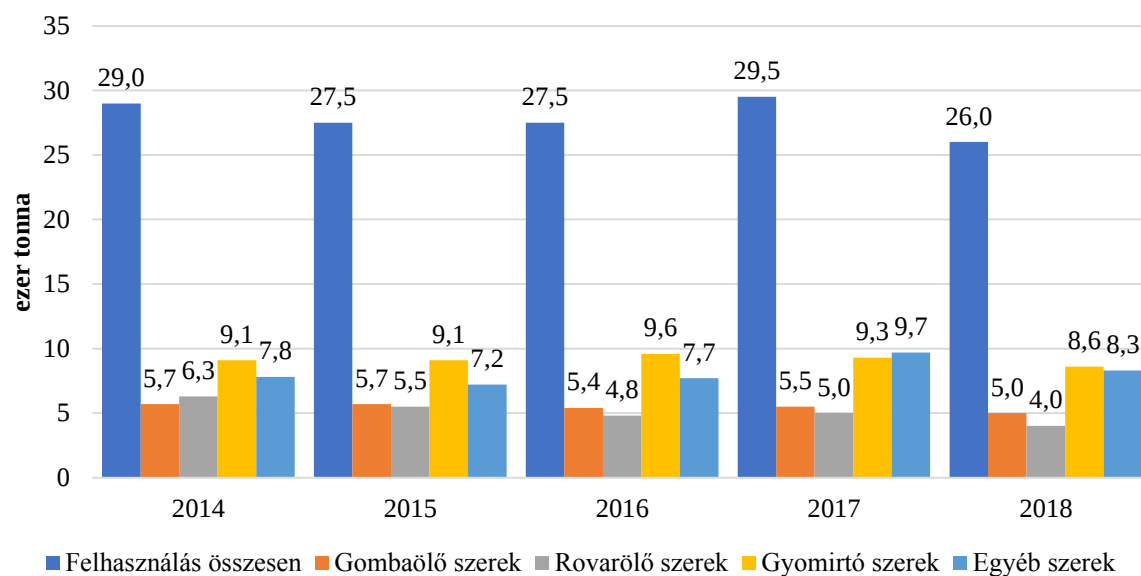
57. ábra: Fémzárolt vetőmagok előállítása

Forrás: Nébih adatok alapján NAIK AKI szerkesztés

- ✓ A vizsgált időszakban **26-29 ezer tonna növényvédő szert értékesítettek** a kereskedők mezőgazdasági végfelhasználók részére. A legnagyobb kereslet a gyomirtó szerek iránt volt, évente átlagosan 9 ezer tonna körül alakult a felhasználásuk. Az elmúlt öt évben (2014 kivételével) rovarölő szerekből fogyott éves szinten a legkevesebb (csávázott vetőmagok alkalmazása miatt), azonban az egyéb szerek forgalma 2017 óta vetekszik a gyomirtók forgalmával. A növényvédő szerek felhasználását leginkább az adott szezon időjárása befolyásolja. A kereslet emellett függ, az adott szer értékesítési árától, a helyettesítő termékek meglététől, illetve a növényvédő szerek felhasználásának engedélyezési időszakától. A gyűjtőcsomagok (többféle hatásmechanizmusú szer egy csomagban) egyre kedveltebbek, forgalmuk a teljes értékesítés 3 százalékát adta 2018-ban.

58. ábra: Növényvédő szer értékesítés alakulása

Forrás: NAIK-AKI

6. Agrártámogatások, kockázatkezelés és pénzügyi szabályozás

- ✓ 2018-ban *agrár- és vidékfejlesztési támogatások címén összesen mintegy 680 489,9 millió forint* került felhasználásra uniós és hazai forrásokból, amelyet a mezőgazdaságban felhasznált gázolaj utáni jövedékiadó visszatérítés (AM fejezetén kívül eső támogatás) további 28 033,0 millió forinttal egészített ki.

43. táblázat: A 2018. évi agrár- és vidékfejlesztési támogatások teljesítése (millió Ft)

Intézkedés típusa	Összesen
Közvetlen támogatások	381 761,5
Vidékfejlesztési és halászati támogatások	181 569,5
Piaci támogatások*	18 557,9
Nemzeti támogatások	98 600,9
Összesen	680 489,8
A mezőgazdaságban felhasznált gázolaj utáni jövedékiadó-visszatérítés	28 033,0

* A piaci támogatásoknál feltüntetett összeg az EU-s társfinanszírozással működtetett intézkedések nemzeti lábát is tartalmazza
Forrás: Magyar Államkincstár

6.1. Közvetlen támogatások

- ✓ Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból (továbbiakban: EMGA) finanszírozott *közvetlen támogatások keretében 381 761,5 millió forint* került kifizetésre. Mivel Magyarország minden évben kihasználja a tárgyévi előleg október 16. utáni kifizetésének lehetőségét, a 2018. év teljesítése - az előző évekhez hasonlóan - két gazdasági évet érint (EMGA gazdasági év, amely alatt a közvetlen kifizetések n. évre vonatkozóan teljesülhetnek: n. év október 16-tól (n+1). év június 30-ig).
- ✓ Így az egységes területalapú támogatás (SAPS) keretében folyósított 209 943,3 millió forintból 74 094,0 millió forint a 2017. évi jogosultságok végkifizetése, 135 459,7 millió forint a 2018. évi tárgyévi előleg és részfizetés, 389,6 millió forint a korábbi évek jogorvoslati ügyeinek rendezése.
- ✓ A zöldítés jogcímen - a 86 940,7 millió forint teljes kifizetésből – 19 969,2 millió forint volt a 2018. évi tárgyévi előleg és részfizetés, a 2017. évi jogosultsághoz 66 762,1 millió forint, a jogorvoslati ügyekhez 209,4 millió forint köthető.
- ✓ A termeléshez kötött támogatások jogcímein a 71 224,1 millió forint teljesített kifizetésből 43 311,4 millió forint a 2017. évi jogosultságok végkifizetése, 27 100,3 millió forint a 2018. évi tárgyévi előleg és részfizetés és 812,4 millió forint a jogorvoslati ügyek rendezése.
- ✓ A fiatal gazdálkodók jogcímen a 2 867,7 millió forint került kifizetésre (1 605,5 millió forint a 2017. évi jogosultságok, 1 242,0 millió forint a 2018. évi jogosultságok, 20,2 millió forint a korábbi évek áthúzódó kifizetései után)
- ✓ A kisgazdaságok egyszerűsített támogatása jogcímen 6 058,2 millió forint összegben teljesült kifizetés, amelyből 4 245,0 millió forint a tárgyévi előleg és részfizetés, 1 797,6 millió forint a 2017. évi jogosultságok és 15,6 millió forint a korábbi évek áthúzódó kifizetéseihez kapcsolható.
- ✓ A pénzügyi fegyelem alkalmazása miatt a 2017-ben beadott közvetlen támogatási kérelmekre Magyarországnak is támogatáscsökkentést kellett végrehajtania, ha a termelőnél a közvetlen támogatási jogcímek alapján járó támogatás meghaladta a 2 000 eurót. Mivel a krízistartalék nem került felhasználásra, 2018.október 15-ig 4 604,8 millió forint visszatérítés az érintett termelők részére megtörtént.
- ✓ A kérődő szerkezetátalakítás, a zöldség, gyümölcs és a dohány szerkezetátalakítás, az elkülönített cukor támogatás és a különleges tejtámogatás jogorvoslati ügyeinek rendezésére 122,7 millió forint került kifizetésre.

44. táblázat: Közvetlen támogatások kifizetései (millió Ft)

Jogcím	Kifizetett összeg
Területalapú támogatás/SAPS	209 943,3
Zöldítési támogatás	86 940,7
Fiatalkorú mezőgazdasági termelőknek nyújtott támogatás	2 867,7
Kisgazdaságok egyszerűsített támogatása	6 058,2
Termeléshez kötött anyajuh támogatás	6 968,3
Termeléshez kötött tejhasznú tehén támogatás	27 727,9
Termeléshez kötött anyatehéntartás támogatás	10 609,5
Termeléshez kötött híztartó bika támogatás	1 562,4
Zöldségnövény támogatás	1 483,9
Feldolgozóipari zöldségnövény támogatás	21,8
Ipari zöldségnövény termesztés	3 430,5
Ipari olajnövény termesztés	645,6
Gyümölcsstermesztés támogatás	52,0
Extenzív gyümölcsstermesztés támogatása	4 613,6
Intenzív gyümölcsstermesztés támogatása	3 063,2
Rizstermesztés támogatása	598,7
Szálas fehérjenövény támogatás	4 004,3
Szemes fehérjenövény támogatás	4 072,1
Cukorrépa termesztés termeléshez kötött támogatása	2 370,2
Pénzügyi fejelem alkalmazásából eredő visszatérítés	4 604,8
Kérődző szerkezetátalakítás*	49,2
Zöldség, gyümölcs és a dohány szerkezetátalakítás*	17,4
Elkülönített cukor támogatás*	25,1
Különleges tej támogatás*	31,1
Összesen	381 761,5

*jogorvoslati ügyek rendezése

Forrás: Magyar Államkincstár

6.2. Piaci és állategészségügyi intézkedések támogatása

- ✓ A piaci és állategészségügyi támogatásokra **2018-ban uniós forrásból összességében 9 522,5 millió forint** került kifizetésre, amelyet az uniós társfinanszírozással működtetett intézkedések esetében 9 035,4 millió forint egészített ki.
- ✓ A belpiaci támogatások közül nagyságrendjében kiemelkedik a tisztán uniós forrásból finanszírozott szőlő, bórágazat támogatása (4 158,7 millió forint), amelynek kifizetései két intézkedésen (a szőlőültetvények szerkezet-átalakításának és átállításának, valamint a szőlőfeldolgozás és a borkészítés során keletkező melléktermékek leparlásának támogatása) keresztül valósultak meg. A jelenleg hatályos - öt éves - támogatási program 2014-től 2018-ig tartott.
- ✓ Uniós társfinanszírozással működtetett piaci intézkedések között az iskolagyümölcs- és iskolazöldség program, valamint iskolatej program kifizetései két tanévet érintettek (2017/2018 tanév II. félév és a 2018/2019. tanév I. félév). A 2017/2018. tanévi magyar iskolatej programra előirányzott 1,8 millió euró indikatív támogatási összeget az Európai Unió Bizottsága két lépésben 2,1 millió euróra emelte. Ugyanezen időszakokra az iskolagyümölcs programra előirányzott 3,0 millió euró is megemelésre került 3,9 millió euróra. Mindkét program esetében az emelt összeg teljes mértékben lehívásra és felhasználásra került. A szükséges hazai finanszírozást a magyar költségvetés az iskolatej program esetében 3 062,0 millió forint, az iskolagyümölcs program esetében 1 797,3 millió forint összegben biztosította.
- ✓ A korábbi időszakokhoz hasonlóan 2018. évben is jelentős igény mutatkozott a méhészeti tevékenység hatékonyságának növelését célzó Magyar Méhészeti Nemzeti Program támogatásaira. Az 50% hazai és 50 % uniós forrás 2018. évben 99,2 százalékos kihasználás mellett szinte hiánytalanul fedezte a támogatási kérelmek összegét.

- ✓ Az egyes speciális szövetkezesek támogatására összesen 4 237,1 millió forint került kifizetésre. 2018-ban a 60 elismeréssel rendelkező zöldség-gyümölcs termelői szervezet 35 357 hektáron folytatott zöldség-, illetve gyümölcstermesztést, 332 775 tonna tagi árumennyiséget értékesített, a forgalmazott termékek értéke összesen 41 674,0 millió forintot tett ki. Az 5 elismeréssel rendelkező zöldség-gyümölcs termelői csoport 1 700 hektáron folytatott zöldség-, illetve gyümölcstermesztést, 13 757,0 tonna tagi árumennyiséget értékesített, forgalmazott termékeik értéke elérte a 3 454 millió forintot.
- ✓ A tagállamoknak az egyes állatbetegségek felszámolására, ellenőrzésére és felügyeletére vonatkozóan a 2018. évi program és pénzügyi támogatás bizottsági jóváhagyását a SANTE/VP/2018/HU/SI2.774134. számú támogatási határozat tartalmazza. A pénzügyi hozzájárulást az adott tagállam és az Unió társfinanszírozásban folyósítja, a közösségi pénzügyi hozzájárulás az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból utólag kerül lehívásra. A nemzeti programok 2018. évi finanszírozásának szabályait évente miniszteri rendelet szabályozza. 2018-ban hét állatbetegségre (zoonóziát okozó szalmonella, klasszikus sertéspestis, afrikai sertéspestis, madárinfluenza, szarvasmarhák fertőző szivacsos agyvelőbántalma (TSE) és szivacsos agyvelőbántalma (BSE), kékenyelv betegség, veszettség) állapított meg támogatási szabályokat.

45. táblázat: Piaci támogatások kifizetései (millió Ft)

Jogcím	Uniós forrás	Hazai forrás	Összesen
Szőlészeti, borkészítési támogatása (Szőlőültetvények szerkezetátalakítási és átállítási támogatása+Borkészítési melléktermékek lejárta)	4 158,7	0,0	4 158,7
Iskolagyümölcs program	1 269,7	1 797,3	3 067,0
Iskolatej program	606,8	3 062,0	3 668,8
Magyar Méhészeti Nemzeti Program*	775,1	775,1	1 550,2
Egyes speciális szövetkezesek támogatása*	1 335,0	2 902,1	4 237,1
Állatbetegségek és zoonózis felszámolása*	1 377,2	498,9	1 876,1
Összesen	9 522,5	9 035,4	18 557,9

* A hazai forrás összege kizárólag a termelői támogatások kifizetését tartalmazza, a maradvány-elszámolási alapba történő befizetést nem, így ez a zárszámadástól való eltérést okozhat
 Forrás: Magyar Államkincstár

6.3. Nemzeti támogatások

- ✓ A tisztán nemzeti forrásból finanszírozott támogatások keretében 2018. évben 98 601,0 millió forint került kifizetésre.
- ✓ Az átmeneti nemzeti támogatások (ÁNT) keretében a tej, a szarvasmarha, a juh, valamint a dohány ágazat támogatása valósult meg. Az ÁNT jogcímei korábban jellemzően a tárgyévét követő évben kerültek kifizetésre. 2017. évben és 2018. évben azonban a tej, a szarvasmarha extenzifikációs, a hízott bika tartás támogatás esetében teljes összegű előrehozott tárgyévi folyósítás valósult meg, így ezen jogcímek esetében a 2018. évi kifizetés (a jogorvoslati ügyeken kívül) teljes egészében a 2018. évi jogosultságokhoz kapcsolódik. Az anyajuh termeléshez kötött támogatás esetében tárgyévi előlegfizetés történt. Az anyajuh kiegészítő, valamint az anyatehéntartás támogatás jogcímei esetében a folyósított összegek a 2017. évi jogosultságokhoz kapcsolódnak. Az előző évekhez hasonlóan az ÁNT-hez kapcsolódva a tárcsa 2018-ban is meghirdette az anyakecske, valamint a dohány csekély összegű támogatását.
- ✓ A nemzeti agrártámogatások között - mind forrásigényük, mind az ágazatra gyakorolt hatásukban - kiemelkednek az állatjóléti támogatások, amelyek az uniós közvetlen támogatásokban nem részesülő sertés és baromfi ágazat vállalkozásai által vállalt állatjóléti többletkötelezettségek ellentételezését szolgálják. Ezen jogcímeken keresztül a baromfi ágazat 14 617,4 millió forint, a sertés ágazat 16

- 631,2 millió forintban részesült. Jelentős összeg (4 425,1 millió forint) került felhasználásra az állati hulla elszállítás és ártalmatlanítás céljára, valamint az egyes állatbetegségek megelőzésének, leküzdésének támogatására (11 712,9 millió forint).
- ✓ Számos csekély összegű „de minimis” konstrukció is finanszírozásra került, így többek között a szőlő- és gyümölcsös ültetvények műveléséhez nyújtott csekély összegű támogatás, a tenyészkos és tenyészbak beállítására, rendezett piaci kapcsolatok kialakítására, a pontytenyésztési programban való részvételre (haltenyészanyag támogatása), a szárított takarmányra, a fűszerpaprika minőségi árutermelésére, a nyúltenyésztés hatékonyságának javítására, valamint a méhészeti járművekre igénybe vehető támogatások.
 - ✓ A tárca - a válságkezelő intézkedések keretében - 2018-ban az afrikai sertéspestis miatt a mangalicasertés-ágazatot sújtó gazdasági veszteségek, valamint a víziszárnyas-feldolgozói termékpályát érintő madárinfluenza miatti veszteségek részleges ellentételezésére, továbbá a 2017. októberi viharban megrongálódott fóliasátrak kárai után jövedelempótló támogatást nyújtott.
 - ✓ A fentiekén túl az agrárszektorban meghirdetett hitelprogramok esetében a tárca jelentős összegű kamattámogatást biztosított, amely közül az Agrár Széchenyi Kártya konstrukciói voltak igen népszerűek. A kamattámogatások egy része a Magyar Államkincstáron, másik része pedig a Nemzeti Adó- és Vámhivatalon keresztül került kifizetésre.
 - ✓ A Nemzeti agrárkár-enyhítési rendszer keretében a 2017. kárenyhítési évre vonatkozóan aszály, jégeső, belvíz, vihar, tavaszi fagy, őszi fagy, téli fagy, valamint felhőszakadás okozta károokra történt 2018-ban kifizetés. Legjelentősebb károkat a tavaszi fagy (2 325,5 millió forint), az aszály (1 789,6 millió forint) és a jégeső (1 689,0 millió forint) okozta.
 - ✓ Az állattenyésztési feladatok támogatására elkülönített keretösszegeből az állattenyésztő szervezetek részére történt kifizetés, amelyből az alábbi ágazatok részesültek a legnagyobb mértékben: szarvasmarha ágazat (639,6 millió forint), - juh, kecske ágazat (194,3 millió forint), - lótenyésztés (181,8 millió forint) és sertés ágazat (145,3 millió forint).
 - ✓ Az állat- és növénykártalanítás keretében 2018-ban a legjelentősebb mértékű kifizetés az afrikai sertéspestis miatt történt. Emellett Aujeszky szindróma, nyúlós költésrothadás, Koi herpesz vírus, gümőkór és Börcsomóskodáskór (LSD) miatt keletkeztek nagyobb összegű fizetési kötelezettségek.
 - ✓ A Tanyafejlesztési Program mellett első alkalommal került meghirdetésre önállóan a Zártkerti Program. A pályázatra beérkezett igények alapján elmondható, hogy országos szinten jelentős igény mutatkozik a zártkerti területek rendbetételére, a mezőgazdasági hasznosítást segítő, infrastrukturális háttér megteremtésére.
 - ✓ A közvetlen támogatások között a SAPS támogatásból egyaránt részesülhetnek szántóterületek, állandó gyepterületek, állandó kultúrák, ültetvények, tehát a szántóföldi növénytermesztők mellett a legeltető állattartók és a kertészeti ágazatok is. A zöldítési támogatás, a pénzügyi visszatérítés, a kisgazdaságok egyszerűsített támogatása, valamint a fiatal mezőgazdasági termelőknek nyújtott támogatás, továbbá a Vidékfejlesztési Program keretében meghirdetett agrár-környezetgazdálkodás kifizetése is több ágazatot érint. Ezen felül gázolaj jövedéki adó visszatérítést a szántó, a kert, a szőlő, a gyümölcs, a gyepterület (rét, legelő), erdő és a halágyazat esetében is lehetett igényelni.

46. táblázat: Nemzeti támogatások kifizetései (millió Ft)

Jogcímek	Kifizetett összeg
1. Nemzeti agrártámogatások	78 241,0
Átmeneti nemzeti támogatás (ÁNT)	23 996,4
Anyakecske de minimis támogatás	174,7
Dohányágazat de minimis támogatása	1 040,5
Baromfi állatjóléti támogatás	13 202,6
A víziszárnyas-feldolgozó termékpályát érintő madárinfluenza miatti veszteségek ellentételezéséhez nyújtott támogatás	354,9
Az étkezési tojást termelő tyúkállományok, valamint tenyészbaromfi fajok állatjóléti támogatása	1 414,8
Sertéshízó állatjóléti támogatás	9 250,8
Tenyézkoca (anyakoca) állatjóléti támogatás	7 380,4
Az afrikai sertéspestis miatt a mangalicasertés-ágazatot sújtó gazdasági veszteségek részleges ellentételezése	281,6
Egyes állatbetegségek megelőzésének, leküzdésének támogatása	11 712,9
Állati hulla elszállítási és ártalmatlanítási támogatás	4 425,1
Rendezett piaci kapcsolatok kialakításának támogatás	66,5
Szőlő arany színű sárgaságát okozó betegség elleni védekezés támogatása	29,8
Növényegészségügyi vizsgálatok támogatása	101,5
A szőlő- és gyümölcsös ültetvények műveléséhez nyújtott csekély összegű támogatás	391,4
Haltenyészanyag támogatása	89,4
Szárított takarmány de minimis támogatása	176,8
Fűszerpaprika minőségi árutermelésének de minimis támogatása	46,6
A nyúltenyésztés de minimis támogatása	79,0
Méhészeti járművek üzemeltetési de minimis támogatás	67,8
A tenyészkos és tenyészbak tenyésztésbe állításának mezőgazdasági csekély összegű támogatása	380,8
Jövedelempótló támogatás a 2017. októberi viharban megrongálódott fóliasátrak kárai után	200,7
Mezei őrszolgálat támogatása	764,3
Agrár Széchenyi Kártya konstrukciók	1 453,7
Magyar Fejlesztési Bank Zrt. (MFB) hitelkonstrukciókhoz nyújtott támogatás	47,8
KKV kezességvállalási díjak támogatása	868,5
NAV-on keresztül kifizetésre kerülő hitel és kamattámogatások	241,7
2. Nemzeti agrárkár-enyhítés*	7 234,8
3. Állattenyésztési feladatok	1 296,0
4. A sertéságazat helyzetét javító stratégiai intézkedések támogatása	1 189,3
5. Állat- és növény- és GMO kártalanítás	3 520,1
6. Tanyafejlesztés	1 057,9
7. Zártkert Program	1 273,8
8. Osztatlan földtulajdon kimérésének költsége	3 030,6
9. Sertések reprodukciós zavarokkal és légzőszervi tünetekkel járó szindrómájától való mentesítés támogatása	872,6
10. Egyéb nemzeti támogatások (erdészeti, vadgazdálkodás, fejlesztési típusú támogatások)	884,9
Erdőfelújítás, erdők a klímaváltozásban	72,7
Fenntartható erdőgazdálkodás, erdészeti környezeti nevelés	210,1
Erdei kisvasutak üzemeltetési támogatása	40,4
Fejlesztési típusú támogatások	50,9
Vadgazdálkodás	464,1
Állatvédelem támogatása	46,7
Összesen:	98 601,0

*kizárólag a termelői kifizetéseket tartalmazza, a közreműködő szervezeteknek működtetésre átadott forrásokat nem
 Forrás: Magyar Államkincstár

47. táblázat: Átmeneti nemzeti támogatás és a hozzá kapcsolódó intézkedések (millió Ft)

Jogcím	Kifizetett összeg
I. átmeneti nemzeti támogatás	
Tejtermelés támogatása	10 422,6
Anyatehéntartás támogatása	2 543,0
Hízottbika támogatás	3 056,8
Szarvasmarha extenzifikációs támogatás	2 534,2
Burley dohány támogatása	1 154,2
Virginia dohány támogatása	3 917,5
Anyajuh termeléshez kötött támogatás	17,6
Anyajuh kiegészítő támogatás	340,2
Előző évekről áthúzódó egyéb kifizetések	10,3
I. Összesen:	23 996,4
II. átmeneti nemzeti támogatáshoz kapcsolódó intézkedések	
Anyakecske de minimis támogatás	174,7
A dohányágazat de minimis támogatása	1 040,5
II. Összesen:	1 215,2
I-II. Összesen:	25 211,6

Forrás: Magyar Államkincstár

6.4. Vidékfejlesztési program

- ✓ *Vidékfejlesztési és halászati támogatások keretében összesen 181 569,5 millió forint* került kifizetésre, amelyen belül az alábbi intézkedések emelkednek ki:
- ✓ A területalapú támogatásként működő agrár-környezetgazdálkodással (AKG) kapcsolatos kifizetések összesen mintegy 50 753,4 millió forintot tettek ki. A SAPS-hoz hasonlóan 2018. október 16-át követően az AKG esetében is sor került előleg kifizetésére.
- ✓ Jelentős összeg (44 296,1 millió forint) került folyósításra a beruházási támogatások keretében, amelyből az állattenyésztési ágazat elsősorban az állattartó telepek korszerűsítésére korábban kiírt pályázatokon (baromfi, sertés, juh, kecske, szarvasmarha állattartó telepek) keresztül részesült. A beruházási támogatások jelentős forrásokat biztosítottak a kertészet részére is.
- ✓ A fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtott induló támogatásra 10 650,5 millió forint, a tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatásra 8 329,1 millió forint, a mezőgazdasági biztosítások díjtámogatására 4 980,9 millió forint került kifizetésre. Az ökológiai gazdálkodásra felhasznált összeg 8 023,2 millió forintot, a Natura 2000 kifizetések és a víz-keretirányelvhez kapcsolódó kifizetések pedig 8 409,7 millió forintot tettek ki.
- ✓ A Vidékfejlesztési Program végrehajtásának részletes adatai a Jelentés II. kötetében találhatóak.

6.5. Ágazati támogatások

- ✓ Az állattenyésztési ágazaton belül a tej, a szarvasmarha és a juh ágazat támogatása leginkább az uniós finanszírozású termeléshez kötött közvetlen támogatásokon és a hozzá kapcsolódó ÁNT jogcímein keresztül valósult meg. A közvetlen támogatásból jelentős összegű tárgyévi előleg és részfizetés, az ÁNT tej, hízott bika és a szarvasmarha tartás extenzifikációs támogatás esetében pedig teljes összegű előrehozott tárgyévi kifizetés teljesült. Az anyatehén tartás esetében a kifizetések még a 2017. évi jogosultságokhoz kapcsolódnak.
- ✓ Mivel sertés és baromfi ágazat az uniós közvetlen forrásokból nem részesül, támogatása teljes egészében a hazai költségvetésből valósul meg, főként az állatjóléti intézkedéseken keresztül. 2018-ban válságkezelő intézkedés keretében az afrikai sertéspestis miatt a mangalicasertés-ágazatot sújtó veszteségek, valamint víziszárnyas-feldolgozói termékpályát érintő madárinfluenza miatti veszteségek részleges ellentételezéséhez nyújtott a tárca jövedelempótló támogatást.

- ✓ Az állattenyésztési ágazatot számos csekély összegű támogatási konstrukció is segítette (pl: így nyúltenyésztés-, anyakecske támogatása, vagy a tenyészkos és tenyészbak beállításának csekély összegű támogatása, méhészeti támogatás, rendezett piaci kapcsolatok kialakításának támogatása), de az állattartók további forrásokból is részesültek többet között a tenyésztésszervezés támogatásán, az állatbetegségek megelőzése, leküzdése és felszámolása, és az állati hulla eltávolítási és ártalmatlanítási támogatásokon keresztül.
- ✓ A növénytermesztési és kertészeti ágazat által igénybe vett támogatások meghatározó részét szintén az uniós közvetlen támogatások tették ki, de a kertészet számára a Vidékfejlesztési Program intézkedései is jelentős összegeket biztosítottak.

48. táblázat: Állattenyésztési ágazat részére történt kifizetések (millió Ft)

Jogcím	Kifizetés
Szarvasmarha, ebből	76 730,7
a) Tejágazat	50 148,4
Termeléshez kötött tejhasznú tehén támogatása	27 727,9
"Igyál tejet" (Iskolatej) Program	3 668,8
VP- A tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás	8 329,1
Nemzeti tejtámogatás (ÁNT)	10 422,6
b) Húshasznú szarvasmarha	20 355,1
Termeléshez kötött hízottbika támogatás	1 562,4
Termeléshez kötött anyatehén támogatás	10 609,5
Kérődző szerkezetátalakítás	49,2
Anyatehén-termeléshez kötött (ÁNT)	2 543,0
Hízottbika termeléstől elválasztott (ÁNT)	3 056,8
Szarvasmarha tartás extenzifikációs támogatása (ÁNT)	2 534,2
c) Állattenyésztési feladatok támogatása (hús és tejhasznú marha)	639,6
d) Egyes állatbetegséget megelőzése és felszámolása (nemzeti-vemhes üsző vakcinázás)*	1 047,6
e) VP-Szarvasmarhatartó telepek korszerűsítése	4 540,0
Sertés	21 711,5
Sertéshízó állatjóléti támogatása	9 250,8
Tenyézkoca (anyakoca) állatjóléti támogatás	7 380,4
Az afrikai sertéspestis miatt a mangalicasertés-ágazatot sújtó gazdasági veszteségek részleges ellentételezése	281,6
A sertéságazat helyzetét javító stratégiai intézkedések támogatása	1 189,3
Sertések reprodukciós zavarokkal és légzőszervi tünetekkel járó szindrómájától való mentesítés támogatása	872,6
Állattenyésztési feladatok támogatása	145,3
VP-Sertéstartó telepek korszerűsítése	2 591,5
Baromfi	19 740,9
Baromfi állatjóléti támogatása	13 202,6
A víziszárnyas-feldolgozó termékpályát érintő madárinfluenza miatti veszteségek ellentételezéséhez nyújtott támogatás	354,9
Az étkezési tojást termelő tyúkállományok, valamint tenyészbarmfi fajok állatjóléti támogatása	1 414,8
Egyes állatbetegséget megelőzése és felszámolása (nemzeti)	2 543,9
VP Baromfitartó telepek korszerűsítése	2 224,7
Juhok, kecskék	9 019,9
Termeléshez kötött anyajuh támogatás	6 968,3
Anyajuh támogatás (ÁNT)	17,6
Anyajuhtartás kiegészítő támogatás – termeléstől elválasztott (ÁNT)	340,2
Anyakecske de minimis támogatás (ÁNT)	174,7
A tenyészkos és tenyészbak tenyésztésbe állításának mezőgazdasági csekély összegű támogatása	380,8
Állattenyésztési feladatok támogatása	194,3
VP-juh- és kecsketartó telepek korszerűsítése	944,0
Nyúl	83,9
Nyúltenyésztés de minimis támogatás	79,0
Állattenyésztés támogatása	4,9
Ló	181,8
Állattenyésztési feladatok támogatása	181,8
Hal	89,4
A haltenyésztés támogatása	89,4
Méhészet	1 630,3
Magyar Méhészeti Nemzeti Program	1 550,2
Méhészeti járművekre igénybe vehető de minimis támogatás	67,8
Állattenyésztés támogatása	12,3
Egyéb jogcímek	20 537,6
VP állattartó telepek korszerűsítése	268,7

Jogcím	Kifizetés
VP- trágyatárolók építése	1 946,3
Génmegőrzés (UMVP)	158,0
Őshonos mezőgazdasági állatfajták tenyésztésben történő támogatása (UMVP)	37,7
Egyes állatbetegséget megelőzése és felszámolása (nemzeti-egyéb ágazat)*	8 121,4
Egyes állatbetegségek felszámolása, ellenőrzése és felügyelete - társfinanszírozású	1 876,1
Állati hulla elszállítási és ártalmatlanítási támogat	4 425,1
Állattenyésztési feladatok támogatása (csincilla, lúd, szamár,bivaly)	117,7
Rendezett piaci kapcsolatok kialakítása érdekében nyújtott csekély összegű (de minimis)	66,5
Állat-, növény-és GMO kártalanítás	3 520,1
Összesen	149 726,0

Forrás: Magyar Államkincstár

49. táblázat: Növénytermesztési ágazat részére történt kifizetések (millió Ft)

Jogcím	Kifizetés
Szálas fehérjenövény támogatás	4 004,3
Szemes fehérjenövény támogatás	4 072,1
Cukorrépa termesztés termeléshez kötött támogatása	2 370,2
Rizstermesztés támogatása	598,7
Burley dohány- termeléstől elválasztott (ÁNT)	1 154,2
Virginia dohány - termeléstől elválasztott (ÁNT)	3 917,5
A dohányágazat de minimis támogatása	1 040,5
Szárított takarmány de minimis támogatása	176,8
Növényegészségügyi vizsgálatok támogatása	101,5
VP-Kisméretű terménytároló, -szárító és -tisztító építése, korszerűsítése	1 097,0
Összesen	18 532,8

Forrás: Magyar Államkincstár

50. táblázat: A kertészeti ágazat részére történt kifizetések (millió Ft)

Jogcím	Kifizetés
Zöldség-növény támogatás	1 483,9
Feldolgozóipari zöldség-növény támogatás	21,8
Ipari zöldség-növény termesztés	3 430,5
Ipari olajnövény termesztés	645,6
Gyümölcsstermesztés támogatása	52,0
Extenzív gyümölcsstermesztés támogatása	4 613,6
Intenzív gyümölcsstermesztés támogatása	3 063,2
Egyes speciális szövetkezők támogatása	4 237,1
Iskolagyümölcs program	3 067,0
VP - Kertészet korszerűsítése	1,9
VP-Kertészet korszerűsítése- üveg- és fóliaházak létesítése, energiahatékonyságának növelése geotermikus energia felhasználásának lehetőségével	1 643,8
VP-Kertészet korszerűsítése - ültetvénytelepítés támogatására öntözés kialakításának lehetőségével	732,3
VP-Gombaházak - hűtőházak létrehozására, meglévő gombaházak - hűtőházak korszerűsítése	1 250,4
VP-Kertészet korszerűsítése-Kertészeti gépbeszerzés támogatása	11 626,7
Szőlőültetvények szerkezetátalakítási és átállítási támogatása	3 668,8
A szőlő- és gyümölcsös ültetvényekben használt gázolaj jövedéki adójának de minimis támogatása	391,4
A szőlő aranyszínű sárgaságát okozó betegség elleni növényvédőszeres védekezés támogatása	29,8
Fűszerpaprika minőségi ártermelésének de minimis támogatása	46,6
Összesen:	40 006,4

Forrás: Magyar Államkincstár

6.6. Élelmiszeripar támogatása

- ✓ Az **élelmiszeripar támogatása összetett**: operatív programokból és hazai finanszírozásból is származik forrás. A vállalkozások méretüktől (pl.: nagyvállalatok számára uniós forrás minimálisan, korlátozással áll rendelkezésre) és az előállított termékük jellegétől (annex, non annex termékek) függően eltérő lehetőségekkel rendelkeznek. Az élelmiszeripari vállalkozások támogatásai 2014 óta az alábbiak szerint alakultak:

Hazai forrásból finanszírozott támogatások:

- ✓ A Pénzügyminisztérium által koordinált Nagyvállalati Beruházási Támogatás (NBT) program azért jött létre, mert szükséges azon tőkehiányos hazai nagyvállalatok, illetve a tervezett beruházás hatására a nagyvállalati méretkategóriát elérő kis- és középvállalkozások beruházásainak támogatása, amelyek jelentős mértékben járulnak hozzá a magyar gazdaság – ezen belül is a feldolgozó- és építőipar – növekedéséhez és modernizációjához. A program forrásaiból 2015-ben több élelmiszeripari vállalat is részesült, összesen 1,3 milliárd Ft értékben. 2016-ban 8,7 milliárd Ft kötődik élelmiszeripari vállalkozásokhoz a kötelezettségvállalásból. A 2017-ben kötött szerződések alapján 2,9 milliárd forintot kaptak az élelmiszeripari vállalatok, míg 2018-ban ez az összeg 9,1 milliárd Ft.
- ✓ A Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) által működtetett Beruházás Ösztönzési Célelőirányzat (BÖC) célja a magyar gazdaság versenyképességének javítását eredményező, munkahelyeket teremtő működő tőke bevonását szolgáló projektek támogatása. Az ennek keretében odaítélt támogatásból 2014-2017 között 49,4 milliárd Ft-ot kapott az élelmiszeripar. Ez az egyedi kormánydöntéssel nyújtható támogatási program 2004 óta működik. A 2018-as év folyamán is több élelmiszeriparhoz köthető támogatást jelentettek be összesen 4,7 milliárd Ft támogatási összegről.

Operatív programok támogatásai:

- ✓ A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programból (GINOP) több jogcímen is pályázhattak élelmiszeripari vállalatok, például technológiai innovációra, foglalkoztatás ösztönzésre, hatékonyságnövelésre, magasabb hozzáadott értékű termékek előállítására vagy akár kapacitásbővítésre vagy K+F tevékenység fejlesztésére. A GINOP-ra 2014 és 2018 között 1 326 db pályázat érkezett be az élelmiszeriparhoz sorolt²⁷ vállalatoktól, melyben az igényelt támogatás meghaladta a 163,1 milliárd Ft-ot. Az eddigi információk alapján az élelmiszeripari főtevékenységű pályázók esetében a megítélt támogatás összege 56,4 milliárd Ft, a szerződött összeg 42 milliárd forint, a tényleges kifizetés pedig 24,9 milliárd Ft volt.
- ✓ A GINOP forrásokat fejlesztési irány alapján vizsgálva (tehát a fejlesztés élelmiszeripari lesz, még ha a fejlesztő cég maga nem is élelmiszeripari főtevékenységű) 2 060 db támogatási kérelmet nyújtottak be. A megítélt támogatás 73 milliárd Ft, a szerződött összeg 57 milliárd forint, a tényleges kifizetés pedig 32,7 milliárd Ft volt.
- ✓ A „GINOP 1.2.6-8.3.4-16 Élelmiszeripari középvállalatok komplex beruházásainak támogatása kombinált hiteltermékkel” című felhívás célzottan az ágazat szereplőit szólítja meg. A jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján 89 db pályázat érkezett be élelmiszeripari vállalatoktól, az igényelt támogatás pedig 65,4 milliárd forint. A megítélt támogatás 14 milliárd Ft, a szerződött összeg 9 milliárd forint, a tényleges kifizetés pedig 2,6 milliárd Ft volt.
- ✓ A Vidékfejlesztési Programhoz (VP) az annex terméket előállító mezőgazdasági termelőnek nem minősülő mikro- és kisvállalkozások, valamint a mezőgazdasági termelők kapcsolódnak. A dedikált kiírások közül a legjelentősebb a 2015 decemberében megjelent „VP3-4.2.1-15 Mezőgazdasági termékek értéknövelése és erőforrás-hatékonyságának elősegítése a feldolgozásban” című felhívás, melyben cél az élelmiszeripar ágazati innováció ösztönzése, az elavult technológiai módszerek fejlesztése, és ezen intézkedések mentén új munkahelyek teremtése. A jelenleg rendelkezésre álló

27 TEÁOR alapján 10-es vagy 11-es a főtevékenysége.

adatok alapján 1 415 db pályázat érkezett be. 2018 végéig 662 db kérelem részesült támogatásban 117,9 milliárd Ft összegben. A kifizetés mértéke pedig 12,8 milliárd Ft volt.

- ✓ A VP másik dedikált élelmiszeripari felhívása a „VP3-4-2-2-16 Borászatok termékfejlesztésének és erőforrás hatékonyságának támogatása” pályázat, melynek támogatásával a gazdálkodók olyan fejlesztéseket végezhetnek el, amelyek hozzásegítik őket tevékenységük gazdaságos folytatásához, a saját, illetve az alkalmazotti foglalkoztatás fenntartásához, a bortermelés versenyképességének javításához. Erre 721 db pályázat érkezett be 49,9 milliárd forint forrásigénnyel. Eddig a megítélt támogatások száma 557 db 35,6 milliárd Ft értékben.
- ✓ 2018. október 19-én újabb, a mezőgazdasági termékek értéknövelését célzó – 50 milliárd Ft keretösszegű - felhívás jelent meg a VP keretében, amely ismételt, - de ezúttal egy felhívás keretében - támogatási lehetőséget biztosított a mezőgazdasági termékek feldolgozását segítő élelmiszeripari, illetve borászati fejlesztésekhez („VP3-4.2.1-4.2.2-18 Mezőgazdasági termékek értéknövelése a feldolgozásban”).
- ✓ Élelmiszeriparhoz sorolt vállalkozások ezen felül kis mértékben ugyan, de más operatív programok felhívásaiban is érintettek lehetnek.

6.7. Mezőgazdasági kockázatkezelési rendszer

- ✓ A mezőgazdasági termelőket érintő időjárási kockázatok kezelésére került bevezetésre a 2012-től két pillérrel kialakított mezőgazdasági kockázatkezelési rendszer, amelynek I. pillérét az agrárkár-enyhítési rendszer alkotja, II. pillérét pedig a mezőgazdasági biztosítási díjtámogatás. Az I. pillér nemzeti támogatásként nyújt kompenzációt a kedvezőtlen időjárási jelenségek által kárt szenvedett termelők számára, míg a II. pillér szerinti biztosítási díjtámogatás 2016-tól vidékfejlesztési támogatásként működik. A kockázatkezelési rendszer III. pilléréként pedig az országos jégkár-mérséklő rendszer került kiépítésre, amely működését 2018. május 1-től kezdte meg.
- ✓ Az **agrárkár-enyhítési rendszer** 2018-ban 3,7 millió hektár földterületet fedett le, amely kis mértékben csökkent az előző évi területhez képest.
- ✓ A rendszernek több mint 73 ezer tagja volt, mely létszám kis mértékben marad el az előző két év adataitól. Mivel az agrárkár-enyhítési rendszerbe önkéntesen is beléphetnek a termelők – hároméves tagság vállalásával – a létszám kismértékű csökkenését a három év után kilépő önkéntes tagok kilépése okozhatta.
- ✓ A termelők által befizetett kárenyhítési hozzájárulás és az azzal legalább azonos összegű költségvetési támogatás a Kárenyhítési Alap forrását 2018-ban is közel 8,4 milliárd forinttal növelte, így az előző évek kedvező időjárása miatt képződött maradvánnyal együtt **az Alapban több, mint 26 milliárd forint állt rendelkezésre a 2018. évi kárenyhítési igények teljesítésére.**

51. táblázat: A mezőgazdasági kockázatkezelési rendszer I. pillérének főbb adatai

	2014	2015	2016	2017	2018
Az I. pillérben részt vevő termelők száma (fő)	78 250	72 389	73 673	74 972	73 522
Az I. pillér által lefedett terület mérete (ezer ha)	3 840	3694	3711	3710	3 676
Termelők által befizetett tárgyévi kárenyhítési hozzájárulás (millió Ft)	4 294	4 169	4 190	4 170	4 095
Tárgyévi költségvetési támogatás összege (millió Ft)	4 300	4 300	4 300	4 300	4 300
Kárenyhítési Alap forrása az előző évek maradványával együtt (millió Ft)	14 405	21 473	23 438	26 704	26 091
Bejelentett káresemények száma (db)	2 614	10 013	10 919	12 457	10 248
Bejelentett károsodott terület (ha)	48 870	203 049	131 544	193 749	178 486
Kárenyhítő juttatásban részesülő termelők száma (db)	513	3 333	3 327	4 268	4 078
Kifizetett kárenyhítő juttatás összege (millió Ft.)	1 199	6 009	4 864	7 141	7 607
A kárenyhítő juttatás alapját képező károsodott terület (ha)	8 204	60 309	32 356	69 790	69 141

Forrás: Magyar Államkincstár

- ✓ 2018-ban a mezőgazdasági termelés szempontjából az átlagosnál szárazabb, aszályosabb időjárási viszonyok alakultak ki, melynek következtében aszálykár bejelentések voltak a legjelentősebbek. Kisebb, közel azonos területen belvízkárra és jégesőkárra tettek kárbejelentést a termelők. Téli fagykár és viharkár szintén hasonló nagyságú területeken következett be, az előzőeknél kisebb területen. Felhőszakadás-kár és tavaszi fagykár csak szórványosan fordultak elő. Összességében a 2018. kárenyhítési évben 10 248 darab termelői kárbejelentés érkezett 178 486 hektár területre.
- ✓ A 2018. kárenyhítési évben 5 144 db kárenyhítő juttatás iránti kérelmet nyújtottak be a termelők és az ellenőrzéseket követően 4 078 termelő számára összesen 7,6 milliárd forint kárenyhítő juttatás került kifizetésre.
- ✓ A Vidékfejlesztési Programban (VP) a 17.1.1 számú, a „Mezőgazdasági biztosítások díjához nyújtott támogatás” című intézkedés keretösszege 2020-ig 24,5 milliárd forintban került megállapításra. Ez a keretösszeg lehetővé tette, hogy a biztosítási díjtámogatás éves forrása 2018-tól a korábbi 4 milliárd forintról 5 milliárd forintra növekedjen. A **díjtámogatási program** sikerének eredményeként 2018-ban tovább nőtt a díjtámogatott biztosítások állománya, és meghaladta a 10 milliárd forintot. A biztosítással lefedett terület pedig közel 100 ezer hektárral növekedett.

52. táblázat: Biztosítási díjtámogatás főbb jellemzői

Módozat	Díjtámogatott biztosítással lefedett terület (ha)					Támogatás mértéke (%)					Támogatásban részesült termelők száma (fő)				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
"A" típusú díjtámogatott biztosítás	114 130	156 554	207 649	315 983	309 683	65	65	65	49	65	1 686	2 380	3 243	4 840	5 047
"B" típusú díjtámogatott biztosítás	562 417	567 682	678 838	699 735	779 901	63	52	43	34	40	5 593	6 760	8 208	9 515	10 802
"C" típusú díjtámogatott biztosítás	156 190	138 296	207 362	220 552	243 775	30	30	40	34	40	2 847	3 241	4 520	5 905	6 087
Összesen:	832 737	862 532	1 093 848	1 236 270	1 333 359						7 181	8 610	10 998	14 097	15 108

*Egy termelőnek több módozatú biztosítása is lehet, ezért a támogatásban részesült összes termelő száma eltér a módozatoként megadott számok összegétől.

Forrás: Magyar Államkincstár

- ✓ A díjtámogatott biztosítások díjállománya növekedésének hatására 2018-ban is szükségessé vált a támogatási intenzitás csökkentése (visszaosztás). A támogatás forrásának 5 milliárd forintra történő emelésének köszönhetően azonban nem vált szükségessé az előző évben végrehajtott jelentős visszaosztás, és így az „A” csomagbiztosítást igénybe vevő termelők ismét a maximális 65 %-os támogatásban részesülhettek. Hasonlóképpen a „B” és a „C” biztosítási típust választó termelők is az előző évhez képest nagyobb mértékű, egyaránt 40%-os támogatáshoz juthattak hozzá. A díjtámogatott növénybiztosításnak köszönhetően 2018-ban több mint 15 ezer termelő részesült támogatásban, amely ezer fővel meghaladta a 2017. évi hasonló adatot.
- ✓ Összességében az „A” csomag díjtámogatási összege 2,7 milliárd Ft, a „B” típusé 1,5 milliárd Ft volt, míg a „C” típusra kifizetett támogatás összege 0,8 milliárd forintot tett ki.
- ✓ A díjtámogatott biztosítások között 2017-ben az „A” csomag díjelőírása volt a legmagasabb 4,8 milliárd Ft, míg a „B” csomag díjelőírása 3,6 milliárd Ft volt. A 2018. évben a 2017. évhez képest lényegesen változott a helyzet, mivel akkor a „B” csomag díjelőírása volt a legmagasabb. A helycserét az „A” csomag mintegy 1,7 milliárd forintos díjnövekedése okozta. A jelentős jégesőkárok miatt a kárkifizetés is az „A” csomagban volt a legjelentősebb összegű, 1,6 milliárd forinttal. A díjtámogatott biztosítások összesített kárhányada 36 %, amely egyértelműen kedvező a biztosítási piac számára.
- ✓ A díjtámogatott biztosítások forrásának megemelésén túl 2018. évi további módosítás, hogy egyszerűsödtek a biztosítási típusok, mely alapján
 - az „A” csomag növényei kiegészítésre kerültek a csonthéjas gyümölcsökkel

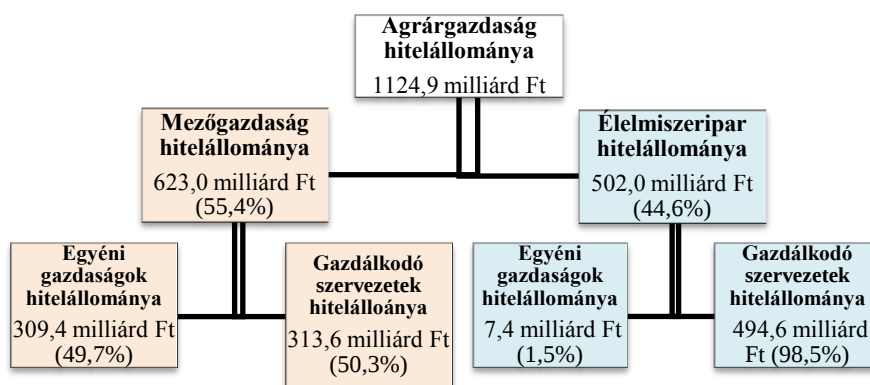
- a „B” típusban szerepel valamennyi ültetvény és zöldség, szántóföldi zöldség
- a „C” típusba került valamennyi szántóföldi növény (az „A”-ban megjelölt szántóföldi növények mellett)
- ✓ A kockázatkezelés mellett egyre inkább előtérbe kerül a kockázat-megelőzés is, melynek keretében a 2018. évben kiépítésre került az országos jégkármeelőző rendszer, mellyel a jégkárok mérséklésére nyílik lehetőség.
- ✓ A VP éghajlatváltozáshoz kapcsolódó és időjárási kockázatok megelőzésére szolgáló beruházások támogatása keretében 100%-os támogatási intenzitású forrásból építette ki a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) az országos jégkármeelőző rendszert, amely 2018. május 1-jével kezdte meg működését.
- ✓ A kiépített rendszer üzemeltetésének költségeire a Kárenyhítési Alapból évente legfeljebb 1,5 milliárd forint áll rendelkezésre, amely megnyugtató módon garantálja a rendszer hosszú távú fenntarthatóságát.

6.8. Agrárgazdaság hitelezési folyamatai és kedvezményes finanszírozási programok

6.8.1. Agrárgazdaság hitelezési folyamatai

- ✓ A 2018-as évről általánosságban elmondható, hogy a vállalatok hitelhez jutásának feltételei minden vállalati méretkategóriában javultak, ami elsősorban a fedezeti követelmények lazítását érintette, melynek oka a bankok közötti verseny fokozódása lehet²⁸. 2018 utolsó negyedévének hitelkeresletét az agrárgazdaságban is jelentősen befolyásolta az NHP fix konstrukció keretében 2019 januárjától elérhető hosszú futamidejű, fix kamatozású hitelek megnyitása is, amely a vállalkozások tervezett hitelfelvételének elhalasztását eredményezhette.
- ✓ **2016 és 2018²⁹ között a kedvezően alakuló hitelkörnyezet a vállalkozások hitelfelvételére ösztönzően hatott.** Mind a rövid és hosszú lejáratú, mind a folyószámla hitelek kamatlába fokozatosan és folyamatosan csökkent. A rövid mintegy 1,9, a hosszú 0,8, a folyószámla-hitelek kamatlába pedig majdnem 2 százalékpontot mérséklődött 2018 decemberére.

59. ábra: Az agrárgazdaság hitelállományának megoszlása 2018. december 31-én

Forrás: Agrárminisztérium

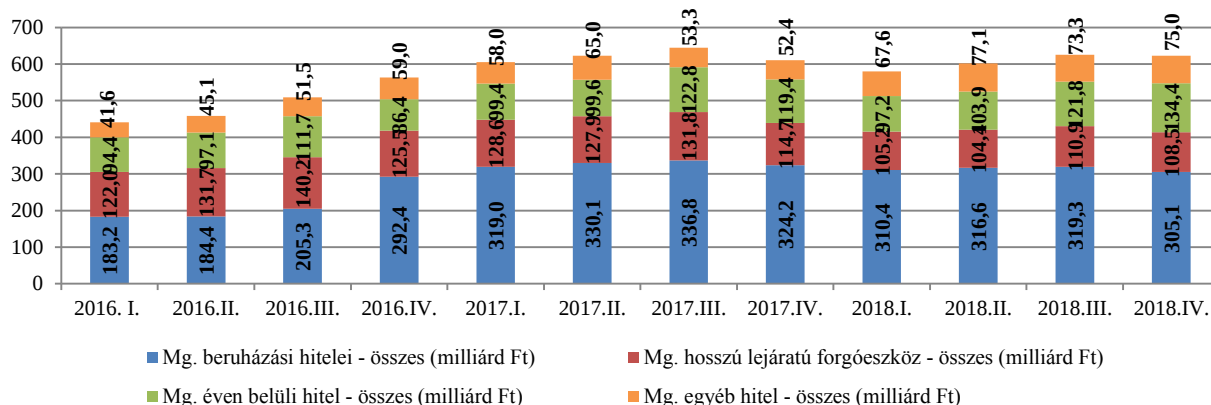
- ✓ Az **agrárgazdaság teljes hitelállománya 2018 végén elérte az 1 124,9 milliárd forintot**, ezen belül a mezőgazdaság szerepe a jelentősebb. A két ágazat hiteleinek összetétele gazdálkodási formák alapján teljesen más képet mutat: míg a mezőgazdaság hitelei fele-fele arányban oszlanak meg az egyéni gazdaságok és a gazdasági szervezetek között, az élelmiszeriparban a gazdasági szervezetek a meghatározóak.

²⁸ Hitelezési folyamatok. Magyar Nemzeti Bank, 2019. március

²⁹ Mivel az AM részletes, gazdasági szervezetekre és egyéni gazdaságokra is kiterjedő adatgyűjtésének adatai 2016-tól állnak rendelkezésre az alfejezet a 2016 és 2018 közötti időszakot elemzi.

- ✓ A kkv-k hitelezését 2018-ban a Magyar Nemzeti Bank **Piaci Hitelprogramja (PHP)** is ösztönözte, aminek következtében a hitelintézetek szektorszinten az eddigi összegek többszörösét tudták kihelyezni.³⁰ Többek között ennek köszönhető, hogy az agrárgazdaságban a piaci hitelállomány aránya éves szinten mintegy 6,8 százalékpontot növekedett. Míg 2017 év végén a támogatott és piaci hitelek aránya 55,1% – 44,9% volt a támogatott javára, addig ez az arány 2018 végére megfordult, 48,2% – 51,7% a piaci hitelek javára billent a mérleg.
- ✓ A **mezőgazdasági hitelállomány bővülése** 2016 I. és 2017. III. negyedéve között töretlen volt, majd enyhe visszaesést követően 2018. II. negyedétől ismét növekedésnek indult (+2,0%).
- ✓ A beruházási és a hosszú távú forgóeszközhitel állományának csökkenését ellensúlyozta az éven belüli és az egyéb hitelek állományának a bővülése 2018-ban. Több éves távlatban 2016 és 2018 között a mezőgazdaság hiteleinek növekedési motorja elsősorban a beruházási hitelek voltak, amivel párhuzamosan nőtt éven belüli hitelek állománya is. A beruházási hitelek bővülése jelentős mértékben köszönhető az állami földek értékesítéséhez kapcsolódó MFB-NHP Földvásárlási Hitelprogramnak, de fontos kiemelni, hogy a bővülést ez csak részben magyarázza.

60. ábra: A mezőgazdaság hitelállománya hitelcél szerinti bontásban (milliárd Ft)

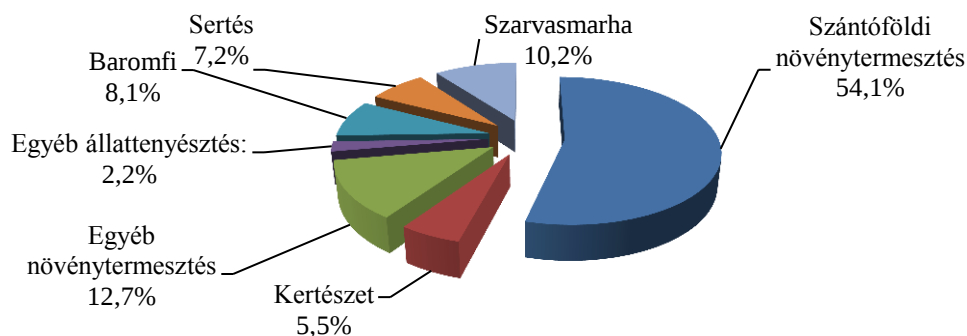

Forrás: Agrárminisztérium

- ✓ Az **egyéni gazdaságok és a gazdasági szervezetek részesedése a mezőgazdaság hitelállományából** 2018 végén közel azonos mértékben, 49,7% – 50,3%-os arányban oszlott meg. 2016 első negyedévében a gazdasági szervezetek hitelállománya mintegy háromszorosa volt az egyéni gazdaságokénak, amely arány 2017 második negyedévére szinte teljesen kiegyenlítődtött (50,5-49,5%), 2017 harmadik negyedéve óta pedig e körül az érték-pár körül stabilizálódott.
- ✓ A hitelállomány több mint felét a szántóföldi növénytermesztés, több mint negyedrészt pedig az állattenyésztés, ezen belül is elsősorban a szarvasmarha, a baromfi és a sertés ágazat tette ki.

³⁰ Hitelezési folyamatok. Magyar Nemzeti Bank, 2019. március

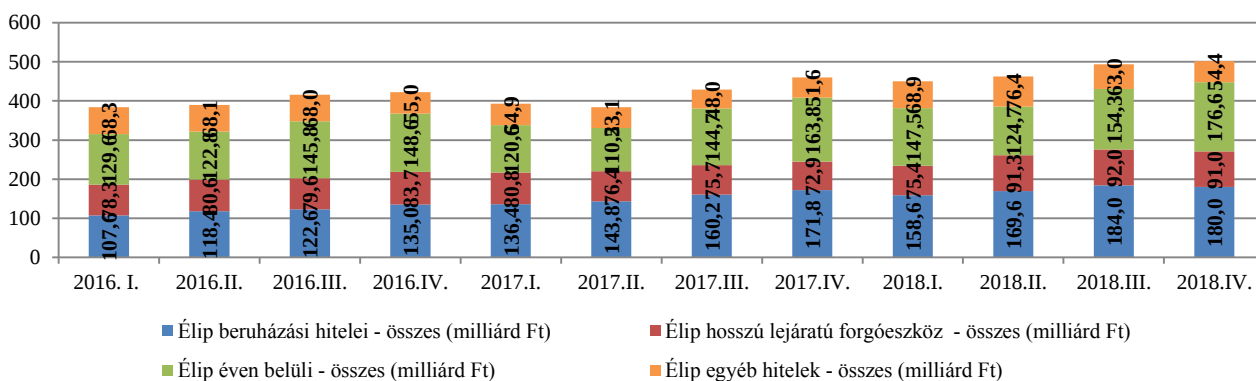
61. ábra: A mezőgazdaság hitelállományának megoszlása szakágazatok (TEÁOR08) szerint 2018-ban

Forrás: Agrárminisztérium

- ✓ A **támogatott és a piaci hiteleinek aránya** a mezőgazdasági hitelállományt tekintve kiegyensúlyozott (támogatott: 55,1%; piaci: 44,9%), szerkezetileg viszont az egyéni gazdaságok a támogatott (72,3 %), a gazdasági szervezetek pedig a piaci hitelfelvételt (61,9 %) preferálják.
- ✓ A mezőgazdaság hitelállományát a forinthitel határozzák meg, részarányuk 2016, 2017 és 2018-ban is 90% feletti volt. Ugyanakkor a devizahitelek aránya szolid, de folyamatos növekedést mutat 2016 óta.
- ✓ Az **élelmiszeripari hitelek** döntő többsége (98,5%) 2018-ban is a gazdasági szervezetekhez került. Az egyéni vállalkozások hitelállománya ugyan némi növekedést mutatott, de részesedése így is csekély mértékű maradt (1,5%) a gazdálkodó szervezetekhez képest.
- ✓ Az élelmiszeripari hitelállománya minden hitelcél esetében bővült 2018-ban 2017-hez viszonyítva. A 2016 és 2018 közötti időszakban a beruházási hitelek arányának a növekedése figyelhető meg. Ez a tendencia elsősorban a NHP kedvező hitelkonstrukcióinak, a vállalkozások stabilizálódó pénzügyi helyzetének és a kedvező gazdasági környezetnek köszönhető. A hosszú lejáratú forgóeszközhitelek 2018-ban utoljára a II. negyedévben növekedtek, utána az év végéig stagnáltak.

62. ábra: Az élelmiszeripar hitelállománya hitelcél szerinti bontásban (milliárd forint)

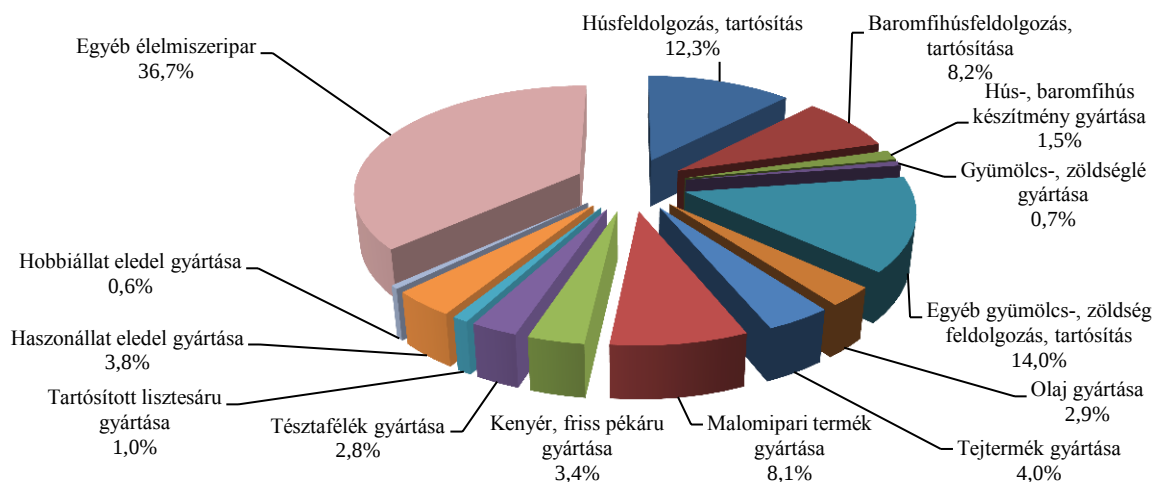
Forrás: Agrárminisztérium

- ✓ 2018-ban az élelmiszeripar hitelállományán belül, ha összességében vizsgáljuk, az **éven túli és az éven belüli hitelek aránya** csak elhanyagolható mértékben változott, előbbi részesedése mintegy 54% volt, összege 271 milliárd forint volt, míg utóbbi megközelítette a 35,2%-ot, összege 176,6 milliárd forintra növekedett.
- ✓ A legtöbb hitel, 69,8 milliárd forint, az **egyéb gyümölcs-, zöldség-feldolgozással, tartósítással foglalkozó szakágazathoz**, 61,3 milliárd forint a **húsfeldolgozással, tartósítással foglalkozó szakágazathoz** került. A baromfifeldolgozással, tartósítással foglalkozó szakágazat 40,9 milliárd

forint hitellel rendelkezett. Az élelmiszeripari hitelállomány 76,2%-a kft-khez, 21,6%-a pedig rt-khez került.

- ✓ Az élelmiszeriparban a támogatott és piaci hitelek aránya egyértelműen a piaci hitelek javára növekedett 2018-ban (támogatott: 39,7%; piaci: 60,9%). A piaci hitelállományon belül is a gazdasági szervezetek vesznek fel inkább piaci hitelt (60,7%), az egyéni gazdaságok esetében pedig a támogatott hitelek vannak nagyobb arányban (72,9%).

63. ábra: Az élelmiszeripari hitelállományának megoszlása szakágazatok (TEÁOR08) szerint 2018-ban

Forrás: Agrárminisztérium

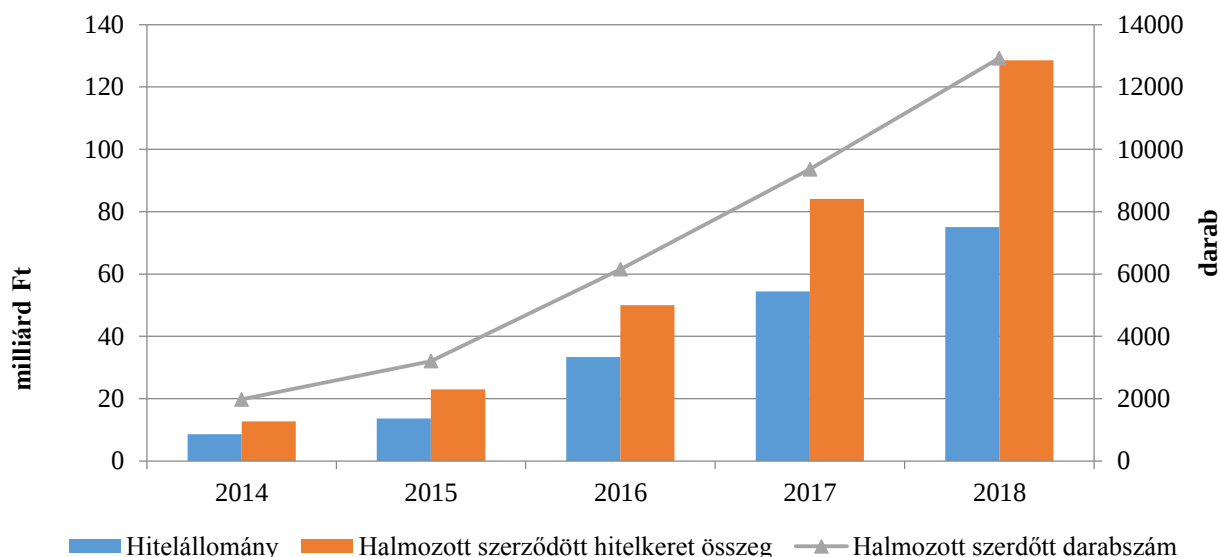
- ✓ Az élelmiszeriparban a forint/deviza arány kiegyensúlyozottabb, mint a mezőgazdaságban, 2018 végén 59,3% – 40,7% a forinthitelek javára. 2016 végén még 63% felett volt, onnantól kezdve a forinthitelek aránya fokozatosan csökkenni kezdett.

6.8.2. Kedvezményes finanszírozási programok

- ✓ A mezőgazdasági hitelállomány növekedése mellett nem romlik a hitelportfólió minősége. A mezőgazdaság produkálja évek óta az ágazatok közül az egyik legalacsonyabb csődrátát, amelynek legutolsó megfigyelt értéke 1,5%.
- ✓ A mezőgazdaságot érintő általános és speciális kockázatok (időjárási kockázat, állatbetegségekkel kapcsolatos kockázat, relatíve hosszú termelési ciklus miatti hosszú finanszírozási ciklus, az ágazatra jellemző magas kkv arány) az élelmiszeripar jövedelempozíciójából és finanszírozási igényéből fakadó kockázatok miatt a vállalkozások számára különösen fontos a kiszámíthatóan rendelkezésre álló forgóeszköz finanszírozó hitel.
- ✓ 2018-ban is kiemelkedő, a kisebb üzemméretű egyéni gazdaságok (östermelők, családi gazdaságok, fiatal mezőgazdasági termelők, egyéni vállalkozások) forgóeszköz-finanszírozásában jelentős szerepet betöltő Agrár Széchenyi Kártya Folyószámlahitel (továbbiakban: ASZK)
- ✓ A konstrukció 2011. évi indulása óta az egyéni gazdaságok mintegy 83 milliárd forintértékben kötöttek hitelszerződést, míg az összes hitelszerződés értéke megközelítette az 129 milliárd forintot, a megkötött szerződések száma csaknem elérte a 13 000 db-ot.
- ✓ A hiteligénylések száma az előző év azonos időszakához képest 35,2 százalékkal, míg az igényelt összeg 48,5 százalékkal nőtt 2018 végére. A hitelintézetek összesen 128,6 milliárd forint értékben kötöttek szerződést az agrárvállalkozásokkal, amely 54,2 százalékkal haladta meg a 2017. év végi állomány értékét.
- ✓ A **hitelállomány 2018 végére már meghaladta a 75 milliárd forintot**, amelyből az egyéni gazdaságok hitelei 49 milliárd forintot, közel 2/3-os részarányt képviseltek.

- ✓ A hitelállományon belül a legnagyobb részarányt a szántóföldi növénytermesztés képviseli 44%-kal, amelyet az állattenyésztés és a kertészet követ 14, illetve 6%-kal. Továbbá figyelemre méltó az élelmiszeripar részarányának növekedése, amely az indulás körüli évek 3-4%-os részarányáról mára 16%-ra növekedett.

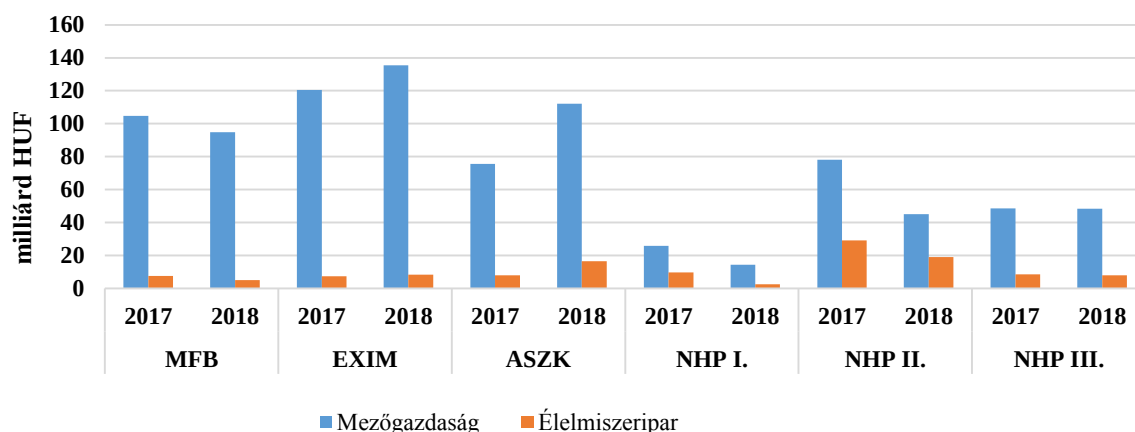
64. ábra: Agrár Széchenyi Kártya Folyószámlahitel alakulása

Forrás: KAVOSZ Zrt.

- ✓ A 2017-ben fagykárt, jégkárt és viharkárt szenvedett mezőgazdasági termelők számára az ASZK-hoz kapcsolódóan meghirdetésre került egy kiemelt támogatási program, amelynek keretében közel 300 vállalkozás több mint 1,8 milliárd forint összegű hitele részesült 100%-os mértékű kiemelt kamat-, kezességi díj és költségtámogatásban. 2011-óta több mint 1700 vállalkozás, mintegy 12 milliárd forint összegű hitele részesült kiemelt támogatásban. A kiemelt támogatások területén is megmutatkozik az ASZK dominanciája, mivel a kiemelt támogatások több mint 80%-a ehhez a konstrukcióhoz kapcsolódik.
- ✓ A **kedvezményes hitelek** között a meghatározóak az MFB Földvásárlási Hitelprogramja az Eximbank különböző hitelprogramjai, az Agrár Széchenyi Kártya és az MNB Növekedési Hitelprogramja voltak. Az Eximbank mezőgazdasági szervezetek számára kihelyezett hitelállománya 12,5 százalékkal, az élelmiszeripari vállalkozásoknak nyújtott hitelállománya pedig 13,7 százalékkal nőtt egy év alatt. Az NHP hitelek döntő többségét a beruházási hitelek jelentették és 2018-ban a hiteltörlesztések miatt csökkent az állományuk.

65. ábra: A kedvezményes hitelprogramok hitelállományának alakulása, 2017-2018

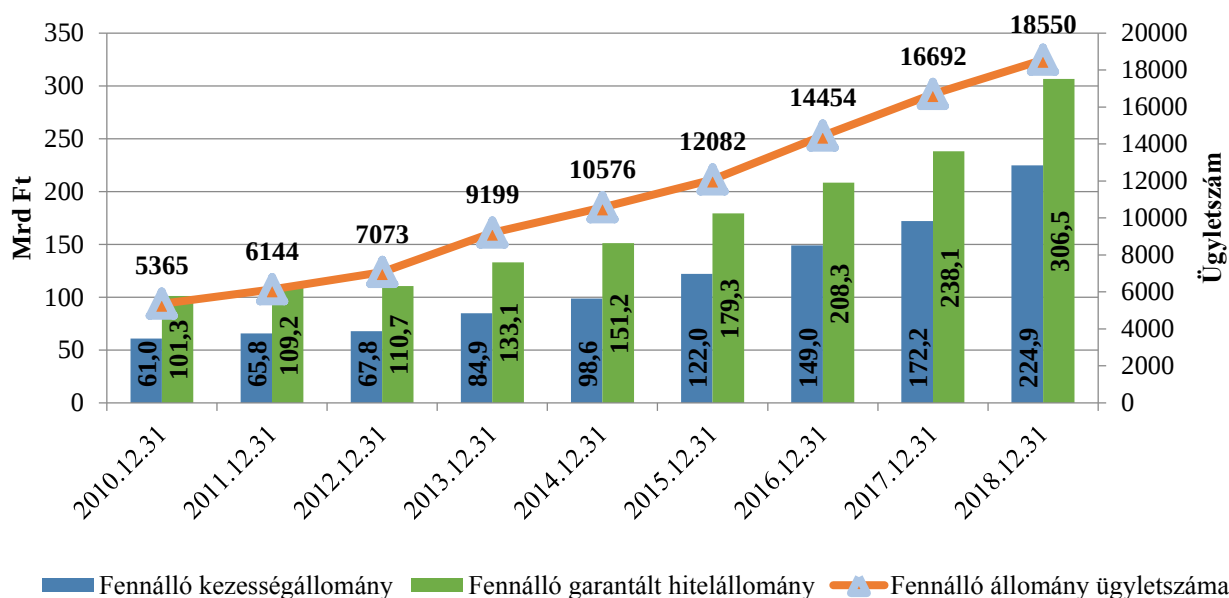

Forrás: MFB-, EXIM-, KAVOSZ- és MNB-adatok alapján készült a NAIK AKI Pénzügyi és Technológiai Kutatások Osztályán

6.8.3. Intézményi kezességvállalás

- ✓ Az *Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány* (AVHGA) által vállalt kezességek 2018-ban összesen 240,7 milliárd forint forráshoz segítettek a vállalkozásokat, ami jelentős, 43,7 százalékos emelkedést jelent az előző évihez képest. Összesen 11 473 hitel, pénzügyi intézményi garancia és faktoring ügyletet biztosított az alapítvány, amelyből 10 731 volt új ügylet, 742 pedig 90 napot meghaladó prolongáció.
- ✓ Az alapítvány portfóliója folyamatosan gyarapodott, kezességállománya 2010 óta közel a négyszeresére nőtt. A 2018 végén fennálló kezességállomány 224,9 milliárd forintra, a kezességgel biztosított hitelek összege pedig 306,5 milliárd forintra nőtt, miközben a fennálló ügyletek száma 18 550-re emelkedett. Ez idő alatt az átlagos kezességi mérték 60,2 százalékról 73,4 százalékra változott.

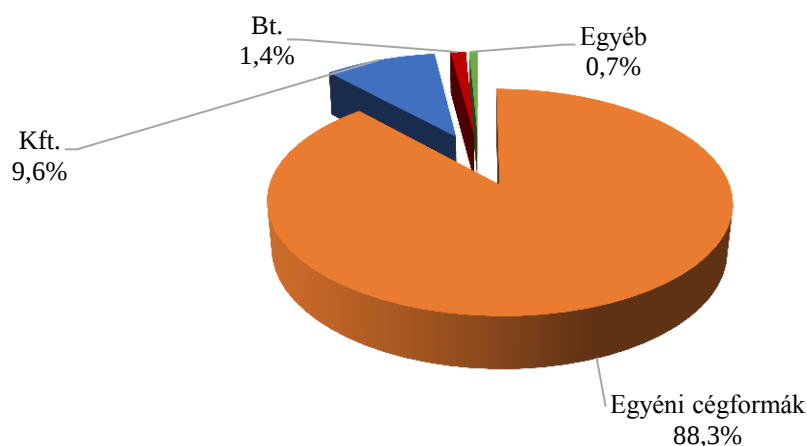
66. ábra: Az AVHGA fennálló állományának alakulása

Forrás: AVHGA

- ✓ *A hitelhez jutó vállalkozások jogi formáját tekintve rendkívül magas az alapítvány ügyfélkörében az egyéni cégformákban működők részesedése:* östermelők, családi gazdálkodók, egyéni vállalkozók és egyéni cégek számára került folyósításra a garantált agrárhitelek 88,3 százaléka. Vállalkozásméret szerinti besorolás szempontjából elmondható, hogy az alapítvány által segített agrárvállalkozások 96,6 százaléka mikrovállalkozás, 2,8 százaléka kisvállalkozás és 0,6 százaléka közepes méretű vállalkozás.

67. ábra: Fennálló állomány gazdasági forma szerint

Forrás: AVHGA

- ✓ Az alapítvány közel 2 000, a VP-ben támogatott vállalkozás számára nyújtott kezességet, vagyis a nyertes pályázók körülbelül 22 százaléka számára nyújt kiegészítő fedezetet a projektek sikere érdekében. A nyertes vállalkozásoknak nyújtott ügyletek között szerepelnek beruházási (őnerő) hitelekhez nyújtott kezességek, támogatási előleg lehívásához szükséges bankgaranciához vállalt kezességek, valamint lízingügyletekhez kapcsolódó kezességek is. Ezek eredményeképpen elmondható, hogy 2018-ban több mint megduplázódott a beruházási jellegű ügyletek volumene, összegük megközelítette a 29 milliárd forintot, így meghaladta a 2014-es évben megfigyelt rekordvolumen.
- ✓ A kezességgel biztosított szerződések célja szerint ezzel párhuzamosan 2018-ban is a forgóeszköz finanszírozás volt a legjelentősebb, az új ügyletek nagy részét folyószámlahitelek – jellemzően az Agrár Széchenyi Kártya Folyószámla hitelek – és egyéb forgóeszközhiteltek adták.
- ✓ 2018-ban a garantált összeg 86 százaléka esetében nyújtott az alapítvány állami viszontgarancia mellett kezességet mezőgazdasági, általános vagy halászati csekély összegű (de minimis), mezőgazdasági csoportmentességi, illetve EMVA rendelet szerinti támogatási jogcímen.
- ✓ A 2018-ban nyújtott ügyletek közel 13%-át az alapítvány az Európai Beruházási Terv COSME programja keretében 50%-os uniós viszontgaranciával nyújtotta.

6.9. Adózás

- ✓ A 2018. január 1-től életbelépő változások középpontjában az **adózás rendjének átalakítása** állt, aminek következtében három új törvény (az adóigazgatási rendtartásról, az adózás rendjéről és az adóhatósági végrehajtási eljárásokról szóló törvény) lépett hatályba. A 2018. évi változások több adónem mértékét csökkentették, amely kedvezően érintette a mezőgazdaságot.
- ✓ **Bővült** az adóbevallási tervezetre jogosultak köre. Az adóhatóság a mezőgazdasági östermelők és az áfa fizetésére kötelezett adószámos magánszemélyek részére is elkészíti a bevallástervezetet.
- ✓ **Bővültek** a fejlesztési adókedvezmény igénybevételének lehetőségei a legalább 6 milliárd forint értékű tárgyeszköz-beruházás és a legalább 3 milliárd forint értékű munkahelyteremtést szolgáló

beruházás után igénybe vehető kedvezménnyel, amennyiben a beruházás termékdiverzifikációt vagy új eljárási innovációt eredményez. Az adókedvezmény érvényesítésének további feltétele, hogy a beruházást a Közép-Magyarországi régió kormányrendeletben meghatározott támogatható településein nagyvállalkozások valósítsák meg. Július 26-tól nem csak az energiahatékonysági célokat szolgáló beruházások, hanem a felújítások után is igénybe vehető a társasági adókedvezmény.

- ✓ **Folytatódott** az alapvető élelmiszerek általános forgalmi adó mértékének csökkenése. Az emberi fogyasztásra alkalmas élő hal, emberi fogyasztásra alkalmas hal (ideértve a halbőrt, ikrát, haltejet, halmáját és egyéb belsőségeket a cápa kivételével), emberi fogyasztásra alkalmas halfilé és más halhús (a cápahús kivételével) és a házi sertés élelmezési célra alkalmas vágási melléktermékének és belsőségének adómértéke 27 százalékról 5 százalékra csökkent.
- ✓ Júliustól szigorodott az adatszolgáltatási kötelezettség, már a számla valamennyi kötelező tartalmáról adatot kell szolgáltatni az adóhatóságnak, ha a számla áfa tartalma eléri a 100 ezer forint. 2022. június 30-áig meghosszabbították a mezőgazdasági termékek értékesítésére vonatkozó fordított adózást.
- ✓ Mentesül a **jövedéki adófizetési kötelezettség** alól az adóraktár engedélyese a teljes denaturálással előállított termékek tekintetében és a teljes denaturálással másik tagállamban előállított terméket belföldre szállító személy. Kivételre került a cigaretta, a szivar és a szivarka azon szabály alól, hogy a zárjegyet oly módon kell felhelyezni a legkisebb fogyasztói csomagolási egységre, hogy az kinyitáskor eltépődjön. Szeptember 1-től megvalósult a dohánytermékek adómértékének első lépcsőben történő emelése.
- ✓ **Megszűnt az ingatlan bérbeadásából származó jövedelmet terhelő 14 százalékos egészségügyi hozzájárulás** fizetési kötelezettség, amelyet akkor volt szükséges megfizetni, ha az ingatlan bérbeadásból származó jövedelem az 1 millió forintot meghaladta.
- ✓ A természetes személyek esetében a napibéreként megállapított **minimálbér/garantált bérminimum** 130 százaléka emelkedett az egyszerűsített foglalkoztatásból származó bevétel adómentességi határa.
- ✓ A **szociális hozzájárulási adó mértéke** 22 százalékról 19,5 százalékra csökkent, mindemellett a minimálbér 138 ezer forintra, a garantált bérminimum pedig 180 500 forintra emelkedett. A szociális hozzájárulási adó mértékének csökkenésével párhuzamosan 19,5 százalékra csökkent a korábban 22 százalékos egészségügyi hozzájárulás mértéke. Az egészségügyi szolgáltatási járulék összege havi 7 110 forintról (napi összege 237 forint) 7 320 forintra (napi összege 244 forint) emelkedett.
- ✓ Az állami adó- és vámhatóság az adószám megállapítását követően adófizetési biztosíték letételére kötelezi azokat az adózókat, amelyeknek tagja, vagy részvényese olyan személy, aki olyan társaságnak volt tagja vagy részvényese, ami 5 éven belül 1 millió forintot – legnagyobb adóteljesítménnyel rendelkező adózók esetében 2 millió forintot – meghaladó adótartozással, jogutód nélkül szűnt meg.
- ✓ A **kisvállalati adó** mértéke 14 százalékról 13 százalékra csökkent. Az egyszerűsített vállalkozói adóalanyiság utoljára 2018. december 20-án volt választható.

7. Agrár-munkaerőpiac

7.1. Agrárfoglalkoztatás

- ✓ A mezőgazdaság **foglalkoztatása** (összhangban a jelentős munkaerőhiánnyal és az üzemszerkezet folyamatos átalakulásával) 2018-ban csökkent, ennek ellenére jelentősen meghaladta a 2014. évit.
- ✓ A mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban, halászatban foglalkoztatottak száma 2018-ban az előző évhez képest **2,3 százalékkal csökkent**.
- ✓ Az **ágazat foglalkoztatása** 2014 és 2018 között 2018 kivételével minden évben növekedett, összességében 13,3 százalékkal.
- ✓ Az **ágazat részesedése** a nemzetgazdaság foglalkoztatásából 4,8 százalék volt 2018-ban.

53. táblázat: A foglalkoztatottak száma (ezer fő)

Foglalkoztatottak száma	2014	2015	2016	2017	2018	2018-2017	2018/2017	2018-2014	2018/2014
						1000 fő	%	1000 fő	%
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	189,6	203,2	217,0	220,0	214,9	-5,2	-2,3	+25,2	+13,3
ebből: 01 Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	165,1	176,8	191,5	194,8	189,1	-5,7	-2,9	+24,0	+14,5
Élelmiszer, ital, dohány gyártása	143,0	140,3	143,8	145,9	144,0	-1,9	-1,3	+1,0	+0,7

*Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat.

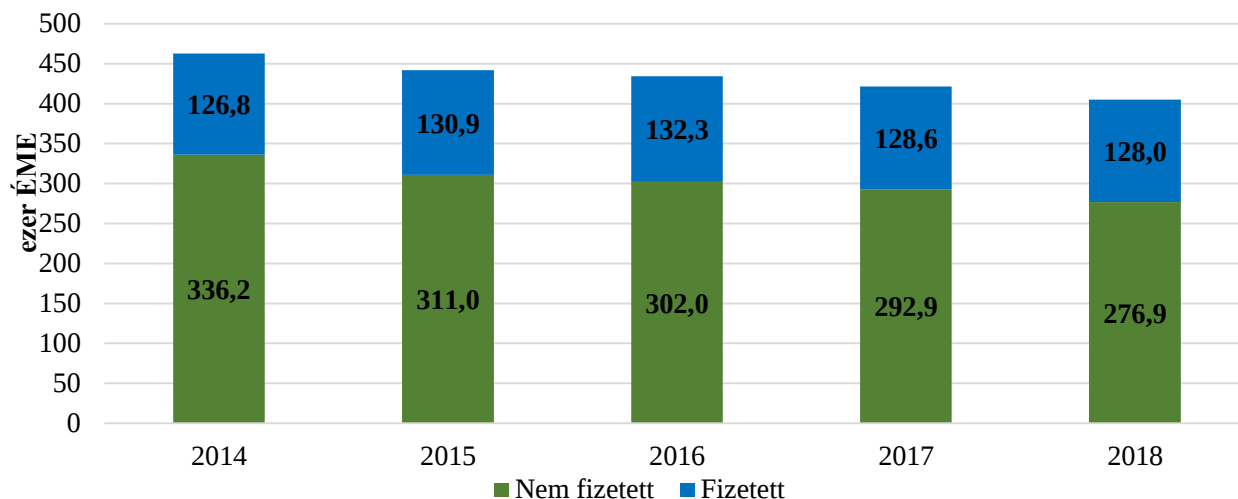
** Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások.

***Élelmiszerek, italok és dohánytermékek gyártása.

Forrás: KSH, Lakossági munkaerő-felmérés

- ✓ A mezőgazdaságban **jelentős** az idény-, illetve a főtevékenység mellett kiegészítő jelleggel végzett munka.
- ✓ A mezőgazdasági munkák **szezonális jellege** miatt különösen márciustól szeptember végéig tartó időszakban nő meg az alkalmi foglalkoztatottak száma. Emellett számításba kell venni az egyéni gazdaságokban a háztartások tagjai által végzett, nem fizetett munkavégzést is. Ezért az összes munkaerő-ráfordítás értéke az **éves munkaerőegységgel** (ÉME) fejezhető ki, amelynek segítségével a néhány órás, illetve időszakos munkavégzés teljes munkaidős munkavégzésre (évi 1800 óra) számítható át.
- ✓ A mezőgazdasági tevékenység végzése 2018-ban annyi időt kötött le a nem fizetett és az időszakos munkavégzést is figyelembe véve, mintha 404,9 ezren egész évben teljes munkaidőben dolgoztak volna.
- ✓ A **munkaerő-felhasználás** 2014 és 2018 között 12,5 százalékkal csökkent.
- ✓ Eltérő tendencia figyelhető meg a **fizetett és a nem fizetett munkaerő-felhasználás** esetében. A nem fizetett munkaerő-felhasználás több éves távlatban is csökkent (összesen 17,6 százalékkal), a fizetett munkaerő-felhasználás 2014 és 2016 között növekedett, 2017-ben és 2018-ban viszont csökkent.
- ✓ A **mezőgazdasági munkaerő-ráfordítás** belső szerkezetében változás figyelhető meg. Bár az összes munkaerő-ráfordítás több mint kétharmada az egyéni gazdaságokra jellemző nem fizetett munkaerő-felhasználás (a legtöbb esetben ún. családi munkaerő), a fizetett munkaerő-felhasználás aránya 2018-ban 30,5 százalékra nőtt, amely négy év alatt 3,1 százalékpontos növekedés.

68. ábra: Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás alakulása (ezer éves munkaerőegység)

Forrás: EUROSTAT

- ✓ Az *élelmiszeriparban foglalkoztatottak*³¹ száma 2018-ban csökkent, 1,3 százalékkal kevesebb, mint 2017-ben. Ezt megelőzően az ágazat foglalkoztatása 2014 óta 2015 kivételével növekedett, és 2018-ban 1,0 ezer fővel, 0,7 százalékkal meghaladta a 2014. évet.
- ✓ Az élelmiszeripar részesedése a nemzetgazdaság foglalkoztatásából 2018-ban 3,2 százalék volt, amely a 2017. évi aránytól 0,1 százalékponttal a 2014. évtől 0,3 százalékponttal marad el.
- ✓ Az intézményi munkaügyi statisztika adatai szerint az élelmiszeriparban 2018-ban emelkedett az alkalmazásban állók száma. Az ágazat kibocsátásának döntő többségét adó legalább 5 fős vállalkozások alkalmazottainak száma 2018-ban 97,6 ezer fő volt, 2,4 százalékkal, 2 280 fővel több, mint 2017-ben. Összességében 2014 és 2018 között 0,7 százalékkal, 716 fővel emelkedett az élelmiszeriparban alkalmazásban állók száma.
- ✓ Szakágazatok szerint vizsgálva az alkalmazásban állók számának 2017 és 2018 közötti alakulását, változatos kép bontakozik ki. A 33 élelmiszeripar szakágazat közül adatvédelmi okokból 26 esetében publikál adatot a KSH. Ezek közül 16-ban bővült, 2-ben stagnált, míg 8-ban mérséklődött az alkalmazásban állók száma. A legnagyobb mértékű növekedés az édességgyártás, a zöldség-, gyümölcslégyártás, jégkrém gyártás, és a húsfeldolgozás, tartósítás szakágazatokban látható. A négy szakágazatban együtt közel 1,7 ezer fővel több ember dolgozott, mint egy évvel ezelőtt. Ezzel szemben jelentősen csökkent a hús, baromfihús készítmény gyártása, a kenyér, friss pékáru gyártása, készétel gyártása szakágazatokban alkalmazottak száma. A három szakágazatban összesen több mint ezer fővel alkalmaztak kevesebb embert, mint 2017-ben. (Az adatok a II. kötetben találhatók.)

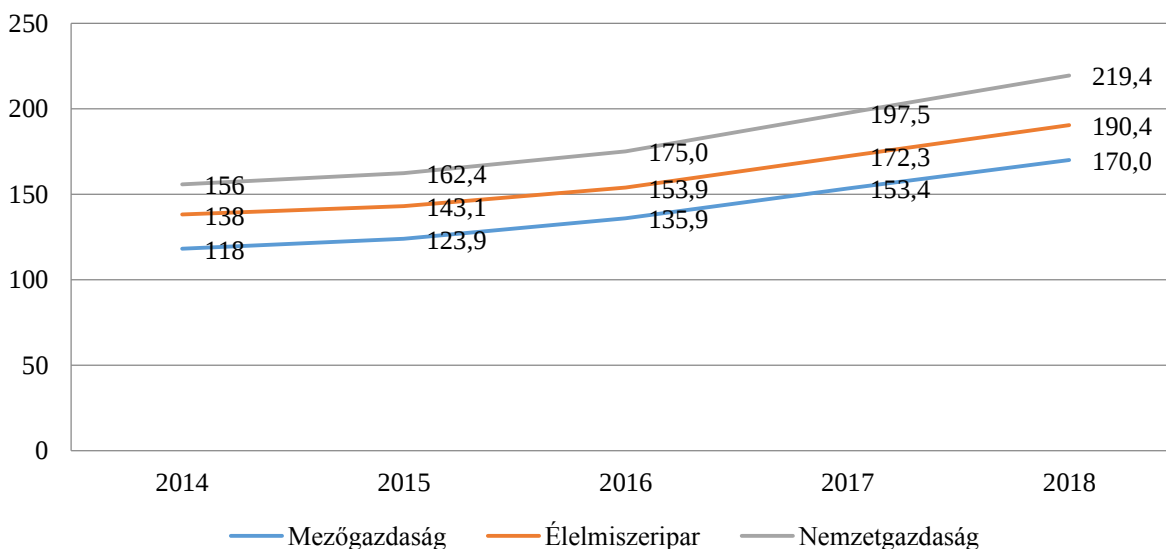
7.2. Keresetek

- ✓ A *keresetekről* az intézményi munkaügyi statisztikából rendelkezünk információval.
- ✓ A mezőgazdaságban a *keresetek növekedési üteme* – a nemzetgazdaság többi ágazatához hasonlóan 2018-ban felgyorsult. A nettó keresetek 2018-ban 11,5 százalékkal emelkedtek a teljes munkaidőben alkalmazásban állók körében.

³¹ A lakossági munkaerő felmérés adata, azok számát mutatja, akiknek a fő jövedelemszerző tevékenysége az élelmiszeripar. Módszertani okokból különbözik az intézményi munkaügyi statisztika adataitól, amelyek a legalább 5 fős gazdasági szervezetek és non profit intézmények alkalmazottaira vonatkoznak.

- ✓ Összességében 2014 és 2018 között a **mezőgazdaságban a nettó keresetek** 44,7 százalékkal, az inflációt figyelembe véve a nettó reálkeresetek több mint egyharmaddal, 37,1 százalékkal növekedtek, ennek ellenére a mezőgazdaságban a keresetek továbbra is **érdemben elmaradnak** a nemzetgazdaság egészére jellemzőtől.
- ✓ A fenti adatokkal kapcsolatban fontos hangsúlyozni, hogy azok csak a **legalább 5 fős szervezetekre** vonatkoznak. A mezőgazdaságban viszont a kibocsátás és a foglalkoztatás többségét az egyéni gazdaságok és az 5 fő alatti gazdasági szervezetek adják. Ezért az intézményi munkaügyi statisztika az ágazat egészének kereseti viszonyairól nem ad pontos képet.
- ✓ Az **élelmiszeriparban** – hasonlóan a mezőgazdasághoz – kisebbek a keresetek, mint a nemzetgazdaság egészében, de 2014 és 2018 között **enyhe felzárkózás** volt megfigyelhető. A nettó keresetek 2018-ban 10,5 százalékkal, 2014-2018 között 37,8 százalékkal emelkedtek, 2017 óta pedig 10,5 százalékkal. Az inflációt figyelembe véve a nettó átlagkeresetek 38,5 százalékkal növekedtek.
- ✓ A nettó nominál keresetek leginkább a készétel gyártás (+19,4 százalék), az édesség gyártás (+16,7 százalék), a húsfeldolgozás (+14,5 százalék) területén emelkedtek, a burgonya feldolgozás esetében csökkent (-12,7 százalék) 2017-hez képest.

69. ábra: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók nettó átlagkeresetének alakulása a nemzetgazdaságban és az agrárgazdaságban (ezer Ft)

Forrás: KSH alapján

8. Agrárkutatási hálózat és tudásrendszer

8.1. Hazai kutatásszervezés

- ✓ A KSH előzetes adatai alapján Magyarországon az agrártudományok területén 2018-ban összesen **250 db kutató-fejlesztő** hely működött. Tudományági megoszlás tekintetében továbbra is a növénytermesztési, kertészeti, erdészeti és vadgazdálkodási tudományok szerepeltek az első helyen mind a kutatóhelyek számát (113 db), mind a foglalkoztatottak tényleges létszámát tekintve (2 309 fő).
- ✓ Az agrártudománnyal foglalkozók tényleges létszáma 2018-ban 4 503 fő volt. A teljes munkaidejű foglalkoztatottakra átszámított K+F-létszám az agrártudományok területén 3084 fő volt.
- ✓ A kutatási, fejlesztési tevékenységre történő ráfordítás 29,9 millió forintot tett ki.

54. táblázat: Agrártudományi kutatás-fejlesztés adatai 2018-ban

Tudományági besorolás	Kutató-fejlesztő helyek száma (db)*	Kutató-fejlesztő munkán foglalkoztatottak tényleges létszáma összesen (fő)*	Kutató-fejlesztő munkán foglalkoztatottak számított létszáma összesen (fő)*	Kutatási, kísérleti fejlesztési tevékenység összes*	
				költsége (millió Ft)	beruházása** (millió Ft)
Agrártudományok összesen	250	4 503	3 084	25 402	4 473
Növénytermesztési, kertészeti, erdészeti és vadgazdálkodási tudományok	113	2 309	1 702	13 801	1 862
Állattenyésztési tudományok	31	523	384	4 688	365
Állatorvosi tudományok	25	357	150	893	110
Agrár biotechnológiai tudományok	15	207	140	1 483	1 601
Egyéb agrártudományok	66	1 107	708	4 536	535

Forrás: KSH alapján

*előzetes adatok

** 2018-tól a beruházások tartalmazzák az immateriális javak beszerzésére fordított összegeket is.

- ✓ A mezőgazdaság, illetve az élelmiszer-feldolgozás ágazataiban csaknem megduplázódott a K+F ráfordítás összege, míg 2017-ben 7,6 milliárd forintot tett ki, 2018-ban már 14,8 milliárd forintot.

55. táblázat: Agrártudományi kutatás-fejlesztés adatai 2018-ban

Gazdasági ág, ágazat	Kutató-fejlesztő helyek száma (db)*	Kutató-fejlesztő munkán foglalkoztatottak tényleges létszáma összesen (fő)*	Kutató-fejlesztő munkán foglalkoztatottak számított létszáma összesen (fő)*	Kutatási, kísérleti fejlesztési tevékenység összes*	
				költsége (millió Ft)	beruházása** (millió Ft)
Agrárgazdaság összesen	103	1 662	1 138	10 275	4 528
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	46	925	587	6 102	2 076
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	57	737	551	4 173	2 452

Forrás: KSH alapján

*előzetes adatok

** 2018-tól a beruházások tartalmazzák az immateriális javak beszerzésére fordított összegeket is.

8.2. Felsőfokú és szakképzés

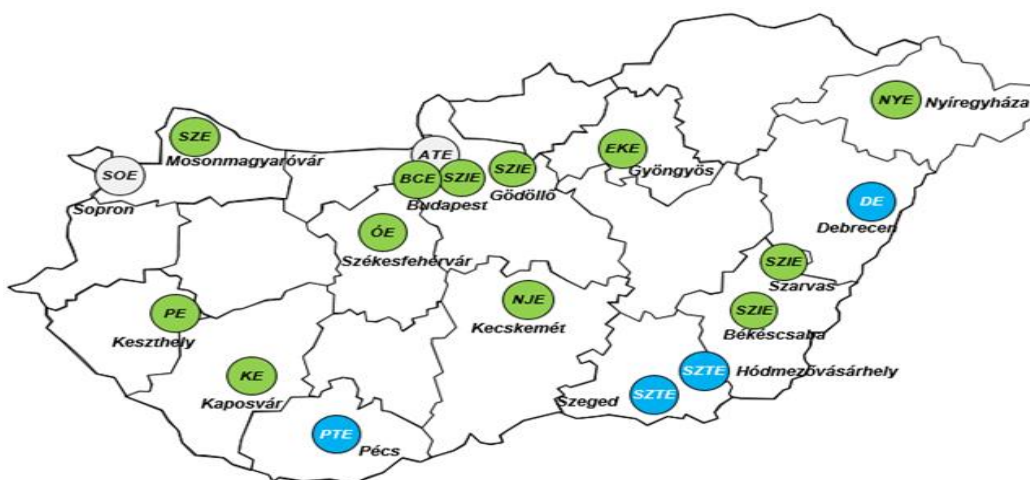
8.2.1. Agrár-felsőoktatás

- ✓ A „Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia 2016” című kormányzati stratégia nyolc, társadalmi és nemzetgazdasági szempontból kiemelt képzési területet nevez meg, ezek között szerepel az agrárképzési terület is.

Képzési szerkezet, felvételi adatok

- ✓ 2015-től az agrárképzési területen 14 egyetem kínálatában, 3 felsőoktatási szakképzést, 12 alapképzést és 17 mesterképzést (amelyből 3 szakon osztatlan képzés folyik) tartalmaz a képesítési jegyzék³².

70. ábra: Agrárképzés kínálata³³

Forrás: EMMI saját szerkesztés

- ✓ Az agrárminisztérium szakképzés tekintetében köznevelési intézményfenntartóként részt vesz a szakképzésben a szakember utánpótlás biztosításában. A felsőoktatási intézmények a szakmai tanárképzés tekintetében működnek közre az agrár-szakképző intézmények személyi feltételeinek biztosításában. A 2017/18-as tanévben összesen 102 fő vett részt agrármérnök-tanár képzésben. Az agrárszakképzéshez kapcsolódik a szakoktató képzés, ebben mindösszesen 19 fő folytat tanulmányokat.
- ✓ 2015 és 2018 között az agrár-felsőoktatásba összesen jelentkezők száma 20 %-kal csökkent. Az első helyen jelentkezők száma 2015-től kezdve jelentősen csökkent és 2018-ban is alacsony volt. A felvettek számában is megfigyelhető a csökkenés, 2015. évhez viszonyítva 15,1 százalékkal csökkent a felvettek száma.

56. táblázat: Az agrár-felsőoktatásba jelentkezők és felvettek száma (őszi félév)

Képzési terület	Év	Jelentkezők (fő)		Felvettek (fő)	
		Összesen	Első helyen	Összesen	Állami
agrár	2015	9 092	5 612	3 954	3 672
	2016	8 492	5 553	4 037	3 739
	2017	7 326	4 683	3 423	3 183
	2018	7 201	4 736	3 355	3 137

Forrás: EMMI saját szerkesztés

³² A felsőoktatásban szerezhető képesítések jegyzékéről és új képesítések jegyzékbe történő felvételéről 39/2015. (VI. 9.) Korm. rendelet

³³ Forrás: Beszélgetés a felsőoktatás fejlesztéséről az agrár-, élelmiszer- és vidékgazdaság kihívásai tükrében, Tózsér János-Magyar Ferenc-Mezei Tibor-Káposzta József, 2018. február, Gödöllő

8.2.2. Agrárszakképzés

- ✓ Az Agrárminisztérium fenntartásában 2018-ban is 47 intézmény 66 feladatellátási helye képezte az agrárszakképző intézmények működési területét, mellyel az országos lefedettség (Zala megye kivételével) továbbra is biztosított volt.
- ✓ Az AM fenntartásában lévő agrárszakképző intézményekben a 2018/19-es tanévben az **iskolai rendszerű képzésben** tanulók létszáma **19 221 fő** volt (2018. október 1-jei KIR statisztika szerint).
- ✓ A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény alapján – speciális szabályként – az **AM iskolái által megkötött tanulószerveződések** száma 2018-ban **3 080 db** volt.